ŞEM‘Î DÎVÂNI

PRİZRENLİ ŞEM‘Î

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 27

Edebiyat ve Sanat Serisi	:	9
Kitabın Adı	:	ŞEM'Î DÎVÂNI
Müellifi	:	Prizrenli Şem'î (ö. 1529-30)
Özgün Dili	:	Osmanlıca
İnceleme - Metin	:	Doç. Dr. Murat A. Karavelioğlu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi
Arşiv Kayıt	:	Prof. Dr. Hayati Develi Şahsi Kütüphanesi
Kitap Tasarım	:	AS-64 Basın-Yayın Tanıtım, Org. ve Paz. Ltd. Şti. Çatalçeşme Sk. No. 15/1, 34110 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 0212 513 39 90 / info@asbook.org
Baskı	:	Bilnet Matbaacılık / Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş. Dudullu OSB 1. Cadde No. 16 Ümraniye / İstanbul Tel: 444 44 03 www.bilnet.net.tr / Sertifika No. 15690
Baskı Yeri ve Yılı	:	İstanbul 2014
Baskı Miktarı	:	1. Baskı, 2000 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Library of Congress A CIP Catalog Record

Prizrenli Şem'î

Şem'î Dîvânı

1. Şem'î, 2. Prizrenli Şem'î, 3. Edebiyat, 4. Dîvân, 5. Osmanlı, 6. Şiir, 7. Murat Ali Karavelioğlu

ISBN: 978-975-17-3728-1

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*'na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

T. C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mah. Kanuni Medresesi Sok. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

ŞEM'Î DÎVÂNI

(İNCELEME - METİN - TIPKIBASIM)

PRİZRENLİ ŞEM'Î
(ö. 1529-30)

Hazırlayan
Murat A. Karavelioğlu

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşa edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gök kubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslam ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine'de, Kahire'de, Şam'da, Bağdat'ta, Buhara'da, Semerkant'ta, Horasan'da, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanlarının geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşa edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
T. C.
Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 4

ÖNSÖZ 9

KISALTMALAR 11

GİRİŞ 13

PRİZRENLİ ŞEM'Î 17

A. HAYATI 17

Mahlası 17
Adı, Ailesi, Doğum Yeri ve Yılı 17
Öğrenimi ve Mesleği 17
Tasavvufî Kişiliği 18
Ölümü 19
Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler 20
Şem'î Mahlaslı Diğer Şairler 25
Kaynakların Eleştirilmesi 31

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ 32

Dil ve Üslûp Özellikleri 32
Kaynakların Şiirini Değerlendirişi 38
Kendi Şiirini Değerlendirişi 39

DÎVÂNIN İNCELENMESİ 41

A. NAZIM BİÇİMLERİ VE TÜRLERİ 41

Kasideler 41
Mesnevî 45
Musammatlar 45
Gazeller 46
Kıtalar 47
Beyitler 47

B. NÜSHALARIN TANITILMASI 47

C. METİN TESİSİNDE İZLENEN YOL 49

D. NÜSHALARIN İMLA ÖZELLİKLERİ 51

SONUÇ 55

KAYNAKÇA 57

ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE KALIPLAŞMIŞ İFADELER DİZİNİ 65

KAVRAMLAR VE İSİMLER DİZİNİ 69

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ 75

METİN 77

KASİDELER 79

Mesnevi 123
Musammatlar 127
Gazeller 131
Kıtalar 239
Tarihler 240
Beyitler 241

TIPKIBASIM 243

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı; XVI. yüzyıl şairlerinden Prizrenli Şem'î'nin hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi vermek ve bilinen tek eseri olan *Divan*'ının edisyon kritiğini yapmaktır. Çalışmanın başında Şem'î'den bahseden ana kaynaklar ve ulaşılabilen diğer eserlerin okunup değerlendirilmesi sonucu elde edilen bilgiler sistematik olarak sıralanmış ve şairin hayatı, sanatı ve edebî kişiliği hakkında mümkün olduğunca doğru bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Öte yandan bilindiği kadarıyla Türkiye, Mısır ve İngiltere'de birer nüshası bulunan ve üzerinde bugüne kadar herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamış olan *Divan*'ın tenkitli metni oluşturulmuş ve eser biçim özellikleri çerçevesinde incelenerek şairin, Türk edebiyatındaki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Toplam üç bölümden meydana gelen çalışmanın ilk bölümü, şairin hayatı ile tasavvufî ve edebî kişiliğine dair bilgilere ayrılmıştır. Bu bölüm, şairin yaşadığı devirde ve sonraki asırlarda yazılan ve ondan bahseden kaynakların titizlikle ve tenkitçi bir yaklaşımla değerlendirilmesi sonucu elde edilen bilgileri ihtiva etmektedir. Klâsik Türk Edebiyatında "Şem'î" mahlasını kullanan diğer şairler hakkında bilinenler de şairlerin yaşadığı dönemlere göre kronolojik olarak verilmiştir.

İkinci bölüm, *Divan*'ın biçimsel içeriğinin kısaca tespitine ayrılmıştır. Aslında doktora tezi olarak hazırlanan çalışma "Şekil Özellikleri" başlığı altında nazım şekilleri ve türleri incelemesini içermekteydi. Ayrıca şiirler vezin, kafiye ve redif özellikleri dikkate alınarak tasnif ve tetkik edilmişti. Şiirde ahengi meydana getiren özellikler ele alınmıştı. Bir hayli geniş bir "Muhteva İncelemesi" yapılarak metin, çok değişik yönlerden incelenmişti. Elinizdeki kitapta "Şekil İncelemesinin" çok büyük bir kısmı ile "Muhteva İncelemesi"nin tamamı bu yayıma dahil edilmemiştir.

Üçüncü bölümde nüshaların tanıtımı ve imlâ özellikleri, edisyon kritiği yapılan metin ve dizin yer almaktadır. Metnin kuruluşunda bazı şiir mecmualarından da yararlanılmıştır.

Şüphesiz çalışma boyunca birçok kimseden yardım gördüm. Öncelikle dualarıyla çalışmalarımı kolaylaştıran anneme ve babama hürmetlerimi sunarım. Özel kütüphanesinde bulunan *Prizrenli Şem'î Divanı*'nı vererek bu çalışmada ilk büyük desteği sağlayan Prof. Dr. Hayati Develi'ye şükranlarımı sunarım. Farsça şiirleri okuyup Türkçe karşılıklarını vermemde kıymetli vakitlerini harcayan İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ile Urdu Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyelerine teşekkür ederim. Çalışmanın teknik bakımdan düzenlenmesinde yardımlarını gördüğüm değerli meslektaşlarım Prof. Dr. Ömer Zülfe ile Doç. Dr. Hakan Taş'a teşekkür borçluyum. Şiir ve

nazire mecmualarında yer alan gazellerin bir çoğuna ulaşmamda yardım eden, yakın zaman önce Allah'ın rahmetine kavuşan M. Ali Tanyeri hocamızı rahmetle anarım. Bilgi ve destekleriyle beni yönlendiren kıymetli hocalarım Prof. Dr. Kemal Yavuz, Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk ve Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç'a teşekkürü bir borç bilirim. Bu çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük katkıyı sağlayan ve her adımda emeği bulunan sayın hocam Prof. Dr. Orhan Bilgin'e en içten şükranlarımı sunarım.

Ülkemizin kültür hayatında önemli bir yeri ve hizmeti bulunan Türkiye Yazma Eserler Kurumu'nun kıymetli yönetici ve çalışanlarına teşekkür ise ödenmesi zevkli bir borçtur. Sağ olsunlar.

Doç. Dr. Murat A. Karavelioğlu
Eyüp / 2 Mayıs 2014

KISALTMALAR

AE	:	Ali Emîrî Manzum
age.	:	Adı Geçen Eser
agm.	:	Adı Geçen Makale
AKM	:	Atatürk Kültür Merkezi
ANT	:	Ali Nihat Tarlan
B	:	Bağdat
Byt.	:	Beyit
Bkz.	:	Bakınız
c.	:	Cilt
Ç	:	Çelebi Abdullah
Çev.	:	Çeviren
DBİA	:	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
F	:	Fatih
fs.	:	Fasikül
G.	:	Gazel
h.	:	Hicrî
Haz.	:	Hazırlayan
HE	:	Hâlet Efendi
HEE	:	Hâlet Efendi Ek
HHP	:	Hasan Hüsnü Paşa
İ	:	İstanbul Nüshası
K.	:	Kahire Nüshası
k.	:	Kaside
KBY	:	Kültür Bakanlığı Yayınları
Kt.	:	Kıta
Ktp.	:	Kütüphanesi
M.	:	Manchester Nüshası
m.	:	Mesnevi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
Mh.	:	Muhammes
Mr.	:	Murabba
N	:	Nuruosmaniye
ö.	:	Ölüm tarihi
sy.	:	Sayı

s.	:	Sayfa
T.	:	Tarih Kıtası
TATAV	:	Tarih ve Tabiat Vakfı
TDED	:	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
tsz.	:	Tarihsiz
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
Ü	:	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi
Yay.	:	Yayımlayan

GİRİŞ

Bugün kesin tarihi hala tartışılmakla beraber XIII. asrın sonlarında bir uç beyliği olarak kurulan Osmanlı Devleti'nin ikinci ve asıl kuruluşu XV. yüzyılın ilk yarısındadır. 1402 Ankara Savaşı'nın kaybedilmesi sonucu devlet, büyük bir tehlike atlatmıştır. Uzun yıllar süren kardeşler arası taht mücadelelerinin 1413'de Çelebi Mehmed lehine sonuçlanmasıyla devlet, adeta yeniden ve daha sağlam temeller üzerine inşa edilmeye başlanmıştır. Çelebi Mehmed'in kısa sayılabilecek saltanatından sonra 1421 yılında tahta geçen Sultan II. Murad zamanında devletin yapısı, kurumlarıyla teşekkül etmiş, bilim ve eğitime büyük önem veren bu padişah sayesinde şehirler kültürel bakımdan mamur hale gelmeye başlamıştır.

Bu yapılanmaya paralel olarak sanat ve edebiyat faaliyetleri hız kazanmış, bilhassa asrın ikinci yarısında kurucu ve güçlü şair ve yazarlar yetişmiştir. Çelebi Mehmed döneminin ünlü doktor ve şairi Germiyanlı Şeyhî, ardından Ahmed Paşa ve Necatî gibi şairler sayesinde, çok sonraları Divan Edebiyatı adını alacak olan bir edebiyatın güçlü temeller üzerine kurulduğu gözlenmektedir. Özellikle Ahmed Paşa ve Necatî, dili kullanmadaki yetenekleri ve mahallî öğeleri işlemekteki maharetleriyle Türkçenin şiir dili olmasında önemli bir yere sahiptirler. Öte yandan asrın ilk yarısında bizzat II. Murad'ın emriyle Farsçadan *Kâbusnâme*'yi Farsçadan Türkçeye tercüme eden Mercimek Ahmed gibi, daha sonraki yıllarda Sultan II. Mehmed'in vezirlerinden Sinan Paşa gibi yeteneklerin nesir sahasında verdikleri yapıtlar, asrın edebî faaliyetleri arasında özellikle dikkat çekilmesi gereken eserlerdir. Bilhassa Sinan Paşa'nın bir şiir akıcılığı ile ortaya koyduğu süslü ve sanatkârâne nesir üslubu, sonraki asırlarda da devam ettirilen bir gelenek halini almıştır.

Asrın ortalarında fethedilen büyük medeniyet merkezi İstanbul, başta Sahn-ı Semân medreseleri olmak üzere bir çok devlet adamı tarafından kurulan merkezlerle Türkleştirilmiş, gelişen ve güçlenen devlet mekanizmasının yanı sıra edebî faaliyetler de büyük gelişme göstermiştir. Bunda, bizzat Fatih'in (Avnî), II. Bayezid'in (Adlî) ve vezirlerinin (mesela Mahmud Paşa [Adnî], Ahmed Paşa) şair olmasının da büyük payı vardır.

Her alandaki bu gelişme ve büyümenin devam ettiği XVI. yüzyıl, bugün rahatlıkla söylenebilmektedir ki bir Türk asrı olmuştur. Bu yüzyılda Osmanlı tahtında II. Bayezid (1481-1512), Yavuz Sultan Selim (1512-1520), Kânûnî Sultan Süleyman (1520-1566), Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595) ve Sultan III. Mehmed (1595-1603) vardır. Devletteki büyümeye paralel olarak iktisadî, mimarî, askerî, sosyal ve kültürel alanlarda büyük gelişmeler kaydedilen bu yüzyılda edebî faaliyetler de en üst düzeyde sürdürülmüştür. Bunda, dönemin padişahları-

nın bizzat şiirle uğraşmalarının payı büyüktür. II. Bayezid (Adlî), I. Selim (Selimî), I. Süleyman (Muhibbî), II. Selim (Selimî) ve III. Murad (Muradî) mahlasıyla şiir yazmışlardır. Devletin üst kademelerinde bulunan yetkililer de velinimetlerini örnek alarak şiir ve edebiyatla uğraşmışlardır. Padişah ve devlet adamları, şair ve ilim adamlarını koruyup ödüllendirerek ilim ve sanatın gelişip olgunlaşmasında öncülük etmişlerdir. Başta padişahın sarayı olmak üzere vezirlerin ve ileri gelenlerin saray ve konakları, İstanbul'un önde gelen edebiyat mahfilleri halini almıştır. Devlet adamlarının bilim ve sanata, özellikle de edebiyata olan düşkünlükleri, İstanbul'un siyasî anlamda başkent olmasının yanı sıra kültürel bakımdan da bir merkez olması sonucunu doğurmuştur. İstanbul'un yanı sıra bilhassa şehzadelerin sancağa çıktıkları merkezler olan Manisa, Amasya, Kütahya, Trabzon gibi şehirler de kültürel ve edebî faaliyetlerin yoğun olarak yaşandığı yerlerdir. Bu merkezlerdeki şehzade sarayları, İstanbul'daki büyük sarayın küçük bir örneğini teşkil etmişlerdir. Artık bir imparatorluk hüviyetine bürünen ülkede Edirne, Konya ve Bursa gibi yıllarca Türk medeniyetine başkentlik etmiş şehirler ile Diyarbakır, Kahire ve Bağdat gibi merkeze daha uzak yerlerdeki şehirler de önemli kültür merkezleri olarak öne çıkmışlardır. Öte yandan Üsküp, Selanik ve Vardar Yenicesi gibi şehirlerin, Rumeli topraklarındaki büyük kültür ve edebiyat merkezleri olduğu bilinmektedir. Asırlar boyu şiirlerine nazireler yazılan, mısra ya da beyitleri iktibas edilen büyük şairler de yine bu asırda yetişmiştir. Bunlar arasında Zâtî (1471-1546), Fuzûlî (ö. 1556), Hayalî (ö. 1557), Taşlıcalı Yahya (1488-1582), Malkaralı Nev'î (1534-1599) ve Bâkî (1526-1600) devrin önde gelen şairleridir.

XVI. yüzyıl, edebiyatın gerek şekil gerekse içerik bakımından mükemmele yaklaştığı bir devir olmuştur. Şiirde aruzun kullanımı Türkçeye tamamen uydurulmuş, başlangıç dönemlerindeki aruz kusurları ortadan kaldırılmış, edebiyatın her nevinden eserler kaleme alınmıştır. Aruzun kısa kalıplarının sağladığı kolaylık ve kafiyedeki serbestlik sebebiyle XV. yüzyılda mesnevî nazım şekli revaçtaydı. Şairler mesnevî yazmaya bu asırda da devam etmişlerdir. Hatta hamse sahibi şairler olmuştur. Bunun yanı sıra klasik divan tertibine uygun divanlar vücuda getirilmiş, şair sayısında büyük bir artış meydana gelmiştir. Şekil özelliklerinin yanı sıra içerik bakımından da önemli gelişmeler kaydedilmiş, ince hayallerin işlendiği estetik bir yapı kurulmuştur. Bu yoğun ve nitelikli edebi atmosfer içinde "Şem'î" mahlasını kullanan şairlere eğilmek zarureti vardır. Nitekim edebiyat tarihimizde aynı mahlası kullanan şairlere sıkça rastlanır. "Şem'î" mahlası da bunlardan biridir.

Yapısı ve işlevi bakımından mum, âşığın halini fevkalade iyi anlatan bir nesnedir ve mahlas olarak çokça tercih edilmesindeki öncelikli faktördür. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Klasik Türk Edebiyatında "Şem'î" mahlasını kullanan on şair vardır ve

bunlardan büyük bir ihtimalle ilki, işte böyle bir kültürel atmosferin içinde yetişen ve bu çalışmaya konu olan Prizrenli Şem'î'dir. Devrin önde gelen bir kültür merkezi olan Üsküp yakınlarındaki Prizren şehrinde doğup büyümesi, edebî kişiliğinin oluşması bakımından önemlidir.

Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm şairin hayatının ve edebî kişiliğinin incelenmesine ayrılmıştır. "Hayatı" başlıklı bölümde, şair hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler toplanmış ve titizlikle değerlendirilerek en doğru sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Ailesi, öğrenimi ve mesleği, tasavvufî kişiliği, mahlası, ölümü gibi konular ayrı ayrı başlıklar altında verilmiştir. "Şem'î Mahlaslı Diğer Şairler" başlığı altında, bu mahlası kullanan şairler kronolojik olarak ele alınmış ve kaynaklarda kendileriyle ilgili var olan bilgiler verilmiştir. "Kaynakların Eleştirilmesi" başlıklı alt bölümde ise, Şem'î hakkında bilgi veren kaynaklar ele alınarak kimi kaynaklardaki yanlışlık, karışıklık ve eksikliklere dikkat çekilmiştir. "Edebî Kişiliği" başlığı altında, dil ve üslup özellikleri, kaynakların şiirini değerlendirişi ve kendi şiirini değerlendirişi olmak üzere üç açıdan, şairin edebî kişiliğinin değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Eserin ikinci bölümü "Divan'ın Biçimsel İçeriği"ne ayrılan bölümdür. Burada "Nazım Biçimleri ve Türleri" ve bir üslup özelliği olarak atasözü ve deyimleri kullanımı üzerinde kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Böylece şairin, Türkçenin zenginliği olan atasözü ve deyimleri bolca ve ustalıkla kullandığı anlaşılmaktadr. Çalışma tez olarak hazırlandığında yapılan detaylı biçim ve içerik incelemesine burada yer verilmemiştir.

Üçüncü bölümde *Divan*'ın tenkitli metni yer almaktadır. Bilindiği kadarıyla *Şem'î Divanı*'nın Türkiye kütüphanelerinde nüshası bulunmamaktadır. Prof. Dr. Hayati Develi'nin özel kütüphanesindeki nüsha ile Kahire ve Manchester'de bulunan divanlar mecmuasındaki nüshaların karşılaştırılması sonucu en doğru metnin kurulması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra İstanbul kütüphanelerindeki bir çok şiir ve nazire mecmuası taranarak divan nüshalarında bulunmayan şiirler metne dahil edilmiş, ayrıca bu mecmualardan, doğru metne ulaşmak konusunda da faydalanılmıştır. Şiirlerin sıralanmasında, en doğru nüsha olduğu kanaatini taşıdığımız Kahire (**K**) nüshası esas alınmıştır. Her şiirin divanlardaki yerleri gösterilmiş, metni şekil ya da anlam olarak etkileyen farklılıklar dipnotta verilmiştir. Metne herhangi bir katkı sağlamadığını düşündüğümüz farklar ise değerlendirmeye alınmamıştır. Metin, çeviriyazı alfabesiyle gösterilmiş, okunuşta devrin telaffuz özellikleri dikkate alınmıştır. Metin tamiri gereken yerlerde yapılan müdahaleler köşeli parantez "[]" içerisinde gösterilmiştir. Bazı kasidelerde başlık bulunmaktadır. İstanbul nüshasının aslı elimizde bulunduğundan bu başlıkların yeri gösterilmiştir. Kahire ve Manchester'deki nüshaların asılları yerine fotokopilerinden çalışıldığından başlık kısımları

boş gözükmektedir. Büyük bir ihtimalle kırmızı mürekkeple yazıldığından fotokopide çıkmamıştır. Bu sebeple söz konusu kaside başlıklarında İ nüshası dikkate alınmıştır. Metinde geçen ayet ve hadislerle Arapça veya Farsça kelam-ı kibarların Türkçe anlamları da dipnot olarak yazılmıştır. Ayetler anlamlandırılırken Hasan Basri Çantay'ın *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm -Tefsirli Meal-* (Haz. Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç) adlı meali dikkate alınmıştır. Farsça şiirlerin Türkçeye çevirisi, her beytin dipnotu şeklinde verilmiştir. Çalışmanın sonuna, araştırıcılara kolaylık sağlaması için kapsamlı bir dizin eklenmiştir. Burada sadece kelimeler değil, Türkçe, Arapça veya Farsça terkipler de yer almış ve transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Bunun, dil sahasında araştırma yapanlar için de bir kolaylık sağlayacağı kanaatindeyiz. Ayrıca bu çalışma boyunca faydalanılan kaynakların alfabetik olarak sıralandığı "Kaynaklar" listesi de konulmuştur. Daha sağlıklı olduklarını düşündüğümüz Kahire (**K**) ve Manchester (**M**) nüshalarında *Şem'î Divanı* sayfa kenarında (der-kenar) olduğu için müstakil tek nüsha özelliği taşıyan İstanbul nüshası (**İ**) çalışmanın en sonuna eklenerek okuyucu için eleştirel bir okuma imkanı sağlanmak istenmiştir.

PRİZRENLİ ŞEM‘Î
(ö. 936/1529-30)

A. HAYATI

Mahlası

Şem‘î’nin şairliği, hemen bütün kaynaklarda mahlası ile mum arasındaki ilişki ve mumun ışığı, aydınlatıcılığı, parlaklığı ve güzelliği göz önüne alınarak anlatılmıştır. Buradan hareketle, şiirleri mum gibi can ve ciğerler yakıcı, sözleri her meclisin süsüdür. Latîfî’ye göre, okuyanların dilini bir mumun fitili gibi tutuşturur[1]. Mahlas seçiminde şairin bünyesinin de etkili olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü Şem‘î, bünye bakımından mum gibi zayıf, yine mum gibi ağlayıp inleyen, aşk ateşiyle yanıp yakılan, benzi soluk, hastalıklı biriydi. Şiirleri de mum gibi yakıcıydı. Gelibolulu Mustafa Âlî, onun bu hali üzerinde mahlasının etkisi olduğunu belirtir[2]. Ayrıca görünürde handan, gerçekte ise giryan olması münasebetiyle kendisini muma nispet etmişti[3]. Öte yandan pek çok kaynakta, içinde bulunduğu topluluğu marifetinin ışığıyla aydınlatan, sözünün güzelliği ve nükteleriyle süsleyen bir şair olmakla da muma benzetilmiştir.

Adı, Ailesi, Doğum Yeri ve Yılı

Şairin asıl adı bilinmemektedir. Ancak bazı şiir mecmualarında “Şem‘ullah” ismine rastlanmaktadır. Bunun bir isim değil, mahlasına nispetle bir lakap olması ihtimali yüksektir. Şem‘î’den bahseden kaynakların hiçbirinde ailesiyle ilgili en küçük bir ipucu yoktur.

Kaynaklar, Şem‘î’nin Rumelili bir şair olduğu ve o zamanlar Üsküp’e bağlı olan Prizren kasabasında dünyaya geldiği noktasında tam bir birlik içindedirler.

Öğrenimi ve Mesleği

Şem‘î’nin öğrenimi hakkında da kesin bilgilere sahip olmamakla birlikte tezkirelerdeki bazı kısmî bilgilerden ve şiirlerinden hareketle iyi bir öğrenim gördüğünü

---

1 Latîfî; *Tezkiretü’ş-Şuarâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, (Haz. Rıdvan Canım), TTK. Yayınları, Ankara 2000, s. 333.

2 Mustafa İsen; *Künhü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, TTK. Yayınları, Ankara 1994, s. 235. “...Tesir-i mahlas anı tâb u harârete muhtâs kılup ekser-i kelimâtı şevk-engîz ve zebân-ı âteş-bâzı elbette sûz u güdâz-âmiz vâki‘ olur imiş...”

3 Hasan Çelebi; *Tezkiretü’ş-Şuarâ*, (Haz. İbrahim Kutluk), TTK. Yayınları, Ankara 1989, c. I, s. 525.

söyleyebiliriz. Bursalı Mehmed Tahir, "...tedris ile taayyüş ider bir merd-i mutasavvıf..." olduğunu haber vermektedir[4]. Hayatı boyunca herhangi bir işle uğraşmadığı göz önüne alınırsa düzenli bir öğrenim görmediği anlaşılır. Fakat şiir söylemedeki kudreti dikkate alındığında kendi kendisini yetiştirdiği sonucu çıkarılabilir.

Rind ve kalender meşrepli bir şair olan Şem'î'nin şairlikten başka bir mesleği yoktur. Edindiği, fakat icra etmediği bir zanaat dalına da sahip değildir. Tasavvuf yoluna girmiş, hayatını ertesi günü düşünmeden, pervasızca geçirmiştir. Âşık Çelebi onun, ömründe bir işe girmiş olmadığını, böylece kayıtsız gönlünü sıkıntıya düşürmediğini, geçimini, hüner sahibi bir vezir olan Pîrî Mehmed Paşa'nın in'amlarıyla sürdürdüğünü belirtmektedir[5]. Yine Çelebi'ye göre, fakr u fenâ köşesinde kendi yağıyla kavrulan, kendi karanlık dünyasında yoksulluk yarasından yüreğinde fitiller yanan, dert ateşiyle eriyen, üstün dilli ve güzel sözlü iken "mum dibi karanlık olur" mefhumunca kendi yanıp yakılmasıyla ve uzun gecelerin elemleriyle geçinen, her akşam ekmeği yağa bandı diye sevinen, sabah olunca rızkını temine çalışan biridir[6]. Ancak geçimini nasıl temin ettiğine dair bilgi verilmemektedir.

Tasavvufî Kişiliği

Şem'î'nin tasavvufî hayatı veya mutasavvıflığı konusunda kaynakların çoğu genellikle birbirlerine paralel bilgiler verirler. Yine de bazı kaynaklarda farklı bilgiler mevcuttur.

Kimi kaynakların "Çelebi", kimi kaynakların ve şiir mecmualarının "Dede" diye nitelendirmelerine bakılırsa Şem'î, Mevlevî tarikatına mensup bir şairdi. Mevlânâ'nın eşiğine yüz sürmüş[7] seyyah bir mevleviydi[8]. Öte yandan, Esrar Dede'nin, eserinde Şem'î'ye de yer vermesi dikkat çekicidir; ancak müellifin, Prizrenli Şem'î ile *Mesnevî* şârihi Mustafa Şem'î'yi karıştırdığı unutulmamalıdır.

Şem'î, kesin tarihi bilinmemekle beraber ömrünün sonlarına doğru İstanbul'daki Şeyh Vefâ Hankahı'na gelmiş[9], Şeyh'in (ö. 896/1491) halifesi olan Ali Dede'nin (ö.

---

4 Mehmet Tahir; *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire 1311, c. II, s. 258.

5 Âşık Çelebi; *Meşâirü'ş-Şuarâ*, Meredith Owens neşri, Londra 1971, 251a.

6 Âşık Çelebi; *Meşâirü'ş-Şuarâ (*haz. Filiz Kılıç*)*, 3 c., İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010, c. III, s. 1443.

7 Hasan Çelebi; age, c. I, s. 525; Beyânî; *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, (Haz. İbrahim Kutluk) TTK. Yayınları, Ankara 1997, s. 139.

8 Mehmet Süreyya; *Sicill-i Osmânî*, Matbaa-i Âmire 1311, c. III, s. 170.

9 Hasan Çelebi; age, c. I, s. 525. Bu bilginin doğruluğu şüphelidir ve hiç olmazsa ihtiyatla karşılanmalıdır. Çünkü diğer kaynakların konuya bakışı incelendiğinde, Hasan Çelebi'nin yanıldığı anlaşılmaktadır.

917/1511-12)[10] huzurunda tarikata girerek onun terbiyesinden geçmiş ve uzun süre Şeyh Vefâ Camii Hankahı'nda[11] inziva hayatı yaşayarak nice halvetlere girip nice çileler çıkarmıştı[12]. Ali Dede'ye intisap eden sûfîleri irşat etmek için Edirne'de, debbağlar içindeki Şeyh Muslihiddin[13] dergâhına şeyh olarak atanmıştı[14]. Şair, bir müddet burada kaldıktan sonra İstanbul'a dönmüştür.

Ölümü

Şem'î'nin ölümü, *Meşâirü'ş-Şuarâ*, *Tezkire-i Lâtifî* ve *Tezkire-i Şuarâ-yi Mevleviye*'de ayrıntılarıyla anlatılmaktadır. Ayrıca Beyânî ve Şemseddin Sami de ölümünü kısaca anlatmışlardır. Bu, onun daha hayattayken şöhret kazanmış bir şair olduğunu gösterir.

Hasta veya yorgun değilken, vücudunda bir yarası da yokken, hatta başı bile ağrımıyorken, bir gece eline bir deste mum alıp, hankahın dervişlerini ve pek çok dostunu "bu gece Şem'î'nin şebistanı vardır" diyerek davet eder. Hankahtaki bütün mumları yakarak "dostlar, siz zikirle meşgul olun, ben biraz yatayım" deyip istirahat etmek üzere yatar. Orada bulunanlar bir süre zikir ve mukabele ile meşgul olduktan sonra Şem'î'yi uyandırmak üzere yanına giderler. Birkaç defa çağırıp da uyanmadığını gördüklerinde "en-nevmü ehu'l-mevt (uyku, ölümün kardeşidir)" diyerek kendini uykuya nasıl da kaptırmış diye düşünürler. Tekrar uyandırmak isterler, fakat görürler ki vücut gözünü ecel uykusu almış, uyanması kıyamet gününün sabahına kalmış[15] "Hak, yerini nur ve cennet ede" diye dua ederler. Sönmüş bir mum gibi

---

10 Şeyh Vefâ ve halifesi Ali Dede hakkında geniş bilgi için bkz. Abdülkadir Erdoğan; *Fatih Mehmed Devrinde İstanbul'da Bir Türk Mütefekkiri Şeyh Vefâ Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1941. Şem'î, Şeyhi Ali Dede'nin ölümü üzerine *Divan*'da da yer alan şu tarih kıtasını söylemiştir:
Maẓher-i luṭf-ı Ḥaḳ 'Ali Dedenüñ
Rûḥ-ı pâki idicegez riḥlet
Hâtif-i ġayb eyledi ilhâm
Oldı târîḫ "rûḥına raḥmet"

11 Geniş bilgi için bkz. Baha Tanman; "Şeyh Vefâ Külliyesi", *DBİA*, İstanbul 1994, c. VII, s. 175.

12 Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi, Hasan Çelebi, Beyânî, Riyâzî, Esrar Dede, Müstakim-zade, Mehmet Tahir gibi tezkire yazarları ile *Kâmûsu'l-A'lâm* sahibi Şemseddin Sami, Şem'î'nin Şeyh Vefâ dervişlerinden olduğunu söylemektedirler.

13 Şeyh Muslihiddin hakkında geniş bilgi için bkz. Reşat Öngören; *Tarihte Bir Aydın Tarikatı, Zeynîler*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003, s. 84-85.

14 *Tezkire-i Sehî*, Neşreden: Mehmed Şükrü, Matbaa-i Âmidî 1320, s. 108.

15 "...Vâkıâ, mest-i bâde-i mahabbet-i İlâhî ve peymâne-keş-i humhâne-i aşk-ı nâ-mütenâhî olan 'Zevk u şevk-ıla virür cân u seri döne döne'..." Hasan Çelebi; *age*, c. I, s. 525; "... Hemân sâat halvet-serây-ı câvidânîde istirâhat ider..." Beyânî; *age*, s. 140.

kabre koyup haşre dek bırakıp giderler[16]. Sehî Beğ, Edirne'deki Şeyh Muslihiddin Dergahı'nda irşatla meşgulken aşk ateşi hararetinden ve sevda galebesi germiyyetinden kendini kaybedip harabata düşerek orada öldüğünü söylemektedir[17].

Şem'î'nin ölüm tarihi h. 936 (m. 1529-30)'dır. *Sicill*'in ölüm tarihini 931 göstermesi doğru değildir[18]. Mehmed Tahir'in 1000 yılında öldüğünü söylemesi ise *Mesnevî* şarihi Şem'î Mustafa Efendi ile Prizrenli Şem'î'yi karıştırmış olmasındandır[19].

Şairin mezarı İstanbul'da, Şeyh Vefa Camii'nin haziresindedir. *Osmanlı Müellifleri*'nde "Üsküdar'da, Rum Mehmed Paşa Cami-i Şerifi'nin kıble cihetindeki avlu kapısı dışarısında medfundur" denmesi yukarıda belirtilen karışıklıktan kaynaklanıyor olup, yanlıştır. Vefatına Edirneli Nazmî,

Meskenin nûr ide Şem'î ol Ehad (936)

mısraını tarih düşürmüştür.

Bilinen tek eseri olan *Divan*'ın Türkiye kütüphanelerindeki tek nüshası Prof. Dr. Hayati Develi'nin özel kütüphanesindedir. Ayrıca Kahire Millî Kütüphanesi'nde kayıtlı bir divanlar mecmuası[20] ile İngiltere Manchester'deki John Rylands Kütüphanesi'nde kayıtlı bir divanlar mecmuasında sayfa kenarlarında (der-kenar) yazılmış halde bulunmaktadır[21].

Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler

Şem'î, zayıf bünyeli, soluk benizli, hastalıklı bir yapıya sahiptir. Latîfî onu, dünya işlerine kıymet vermeyen, derviş tabiatlı biri olarak tavsif eder[22]. Benlik aynasında hodbînlik etmeyen bir şairdi. Vefa Camii'nde sûfîler halka olup Vefa semaı ettiklerinde o da bu halkaya katılır; bahar vakti, gül zamanı gelip dostlar meyhaneye açıldıklarında bir yolunu bulup sûfîleri atlatarak meyhaneye gidermiş[23]. *Künhü'l-Ahbâr*'da[24] yer alan bir anekdot, rind ve kalender meşrepli bir şair olduğunu göstermektedir: Rivayet edi-

16 Kılıç; *age*, s. 812.
17 Şem'î'nin Edirne'de şeyhlik yaptığı ve orada vefat ettiği bilgisi sadece *Sehî Beğ Tezkiresi*'nde yer almaktadır. Bu sebeple bu bilgi, ihtiyatla karşılanmalıdır.
18 Mehmet Süreyya; age, c. III, s. 170.
19 Mehmet Tahir; age, c. II, s. 258.
20 *Fihrisü'l-Mahtûtâti't-Türkiyyeti'l-Osmâniyye*, el-kısm-ı sânî, Mısır 1987. Mecmua, Türk Edebiyatı bölümü 161 numarada kayıtlıdır.
21 Mine Mengi; "Bir Şiir Mecmuası Hakkında", *A.Ü. DTCF. Türk Dili ve Edebiyatı Araş. Enst. Türkoloji Dergisi*, Ankara 1977, c. VII, s. 73-78. Mecmua, Türkçe Yazmalar bölümü 62 numarada kayıtlıdır.
22 Lâtifi, s. 333.
23 Kılıç; age, s. 812.
24 İsen; age, s. 235.

lir ki, bir gün Şem'î ve Mesîhî ittifakla Galata seyrine gitmişler. Güzelleri seyretmek maksadıyla bir kiliseye girmişler. Şairlerin zariflerinden biri onları görünce şu meşhur kıtayı söylemiş:

Galatada Mesîhî deyre gitmiş
Meger Şem'î anünle bile varmış
İşidenler galet idüp didiler
Mesîhî kiliseye mûm iletmiş

Şairin rind tabiatının izleri, *Divan*'da da çokça görülür. Aşktan şaşkına dönmüş bir rind olduğunu aşağıdaki beytinde açıkça söyler:

Cihānde **Şem'ī**-i şūrīde-veş bir rind-i ḳallāşem
Neden geçdümse geçdüm geçmezem cām-ı muşaffāden
G.123/8

Divan'daki ilk murabbasının özellikle şu bölümlerinde aynı rind anlayışın tezahürlerini görürüz:

Ḳaldı ayaḳda ṣafā ḳandīli yandırmaḳ gerek
Bu maḥabbet şem'ini başden uyandırmaḳ gerek
Teşnedür 'ālem şerāb-ı 'ışḳa ḳandırmaḳ gerek
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür
Bir perī yüzli melekdür iki 'ālemden murād
Yoḳsa bu fānī cihānden almadı bir kimse dād
Ḳanı Keyḫusrev ḳanı Ḳayṣer ya ḳanı Keyḳubād
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür
Mr.1/6-7

Şair önder olarak kendisine harabat ehlini seçmiştir. Çünkü o, aşk yolunun salikidir. Meyhane köşesini, kendisi için hankah kabul eder:

Sālik-i 'ışḳam benüm pīrim ḫarābāt ehlidür
Güşe-i meyḫāne künc-i ḫānḳāhümdür benüm
G.118/5

Muhabbet kadehini elden düşürmemeye çalışmasını, bu kuru taatlar, zühd ve riyakârlıkların daha ne zamana kadar devam edeceğini soran Şem'î, gam köşesinde benzini sarartıp ihtiyarlamak yerine göz açıp gül gibi mey içmek gerektiğini söylemekten çekinmez:

Ele cehdile götür **Şem‘î** maḥabbet cāmın
Bu ḳurı ṭā‘atile zühd ü riyālar niçe bir
G.45/7

Niçe bir künc-i ġamde **Şem‘i**yā beñzüñ ḫazān itmek
Gözüñ aç gül gibi mey iç cihān bāġ ü behār olmış
G.83/7

Sofuya, zühd ü takvadan söz etmemesini, bu bahar günlerinde gönlünün şarap içmek istediğini, şaraptan kastının sevgilinin la‘l dudağı olduğunu, buna ulaşmayı -her ne kadar zor bir iş de olsa- çok istediğini şöyle dile getirir:

Nice zühd ü nice taḳvā ne dirsin bilmezem şūfī
Behār eyyāmı gül vaḳti benüm göñlüm şerāb ister
G.42/6
Şerāb-ı la‘l-i dilberden içüp ḳanmaḳ diler her dem
Nice dīvānedür **Şem‘î** görüñ āteşden āb ister
G.42/7

Kaynaklarda Şem‘înin belirli bir mesleği olmadığı, özellikle Pîrî Paşa’nın yardımlarıyla hayatını devam ettirdiği belirtilmektedir. Bu durum, şairin şiirlerinde açıkça görülmektedir. Her şeyden önce *Divan*’ın yedinci kasidesi Pîrî Paşa’ya yazılmıştır. Elli dört beyitten oluşan bu kaside şairin en uzun kasidelerinden biri olup, Şem‘î’nin başkasının yardımına çok muhtaç olmasını göstermesi bakımından da önemlidir. Bundan başka pek çok beytinde bu ihtiyacını dile getirir. Mesela gazellerinden birinde memduhundan yağ ve pirinç istemektedir:

Ḳılsun ziyāde ‘ömrüñi ol Ḥayy-i Lā-yezāl
Ḳıl sen daḫi bu **Şem‘î**ye revġan pirinc ‘aṭā
G.11/5

Klâsik Türk Edebiyatının genel karakteristiğine uyarak Şem‘î de zamandan, insanlardan, dünyanın vefasızlığından ve adaletsizliğinden yakınmıştır. Ancak bunu yoğun bir şekilde işlemiş olmasından, bunu hayatında bizzat tecrübe ettiğini anlamaktayız. Herkesin gece gündüz sevdiğiyle işret ettiğinden, kendisinin ise bir mum gibi daima yanıp yakıldığından dert yanmaktadır:

Rūz ü şeb her kişi dildārıyile ‘işretde
Arede **Şem‘î**-yi āşüfte yanar leyl ü nehār
K.7/46

Aşağıdaki beyitlerde de şairin aynı ruh halinin derin izlerini görürüz:

Ġonce-veş baġrumı ḳan eyledi gülzār-i cihān
Ne ʿaceb gülşen olur kimine gül kimine ḫār
K.7/51

Şem'iyā kendüm bilelden bī-vefā dünyāde ben
Görmedüm mihri cihānde māh-rūlerden vefā
G.6/8

Yıllarla itdi yaşümi bir serv cūy-bār
Gün ṭoġmadı başüme k'idem sāyesin kinār
G.46/2

Şairin bu ruh hali kimi beyitlerinde kendini teslimiyete bırakır. Ne dünyada giyebileceği padişah elbisesi, ne de ahirette giyebileceği bir cennet elbisesi istemektedir. İki dünyada da başına örtebileceği bir aba onun için yeterlidir:

Ne ḫulle ārzū eyler göñül ne ḫilʿat-i şāhī
Baña ser örtüsi iki cihānde bir ʿabā besdür
G.60/4

Şiirleri dervişlik hayatından bazı izler de taşır. Şem'î'nin bir derviş, hatta şeyh olduğu düşünüldüğünde hayatının bu yanının da şiirlerinde yer bulduğunu söyleyebiliriz. Derviş olanın Allah'tan başka herkesle ilişiğini kesmesi ve yalnız O'nunla olması gerektiğini, sevdiği için herkesten ümidini kesen âşığın da böyle olduğunu söylediği şu beyti, onun Vefa Tekkesi'nde yaşadığı günlerini hatırlatır:

Kesdüm ümīdi ġayrden ol bī-vefāyiçün
Dervīş oldur ki eyleye ḳaṭʿ-ı taʿalluḳāt
G.17/5

Kaynakların bazılarında Zeynî olduğu söylenen Şem'î'nin "Ey put gibi güzel sevgili, Allah senin güzelliğinin nakşını böylesine güzel yarattığından beri bu halkın kimisi Zeynî, kimisi ise Nakşıbendî olmuştur" dediği aşağıdaki beytinde, kelime oyunlarıyla beraber tasavvufi kimliği ile ilgili bilgiler de mevcuttur:

Naḳş-i hüsnüñ zeyn idelden ey şanem Naḳḳāş-ı ṣunʿ
Oldı bu ḫalḳuñ kimi Zeynī kimisi Naḳşibend
G.33/4

Aşağıdaki beyitte ise şairin melâmî-meşrep olduğu görülür:

Şehrinde ol perīnüñ ṣıġmaz selāmet ehli
Şem‘ī melāmet ol kim nāmūs u ‘āre yir yoḳ
G.97/6

Şem‘î Divanı’nda şairin hayatının büyük bir kısmını geçirdiği İstanbul hakkında sitayişli değerlendirmeler bulunmaktadır. O, İstanbul’a bir gelenin bir daha gitmek istemediği acayip bir hali bulunduğunu, Galata’nın da girenin çıkmak istemediği sanki bir cennet bahçesi gibi olduğunu söylemektedir:

‘Acāyib ḥāleti vardur gelen gitmez Sitanbulden
Şanasın bāġ-ı cennetdür giren çıḳmaz Ḳalataden
G.123/7

Şem‘î’nin mahlasının kişiliği üzerindeki etkisi büyüktür. Şiirlerinde de zaman zaman mahlası ile “mum” anlamına gelen “şem‘” kelimesini tevriyeli olarak kullanır ya da yeri geldikçe bir vesileyle “şem‘”e işaret eder. Mutlu kimselerin bahtlarının meşalesi güneş gibi yanmakta, gönüller meclisi, hilâl mumu ile parıldamaktadır:

Se‘ādet ehlinüñ baḫtı çerāġı gün gibi rūşen
Göñüller meclisi şem‘-i hilālile münevverdür
K.1/2

“Ey peri gibi güzel sevgili, dünyayı la‘l dudağının mührü ile kendine muti‘ kıldın ve böylece âlemi muma çevirdin, elinde Hz. Süleyman’ın mührü mü var?” şeklinde nesre çevirebileceğimiz şu beytinde de yine “mum”dan söz etmektedir:

Ḫātem-i la‘lüñle nerm itdüñ cihānı ey perī
‘Ālemi mūm eyledüñ mühr-i Süleymānüñ mı var
G.41/2

Bazı tezkirelerde Şem‘î’nin şiirinin yakıcılığını Husrev-i Dihlevî’den aldığı söylenmektedir[25]. Bunu doğrular nitelikteki şu beyitte Şem‘î, şairliğiyle de övünmektedir:

Bugün Şem‘ī maḥabbet meclisinde
Yaḳarsın sūz-ı Ḫusrevden çerāġı
G.175/6

25 Bkz. Latîfî; *Tezkiretü’ş-Şuarâ*, s. 333.

Şem'î Mahlaslı Diğer Şairler

Kaynaklar incelendiğinde, Türk edebiyatında "Şem'î" mahlasını kullanan pek çok şair olduğu görülür. Edebiyat tarihimizde, özellikle aynı yüzyıl içinde yaşamış ve aynı mahlası kullanmış şairler zaman zaman birbirlerine karıştırılmıştır. Bazen en eski kaynaklarda bile bu durumla karşılaşılır. Yakın dönem kaynaklarında ise söz konusu dönemden uzaklaşıldığından yanlışa düşme ihtimali kuvvetlendiği gibi öte yandan yanlışlık ve karışıklıklar, sonraki asırlarda kaleme alınan kimi tezkirelerin, kendilerinden önce yazılmış bazı kaynakların tekrarı ya da özeti mahiyetinde olmasıyla daha da artar. Bu durum, Şem'î mahlaslı şairler için de söz konusu olmuştur.

Klâsik Türk Edebiyatında bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla Şem'î mahlasını kullanan on şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bu çalışmaya konu edilen Prizrenli Şem'î'dir ki ilgili bölümlerde hayatı hakkında bilgi verilmiş olup, edebî kişiliği de anlatılacaktır. Diğer Şem'îler ise sırasıyla şunlardır:

1. ŞEM'Î, Kadı (ö. ?)[26]: Kaynaklarda Anadolulu olduğu belirtilen Şem'î'nin doğum tarihi ve yerinin yanı sıra ölüm tarihi dahi bilinmemektedir. Mesleği kadılıktır. Kuvvetli bir şair değildir. Şemsettin Sami, "eş'ârında pek de letâfet yoktur" derken Hasan Çelebi, "egerçi nazm-ı eş'âra iktidârı vardur, lâkin şem'-i eş'ârınun ol denlü ziyâsı ve mir'at-ı güftârınun çendân safası yokdur" demektedir. Kaynaklarda yer alan tek beyti şudur:

Bu letâfet ki Hudâ kâkül-i dilberde kodı
Ne gül-i terde ne sünbülde ne anberde kodı

2. ŞEM'Î, Bursalı (ö. ?)[27]: Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-Şuarâ*'sının "Şem'î" maddesinde Prizrenli Şem'î'yi uzun uzun anlattıktan sonra Bursa'da yaşayan bir Şem'î daha olduğunu haber veriyor. Bu ifadeden anlaşılıyor ki bu Şem'î, müellifin çağdaşıdır. Bu da Prizrenli Şem'î gibi gayet nahif, hastalıklı, zayıf bünyeli bir kişiydi. Ancak Prizrenli kısa boylu, mahir bir şair; bu ise bekçi mumu gibi uzun, şiirden pek anlamayan biriydi.

3. ŞEM'Î MUSTAFA EFENDİ, Şârih-i *Mesnevî* (ö. 1602'den sonra)[28]: On altıncı yüzyılın ikinci yarısında yaşadığını bildiğimiz Şem'î Mustafa'nın ne zaman ve

---

26 Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, c. I, s. 527; Tuman; *Tuhfe-i Nâilî* (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), s. 503; Şemseddin Sami, *Kâmusu'l-A'lâm*, c. IV, s. 2874.

27 *Meşâirü'ş-Şuarâ,* 252a.

28 Müstakim-zade Süleyman Saadeddin; *Mecelletü'n-Nisâb* (Tıpkıbasım), s. 278; *Tuhfe-i Nâilî*, s. 502; *Sicill-i Osmânî*, c. III, s. 170; İsmail Ünver; "Şem'î", *Türk Ansiklopedisi*, MEB Yayınları, Ankara 1981, c. XXX, s. 249.

nerede doğduğu bilinmemektedir. Kendisinden bahseden az sayıdaki kaynaktan *Mecelletü'n-Nisâb*'da Anadolulu şairlerden olduğu söylenmekle yetinilir. Hayatı boyunca ilimle uğraşmış ve çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Eserleri incelendiğinde onun, devrin büyükleri adına şerhler yazdığı anlaşılmaktadır. Mesela *Mahzenü'l-Esrâr Şerhi*'ni, III. Mehmed'in kapıağası Gazanfer Ağa adına yaptığını, bu zatın çok iyiliğini gördüğünü bildirmiştir[29].

Nev'î-zade Atâî'nin *Hadâyıku'l-Hakâyık fî Tekmileti'ş-Şakâyık* adlı eserinde Şem'î'nin 1591 yıllarında öldüğü söylenir. Oysa bir taraftan Kâtip Çelebi, Molla Câmî'nin *Subhatü'l-Ebrâr*'ının Şem'î tarafından 1600 yılında şerh edildiğini bildirmektedir; bir taraftan da bizzat Şem'î, Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr*'ına yazdığı şerhi 1602 yılında bitirdiğini haber vermektedir. Bu bilgilerden hareket eden İsmail Ünver, onun ancak bu tarihten sonra ölmüş olabileceğini söylemektedir. Şu halde Atâî'nin verdiği ölüm tarihinin doğru olmadığı kesindir. Öte yandan her ne kadar *Sicill-i Osmânî*'de 1005, *Tuhfe-i Nâilî*'de ise 1000 yılında vefat ettiği söylense de herhangi bir kaynak belirtilmemektedir. Üsküdar'da Rûmî Mehmed Paşa Camii'nin kıble tarafındaki avlu kapısının dışında medfundur. Mezar taşında,

Rûşen itsün hâne-i kalbin Hudâ
Şem'înün rûhına kim kıla düâ

beyti yazılıdır.

Şem'î'nin, İsmail Ünver tarafından İstanbul kütüphaneleri taranarak tespit edilen eserleri şunlardır: *Şerh-i Mesnevî*, *Şerh-i Mantıku't-Tayr*, *Şerh-i Pend-i Attâr*, *Şerh-i Bûstân*, *Şerh-i Gülistân*, *Şerh-i Bahâristân*, *Şerh-i Divan-ı Hâfız*, *Şerh-i Subhatü'l-Ebrâr*, *Şerh-i Tuhfetü'l-Ahrâr*, *Şerh-i Mahzenü'l-Esrâr*, *Terceme-i Şurûtü's-Salât*, *Terceme-i Akâid-i Lâmiye alâ Mezhebi Mâturîdiye* ve *Tuhfetü'l-Âşıkîn*.

Bunlardan başka *Tuhfe-i Nâilî* ve *Mecelle*'de Şem'î'nin bir de *Urfî Divanı*'nı şerh ettiği bildirilmektedir.

4. ŞEM'Î EFENDİ, Reisülküttap (ö. 1024'den sonra)[30]: Reisülküttap Şem'î Efendi'den bahseden tek kaynak *Sicill-i Osmânî*'dir. Fakat burada da asıl adı ve doğum tarihi gibi kayıtlar yoktur. Sadece ricalden biri olup 1023 yılında reisülküttap olduğu, ertesi yıl azledildiği ve bir süre sonra da vefat ettiği bildirilmektedir.

5. MUHAMMET SALİH ŞEM'Î EFENDİ, Çavuş (ö. 1171/1757)[31]: Dedesi, Tophane'de, top dökümünde çalışan biri olan Şem'î'nin künyesi, Muhammet Sa-

29 Ünver; agm.
30 *Sicill-i Osmânî*, c. III, s. 170.
31 Müstakim-zade; *Tuhfe-i Hattâtîn*, İstanbul 1928, s. 458-459; *Mecelletü'n-Nisâb*, s. 279; *Tuhfe-i Nâilî*, s. 502.

lih bin Mustafa bin Muhammet bin Abdülkadir'dir. Damat Ali Paşa'nın yardımıyla Mora'nın fethinde humbaracıbaşı olmuştur. Babası divan-ı hümayun çavuşlarından olduğu için kendisi de sadrazamın sarayında kâtiplik ve tahvil odası halifeliği yapmıştır. Müstakim-zade, bu sebeple Şem'î mahlasını aldığını söyler.

Divan kâtipliği de yapan Şem'î, büyük bir hattattır. Hoca Muhammet Rasim Efendi'den hat meşk etmekle özellikle sülüs ve nesihte büyük başarı göstermişti. Divanî, rik'a ve reyhânî gibi yazı çeşitlerinde de mahirdi. Müstakim-zade, onun bu kabiliyetini,

Kâğıt gibi derûnı nice nakşa müste'id

mısraıyla anlatır. Şiirde de akranının parlak mumu ve üstadı olan Şem'î,

Dûr iden fânûs-ı âgûşümden ol şem'i bu şeb
Rûzgâr eksikligidür rûzgâr eksikliği

beytinde söylendiği gibi henüz tahsilinin meyvesini tatmak müyesser olmadan ve yaşı kırka varmadan 1171 yılının Zilkade ayında vefat etmiştir (m. 1757). Cenaze namazı Eyüp Sultan Camii'nde kılındıktan sonra Eğrikapı dışındaki Kırîmî Efendi Çeşmesi'nin karşısına defnedilmiştir. Vefatına,

Olsun kalem kitâbe-i târîhe nakş-bend
Firdevs kıldı meşhedi rûh-ı Muhammedî

beytiyle tarih düşürülmüştür. Şu iki beyit onundur:

Bezendi noktalarla kadd-i elifi
Anunçün bir iken bin oldı za'fi

Virürdü ol nukat ma'nen beşâret
Olur mı bî-nukat hiç lafz-ı cennet

6. ŞEM'Î MEHMED EFENDİ, İstanbullu (ö. 1171/1757)[32]: 1131/1718 tarihinde İstanbul'da doğan Şem'î Mehmed Efendi, Kethüda Yusuf Efendi dairesine mensup, Nakşıbendî tarikatından feyz almış bir şairdir. İstanbul'da vefat etmiştir.

Kaynaklar şairliğinden sitayişle söz ederler. İstanbul'un taze dilli ve hoş sözlü şairlerindendi. Akranı arasında önde gelen maharetli bir şairdi. Yusuf Efendi'nin vefatı üzerine şu emsalsiz tarih beytini söylemiştir:

---

32 Sadık Erdem; *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı (İnceleme, Tenkitli Metin, İndeks, Sözlük)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994, s. 174-175; *Tuhfe-i Nâilî*, s. 502; *Sicill-i Osmânî*, c. III, s. 171. Şem'î hakkında verilen bilgiler, Muhammet Salih Şem'î hakkında verilen bilgilerle benzerlik göstermektedir. Ölüm tarihlerinin de aynı olması iki Şem'î'nin aslında aynı kişi olduğu kuşkusunu uyandırmaktadır.

Kalem yazdı çü Ya‘kûb-ı belâ-dîde o dem târih
Geçüp Yûsuf Efendi Mısr-ı Firdevse azîz oldı

7. ŞEM‘Î EFENDİ, Konyalı, Helvacı (ö. 1257/1841)[33]: Asıl adı bilinmemektedir. 1185/1771 yılında Konya'da doğmuştur. Son dönem Osmanlı şairlerinden biri olup genç yaşta helvacılıkla uğraşmaya başladı. Bu işi İstanbul'da mı yoksa Konya'da mı yaptığı belli değildir. Şemsettin Sami, İstanbul'da helvacılık yaptığını söyler. Ancak başka bir kaynakta, birkaç defa İstanbul'a gelmiş olan Şem‘î'nin âşıklığa heves ederek saz çalmayı öğrendiği, saz ve sözdeki kemalinin saraya aksettiği, padişah huzurunda bir saz meclisi tertip edildiği ve Şem‘î'nin de bu meclise katıldığı haber verilmektedir[34]. *Konya Vilayeti Halkıyat ve Harsiyatı* adlı eserde Şem‘î'nin, laubâlî meşrep, deveci elbisesiyle gezer, üstine başına dikkat etmez biri olduğu belirtilmektedir. Yine aynı eserde okur yazar olmadığı, fakat ulemadan da geri kalmadığı söylenmektedir. Fakat İbnülemin'e göre okur yazar olmayan birinin ulemadan geri kalmaması, düzgün ve anlamlı sözler söylemesi, özellikle aruzu hatasız kullanması pek mümkün görünmemektedir. Mevlevî[35] olan Şem‘î'nin ölüm tarihi, *Sicill-i Osmânî*'de sehven 1157 yazılmıştır. *Hâtimetü'l-Eş‘âr*'da ise 1255 olarak kaydedilmiştir.

Şem‘î, hayatında kıymetinin bilinmediğine ve yeterince takdir edilmediğine inanan şairlerdendir. İbnülemin, şairin bu düşüncesini, eserine aldığı aşağıdaki beyitle teyit etmektedir:

Felâtûn-ı zamân içre bî-çâre Şem‘î kadrin anlanmaz
Bekâya rihletinden sonra dirler Hazret-i Şem‘î

Ancak yine de divanı dört defa basılmıştır. Bu dört baskıdan üçü İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde; biri de İbnülemin'in özel koleksiyonundadır. Bunların haricinde 1287 tarihli bir nüshası da Süleymaniye Kütüphanesi, Tahir Ağa 507 numarada kayıtlıdır. Şiirlerinden örnekler:

Çerh elinden kimse yok âlemde giryân olmamış
Dehr içinde var mıdır bir sîne büryân olmamış

Âdemin ömrü eger bin yıl olursa âkıbet
Dem gelür san bir gice âlemde mihmân olmamış

---

33 Fatin, *Hâtimetü'l-Eş‘âr*, Süleymaniye Ktp, Rauf Yektâ 310, s. 222; *Tuhfe-i Nâilî*, s. 503; *Sicill-i Osmânî*, c. III, s. 171; *Kâmusu'l-A'lâm*, c. IV, s. 2874; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, MEB Yayınları, İstanbul 1969, c. IV, s. 1755-1757.

34 İbnülemin, *age*.

35 Şair, mevlevî olduğunu bazı şiirlerinde açıkça söylemektedir. Bir örnek olarak İbnülemin "Mevlevîyim mevlevîyim pîrimiz Molla-yi Rûm" mısraını vermektedir.

Şem'iyâ bu ukdenin hallinde âcizdür ukûl
Kangı âkildür anun fikrinde hayrân olmamış

***

Vâsıl olmaz kimse Hakka cümleden dûr olmadan
Kenz açılmaz çün gönülde tâ ki pür-nûr olmadan

Sür çıkar ağyâri dilden tâ tecellî ide Hak
Pâdişâh konmaz serâye hâne ma'mûr olmadan

Mest olan mestâne gelmiş tâ ezelden tâ ebed
İçdiler aşkın şerâbın âb-ı engûr olmadan

Hak cemâli Kâbesin kıldılar âşıklar tavâf
Yirde Ka'be gök yüzinde Beyt-i Ma'mûr olmadan

Ârif olanın kelâmı gayriden gelmez velî
Pes "enelhak" nice disün kişi Mansûr olmadan

Bir muhâl sevdâya düşmüş rûz ü şeb Şem'î müdâm
Hakka vâsıl olmak ister halka menfûr olmadan

8. ŞEM'Î MEHMED EFENDİ, Köstendilli (ö. 1272/1855)[36]: Hanefî mezhebine mensup âlim, şair, hattat bir kişi olup Abdullah Efendi adlı birinin oğludur. Hattatlığı, İstanbullu hattatlardan İsmail Zühdî (ö. 1260)'den öğrenmiştir. Uzun süre Köstendil müftülüğü görevinde bulunmuş, orada vefat etmiştir. Mezarı da oradadır.

Şem'î'nin mürettep *Divan*'ı, *Tezkiretü'l-Hattâtîn*'i ve cihadın faziletlerini anlatan Türkçe mufassal bir eser olan *Râyetü'n-Nasr ve'l-İrşâd*'ı mevcuttur. İbnülemin'in kaydına göre bir hattatlar tezkiresi olan ikinci eseri, Mehmed Tahir'in yazdığı gibi *Tuhfetü'l-Hattâtîn* değildir. Ancak *Keşfüzzünûn Zeyli*'nde de "Tuhfe" şeklinde geçmektedir.

9. ŞEM'Î MEHMED MOLLA, Meşreb-zade Damadı, Maraşlı (ö. 1299/1881)[37]: Maraş'ta, Divanlı mahallesinde, 12 Rebiülevvel 1223 (1808) tarihinde doğan Kazasker Şem'î Efendi, Maraş'ta medfun Kirmânî Seyyit Nimetullah Velî ahfadından olup, Elhac Mehmed Memiş Efendi'nin oğludur. Meşreb-zade Ali Râik Efendi'nin damadı olmakla "Meşreb-zade Damadı" diye meşhur olmuştur.

---

36 *Tuhfe-i Nâilî*, s. 503; *Osmanlı Müellifleri*, c. I, s. 338; *Son Hattatlar*, Maarif Vekaleti Yayınları, İstanbul 1955, s. 392; *Keşf el-Zünûn Zeyli*, MEB Yayınları, İstanbul 1947, c. I, s. 511.

37 *Hâtimetü'l-Eş'âr*, s. 223; *Tuhfe-i Nâilî*, s. 503; *Sicill-i Osmânî*, c. III, s. 171; *Osmanlı Müellifleri*, c. III, s. 77; *Son Asır Türk Şairleri*, c. IV, s. 1758-1760.

Lutf ile dâmâd oldı Şem'î Meşreb-zâdeye (1249)

mısraı bunu işaret etmektedir.

1241 yılında saraya intisap etmiş ve Mahmud Paşa Mahkemesi'nde kâtiplik yapmıştır. Ülkenin çeşitli yerlerinde naiplik, müsteşarlık, kadılık gibi görevlerde bulunduktan sonra 1292 yılında Anadolu kazaskeri, bir süre sonra Rumeli kazaskeri Sıddık Bey'in hastalığı esnasında Rumeli kazaskeri vekilliğine atandı (Muharrem 1295).

14 Zilkade 1299 (1881) tarihinde İstanbul'da vefat eden Şem'î'nin mezarı Üsküdar'da, Atik Valide Camii'nin haziresindedir. *Sicill-i Osmânî*'nin ölüm tarihini 1298 olarak vermesi yanlıştır. Safiyyullah ve Lâmi' adında iki oğlu olmuştur.

Şem'î'nin Farsçaya vukufu vardı. Hatt-ı ta'likte ise maharet sahibiydi. Osmanlı sultanları ile sadrazamlar, şeyhülislamlar ve kaptanpaşaların tercüme-i hallerini ve görev tarihlerini cetvel tarzında veren *Esmârü'l-Hadâik* adında bir eseri vardır ki, Müretteli Abdullah Hulûsî'nin ta'lik yazısıyla küçük boy olarak 1267'de basılmıştır. Eseri sonraları *Esmârü't-Tevârih* ismiyle neşretmiş ve Meclis-i Maarif üyelerinden Mehmed Atâullah'ın ta'lik yazısıyla da büyük boy olarak bastırmıştır. Daha sonra ise peygamberleri ve başka ülkelerin padişahları da eklenerek 1295 yılına kadar olan ilaveleriyle beraber *İlâveli Esmârü't-Tevârih* ismiyle basılmıştır. Bu baskı Sahib-kalem Afşar'ın ta'lik yazısıyladır[38]. Mehmed Tahir, bir *Gülistan Şerhi* olduğunu rivayet etmektedir. Ancak şarih olan diğer Şem'î ile karıştırıyor olması muhtemeldir.

Âlim, fâzıl, zeki ve gözü açık biri olan Şem'î'nin şairliğe de kabiliyeti vardı. Eski Arnavutluk elçilerinden Âlî Efendi'nin kütüphanesinde bulunan bir mecmuada birkaç gazeli, bazı doğum, ölüm ve memuriyet atamaları için söylediği tarihleri kayıtlıdır. *Fatin Tezkiresi*'nde şairliği için "şair-i şiir-ârâ" deniyorsa da şiirleri bu ölçüde değildir. Şiirlerinden örnekler:

O mâhın tal'atinden mihr-i tâbân haclet itmişdür
Leyâlîde anunçün ihtiyâri uzlet itmişdür

Niyâz-ı dâm ile sayd oldı ol âhû-meniş ammâ
Gönül deşt-i şikâre celb içün çok himmet itmişdür

Derûnın şerha şerha eyleyenler nakş-ı hâtem-veş
Mihengâh-ı cihânde kesb-i nâm-ı şöhret itmişdür

Karîn-i iltifât-ı yâr ile mağrûr olan elbet
Emel arz ile küstâhâne tavre cür'et itmişdür

38 İbnülemin, *age*, c. IV, s. 1759.

Niçe uşşâka neyl-i lutfu vasliyle idüp ihyâ
Bizi bir nîm nigâh-ı i'tibâre hasret itmişdür

Hevâ-yi aşk ile sûz ü güdâz olduğıyçün bârî
Beher şeb bezme Şem'î zînet-i cem'iyyet itmişdür

***

Ol meh-rûnun gönülde hâl-i anber-fâmı kalmışdur
Derûn-ı sîne içre dâğ-ı hicr-şâmı kalmışdur

Meyân-ı mû-miyânı kîl-ü-kâle oldı çün bâis
Dehân-ı tenginin bir nokta-i îhâmı kalmışdur

Kaynakların Eleştirilmesi

Prizrenli Şem'î ve yukarıda bahsi geçen diğer Şem'îlerden sözeden bazı muahhar kaynaklarda kimi Şem'îlerin birbirinden ayırt edilemediği, Prizrenli Şem'î ile Şem'î Mustafa'nın aynı kişi sanıldığı görülmektedir. İlk önce Esrar Dede[39], ardından Ali Enver[40], Prizrenli Şem'î'nin bir *Mesnevî* şerhi olduğunu söylemişler, Bursalı Mehmed Tahir de bu bilgiyi tekrar etmiştir. Oysa başta *Mesnevî* olmak üzere yukarıda zikredilen bir çok eseri şerh eden, Şem'î Mustafa'dır. Şöyle ki, Esrar Dede, Prizrenli Şem'î'den bahsederken, *Mesnevî Şerhi* olduğunu söyleyerek iki Şem'î'yi karıştırır[41]. Vefat tarih olan,

Meskenin nûr ide Şem'î ol Ehad

mısraının, Şem'î'nin, Hz. Divanî[42] kuddise sırrıhunnûrânî cenaplarına intisabını işaret ettiğini yazar. Fakat Esrar Dede, Şem'î'nin, *Mesnevî*'nin beşinci cildinin şerhine 1000 tarihinde başladığı kaydını koyduğunu söyleyerek yukarıdaki mısranın belirttiği tarihin yanlış olduğunu iddia eder. Bütün bu kayıtlardan anlaşılıyor ki yanlışlık tarihlerde değil, aynı mahlası alan ve aynı asırda yaşayan iki Şem'î'nin karıştırılmasında ortaya çıkmaktadır.

Bursalı Mehmed Tahir, Şem'î'yi anlatırken Prizrenli olduğunu, tedris ile uğraştığını ve Şeyh Vefa'nın kaimmakam ve halifesi Ali Dede'nin halifelerinden biri oldu-

---

39 *Tezkire-i Şuarâ-yi Mevleviyye* (Haz. İlhan Genç), AKM Yayınları, Ankara 2000, s. 261.

40 *Semâhâne-i Edeb*, Âlem Matbaası, İstanbul 1309, s. 111.

41 "...*Mesnevî-i Şerîf* in elfâz u lugatını terceme tarzında bir matbu şerh yazup Allah Allah muktezâ-yi intisâb u hulûsları berekâtıyla bir rütbede meşhûr-ı âfâk olmuşdur ki her diyarda nüshası ve belki her hücrede birkaç varakası bulunmak der-kârdur."

42 Divane Mehmet Çelebi hakkında geniş bilgi için bkz. Nihat Azamat; "Divane Mehmet Çelebi", *DİA*, c. IX, s. 435-437.

ğunu söyler. Hayatının son yıllarında harâbâtîlik âlemine müptela olduğunu, Vefa civarında inzivaya çekildiğini -ki Şeyh Vefa Tekkesi'dir- belirtir. Mehmed Tahir'in verdiği bu bilgiler doğrudur; ancak müellif onun, devrin büyükleri adına şerh kitapları yazdığını da söyler. Oysa şârih olan Şem‘î, 1602'den sonra vefat ettiğini bildiğimiz Şem‘î Mustafa'dır. Mehmed Tahir, Şem‘î'nin el yazısıyla yazılmış olan *Mesnevî Şerhi*'nin Şehzade Camii Kütüphanesi'nde olduğunu haber veriyor ki bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nin Kadı-zade Mehmed Efendi koleksiyonunda, 275-277 numaralarda kayıtlıdır. Mehmed Tahir, Şem‘î'ye ait bir gazeli örnek olarak alır ve tab‘ eden kişinin bu gazeli diğer Şem‘î'nin (Prizrenli) divanına derc ettiğini belirtir. Halbuki zaten yazılması gereken yer orasıdır, çünkü söz konusu gazel Prizrenli Şem‘î'nindir.

Ayvansarayî, *Vefâyât*'ında Üsküdar'da medfun olduğunu söylediğine göre, iki Şem‘î'nin burada da ayırt edilemediği anlaşılmaktadır.

Sicill-i Osmânî'de ölüm tarihinin 931/1525 olarak verilmesi doğru değildir.

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Dil ve Üslûp Özellikleri

Şem‘î, Türkçeyi çok ustaca kullanan bir şairdir. Beyti meydana getiren kelimelerin hiç biri iğreti durmaz. Kelimeler özellikle ve ince bir hayal ve düşünüşle seçilmiştir. Şairin üslubu ele alındığında, süslü bir anlatımı seçmiş olduğu söylenemez. Hayallerini ifade güzelliğiyle sunması üslubunun önemli yanlarındandır. Aşağıdaki beyitte şairin kelimeleri büyük bir dikkatle seçip ince bir hayali güzel bir söyleyişle dile getirdiği görülür:

Her seḥergeh kim ṣabā ol zülf-i pür-çīnden çıḳar
Ṣan Ḫıṭā ʿaṭṭārıdur kim müşk alup Çīnden çıḳar
G.63/1

Beyitte iğreti duran tek bir kelime yoktur. *Sabah vakti*, *sabah rüzgârı*, *sevgilinin kıvrım kıvrım saçı*, *Hıta*, *attar*, *müşk* ve *Çin* gibi kelimeler, birbirleriyle anlam bakımından ilgili kelimelerdir. Sabah rüzgârının sabah vakti esmesi, sevgilinin saçının kıvrımlarını anlatan pür-çîn ile Çin ülkesi, yine saçın karmakarışıklığı ile Çin ülkesinin uzaklığı, Hıta'nın miskleriyle meşhur bir yer olması, sabah rüzgârı ile attar arasında kurulan ilişki son derece ustaca meydana getirilmiş bir kompozisyondur.

"Ey Hıta memleketinin güzeli, gözün sanki Hoten ahusu; saçının kıvrımları da o ahuyu avlamak için misk kokulu kement olmuş" şeklinde nesre çevirebileceğimiz aşağıdaki beyitte şair, sevgilinin kıvrımlı saçları ile ahuları avlarken kullanılan

kement arasında bir benzerlik kuruyor. Gözleri Hoten ahusu olan sevgili ise Hıta ülkesinin güzelidir. Saçın yanağa doğru inerken gözün yanında kıvrılması, avına kement atmış avcı gibi düşünülmüştür:

Şanki āhū-yi Ḫotendür çeşmüñ ey ḫūb-ı Ḫıṭā
Çīn-i zülfüñ ṣayd içün olmış aña müşgīn kemend
G.33/2

Yine birbiriyle ses ve anlamca ilişkili olan kelimelerle yazılan şu beyitte şair, memduhunu överken kendisini de yüceltmektedir:

Şem'îyem biñ cān ile meddāḥ-ı āl-i Aḥmedem
Sen Ḥasen ḫüsninde itsem n'ola Ḥassān ile baḫş
G.20/7

Şair, Hz. Peygamber'in ailesinin övgüsünde canla başla çalışmaktadır. Hasan'ın güzelliği hususunda şair Hassân bin Sâbit ile yarışsa buna şaşılır mı? Beyitte kelimeler son derece titizlikle seçilmiş ve zihne de hitap eden ince bir hayal dünyası oluşturulmuştur. Ahmed, Hz. Peygamber'in isimlerinden biridir ve övülmüş anlamına gelir. "Meddâh-ı âl-i Ahmedem" ifadesinden, Peygamber'in ailesi anlaşılmaktadır. İkinci mısrada geçen "Hasan", Hz. Peygamber'in torunlarından birisinin adıdır. Ancak şairin Hasan adında birini övdüğü de gözden uzak tutulmamalıdır. Ayrıca hüsn kelimesi de aynı kökten gelmesi bakımından Hasan ile ilişkilidir ve beyte ayrı bir akıcılık kazandırır. Hassân bin Sâbit, cahiliye döneminde yetişmiş ve sonradan müslüman olarak Hz. Peygamber'i öven şiirler yazmış büyük bir Arap şairidir. Hz. Peygamber'e ve onun ailesine yazdığı övgü dolu şiirleriyle ün kazanmıştır. Bütün bunlar bir arada düşünüldüğünde, yukarıda verilen hükmü doğrulayan bir beyit karşımıza çıkmaktadır.

Yine bu konuya örnek olarak verilebilecek "ey sevgili, senin ağzının nakşı ya bir kıl ucudur yahut bir zerredir. Zira sen konuştukça sözlerin dikkatte kılı kırk yarar" anlamına gelen aşağıdaki beyitte yine kelimelerin zengin bir hayali güzel bir ifadeyle sunuşu görülür:

Yā ser-i mūdür dehānüñ naḳşı yā ḫod ẕerredür
Söyledikce ḳıl yarar diḳḳatde güftārüñ senüñ
G.101/3

Bunun yanı sıra şairin gözlemciliğini yansıtan beyitlere de rastlamak mümkündür. Mesela güneşin her sabah gökyüzünde doğmasını gözlemleyen şair, bunu "başına gün doğmak" deyimini kullanarak anlatmakta ve aynı zamanda bir hüsn-i ta'lil örneği vermektedir:

Başına gün ṭoġsa çerḫüñ ṭañ mıdur her ṣubḥ-dem
Ṣubḥe dek her şeb ḳoyar bir māhı 'uryān ḳoynına
G.169/7

Gülün öncesinin gonca olduğunu, goncanın şeklini, sonra gül oluşunu ve gülün şeklini, bu değişimde sabah rüzgârının rolünü ve tüm bunların sevgilinin güzellikleriyle olan benzerliklerini dikkatle gözlemlediği anlaşılan aşağıdaki beyitte goncanın şekliyle insanın daralması (sıkılması), gülün şekliyle de kişinin bir güçlük karşısında yakasını parçalaması gibi ilişkiler ifade edilmektedir:

Gül yüzüñle dehenüñ vaṣf idicek bād-ı ṣabā
Ṭaralup ġonce gibi gül yaḳasın çāk eyler
G.66/6

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Şairin üslubunun dikkat çekici yanlarından biri de telmih sanatını ustaca kullanmasıdır. Pek çok beyitte yeri geldikçe önemli kişi veya olaylara işaret edilmektedir. Böylece asıl söylenmek istenen husus etkili ve estetik bir şekilde dile getirilmektedir. *Divan*'da yer alan müzekker bir gazelden alınan aşağıdaki beyitte, memduhun tıraş olduğunda parıldayan yüzü ile Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda bir ağaçta gördüğü ateş arasında benzerlik kurulmuş, söz konusu olaya telmihte bulunulmuştur:

Şem'iyā ol ṣanemüñ gün yüzinüñ āyenesi
Nār-ı Mūsā gibi par par yanar olduḳça tırāş
G.82/7

Telmihte bulunulan tarihî şahsiyetlerden biri de adaletiyle meşhur İran hükümdarı Nûşinrevân'dır. Söz konusu hükümdarın adalet zinciri diye meşhur zinciriyle sevgilinin saçı daima birlikte düşünülür ve telmihin bir parçasını meydana getirir. "Beğim, güzelliğinin divanında âşıklarına adaletle davransan ne olur? Senin saçın adalet zinciri, dudağın ise Nûşinrevân gibidir" denilen şu beyitte sadece saç-zincir münasebeti değil, dudak-Nûşinrevân münasebeti de dikkat çekmektedir:

Begüm 'uṣṣāḳa dād itseñ n'ola dīvān-ı ḥüsnüñde
Ṣaçüñdür 'adl zencīri lebüñ Nūşinrevān olsun
G.122/4

Divan'da, mesnevi nazım şekliyle yazılmış ve yazmalarda kasideler arasında bulunan, ancak mahlası bulunmadığından tamamlanmadığı anlaşılan şiirin bir beytinde de Hz. Süleyman kıssasına telmihte bulunulmuştur:

Süleymān k'aña dünyā ḫıdmet itmiş
Ḳarıncayile geh geh ṣoḥbet itmiş
M.1/42

Şem'î'nin üslubu ve dili kullanışı dikkatle incelendiğinde Türkçe deyimleri bolca kullandığı görülmektedir. Divan şiirinin oluşumunu tamamladığı ve artık klâsik bir kimlik kazandığı dönemde yaşayan şair, deyimleri kullanmada büyük bir ustalık göstermektedir. "Gönderi gitmek, gönderü çıkarmak, göndürü çıkmak, göndürü gitmek" şekilleriyle de kullanılan "gönderi çıkmak" deyimi uğurlamak, teşyi' etmek anlamlarına gelir[43]. Kanuni Sultan Süleyman'ın seferlerinden birine çıkması münasebetiyle yazıldığı anlaşılan bir kasidede şair, şehirli, köylü, zengin, fakir kim varsa onu uğurlamaya çıktığını anlattığı bir beytinde bu deyimi kullanmaktadır:

Gönderi çıḳdı bile bende vü şehrī vü ġarīb
Seni ısmarladuḳ Allāha didi bāy ü gedā
K.2/8

"Kurban olmak" deyimi, çok eskiden beri Türkçede çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Samimiyetin ve karşılıksız fedakarlığın en güzel bir ifadesi olan bu deyime *Şem'î Divanı*'nda da rastlanır. Aşağıdaki iki beyit buna örnek olarak verilebilir:

Kesme cevrüñ bir nefes öldürme *ḳurbān olduġum*
'Āşıḳuñ āb-ı ḥayāt-ı cāvidānıdur vefā
G.8/3

Ḳanını şu yirine içerlerse yiridür
Ḳurbānler olduġum yolüñe olayın şehīd
G.35/3

"Sesi bülbül gibi güzel olan sevgili naz ile konuşmaya başlasa, o gonca dudağı işittiğimde yüreğim ağzıma gelir" anlamına gelen beytinde şair, "yüreği ağzına" gelmek deyimini kullanmaktadır:

Yüregüm aġzuma gelür işidüp ġonce lebi
Söylese nāz ile bülbül gibi āvāzı güzel
G.109/5

43 *Yeni Tarama Sözlüğü*, s. 96.

“Özünden geçmek” ya da “özünden gitmek”, kendinden geçmek, kendini kaybetmek anlamlarına gelmektedir[44]. “Şem‘î, ay gibi parlak olan o sevgilinin gün yüzüne karşı mahvoldu. Şevk ve safa ateşiyle kendinden geçti” demek olan şu beyitte söz konusu deyime yer verilmiştir:

Maḥv oldı **Şem‘ī** gün yüzine ḳarşu ol mehüñ
Geçdi özinden āteş-i şevḳ u ṣafāyile G.166/5

Ahmed Bey hakkında yazılan ve *Divan*’ın dokuzuncu kasidesi olan şiirin dua beytinde ise kötü gözle bakmak anlamına gelen “yavuz sanmak” deyimi kullanılmıştır:

Ser-sebz ü ḫurrem ola gülistān-ı devletüñ
Saña *yavuz ṣananları* ḳahr ide Kirdigā
K.9/31

Özellikle Anadolu’da bugün de kullanılan ve kalbi kırılmak, gücüne gitmek, alınmak, incinmek gibi anlamları olan “gönle gubar gelmek” deyimi şairin, bâd-ı sabâ ve hâk gibi kelimelerle birlikte kullanarak ifadesini güzelleştirdiği bir deyimdir:

Ḥālini ʿarż ide ben ḫāküñ eger bād-ı ṣabā
Gelmesün gönlüñe billāh ṣaḳın ey ṣāḥ ġubār
G.57/2

“Baş koşmak” deyimi, başbaşa vermek, yarış etmek, fikir birliğine varmak, bir işin üzerine canla başla düşmek gibi anlamlara gelir[45]. Şair, “Şem‘î, aman hâ kendini sakın, yoksa şarap kabarcığı gibi baştan çıkarsın. Kendini zahitlik hevesine kaptırma, saki seninle söyleşir” anlamındaki şu beytinde bunu, “baştan çıkmak” deyimiyle beraber kullanmaktadır:

Ḥabāb-ı mey gibi *başdan çıḳarsun* key ṣaḳın **Şem‘ī**
Hevā-yi zühde *baş ḳoşma* senüñle dilleşür sāḳī
G.172/6

Bu konuya örnek olarak verilebilecek deyimlerden biri de “kanı kan ile yumak” deyimidir. Bu tabirle, kötülüğe kötülükle karşılık vermenin doğru olmadığı anlatılır. “Ey benim şahım, kanlara batmış yaramı gözümden akan kanlı yaşımla yıkama. Zira kanı kan ile yıkamak sana yakışmaz” diyen şair bu beyitte zahm-ı hūn-ālūde, kanlı yaş, kanı kan ile yumak gibi kelime ve deyimleri birlikte kullanarak ifadesini güçlendirir:

---

44 *age*, s. 171.
45 *age*, s. 27.

Zaḫm-i ḫūn-ālūdemi ḳanlu yaşümle yuma kim
Ḳanı ḳan ile yumaḳ düşmez benüm şāhüm sañа
G.3/4

Son olarak verilebilecek "ölmeli hasta eylemek" deyimi, yine günümüzde bazı yörelerde kullanılmaktadır:

Ölmelü ḫaste eyledi āh ol güzel beni
Derdā ki görmeye gelür āḫir ecel beni
G.188/1

Şem'î bazen Türkçe birleşik fiiller de kullanır. Mesela "güle bakmak" deyimi, gül, gonca ve handan kelimeleriyle birlikte kullanılarak estetik bir söyleyişe ulaşılmıştır:

Güle baḳsa yüzüñe gül gibi göñlüñ açılur
Ne müferriḥ ola ol ġonce-i ḫandāne bedel
G.111/2

Şem'î Divanı'nda yer yer atasözlerine de rastlanır. Zaten şair, kendisini açıkça mesel söylemekte üstat olan Necatî'nin yerine koymaktadır (bkz. G.53/7). "Devasız dert, cevapsız sual olmaz" atasözünü yarına kalan belâdan gam yememek gerektiğini söylerken kullanmaktadır:

Yārına ḳalan belādan ġam yime vardur meṣel
Ne devāsuz derd olur ne ḫod sü'āl-i bī-cevāb
G.13/4

Cefayı taşa, gönlünü duvara benzeten şair, "yalnız taşla duvar olmaz" atasözünü gönlünün cefa taşıyla ma'mur olamayacağını anlattığı beytinde dile getirmektedir:

Bir cefā ṭaşıyile niçe yapılsun göñlüm
Çü meṣeldür *yalıñüz ṭaş ile dīvār olmaz*
G.75/2

Şair, harflerin bazı özelliklerinden faydalanarak ince hayaller kurmanın yanı sıra muhatabının zihnine de hitap eder. Elif'in sevgilinin boyuna, cim'in, ayn'ın ve lam'ın saçına, mim'in ağzına, sin'in dişlerine, he'nin gözlerine, dal'ın âşığın bükük beline benzetilmesi zaten Divan şiirinin genel kullanımlarındandır. Bunun yanında kimi noktalı harflerin meydana getirdiği zihin oyunları da vardır. Aşağıdaki beyit buna örnek olarak verilebilir:

Cīm-i zülfüñ mīm-i aġzüñle bir olup dem-be-dem
Noḳṭa ḳorsa ḫālüñ eyler cimlerüñ ḳaddini ḫam
G.115/6

Türkçe bigi edatı, gibi’nin eski şeklidir. Şem‘î’nin bunları birlikte kullanmış olması, on altıncı yüzyılda bu edatın her ikisinin de kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Gülşen-i bāġ-ı leṭāfetde ḳaddüñ bigi daḫi
Rāstī luṭf ile bir serv-i dilārā mı gelür
G.54/2

Çoḳ varurlar ser-i kūyüñe senüñ bī-ser ü pā
Hiç benüm bigi varur bī-ser ü pā mı gelür
G.54/3

Hiçbir zaman Farsça bir sıfatın sonuna Arapça masdariyyet eki olan (-iyyet) getirilerek isim yapılmaz. *Divan*’da bu kuralın bazen ihlal edildiğine rastlanır:

Şevḳ ile döndi felek mānend-i fānūs-ı ḫayāl
Eyledi pervāne māhı şem‘inüñ *germiyyeti*
K.6/26

Cemālüñ şem‘inüñ *germiyyeti* var
Beni yaḳmaġa beñzer niyyeti var
G.47/1

Kaynakların Şiirini Değerlendirişi

Kaynakların tamamı Şem‘î’nin şiirinden ve şairliğinden övgüyle söz ederler. Şiirleri mum gibi can ve ciğerler yakıcı, sözleri her meclisin süsüdür. Âşıkâne, mestâne ve yürekler yakan şiirler söylemekte üstattır. Öyle ki şiirindeki bu yakıcılığı, Husrev-i Dihlevî’nin ateşinden aldığını söyleyen Latîfî’ye göre, şiirlerinin çoğu âteşîn ve rengîn olup, okuyanların gönlünü bir mumun fitili gibi tutuşturur. Söyleyişindeki akıcılık bir ırmağa benzer[46]. Şiirinden doğrudan doğruya “âb-dâr” diye bahsedilir[47]. Olgun sözlü, açık söyleyişli bir şairdir ki güzel söz söyleyenlerin ileri gelenleri onun etrafında pervane gibi dönerler. Hayal dünyası ve dolayısıyla şiir tabiatı çok geniştir. Beyitleri inci saçar, şiirleri güher serper. Bu özellikleriyle Şem‘î, şairler meclisinin meşalesi, beliğ söz söyleyenlerin parlaklık vericisidir. Hasan Çelebi, ateş saçıcı sözlerinin büyük küçük herkesin gönül harmanını tutuşturduğunu; okuyana zevk ve şevk veren kelimelerinin ateşinin, parlayan bir mumun alevi gibi uzak yakın herkesin malumu olduğunu söyler[48]. Şiirleri

46 Latîfî; *Tezkiretü’ş-Şuarâ*, s. 333.
47 Mesela bkz. Beyânî; *age*, s. 139.
48 Hasan Çelebi; *Tezkiretü’ş-Şuarâ*, c. I, s. 524.

parlak ve gönül okşayıcıdır. Her mısraı, aşk ateşinden bir yalım mum gibi âşıkâne ve mestânedir. Âşık Çelebi, çağdaşı olan şairlerden asla aşağı olmadığını ve kimsenin şiirinin aşk köyüne onunki kadar rehberlik edemeyeceğini özellikle belirtir[49]. Riyâzî onu, "...Husrev-i belâgattan pervâne-i kabûl bulmuşdur" diye metheder[50]. Şiirlerinde halk söyleyişlerine ve özellikle atasözü[51] ve deyimlere çokça yer veren Şem'î devrinin önemli şairlerinden olmayı hak etmiş görünmektedir.

Kendi Şiirini Değerlendirişi

Divan'da yer alan bir beyit şairin şiire bakışını göstermesi bakımından önemlidir. Şem'î, kişiyi eğlendirebilecek, zevk verebilecek pek çok şey olduğunu, fakat şiir yazmak gibi bir gönül eğlencesi bulamadığını söylemektedir:

Māye-i 'ıyş u ṭareb çoḳdurur ammā **Şem'î**
Bulmadı bir göñül eglencesin eş'ār gibi
G.177/7

Her divan şairi gibi Şem'î de kendi şiirini övmüştür. Özellikle mahlas beyitlerinde sanatını çeşitli benzetmelerle metheder. Bu benzetmelerden biri güherdir. Elmas anlamında kullanılan güher (gevher), aynı zamanda bir şeyin aslı, esası demektir. Görünürde sözlerinin şiir olduğunu, ama aslında sevgilinin huzuruna elmas taşımakta olduğunu söylediği şu beyitte şair, şiirini elmasa benzetmektedir:

Ṣūretde gerçi naẓmdurur sözleri velī
Ma'nī yüzinde **Şem'î** ṭapüñe güher ṭaşur
Kt.1

Şair, kendisini zaman zaman bülbüle ve papağana benzetir. "Ey sevgili, güzellik bahçesine senin yanağın gibi güzel bir gül mü gelir, o güle benim gibi güzel sözlü bir bülbül mü gelir? Ey salınıp gezen bir serviye benzeyen sevgili, şeker kırıcı dudağını methetmek için Şem'î'nin tab'ı gibi hoş sözlü bir papağan mı gelir?" diye sorduğu aşağıdaki beyitlerde şair, kendisini bülbül ve papağana benzetirken, şiirini övmektedir:

Gülşen-i ḥüsne ruḫüñ tek gül-i zībā mı gelür
Yā añа bencileyin bülbül-i gūyā mı gelür

---

49 Kılıç; *age*, s. 812.
50 Riyâzî; *Riyâzü'ş-Şuarâ*, 65a.
51 "...Eş'ârı sûz-nâk ve münakkah u garrâ ve elfâzı pâk ü mesel-âmiz ü ferah-fezâdur." Bkz. *Tezkire-i Sehî*, s. 109.

Leb-i şekker-şikenüñ medḥ ider ey serv-i revān
Ṭab‘-ı **Şem‘î** gibi bir ṭūṭî-i gūyā mı gelür
G.54/1,5

Şiirinin yakıcılığından ve eriticiliğinden söz ederken şair, mahlasıyla bu eriticilik arasında ilgi kurarak güzel bir mum mazmunu oluşturur:

Cānler eritdi **Şem‘î**-yi pür-sūz şevḳ ile
Tā kim getürdi bezmüñe bir şi‘r-i cān-güdāz
G.72/10

Şem‘î’nin, şiirini benzettiği unsurlardan biri de sünbüldür. Divan şiirinde sevgilinin saçı da sık sık sünbüle benzetilir. Her iki benzerliği de bir arada verdiği bir beytinde şair şöyle demektedir: “Şem‘î, senin saçını övdüğü bir gazel söylemiş, böylece divanını taze sünbüllerle süslemiş”:

Zülfüñ evṣāfında **Şem‘î** bir ġazel dimiş yine
Tāze sünbüllerle tezyīn eylemiş dīvānını
G.189/5

Bazen şair, övgüyü sevgiliye yaptırarak sanatını metheder. Şairin, güzelliğini anlattığı şiirlerini görünce sevgili, onu tebrik ederek sözlerinin ne de güzel olduğunu söylemiştir:

Şem‘î cemāli vaṣfını görünce ol nigār
Taḥsînler itdi didi ne rūşen maḳāli var
G.58/7

Şem‘î’nin en önemli özelliklerinden birisi de şiirlerinde atasözü ve deyimlere bolca yer vermesidir. Tezkireler onun bu özelliğine işaret ederler. Divan şairleri arasında bu özelliği ile öne çıkan şair Necatî’dir. Onun bu yanının farkında olan şair, kendisini Necatî’ye benzetir:

Oḳın atdı yayın yaṣdı Necātî
Yüri var **Şem‘i**yā meydān senüñdür
G.53/7

DÎVÂNIN İNCELENMESİ

A. NAZIM BİÇİMLERİ VE TÜRLERİ

Kasideler

Şem'î Divanı'nda "Divan-ı Kasâyid der-hakk-ı Sultân Süleymân" başlığı altında toplam on beş kaside bulunmaktadır. Tevhit, münacat ve na't türünde kaside yer almamaktadır.

1. kaside "Der-hakk-ı Sultân Süleymân aleyhi rahmeti ve'l-gufrân" başlığını taşıyan bir bayramiyye (ıydiyye)dir. İlk on beyti güneşin doğuşu ve baharın gelişinin anlatıldığı nesib bölümünü oluşturur. 11. beyitte girizgâh yapılır:

Müzeyyen itdi dünyāyı serāser 'ıyd-i sulṭānî
Bugün iḥsān ile şan pādişāh-i heft-kişverdür

12-35. beyitler medhiye bölümüdür. Mahlas 36. beyitte yer alır. 37-40. beyitlerde şair kendi durumundan bahseder ve padişahtan yardım ister. 40. beyitte dua etmesi gerektiğini söyledikten sonra duaya başlar. 41-42. beyitler dua beyitleridir.

2. kaside toplam otuz yedi beyit olup bir önceki kaside gibi başlığı yoktur. Ancak 5. beyitten, kasidenin Kânûnî Sultan Süleyman için yazıldığı anlaşılmaktadır:

Leşker-i ins ü melek cümle hevādār olup
Eyledi şāh Süleymān-ı zemān azm-i ġazā

8. beyte bakılırsa, padişahın çıktığı bir sefer üzerine yazıldığı düşünülebilir:

Gönderi çıkdı bile bende vü şehrî vü ġarîb
Seni ışmarladuḳ Allāha didi bāy ü gedā

18. beyitte iki bayramın bir araya geldiği söylenmekte, bunlardan birinin padişahın gazaya çıkışı, diğerinin kurban bayramı olduğu belirtilmektedir. Ancak bu, kasidenin bir ıydiyye olduğunu söylemek için yeterli değildir:

Ḥamdulillāh didiler bir yire geldi iki 'ıyd
Birisi 'ıyd-i ġazā birisi 'ıyd-i aḍḥā

Kasidenin 1-4. beyitleri nesib bölümünü meydana getirir. Burada kısa bir gökyüzü tasviri yapılmaktadır. 5. beyit, yukarıda da zikredilen girizgâh beytidir. 6-35. beyitlerde Kânûnî Sultan Süleyman övülür. Dolayısıyla medhiye bölümüdür. Mahlas 36. beyitte yer almaktadır. Son beyit olan 37. beyit, dua beytidir.

3. kaside yine Kânûnî Sultan Süleyman'ın methedildiği bir kaside olup toplam otuz beyitten oluşmaktadır. Bayram tasvirinin yapıldığı ve gül bahçesinin anlatıldığı 1-10. beyitler nesib bölümüdür. 11. beyit girizgâh beytidir:

ʿAceb gül-deste kim būy-i nesīm-i cān-fezāsiyle
Dem urur nāfe-i ḫulḳı gibi gülzār-i cennetden

Kasidenin 12-24. beyitleri medhiye bölümüdür. 12. beyitte padişahın ismi bizzat anılarak övgüye başlanır. 25-28. beyitlerde şair, durumundan bahsederek muhatabından yardım ister. 29. beyitte mahlas söylenir ve dua etmek gerektiği belirtilir. 30. beyit, dua beytidir.

4. kaside de Kânûnî Sultan Süleyman adına yazılmış bir medhiye olup otuz bir beyitten meydana gelmektedir. Nesib bölümünün bulunmadığı kasidede doğrudan medhiyeye başlanır. 30. beyit mahlas beytidir. 31. beyit ise dua bölümünü oluşturmaktadır.

5. kaside Sadrazam İbrahim Paşa hakkında yazılmış bir medhiye olup yirmi yedi beyitten ibarettir. Nesib bölümünün bulunmadığı kaside, doğrudan medhiye ile başlar. 1-25. beyitler medhiye bölümüdür. 26. beyitte şair, mahlasını ve dua etmek gerektiğini söyler. 27. beyit dua beytidir.

Sadrazam İbrahim Paşa övgüsünde yazılan ve kırk bir beyitten meydana gelen 6. kasidenin, 15-20. beyitlerde bir ziyafette yenilen yemeklerden ve 29. beyitte açıkça bu ziyafetin ve Paşa'nın övgüsünden söz edildiği dikkate alınırsa Paşa'nın verdiği bir ziyafet üzerine yazıldığı anlaşılır:

Devr-i Ādemden berü kimse nişānüñ virmedi
Bir żiyāfet itdi İbrāhīm Paşa ḫażreti

Kasidenin 1-39. beyitler medhiye bölümüdür. Nesib bölümü bulunmaz. 40. beyitte mahlas söylenerek duaya geçiş belirtilir. 41. beyit dua bölümünü meydana getirmektedir.

Divan'ın en uzun kasidelerinden biri olan 7. kaside elli dört beyitten oluşmaktadır. "Der-hakk-ı Pîrî Paşa" başlığını taşıyan bu kasidenin tezkirelerde de şaire büyük yardımlarda bulunduğu söylenen Pîrî Mehmed Paşa hakkında yazıldığı anlaşılmaktadır. İlk yirmi iki beyti bahar ve tabiat tasvirlerinin yapıldığı nesib bölümüdür. Paşa'nın fazilet ve hüner madeni ve soylu ve ulu kimselerin önde geleni diye nitelendirildiği 23. beyit kasidenin girizgâh beytidir:

Gül gibi gönlin açarsa demidür gülşende
Maʿden-i faż̈l ü hüner server-i eşrāf ü kibār

24-41. beyitler medhiye bölümünü oluşturmaktadır. 42-45. beyitlerde şair, kendi durumundan bahseder ve Paşa'dan yardım ister. 46. beyit mahlas beytidir. Zamanın vefasızlığının anlatıldığı 47 ve 48. beyitlerden sonra muhatap yardıma teşvik edilmektedir (49-52. beyitler). Dua bölümü olan 53 ve 54. beyitlerle kaside sona ermektedir.

8. kaside kırk altı beyitten oluşmaktadır. Nesib bölümünü meydana getiren ilk yirmi beyitte baharın gelişi ve güneşin doğuşu ile ilgili tasvirler bulunmaktadır. Aynı zamanda girizgâh beyti olan 21. beyitten, kasidenin bahar bayramı münasebetiyle kaleme alındığını, yani bir nevrûziyye olduğunu anlamaktayız:

Ṭonadur bir birini ʻıyd-i behār ile yine
Açılup şād ola tā kim şeh-i ferḫunde-ḫişāl

22-39. beyitler medhiye bölümüdür. 22. beyitten anlaşıldığına göre kaside, Cafer Bey namına yazılmıştır ki bu, Tâcizâde Cafer Çelebi olmalıdır:

Mālik-i mülk-i seḫā mīr-i suḫan Caʻfer Beg
Buldı revnaḳ-ı şeref ẕātıyile faż̈l ü kemāl

Şair, 40-43. beyitlerde durumundan söz eder. 44. beyit mahlas beytidir. Bu beyitte de artık dua etmek gerektiği söylenir. 45. beyitte şair, kendisini ve memduhunu bülbül ve goncaya benzeterek durumunu arz eder ve şikayeti bırakarak duaya geçer. 46. beyit, dua beytidir.

9. kaside otuz bir beyitten oluşmaktadır ve "Der-hakk-ı Ahmed Beğ rahmetullâhi aleyhi ve'l-gufrân" başlığını taşımaktadır. 1-13. beyitler kasidenin nesib bölümüdür. Burada yine bahar tasviri yapılmaktadır. Ardından şu beyitle medhiyeye girizgâh yapılır:

Bend-i belāda nice olursun esīr-i ġam
Şād ol ki gitdi ġam irişüp luṭf-ı bī-şümār

15-28. beyitler kasidenin medhiye bölümünü meydana getirmektedir. 29. beyit mahlas beytidir. 30. beyitte şair çektiği sıkıntılar karşısında kendisini teselli eder. 31. beyit dua bölümünü teşkil etmektedir.

"Der-hakk-ı Muhammed Beğ aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân" başlığını taşıyan 10. kaside otuz beyitten oluşmaktadır. Bahar tasvirinin yapıldığı 1-13. beyitler kasidenin nesib bölümüdür. Girizgâh beyti bulunmayan bu kasidede direk medhiye bölümüne geçilir. 14-26. beyitler medhiyedir. 27. beyit mahlas beytidir. 28 ve 29. beyitlerde şair, kendi halini söyler. Son beyit, dua beytidir.

11. kaside yirmi beyitten meydana gelmektedir. "Der-hakk-ı Şehriyâr" başlıklı bu şiir, *Divan*'da redifi kelime olan tek kasidedir. Kasidede nesib bölümü bulun-

mamaktadır. 1-18. beyitler medhiye bölümünü oluşturur. 14. beyitten hareketle, Anadolu Kazaskeri Kadri Çelebi adına yazılmış olabileceği mümkündür:

Ḳadrī Efendi işigidür Ka'be-i murād
Eyle ṭavāf cān ile k'oldur medār-ı luṭf

19. beyitte mahlas zikredilir ve dua etmek gerektiği belirtilir. 20. beyit, dua beytidir.

12. kaside toplam yirmi üç beyitlik bir mersiyedir. 11. beyitte "Vefa" isminin geçmesine bakılırsa Şeyh Vefa Hazretleri'nin ölümü üzerine kaleme alındığı anlaşılmaktadır:

Ḳanı Vefā ki maẓher-i nūr-ı Ḫudāyidi
Olmışdı mihri gün gibi 'ālemde āşikār

21 ve 22. beyitler dua bölümünü oluşturmaktadır. Klâsik kaside düzenin aksine mahlas beyti duadan sonra gelmektedir.

13. kaside divandaki tek Farsça kasidedir. Sadece İ nüshasında bulunan şiir, kırk yedi beyittir. 1-20. beyitlerde bahar tasvirinin yapıldığı nesib bölümü yer almaktadır. Padişahın, Allah'ın gölgesi ve din semasının güneşi olarak nitelendirildiği 21. beyit girizgâh beytidir:

Māh-ı bürc-i pādişāhī mihr-i evc-i salṭanet
Sāye-i Perverdigār ü āfitāb-ı çerḫ-i dīn

Medhiye bölümü 22-44. beyitler arasındadır. 22. beyitten, kasidenin Yavuz Sultan Selim için yazıldığı anlaşılmaktadır:

Vāriṣ-i mülk-i Süleymān pādişāh-i baḥr ü ber
Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i kām-yāb ü kām-bīn

Bu beyitten anlaşıldığına göre kaside Sultan I. Selim'in tahta çıkışı münasebetiyle yazılan bir "cülûsiyye"dir. 46 ve 47. beyitler dua bölümünü teşkil etmektedir. Kasidenin bazı beyit ya da mısralarının Türkçe söyleyişi, 14. kasidenin kimi beyit ya da mısralarını oluşturmaktadır. Yani beyit ve mısra tekrarları söz konusudur.

Divan'ın en uzun kasidesi olan 14. kaside sadece İ nüshasında bulunmaktadır ve altmış bir beyittir. Kasidenin ilk on yedi beyti, bahar tasvirinin yapıldığını nesib bölümüdür. 18-61. beyitler uzunca bir medhiye bölümünü meydana getirmektedir. Mahlasın da yer aldığı 58. beytin ilk mısraı aynı zamanda bir fahriye özelliği göstermektedir:

Himmetüñde **Şem'ī** kim feṭḥ itdi ma'nā gencini
Açmadı kimse Süleymān olalı böyle defīn

Klâsik kaside düzenine aykırı olarak bu kasidede dua bölümü bulunmamaktadır.

Toplam kırk beş beyit olan 15. kaside *Divan*'ın son kasidesidir ve sadece İ nüshasında bulunmaktadır. 1-14. beyitler kasidenin nesib bölümünü oluşturmaktadır. Burada da bahar tasviri yapılmaktadır. 15 ve 16. beyitler girizgâh beyitleridir. 17. beyitten, Kânûnî Sultan Süleyman için yazıldığı anlaşılmaktadır:

Emīrü'l-mü'minīn Sulṭān Süleymān ḫusrev-i 'ādil
Kim oldur milket-i dīnüñ emīr ü şāh ü sulṭānı

Mahlas beytinin olmadığı kasidenin 17-45. beyitleri medhiye bölümünü meydana getirmektedir.

Mesnevî

Divan'da mahlas beyti bulunmayan kısa bir mesnevî de yer almaktadır. Mahlasın olmamasına bakılırsa mesnevînin tamamlanmadığı düşünülebilir. Kırk dokuz beyitlik bu şiir bir medhiyedir ve kim için yazıldığı belli değildir.

Musammatlar

Divan'da ikisi murabba, biri muhammes olmak üzere üç adet musammat bulunmaktadır. Dokuz kıtadan oluşan birinci murabbada,

Cām-ı Cem şun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

mısraı, her bir kıtanın son mısraı olarak tekrar edilir. Böylece şiirin, murabba-ı mütekerrir şeklinde olduğu görülür. Meyden, mey içmenin güzelliğinden, meyhaneden, baharın gelişinden ve dünyanın geçiciliğinden rindâne ve kalenderâne bir üslupla söz edilmektedir. Son kıtanın birinci mısraında mahlas yer almaktadır.

İkinci murabba yedi kıtadan oluşmaktadır.

Ol perī-peyker melek kim adı Ca'fer-zādedür

mısraı, her kıtanın son mısraı olarak tekrar edildiğinden bu manzume de murabba-ı mütekerrir adını alır. Medhiye türündeki şiir, büyük bir ihtimalle devrin önde gelen şair ve devlet adamlarından olan Tâcizâde Cafer Çelebi hakkında yazılmıştır. Ancak Caferzâde isminde bir başka kimse olabileceği de dikkatlerden uzak tutulmamalıdır.

Üçüncü ve son musammat, dokuz kıtadan oluşan bir muhammestir.

Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

mısraı, her kıtanın sonunda tekrar edildiğinden manzume bir muhammes-i mütekerrirdir. Sevgilinin ve onunla işret etmenin övüldüğü; bahar, mey ve meyhane tasvirlerinin bulunduğu şiir, şairin kişiliğini ve dünya görüşünü yansıtan şiirlerdendir. Son kıtanın ilk mısraında mahlas yer almaktadır.

Gazeller

Divan'da toplam 191 gazel bulunmaktadır. Bu gazeller incelendiğinde şairin en çok yedi beyitli gazeli tercih ettiği görülmektedir. İkinci sırayı beş, üçüncü sırayı altı beyitli gazeller alır. Gazellerin beyit sayıları şu şekildedir:

1. 7 beyitli 71 gazel
2. 5 beyitli 69 gazel
3. 6 beyitli 29 gazel
4. 8 beyitli 14 gazel
5. 9 beyitli 5 gazel
6. 4 beyitli 2 gazel
7. 10 beyitli 1 gazel

Şairin beş adet Farsça gazeli vardır. Bunlar on iki, on beş, otuz, otuz bir ve otuz iki numaralı gazellerdir.

Mahlas beyti bulunmayan gazel yoktur. Bazı gazeller mahlas beytinden sonra da devam ederler. Böylece birer gazel-i müzeyyel örneği teşkil ederler. On beş, on sekiz, doksan beş, yüz altmış dokuz numaralı gazeller böyledir ve her birinin mahlas beytinden sonra birer beyit ilavesi bulunmaktadır.

Şem'î'nin, bizzat isimlerini vererek bazı kimseler hakkında gazel söylediği görülmektedir. Mesela, "Hasen" redifli 129. gazel ile "Hasen Bâlî" redifli 187. gazel böyledir. Bu gazeller, gazel-i müzekker diye adlandırılır. Öte yandan "Mustafâ" redifli 2. gazel de böyle bir özellik göstermektedir. Ancak bunun, Hz. Peygamber'i övmek için yazılmış olabileceği de mümkündür.

Divan'da bazen yek-ahenk gazellere de rastlanır. Mesela yukarıda söz konusu edilen 2. gazel "Mustafâ" redifi etrafında kurulmuştur ve gazelin tamamı bir anlam bütünlüğü içerisindedir. 5. gazelde de böyle bir anlam bütünlüğü görülmektedir. Ahmed ve Mustafa etrafında geliştirilen hayal ve tasvirler gazel boyunca devam eder. Ancak bu isimlerin her ikisinin de Hz. Peygamber'in isimlerinden olduğu malumdur ve gazelin onu övmek için yazılmış olabileceği mümkündür.

Gazellerin bazıları mevcut *Divan* nüshalarında bulunmamaktadır. Bu gazeller çeşitli şiir mecmuaları taranarak metne dahil edilmişlerdir. Hangi mecmuanın kaçıncı varağından alındığı ilgili yerlerde gösterilen bu şiirler, 69, 78, 79, 86, 96, 112, 113, 137, 138, 139, 170, 171, 190 ve 191 numaralı gazellerdir. Ayrıca 72. gazelin 9. beyti ile 172. gazelin 4. beyti de değişik mecmualardan alınarak metne dahil edilmişlerdir.

Kıtalar

Divan'da ikisi tarih kıtası olmak üzere toplam dört kıta bulunmaktadır. Birinci kıta matlaı olmayan bir gazel görünümündedir. On iki mısradan meydana gelen kıtanın son mısraında şairin mahlası yer alır.

İkinci kıta sekiz mısradan oluşmakta olup Farsça'dır. Bunda mahlas bulunmamaktadır.

Tarih kıtalarından ilki incelendiğinde bir devlet büyüğünün güzel bir icraatı için yazılmış olduğu anlaşılır. Ancak ne için kaleme alındığı açık değildir. Altı mısradan oluşan kıtada mahlas yoktur.

İkinci tarih kıtası şairin halifesi bulunduğu Şeyh Ali Dede'nin vefatı üzerine yazılmış dört mısradan oluşan bir manzumedir. Son mısradaki "rûhına rahmet" lafzı Dede'nin ölüm tarihi olan h. 917/m. 1511-12 tarihini vermektedir.

Beyitler

Metinde iki beyit bulunmaktadır. Bunlardan ilki, şairin hayata bakışını yansıtmakta olup hayatının son zamanlarında yazdığı söylenebilir. İkincisi ise sevgiliye hitaben yazılmıştır.

B. NÜSHALARIN TANITILMASI

İ: İstanbul Nüshası; Prof. Dr. Hayati Develi'nin Özel Kütüphanesi.

22,5×13,5 cm. 59 yaprak, ta'lik kırması, aharlı kâğıt, çerçevesiz, mukavva cilt, deri sırt, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış.

Nüshada 15 kaside, 1 mesnevi, 2 murabba, 1 muhammes, 183 gazel, 2 kıta, 2 tarih, 1 beyit vardır. Türkiye kütüphanelerinde nüshasına rastlayamadığımız divanın baş tarafında (1a) ve sonunda besmele, kelime-i tevhid gibi dinî ibarelerin yanısıra çeşitli kimselerin isimleriyle birkaç silik beyit yer almaktadır. İlk sayfada kimlere ait oldukları anlaşılamayacak kadar silik dört adet mührün yer aldığı divanın tamir gördüğü anlaşılmaktadır. Öte yandan bazı sayfalara başka biri tarafından farklı şairlere ait gazellerin yazıldığı görülmektedir gazelleri bulunmaktadır. 21b'de "Bizim

Seyyid Osman'ın Tarihidir" başlıklı dört beyitlik bir tarih kıtası vardır. Kim tarafından yazıldığı belli olmayan kıta h. 1173 (m. 1759) tarihini işaret etmektedir. 56a'da ise "Der-Makam-ı Baba Tahir" başlıklı ve beş beyitten oluşan "perçemüñ" redifli manzume bulunmaktadır.

Baş:
Çekdi sulṭān-ı ẓafer gün gibi bir ṣubḥ livā
Kūs-ı nuṣret çalınup ṭoldı cihān ṣıyt ü ṣadā

Son:
Ġam ü şādī geçermiş çünki bildük
Bir iki gün ya aġladuḳ ya güldük

K: Kahire Nüshası; Kahire Millî Kütüphanesi, Türk Edebiyatı bölümü, numara 161.

13,5×24,5 cm., 52 yaprak, vr. 198a-248b, Ta'lik, der-kenar.

Nüshada 13 kaside, 1 mesnevi, 2 murabba, 1 muhammes, 167 gazel, 2 kıta, 2 tarih, 2 beyit vardır. Kahire Millî Kütüphanesi Türk Edebiyatı Bölümü'nde kayıtlı olan bir divanlar mecmuasının içerisinde der-kenar olarak yer alan *Şem'î Divanı* hakkında bildiklerimiz, mecmuanın aslını görme imkanına sahip bulunmadığımız için şimdilik katalogtaki bilgilerle ve bizzat nüshadan hareketle elde ettiğimiz verilerle sınırlıdır. Mecmuada Şem'î'den başka Necatî, Ahmed Paşa, Zâtî, Bâkî, Helâkî, Vasfî, Mesihî, Cafer Çelebi, Atâ gibi şairlerin divanları bulunmaktadır.

Sözkonusu katalogda Şem'î'nin ölüm tarihi h. 1000 olarak verilmektedir ki bunun yanlış olduğu daha önce söylenmişti.

Baş:
Nev-behār āmed cihān şüd reşk-i Firdevs-i berīn
Bārekallāh ey kemāl-i sun'-ı Rebbü'l-ālemīn

Son:
İzin tozına şalsa zülfüñ hümāsı sāye
Her ẕerre ṭa'n ideydi gün gibi gökde aye

M: Manchester Nüshası; Manchester John Rylands Kütüphanesi, TY 62.
vr. 239b-298b.

Nüshada 11 kaside, 1 mesnevi, 2 murabba, 1 muhammes, 164 gazel, 2 kıta, 2 tarih vardır.

Mecmuanın aslını görme imkânımız olmamakla birlikte mecmuayı bizzat gören Prof. Dr. Mine Mengi bu konuda bir makale kaleme almıştır. Ahmed Paşa, Necatî, Zâtî, Bâkî, Mesihî, Helâkî, Cafer Çelebi, Şem'î, Vasfî, Atâ divanlarının bulunduğu bu mecmuada da *Şem'î Divanı*, der-kenar şeklinde yer almaktadır. 534 varak olan mecmuanın sayfalarındaki satır sayısı 17'dir. Başlıklar yaldızla yazılmış olup, sayfalar yaldız çerçevelidir. Ufak, muntazam nestalikle yazılmış olan eser, meşin ciltlidir. İstinsah tarihiyle, müstensih adının bulunmadığı yazmanın başında (1b-2a), eserde divanları

yer alan şairleri bildiren yaldızla yazılmış bir fihrist vardır. Fihrist, divanların yer alış sırasına göre düzenlenmiştir[52].

Baş:
Bi-ḥamdillāh bu gün ḳadr ile ʿālem ʿıyd-i ekberdür
Mübārek baḫtlu begler gibi ferḫunde-aḫterdür

Son:
Maẓher-i luṭf-ı Ḥaḳ ʿAli Dedenüñ
Rūḥ-ı pāki idicegez riḥlet
Hātif-i ġayb eyledi ilhām
Oldı tārīḫ "rūḥına raḥmet"

C. METİN TESİSİNDE İZLENEN YOL

Klâsik Türk Edebiyatında "Şem'î" mahlası, en çok tercih edilen mahlaslardan birisidir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu mahlası kullanan şair sayısı ondur. Bu sebeple kimi zaman bazı karışıklık ve karıştırmaların meydana gelmiş olduğu görülmektedir. Bu karışıklıkların ne şekilde yapıldığı ve düzeltilmesiyle ilgili tespitler daha önce (I. Bölüm) ifade edilmişti.

Şem'î mahlaslı şair sayısının fazlalığı önceleri metin tespitinde güçlükler doğuracağını akla getirmiş olsa da yapılan kütüphane ve katolog taramalarında anlaşılmıştır ki Türkiye kütüphanelerinde Prizrenli Şem'î'nin *Divan*'ı bulunmamaktadır. *Divan*'ın ülkemizdeki yegâne nüshası Prof. Dr. Hayati Develi'nin özel kütüphanesindedir. Bu nüsha aynı zamanda bilindiği kadarıyla dünyadaki tek müstakil nüshadır. Bundan başka Kahire Millî Kütüphanesi'nde bulunan bir Divanlar mecmuası

52 Mengi; agm, s.73. Makalede mecmua ile ilgili ayrıntılı bilgi yer almaktadır.

(*Fihrisü'l-Mahtûtâti't-Türkiyyeti'l-Osmâniyye*, el-kısm-ı sânî, Mısır 1987. Mecmua, Türk Edebiyatı bölümü, numara 161) ile İngiltere'nin Manchester şehrindeki John Rylands Kütüphanesi'nde kayıtlı bir Divanlar mecmuasında[53], her iki mecmuada da sayfa kenarlarında (der-kenar) olmak üzere birer nüsha bulunmaktadır. Nüshalar **İ** (İstanbul), **K** (Kahire), **M** (Manchester) olarak kısaltılmışlardır.

Divan'da Yavuz Sultan Selim'e, Kânûnî Sultan Süleyman'a, Pîrî Mehmed Paşa'ya, Makbul İbrahim Paşa'ya, şairin mürşidi Ali Dede'ye yazılmış kasidelerin olması esasen *Divan*'ın Prizrenli Şem'î'ye ait olduğunu göstermektedir. Çünkü bu kasideler, pek çok kaynakta ölüm tarihi 936/1529-30 olarak verilen şairin yaşadığı dönemi tespitte önemli katkı sağlamaktadır. Ayrıca bu devrin önemli şair ve nazire mecmuası sahibi Edirneli Nazmî'nin, şairin ölümüne tarih düşürmesi de eserin Prizrenli Şem'î'ye aidiyetini gösteren bir delildir. Öte yandan başta *Meşâirü'ş-Şuarâ* ve *Tezkiretü'ş-Şuarâ* olmak üzere daha sonra yazılmış olan çok sayıda tezkirede şairin gazel ve beyitlerine rastlanması ve bu şiirlerin divan nüshalarında olması, eserin Prizrenli Şem'î'ye ait olduğunu göstermiştir.

Divan'da yer alan şiirler genel divan tertibi usulüne uygun olarak Kasideler, Mesnevî, Musammatlar, Gazeller, Kıtalar, Tarihler, Beyitler şeklinde sıralanmıştır. Divan tertibinde K nüshası esas alınmıştır. Çünkü tespitlerimize göre K nüshası, gerek imlâ gerekse mana bakımından en doğru nüshadır. Fakat bu nüsha Farsça kasideyle başladığından bu kaside, eserin Türkçe oluşu dikkate alınarak diğer nüshalarda geçtiği yerde verilmiştir.

Metnin edisyon kritiği yapılırken şüphesiz en doğru metnin kurulmasına gayret edilmiştir. Bu sebeple mevcut üç nüsha karşılaştırılmış, 16. yüzyılın bazı mecmuaları taranarak nüshalarda bulunmayan gazel ve beyitler de metne dahil edilmiştir[54]. Nüshalara göre daha doğru olduğuna kanaat getirildiğinde mecmualar esas alınmıştır[55].

---

53 Mine Mengi; "Bir Şiir Mecmuası Hakkında", A.Ü. DTCF. Türk Dili ve Edebiyatı Araş. Enst. *Türkoloji Dergisi*, Ankara 1977, c. VII, s. 73-78. Mecmua, Türkçe Yazmalar bölümü 62 numarada kayıtlıdır.

54 **Süleymaniye Kütüphanesi**: Fatih 3849, 4077, 4078, Halet Efendi 248, Halet Efendi İlâvesi 244, Çelebi Abdullah 315, A. Nihat Tarlan 59, 62, Hacı Mahmud 3563, H. Hüsnü Paşa 1031, K. M. Cevdet 479, İbnülemin 3552. **İ.Ü. Kütüphanesi**: TY 818, TY 752, TY 1547, TY 1724, TY 2955, TY 3563, TY 3698, TY 4025. **Millet Kütüphanesi**: AE Manzum 554, AE Manzum 563, AE Manzum 568, AE Manzum 570, AE Manzum 574, AE Manzum 580, AE Manzum 674, AE Manzum 685. **Nuruosmaniye Kütüphanesi**: 4915, 4968. **Topkapı Sarayı Kütüphanesi**: Bağdat 406.

55 Divan nüshalarında bulunmayıp mecmualardan alınan gazeller şunlardır: G.69, G.72, G.78, G.79, G.86, G.96, G.112, G.113, G.137, G.138, G.139, G.170, G.171, G.190, G.191. Ayrıca G.72/9 ve G.172/4. Bunlardan başka pek çok beyitte nüshalardakilerin yerine mecmuaların tercih edildiği olmuştur.

Nüsha karşılaştırması yapılırken farklı kelime veya terkiplerde, şairin üslubuna en uygun olanı tercih edilmiş, diğeri dipnot kısmında nüsha farkı olarak gösterilmiştir. Her şiir ve her beyit numaralandırılmıştır.

Metnin edisyon kritiği yapılırken anlama doğrudan etki eden veya katkı sağlayan farklar dipnotta gösterilmiş, anlamı değiştirmeyen ya da müstensih hatası olduğu anlaşılan farklar dikkate alınmamıştır. Yer yer şairin üslubuna dikkat edilerek metin tamiri de yapılmış ve bu düzeltmeler köşeli parantez = [] içinde verilmiştir. Metinde geçen ayet ve hadislerle kelâm-ı kibar olan ifadeler tırnak içinde yazılmış, çevirileri dipnotta verilmiştir.

Metin yazımında, bilimsel eser yayımlarında genel kabul görmüş olan çeviriyazı sistemi kullanılmıştır.

D. NÜSHALARIN İMLA ÖZELLİKLERİ

Öncelikle belirtilmelidir ki İstanbul nüshasının müstensihi dikkatsiz, hatta cahil sayılabilecek bir hattattır. Bir çok kelimede harfleri karıştırdığı, daha doğrusu yanlış harf kullandığı görülmektedir. Mesela bazen "sin" harfi yerine "sad" harfini tercih ettiği olmuştur. Bunun geçerli bir sebebini bulabilmiş değiliz.

Öte yandan bu nüshanın diğer nüshalara göre daha doğru yazımlara yer verdiği de yer yer görülmektedir. Mesela "dermek" fiili K ve M nüshalarında "dal" ve "rı" harfleri arasında "ye"li olarak "dirdüm" şeklindedir. İ nüshasında ise böyle bir imlaya gerek görülmemiş, kelime "derdüm" şeklinde "ye"siz olarak yazılmıştır:

Açıldı gülşen-i cānde gül-i Firdevs-i rūḥānī
'İnāyet güllerin **derdüm** yine gülzār-i raḥmetden
K.3/7

Özellikle Rumeli şairlerinde bazı Türkçe kelimelerin yazımında bir-buçuk hece kullanıldığı bilinmektedir. *Divan*'da, müstensihin tasarrufu olmakla birlikte kapalı veya uzun heceye tekabül eden Türkçe vokallerde med harfi (ا، و، ی) kullanılmaktadır:

Var idi dürc-i felekde iki dürr-i şah-vār
Rişte-i naẓma dizildi buldı 'ıḳd-i vuṣleti
K.6/5

Türkçe "az" kelimesi bir-buçuk heceye tekabül ettiğinde medli olarak yazıldığı görülmektedir:

Ḳan olursa ġamzesi tīġinden ey dil **az**dür
Saña kim dir varasın mestüñ bıçaġı üstine
G.170/3

Bu durum her Türkçe hece için gerçerli değildir. Zira Türkçe hecelerin kapalı heceye tekabül ettiği çoktur, fakat dilimizde uzun ses bulunmadığından uzatma işareti (-) konulmadı:

Şem'īyem kim pertev-i şi'rüm yiterd**i** 'āleme
Āh ü y**a**şüm **iri**şe ṭab'üm çerāġı üstine
G.170/5

Bazen izafet "i"si uzun heceye tekabül edebilir. *Divan*'da böyle bir durumla karşılaşıldığında izafet "i"si yer yer "ye" (= ى) ile gösterilmiştir:

Şerāb**-ı** luṭfüñi nūş eyleyenler cām-ı mihrüñden
İçer āyīne**-i** gītī-nümāda āb-ı ḥayvānı
K.15/32

İkileme özelliği taşıyan iki ismin arasına konulması gereken "atıf vav'ı" bazen izafet kesresine dönüşebilir. Bu, Farsça bir gramer kuralıdır ve örneğine *Divan*'da da rastlanır:

Ḳışşe-i efsāne-i tezvīrdendür bu riyā
'Āşıḳ-ı şādıḳda olmaz da'vī-i **lāf-ı güẕāf**
G.94/3

Aşağıdaki beyitte yer alan "bana" kelimesinde birinci "a" harfi uzun heceye tekabül ettiğinden müstensih bunu "elif" (= ا) ile göstermiştir. K ve M nüshalarında yer alan bu beyit, İ nüshasında yoktur:

Ḫāk-i pāyüñle şehā minnet ider **baña** raḳīb
İçmezem āb-ı ḥayātı ölürem minnetine
G.156/4

Divan'da Türkçe "dün (gece)" kelimesi, Farsça "dûn (alçak)" kelimesiyle karışmaması için " د و ن " yerine " د ن " şeklinde yazılmaktadır:

Ḳararmadı günüm **dün** gibi 'ömrüm
Ḳare zülfüñ perīşān olmayınca
G.162/2

"Deli" kelimesinin imlası "delü" şeklinde "vav"lı olmasına rağmen K ve İ nüshalarında "deli" şeklinde "ye"lidir. Bu, Türkçe için önemli bir merhale kabul edilmelidir:

'Āşıḳ olsam n'ola ol ruḫleri zībāyı göre
Deli olsam ne var ol zülf-i semen-sāyı göre
G.168/1

Farsça kelimelerde uzun veya kısa vokalden sonra "dal" (= د) harfi gelirse üzerine mutlaka nokta konulur ve harf "zel" (= ذ) halini alır. Bu kural, Farsçada 14. asrın ortalarından itibaren terkedilmiş, fakat Türkçe kelimelerde 17. asrın ortalarına kadar kullanılmıştır. "Hidmet/Hizmet" gibi bazı Arapça kelimelerde de bu imla tatbik edilmiştir:

Der-i meyḫāneye cārūb idüben müjgānüm
Yüz sürüp pīr-i muġānüñ varayın **ḫiẕmetine**
G.156/3

Bazen bu kurala uyulmadığı da görülmektedir:

Süleymān k'aña dünyā **ḫıdmet** itmiş
Ḳarıncayile geh geh ṣoḥbet itmiş
M.1/42

Divan'da nadir de olsa bazı Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülür. Mesela "ışkunsuz" kelimesi böyledir:

Dirligüm āb-ı ḥayāt olursa sensüz bir nefes
Cām-ı **'ışḳuñsüz** ḥarām-ender-ḥarām olsun bańa
G.8/5

SONUÇ

Dünyanın en uzun ömürlü edebiyat şubelerinden olan ve asırlarca kendine has gelenek ve özellikleriyle yaşayan Divan edebiyatı, şüphesiz ki Türk edebiyatının en önemli kesitlerinden biridir. Türk edebiyatının yazılmasında bu kesitin büyük yeri vardır. Divan Şiiri ve bir bütün olarak Türk edebiyatı tarihi yazılırken onun imkân ölçüsünde tüm şair ve yazarlarının hami ve muakkipleriyle birlikte gün ışığına çıkarılması zarurî bir iştir. Bu düşünceden hareketle hazırlanan *elinizdeki eser*, Şem'î'nin şiirinin doğrudan doğruya güzelliği veya tatsızlığı hakkında yorum yapmayı değil, tüm cepheleriyle objektif ve detaylı bir incelemeyle ortaya koymayı amaçlamıştır. Kitap yayımı olan bu çalışma ise gerek Prizrenli Şem'î'nin hayatı, sanatı ve edebi kişiliği; gerekse sağlam bir divan metni ile söz konusu teze dayalı bir eser olmuştur.

Bu çalışma, Prizrenli Şem'î ve "Şem'î" mahlaslı diğer şairler hakkında en erken dönem kaynaklarından itibaren ulaşılabilen tüm kaynaklar incelenerek hazırlanmıştır. Böylece Prizrenli Şem'î hakkında kaynakların yazdıkları ilk kez bir araya getirilmiş olmaktadır. Öte yandan bazı kaynaklarda karşılaşılan karışıklıklar tespit edilerek bilimsel bir düzeyde irdelenmiş ve doğru sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Prizrenli Şem'î'nin, tespit edilebildiği kadarıyla Türkiye kütüphanelerinde bulunmayan *Divan*'ının ülkemizdeki tek nüshası olan İstanbul nüshası, özel/kişisel bir kütüphanededir. Ayrıca Kahire ve Manchester'de birbirinden çoğaltıldığı anlaşılan iki nüsha daha vardır; fakat bunlar müstakil değil, başka şairlerin divanlarının da bulunduğu mecmualar içerisindedir. Şiirlerini büyük bir zevkle okuduğumuz eserin niçin fazla nüshası bulunmadığı doğrusu bir muamma gibi görünmektedir. Talihsiz bir şekilde kaybolduğu akla ilk gelen ihtimaldir. Bu çalışmada her üç nüsha okunmuş, metnin edisyon kritiği yapılarak en doğru metne ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu yapılırken de İstanbul kütüphanelerindeki bir çok şiir mecmuası taranmış, divan nüshalarında bulunmayan şiirler metne dahil edilmiştir. Ardından kısa bir biçim değerlendirmesi yapılmış ve şairin edebi kudreti tayin olunmuştur. İçerik incelemesi çıkarıldıktan sonra kalan muhtasar biçim incelemesi boyunca ilgili konuda mümkün olduğunca çok örnek verilmeye çalışılmıştır.

Çalışma esnasında görülmüştür ki Şem'î, Türkçeyi çok iyi kullanan bir şairdir. Özellikle atasözü ve deyimlere şiirinde sıkça yer vermiş, kendisini Necatî'nin varisi olarak görmüştür. Öte yandan vezin ve kafiye bakımından ele alındığında şiirlerinin gayet sağlam olduğu görülür. Yaşadığı dönemin ve toplumun şartlarını, düşünce dünyasını şiirlerinde ustalıkla kullanan şair, ileride yapılacak çalışmalarla Türk edebiyatında hak ettiği yeri alacaktır.

Bu ve buna benzer çalışmalar, hiç kuşku duyulmamalıdır ki hem büyük şairlerin anlaşılmasında hem de edebiyat tarihinin oluşmasında ve yazılmasında inkâr edilemez öneme sahiptir. Bilimsel metotlar çerçevesinde yapılacak çalışmaların, bu hedefe ulaşmada araştırmacıların işini kolaylaştıracağı açıktır.

KAYNAKÇA

AKARSU, Kamil; *Rumelili Za'ifî, Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divanından Seçmeler*, MEB Yayınları, İstanbul 1993.

AKKUŞ, Metin; *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Bursa Şehrengizleri*, (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1987.

AKSOY, Ömer Asım; *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II-III*, TDK Yayınları, Ankara 1981.

AKSU, Cemal; *Lutfî Divanı'nın Tahlili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2002.

AKÜN, Ömer Faruk; "Divan Edebiyatı", *DİA*, c. IX, s. 389-427.

ALİ ENVER; *Semâhâne-i Edeb*, Âlem Matbaası, İstanbul 1309.

ÂŞIK ÇELEBİ; *Meşâirü'ş-Şuarâ*, Meredith Owens neşri, Londra 1971.

ÂŞIK ÇELEBİ; *Meşâ'irü'ş-şuarâ* (haz. Filiz Kılıç), 3 c., İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010.

ÂŞIKPAŞAZADE; *Osmanoğulları'nın Tarihi*, (Haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç), İstanbul 2003.

ATEŞ, Ahmet; "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, c. VII-VIII, İstanbul 1942, s. 253-267.

ATLANSOY, Kadir; *Bursa Şairleri, Bursa Vefayatnamelerindeki Şairlerin Biyografileri*, Asa Kitabevi, Bursa 1997.

ATSIZ, Nihal; *XVI. Asır Şairlerinden Edirneli Nazmî'nin Eseri ve Bu Eserin Türk Dili ve Kültürü Bakımından Ehemmiyeti*, İstanbul 1934.

AZAMAT, Nihat; "Dîvâne Mehmed Çelebi", *DİA*, c. IX, s. 435-437.

BAĞDATLI İSMAİL PAŞA; *Hediyyetü'l-'Ârifîn Esmâü'l-Müellifîn ve Âsâru'l-Musannıfîn*, (Haz. Kilisli Muallim Rıfat Bilge-İbnülemin Mahmud Kemal İnal), MEB Yayınları, c. I, İstanbul 1951; c. II, İstanbul 1955.

BAĞDATLI İSMAİL PAŞA; *Keşf el-Zünûn Zeyli*, (Tıpkıbasım) MEB Yayınları, İstanbul 1947.

BALTACI, Cahit; *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İstanbul 1976.

BANARLI, Nihat Sami; *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, 2 c., MEB Yayınları, Ankara 1987.

BEYÂNÎ; *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, (Haz. Dr. İbrahim Kutluk), TTK Yayınları, Ankara 1997.

BİLGEGİL, Kaya; *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1989.

BİLGİN, Orhan; "Ferâğ Kaydı" *DİA*, c. XII, s. 354-356.

BİLGİN, Orhan; "Fevaid Kaydı" *DİA*, c. XII, s. 501.

BOYNUKARA, Hasan; *Modern Eleştiri Terimleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997.

BURSALI MEHMED TÂHİR; *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire 1311, İstanbul 1333.

CENKMEN, Emin; *Osmanlı Sarayı ve Kıyafetleri*, İstanbul 1948.

CEYLAN, Ömür; *Tasavvufî Şiir Şerhleri*, Kitabevi, İstanbul 2000.

ÇANTAY, Hasan Basri; *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm -Tefsirli Meal-,* (Neşre Haz. Prof. Dr. M. A. Yekta Saraç), Risale Yayınları, İstanbul 1996.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; "Divan Şiiri", *Türk Dili Dergisi*, Türk Şiiri Özel Sayısı, c. II, sy. 415-416-417, Temmuz-Ağustos-Eylül, 1986.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; "Kânûnî Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevâyî Tesiri Üzerine Notlar", *Mehmed Çavuşoğlu Armağanı*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1976.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; "Kıyafet İlmi ve Akşemseddin-zade Hamdullah Hamdi İle Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın Kıyafet-nameleri", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırmaları Dergisi,* Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı, 1979.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; *Divanlar Arasında*, İstanbul 1981.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; *Necatî Bey Divanı'nın Tahlili*, MEB Yayınları, İstanbul 1971.

ÇELEBİOĞLU, Âmil; *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB Yayınları, İstanbul 1998.

ÇELEBİOĞLU, Âmil; *Kânûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*, MEB Yayınları, İstanbul 1994.

D'ISTRIA, Dora; *Osmanlılarda Şiir* (Çev. Semay Taneri), Havas Yayınları, İstanbul 1982.

DANİŞMEND, İsmail Hakkı; *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. I-IV, İstanbul 1947.

DİLÇİN, Cem; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara 1992.

DİLÇİN, Dehri; *Edebiyatımızda Atasözleri*, TDK Yayınları, Ankara 2000.

DİRİÖZ, Meserret; "Divan Edebiyatında Gül", *Yeni Divan Dergisi*, Yıl: 1, sy. 4 (Ağustos 1980), s. 4-7.

EMEKSİZ, Abdülkadir; *İstanbul Manileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2003.

ERDEM, Sadık; *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı (İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994.

ERDEM, Sargon, "Amber", *DİA*, c. III, s. 7-8.

ERDOĞAN, Abdülkadir; *Fatih Mehmed Devrinde İstanbul'da Bir Türk Mütefekkiri Şeyh Vefâ Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1941.

ERÜNSAL, İsmail E.; "Kanuni Sultan Süleyman Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri", *Osmanlı Araştırmaları IV*, 1984, s. 1-17.

ESRAR DEDE; *Tezkire-i Şuarâ-yi Mevleviyye*, (Haz. Dr. İlhan Genç), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

FATİN; *Hâtimetü'l-Eş'âr*, Süleymaniye Ktp, Rauf Yektâ 310.

Fihrisü'l-Mahtûtâti't-Türkiyyeti'l-Osmâniyye, el-kısm-ı sânî, s. 75, Mısır 1987.

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLİ; *Mevâ'idü'n-Nefâis fî Kavâidi'l-Mecâlis*, (*Görgü ve Toplum Kuralları Üzerine Ziyafet Sofraları*, Haz. Orhan Şaik Gökyay), Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1978, c. I-II.

GIBB, E. J. Wilkinson; *Osmanlı Şiir Tarihi*, (Terc. Ali Çavuşoğlu), 4 c., Akçağ Yayınları, Ankara, tsz.

GÖLPINARLI, Abdülbaki; *Divan Edebiyatı Beyanındadır*, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945.

GÖLPINARLI, Abdülbaki; *Divan Şiiri, XV-XVI. Yüzyıllar*, Varlık Yayınları, İstanbul 1954.

GÖLPINARLI, Abdülbaki; *Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik*, İnkılap ve Aka Yayınları, İstanbul 1983.

GÖLPINARLI, Abdülbakî; *Mevlevî Âdâb ve Erkânı*, İstanbul tsz.

GÖLPINARLI, Abdülbaki; *Tasavvuftan Dilimize Geçen Atasözü ve Deyimler*, İstanbul 1977.

GÖLPINARLI, Abdülbakî; *Yunus Emre Divanı (Metin-Sözlük-Açıklama) I-II*, İstanbul 1943.

HADÎDÎ; *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, (Haz. Necdet Öztürk), M.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1991.

HALAÇOĞLU, Yusuf; *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, TTK Yayınları, Ankara 1990.

HASAN ÇELEBİ; *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, (Haz. Dr. İbrahim Kutluk), TTK Yayınları, Ankara 1989.

İBN ÎSÂ SARUHÂNÎ; *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, (Haz., Numan Külekçi), Ankara 1997.

İBNÜLEMİN MAHMUD KEMAL İNAL; *Son Asır Türk Şairleri*, MEB Yayınları, İstanbul 1969.

İBNÜLEMİN MAHMUD KEMAL İNAL; *Son Hattatlar*, Maârif Vekâleti Yayınları, İstanbul 1955.

İLAYDIN, Hikmet; *Türk Edebiyatında Nazım*, Ankara 1997.

İNALCIK, Halil; *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, (Terc. Ruşen Sezer), YKY, İstanbul 2003.

İNALCIK, Halil; *Şair ve Patron (Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme)*, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2003.

İPEKTEN, Haluk- Mustafa İsen; *Basılı Divanlar Kataloğu*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

İPEKTEN, Haluk; "Gazel Şerhi Örnekleri", *Türk Dili Dergisi*, Türk Şiiri Özel Sayısı, sy. 415-416-417, Ankara 1986.

İPEKTEN, Haluk; *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*, MEB Yayınları, İstanbul 1996.

İPEKTEN, Haluk; *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 1994.

İPEKTEN, Haluk; *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri*, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum 1988.

İPEKTEN, Haluk - İsen, Mustafa - Toparlı, Recep - Okçu, Naci - Karabey, Turgut; *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, KBY, Ankara 1988.

İSEN, Mustafa; "Başlangıçtan XVIII. Yüzyıla Kadar Türk Edebiyatı", *Türkler*, c. XI, Ankara 2002, s. 532-572.

İSEN, Mustafa; "Klasik Şiirin Merkezi Olarak İstanbul", *Bilig*, sy. 13 Bahar, Ankara 2000, s. 1-8.

İSEN, Mustafa; *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, TTK Yayınları, Ankara 1994.

İSEN, Mustafa – KILIÇ, Filiz – AKSOYAK, İ. Hakkı – EYDURAN, Aysun; *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2002.

İSEN, Mustafa – MACİT, Muhsin – HORATA, Osman – KILIÇ, Filiz – AKSOYAK, İ. Hakkı; *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2003.

İZGİ, Cevat; *Osmanlı Medreselerinde İlim*, İstanbul 1997, c. I-II.

KAFZÂDE FÂİZÎ; *Zübdetü'l-Eş'âr*, Süleymaniye Ktp, Esad Efendi 2726, vr. 79b.

KALPAKLI, Mehmed; "Osmanlı Şiirine Genel Bir Bakış Denemesi", *Doğu-Batı*, Yıl: 6, sy. 22, Şubat-Mart, 2003, s. 39-52.

KARAHAN, Abdülkadir; *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İstanbul 1980.

KARAHAN, Abdülkadir; *Türk Kültürü ve Edebiyatı*, MEB Yayınları, İstanbul 1992.

KARAİSMAİLOĞLU, Adnan; *Klasik Dönem Türk Şiiri İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

KARAVELİOĞLU, Murat Ali; "Abdullah Efendi (Sarı)", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, c. I, İstanbul 1999, s. 15-16.

KARAVELİOĞLU, Murat Ali; "Klasik Türk Edebiyatında Bağdat", *Irak Dosyası*, c. I, TATAV, İstanbul 2003, s. 231-252.

KARTAL, Ahmet; "Yavuz Sultan Selim Dönemi Edebiyatı", *Arayışlar*, Yıl: 4, sy. 7-8, Isparta 2002, s. 105-152.

KARTAL, Ahmet; *Klasik Türk Şiirinde Lâle*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

KARTAL, Ahmet; *Osmanlı Medeniyetini Besleyen Kültür Merkezleri-Edebî Açıdan-(XI. Asırdan XVI. Asrın Sonuna Kadar Türk Edebiyatı İle Fars Edebiyatının Münasebetleri)*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1999.

KAYAALP, İsa; *Sultan Ahmed Divanı'nın Tahlili*, Kitabevi, İstanbul 1999.

KEŞFÜZZÜNÛN, Maârif Vekâleti Yayınları, İstanbul 1943 (1362).

KOCATÜRK, Vasfi Mahir; *Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara 1970.

KOÇU, Reşat Ekrem; *İstanbul Ansiklopedisi*, c. 1-8, 1958-1965.

KÖKSAL, M. Fatih; "Nazire Kavramı ve Klasik Türk Şiirinde Nazire Yazıcılığı", *Diriözler Armağanı*, s. 215-290.

KÖKSAL, M. Fatih; *Edirneli Nazmî, Mecmaü'n-Nezâir* (İnceleme-Tenkitli Metin), 3 c., Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2001.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad; *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1986.

KURNAZ, Cemal; "Hızır" (Edebiyat), *DİA*, c. 17, s. 411-412.

KURNAZ, Cemal; *Divan Edebiyatı Yazıları*, Ankara 1977.

KURNAZ, Cemal; *Hayâlî Bey Dîvân'nın Tahlili*, MEB Yayınları, Ankara 1996.

KURNAZ, Cemal; *Hayalî Bey Divanı'nın Tahlili*, MEB Yayınları, İstanbul 1996.

KURNAZ, Cemal; *Taşlıcalı Yahya Bey Divanı'nda Kozmik Unsurlar* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1981.

KUT, Günay; "16 ve 17. Yüzyıl Türk Edebiyatına Toplu Bakış", *Osmanlılarda ve Avrupa'da (16. yüzyıldan 18. yüzyıla) Çağdaş Kültürün Oluşumu*, İstanbul 1986.

KÜÇÜK, Sabahattin; *Bâkî Divanı* (Tenkitli Basım), TDK Yayınları, Ankara 1994.

Lane, Edward William; *An Arabic-English Lexicon Madd al Qâmus* (Arapça-İngilizce Sözlük), London-Edinburg Part 1893.

LATÎFÎ; *Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Haz. Rıdvan Canım, TTK. Yayınları, Ankara 2000.

LEVEND, Agâh Sırrı; *Divan Edebiyatı (Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar)*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1984.

LEVEND, Agâh Sırrı; *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTK Yayınları, Ankara 1984.

MACİT, Muhsin; *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, Ankara 1996.

MAZIOĞLU, Hasibe; "Türk Edebiyatı, Eski", *Türk Ansiklopedisi*, c. XXXII, İstanbul 1982, s. 81-134.

MEHMED SÜREYYA; *Sicill-i Osmânî*, İstanbul 1311.

MENGİ, Mine; "Bir Şiir Mecmuası Hakkında", A.Ü. DTCF. Türk Dili ve Edebiyatı Araş. Enst. *Türkoloji Dergisi*, Ankara 1977, c. VII, s. 73-78.

MENGİ, Mine; "Necatî'nin Şiirinde Atasözlerinin Kullanımı", *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, c. II, Ocak, Ankara 1986, s. 47-58.

MENGİ, Mine; *Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Tarihi-Metinler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1994.

MORIS, Desmond; *Body Guards*, *Koruyucu Tılsımlar, Uğurlar, Muskalar*, *Nazarlıklar*, (Çev., Mehmed Harmancı), İstanbul 1999.

Mu'cemü'l-Müferres, Çağrı Yayınları, İstanbul 1990.

MÜSTAKİMZÂDE SÜLEYMAN SAADEDDİN; *Mecelletü'n-Nisâb* (Tıpkıbasım), KBY, Ankara 2000.

MÜSTAKİMZÂDE SÜLEYMAN SAADEDDİN; *Tuhfe-i Hattâtîn*, İstanbul 1928.

MÜTERCİM ÂSIM; *Burhân-ı Katı*, (Haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs), TDK Yayınları, Ankara 2000.

NECATİGİL, Behçet; *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınları, İstanbul 1989.

ONAN, Necmeddin Halil; *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, Ankara 1941.

ONAY, Ahmet Talât; *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, (Yay. Cemal Kurnaz), TDV Yayınları, Ankara 1993.

Osmanlı Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmed Kalpaklı), YKY, İstanbul 1999.

ÖNGÖREN, Reşat; *Tarihte Bir Aydın Tarikatı, Zeynîler*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.

ÖZ, Yusuf; *Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1996.

ÖZCAN, Abdülkadir; *Şakâyıku'n-Nu'mâniye ve Zeyilleri*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

ÖZÖN, Mustafa Nihat; *Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1954.

PAKALIN, Mehmed Zeki; *Osmanlı Türk Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB Yayınları, İstanbul 1971, c. I-III.

PALA, İskender; *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.

PALA, İskender; *Divan Edebiyatı*, İstanbul 1996.

REDHOUSE, Sir James William; *A Turkish and English Lexicon*, [=Türkçe İngilizce Sözlük] İstanbul 1890.

RİYÂZÎ; *Riyâzü'ş-Şuarâ*, Süleymaniye Ktp, Esad Efendi 3871, vr. 65b...

SÂKIP MUSTAFA DEDE; *Sefîne-i Mevleviyân*, Mısır 1283.

SARAÇ, M. A. Yekta; "Divan Tahlilleri Üzerine", *İlmî Araştırmalar*, sy. 8, İstanbul 1999, s. 210-219.

SARAÇ, M. A. Yekta; *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, Bilimevi, İstanbul 2001.

SCHIMMEL, Annemarie; *Alman Gözüyle Divan Edebiyatı*, Yönelişler, sy. 47, Haziran 1990.

SEFERCİOĞLU, M. Nejat; *Fuzulî Divanı'nda Sevgilinin Fizikî Yapısıyla İlgili Özellikler* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1981.
SEFERCİOĞLU, M. Nejat; *Nev'î Dîvânı'nın Tahlili*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.
SOYKUT, İ. Hilmi; *Türk Atasözleri Hazinesi*, İstanbul 1974.
STEINGASS, F.; *A Comprehensive Persian-Englisch Dictionary*, (Açıklamalı Farsça-İngilizce Sözlük) London 1892.
ŞEMSETTİN SAMİ; *Kâmusu'l-A'lâm*, İstanbul 1311, Tıpkıbasım: Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996.
ŞENTÜRK, A. Atilla - Kartal, Ahmet; *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 2004.
ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; "Osmanlı Edebiyatında Felekler, Seyyare ve Sabiteler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 90, Haziran 1994, s. 131-179.
ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; *Klâsik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Sûfî Yahut Zâhid Hakkında*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1996.
ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, YKY, İstanbul 1999.
ŞENTÜRK, Ahmet Atilla; *Rakîb'e Dair*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1995.
ŞİRVANÎ, Muhammed b. Mahmûd; *Tuhfe-i Murâdî*, (Haz. Mustafa Argunşah), TDK Yayınları, Ankara 1999.
ŞİŞMAN SERDAROĞLU, Vildan; *Zâtî'nin Gazeliyâtına Göre XVI. Yüzyılda Sosyal Hayat*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2001.
ŞÜKÛN, Ziya; *Farsça Türkçe Lûgat Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya I-II-III*, MEB Yayınları, İstanbul 1984.
TAHİRÜ'L-MEVLEVÎ; *Edebiyat Lugatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1994.
TAHİRÜ'L-MEVLEVÎ; *Şerh-i Mesnevî*, 14 c. Şamil Yayınları, İstanbul tsz.
TANMAN, Baha; "Şeyh Vefâ Külliyesi", *DBİA*, İstanbul 1994.
TANYERİ, M. Ali; *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Ankara 1999.
TARLAN, Ali Nihat; *Ahmet Paşa Divanı*, MEB Yayınları, İstanbul 1966.
TALAN, Ali Nihat; "Divan Şairlerinin Kendi Şiirleri Üzerindeki Düşünce ve Değerlendirmeleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, sy. 1, 1982, s. 15-17.
TARLAN, Ali Nihat; "Edebiyat ve İlim -Edebiyat Tarihi Hakkında-", *TDED*, XIII, İstanbul 1965, s. 7-18.
TARLAN, Ali Nihat; *Fuzulî Divanı Şerhi*, 3 c., KBY, Ankara 1985.
TARLAN, Ali Nihat; *Hayâlî Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1945.
TARLAN, Ali Nihat; *Metin Tamiri*, İstanbul 1937.

TARLAN, Ali Nihat; *Metinler Şerhine Dair*, İstanbul 1937.

TARLAN, Ali Nihat; *Şeyhî Divanı'nı Tetkik*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1964.

TARLAN, Ali Nihat; *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri (Ubeydî, Aşkî, Şem'î, İşretî)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, fs. 2, İstanbul 1948.

TAŞ, Hakan; *On Altıncı Yüzyıl Dîvân Şairlerinde Vezin Kullanımı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2000.

TEKİN, Talat; *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Ankara 1995.

Tezkire-i Sehî, Neşreden: Mehmed Şükrü, Matbaa-i Âmidî 1320.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri; *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1990.

TOKMAK, A. Naci; *Telaffuzlu Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü*, *Ferheng-i Hikem-i Müşterik der Türkî vü Fârisî*, İstanbul 2001.

TOLASA, Harun; *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.

TÖKEL, Dursun Ali; *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar*, Akçağ, Ankara 2000.

TUMAN, Nail; *Tuhfe-i Nâilî*, (Haz. C. Kurnaz-M. Tatçı), Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.

ULUDAĞ, Süleyman; *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1991.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı; *Osmanlı Devleti İlmiye Teşkilatı*, TTK Yayınları, Ankara 1965.

ÜNVER, İsmail; *Türk Ansiklopedisi* "Şem'î", MEB Yayınları, Ankara 1981.

YAKAR, Halil İbrahim; *Gelibolulu Sun'î Dîvânı ve Tahlili*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2002.

YAKIT, İsmail; *Türk-İslam Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul 1992.

YALGIN, Ali Rıza; "Doğanla Avcılık", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, İstanbul 1949, c. III, sy. 27, s. 29-31.

YAVUZ, Kemal; "XIII-XVI. Asır Dil Yadigarlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 27, Aralık 1983, s. 9-56.

YAVUZ, Kemal; *Âşıkpaşa, Garipname*, 4 c., TDK Yayınları, İstanbul 2000.

YENİKALE, Ahmet; *Ahmet Nâmî Divanı ve İncelemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2002.

YÜCEL, Yaşar-Ali Sevim; *Klasik Dönemin Üç Hükümdarı: Fatih-Yavuz-Kânûnî*, TTK Yayınları, Ankara 1991.

ZÜLFE, Ömer; *Yakînî, Divan (Tenkitli Metin-Tetkik-Dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2004.

ATASÖZLERİ, DEYİMLER VE KALIPLAŞMIŞ İFADELER DİZİNİ

... den geçmek: G.115/2
Ağız açmak: G.56/5
Ağız bir etmek: K.6/13
Ağzı sulanmak: G.138/5
Âh dikmek: G.165/1
Âhı dokunmak: G.147/3
Aklını almak: G.106/4
Alem çekmek: K.2/7
Âlemde hüma zâga şikâr olmaz: G.78/1
Allaha ısmarladık: K.2/8
Âvize salmak: G.146/1
Ayak basmak: G.86/2
Ayak götürmek: K.8/12, G.86/3-4, G.117/5, G.151/6, G.175/4
Aynına almak: G.104/3
Bâd olunca gül hâşâke sığınır: G.165/5
Bâda urmak: G.157/1
Bağrı baş olmak: G.167/3
Bağrı delinmek: G.76/2
Bağrı kan olmak: G.134/7, G.173/3
Bağrı kanla dolmak: K.3/27
Bağrı kararmak: G.137/3
Bağrı taş olmak: G.167/2
Bağrına basmak: G.136/7
Bağrına taş basmak: G.82/6
Bağrını delmek: G.39/7, G.114/5
Bağrını kan eylemek: K.7/51
Bağrını kebap etmek: G.14/5
Bağrını yakmak: G.119/4
Baş açmak: M.1/11, Mh.1/3, G.117/5, G.143/2
Baş eğmek: K.8/36, K.14/53, G.24/7, G.36/6, G.58/5, G.62/3, G.147/2, G.179/4, G.183/2
Baş kaldırmak: G.62/2, G.63/7, G.86/4
Baş koymak: G.72/8, G.75/8, G.86/2, Kt.1
Baş üzre tutmak: K.15/35
Baş vermek: G.74/2, G.161/2
Başa çıkmak: G.142/5, G.166/3, G.167/1
Başına gün doğmak: K.1/13, K.11/10, G.8/2, G.37/3, G.43/4, G.107/7, G.169/7
Başına gün doğmamak: G.46/2
Başını ele almak: G.82/4
Başını taşlara döğmek: G.155/4
Baştan aşırmak: G.46/8
Baştan aşmak: G.58/3
Baştan çıkarmak: G.166/2
Baştan çıkmak: G.138/2
Bir içim su: K.1/28
Boynuna düşmek: G.58/3
Bön düşmek: G.185/1
Buluttan nem kapmak: G.23/3
Can akmak: G.62/1, G.92/2, G.122/1, G.140/2
Can bedensiz olmaz: G.77/5
Can çıkmak: G.190/4
Can eritmek: G.72/10
Can urmak: G.185/2
Can vermek: G.41/4, G.57/1, G.81/1, G.92/2, G.99/4, G.108/7, G.134/3, G.139/4, G.149/4, G.152/1, G.159/6, G.161/1, G.185/2
Candan geçmek: K.15/38
Canına geçmek: G.161/5
Canına nâr salmak: K.7/17
Canını ûd eylemek: G.186/5
Cevrini çekmek: G.173/6
Ciğer kanı içmek: G.14/5, G.59/7,

G.115/4, G.134/7, G.152/4
Çarha girmek: K.6/12-24, Mr.1/8, Mr.2/7, G.43/2, G.85/1, G.92/5, G.108/3
Çengine uydurmak: G.71/6, G.79/4
Dağ urmak: G.118/3
Def tutmak: K.6/24, G.85/1
Dem etmek: K.5/8
Dem urmak: K.3/11, K.5/9-19, G.133/2
Devasız dert, cevapsız sual yoktur: G.13/4
Dil vermek: G.161/3, G.184/6
Dil-teng olmak: G.168/4
Dünyada nurla zulmet ictima bulmaz: G.92/7
Ebr-i bahar verdiğini ağlaya ağlaya verir: K.7/26
Efser-i la'lîn urunmak: G.159/5
Elbir etmek: G.59/5
El getirmek: G.117/5
El vermek: G.147/4, G.155/3
El yumak: G.116/7
Eli değmek: G.178/2
Eli ermek: G.110/5
Eli kurumak: G.191/4
Elin almak: K.8/12
Fitne düşmek: G.140/3
Gam nûş etmek: K.4/30, G.8/1, G.12/4
Gam yemek: G.95/6
Göğsünü döğmek: K.8/34, G.181/3
Göğüs geçirmek: G.40/4
Göklere batmak: G.181/5
Göklere boyanmak: G.52/2
Gölgesinden sakınmak: G.3/3
Gönderi çıkmak: K.2/8
Gönlekten geçmek: G.107/1
Gönlü açılmak: K.3/22, G.13/2, G.101/2, G.109/6, G.111/2, G.151/2
Gönlü akmak: G.48/4
Gönlü bende düşürmek: G.158/1
Gönlü daralmak: G.13/2
Gönlü doymak: G.23/4
Gönlü düşmek: G.161/5
Gönlüne gubar gelmek: G.57/2
Gönül açmak: K.10/23, K.14/16, Mh.1/5, G.168/4
Gönül kırmak: G.72/9
Gönül uyarmak: G.26/7
Gönül yapmak: G.75/2
Gönüle kilit vurmak: G.35/2
Göz açmak: K.10/23, K.15/41, G.23/5, G.24/5, G.62/2, G.83/7
Göz dikmek: K.8/42, G.112/2
Göz karartmak: G.170/4
Göz süzmek: G.107/2
Gözden çıkmak: G.76/3, G.116/6
Gözü açılmak: G.70/4, G.71/1-4, G.101/2
Gözü doymak: G.23/4
Gözü kararmak: M.1/9
Gözüne durmak: G.105/2
Gözüne kan oturmak: K.5/18
Gözünü uyarmak: G.67/6
Güle bakmak: G.111/2
Gün doğmak: G.136/5
Gün gibi açmak: K.1/32, K.15/15
Gün gibi rûşen olmak: G.75/7
Gün göstermek: G.52/2
Günü kararmak: G.162/2
Hâba varmak: G.138/3
Habbeye almak: G.155/5

Habbeye saymak: K.7/48
Hâk ile yeksan olmak: G.130/3
Hâk olmak: K.3/19, G.123/5, G.138/1
Hâke beraber etmek: K.2/15
Hançer çekmek: K.1/18
Haneye od düşse mûr u mâr inden çıkar: G.63/4
Hayr makdem: K.5/3
Hayrete varmak: K.14/25
Her çıkışın bir inişi vardır: M.1/47
Her kişinin hürmeti kendi elinde olur: K.6/37
Her nesne kim garib ola ol muteber olur: K.9/27
İhtiyar ile kişi kendisini bed-nâm etmez: G.74/3
İşini bitirmek: G.67/3
İyi kumaş şehr-i muazzamda satılır: G.82/3
Kametini çeng etmek: G.100/4
Kan ağlamak: K.15/9, G.119/4, G.157/4, G.169/2, G.182/4
Kan dolmak: G.73/5, G.144/3
Kan içmek: G.138/5
Kan olmak: G.170/3
Kan üstine kan olmak: G.114/4
Kan üzre kan etmek: G.107/2
Kan yutmak: K.14/59, G.13/2, G.14/6, G.62/7, G.145/3
Kana boyanmak: G.55/4
Kanı kan ile yumak: G.3/4
Kanına ış yarmak: G.161/4
Kanını yere karmak: G.180/3
Kara günlere kalmak: G.152/2
Karalar giymek: G.39/4, G.40/7
Kaş çatmak: K.2/23, K.14/24-28
Kendinden elini yumak: G.140/8
Kesada düşmek: G.157/5
Kıl yarmak: G.101/3
Kılı bin yarmak: G.94/5
Kılıcı arşa asmak: K.15/23
Kılıç çekmek: 2/3
Koynuna girmek: G.169/1-6
Koynuna koymak: G.169/3-4-5
Kul ile Hak arasına giren şeytan olur: G.144/4
Külli fi'lin mine'l-kabih kabih: G.26/5
Külli sırrın câveze'l-isneyni şâ': G.92/3
Külli şey'in mine'l-melih melih: G.26/2
Lâ-hayra illâ fi'l-vasat: G.90/3
Lahmüke lahmî geçmek: G.5/6
Leşker çekmek: K.7/20, G.64/2
Liva çekmek: K.2/1
Mal issini söyletir: K.8/39
Merhem urmak: G.175/1
Nazar etmek: K.1/36
Nem kapmak: G.24/6
Ocağına su koymak: K.15/21
Od düşmek: K.2/16
Od saçmak: K.2/25
Od urmak: K.2/15
Oda yansa altının kıymeti artık olur: G.99/5
Ön vermek: G.124/3
Raks urmak: G.141/5
Raksa girmek: K.6/11, G.37/3
Raksa koymak: K.6/23
Râyet çekmek: K.2/7
Sagar çekmek: G.64/6
Saye gibi salınmak: G.152/2
Saye salmak: K.4/1
Seccade salmak: G.37/2
Ser vermek: K.1/16
Söz geçirmek: G.70/1

Sürme çekmek: K.3/15
Talii dönmek: K.7/27
Tîg çekmek: K.4/24, K.14/11, G.135/1-7, G.189/4, G.65/4
Toz koparmak: G.166/4
Vallahü a'lem: K.5/22
Yâ ma'şere'l-ehibbeti heyyû ale'l-felah: G.27/2
Yabana atmak: K.6/39
Yaka çâk etmek: Mh.1/5, G.66/6, G.83/3
Yalnız taşla duvar olmaz: G.75/2
Yara urmak: G.186/4
Yaşın yaşın ağlamak: K.12/20
Yele vermek: G.167/2, G.146/2
Yerde koymak: G.177/2
Yere çalmak: G.177/2, G.191/2
Yere geçmek: K.11/4
Yere karmak: K.2/21, G.180/3
Yerlere beraber olmak: G.51/4
Yıldız saymak: G.114/1
Yıldızı barışmak: K.6/4
Yıldızı barışmamak: G.67/4
Yıldızı olmamak: G.20/2, G.44/2, G.70/3, G.79/1
Yoğa salmak: G.76/4
Yüreği ağzına gelmek: G.109/5
Yürek yağı yakmak: G.93/7
Yüz bulmak: G.102/4, G.138/2
Yüz çevirmek: G.154/4
Yüz dürmek: K.2/23, K.14/24
Yüz göstermek: G.27/5
Yüz sürmek: K.7/35, K.8/28, K.9/19-25, G.70/1, G.73/6, G.105/5, G.131/3, G.160/2, G.165/1, G.171/3
Yüz vermek: K.2/34, G.49/3, G.58/3
Yüzü yere düşmek: G.71/3
Yüzüne bakmak: G.169/2
Yüzüne urmak: G.55/2
Yüzünü ele almak: G.137/3
Zîr ü zeber eylemek: K.1/29

KAVRAMLAR VE İSİMLER DİZİNİ

āb-ı ḥayāt: K.1/4, K.1/6, K.1/20, K.2/21, K.3/2, K.3/28, K.4/29, K.5/19, K.5/20, K.5/21, K.6/18, K.7/2, K.8/5, K.8/13, K.8/35, K.9/28, K.10/7, K.10/8, K.13/13, K.13/15, K.15/5, K.15/32, K.15/33, M.1/40, G.8/3, G.8/5, G.30/4, G.33/7, G.50/5, G.69/3, G.85/5, G.103/3, G.110/5, G.123/3, G.124/2, G.142/4, G.144/8, G.148/4, G.156/4, G.165/5, G.171/4, G.177/5
ʻAcemī: G.12/3
Ādem: K.6/29
āfitāb: G.2/1, G.3/3, G.6/1, G.6/3, G.8/7, G.13/1, G.14/1, G.19/2, G.21/4, G.32/4, G.35/4, G.41/8, G.42/4, G.44/2, G.47/5, G.51/4, G.58/5, G.64/6, G.80/2, G.81/4, G.134/1, G.143/4, G.157/3, G.177/4, G.181/1, G.182/2, K.1/37, K.3/9, K.3/17, K.3/19, K.3/21, K.4/1, K.4/16, K.6/17, K.9/20, K.10/15, K.10/21, K.13/17, K.13/21, K.13/23, K.14/30, K.14/32, K.14/50, K.15/19, K.15/28, M.1/46, Mh.1/2, Kt.1
Aḥmed: K.9/15, K.13/33, K.15/2, G.5/1, G.5/2, G.5/3, G.5/4, G.5/5, G.5/8, G.20/7, G.143/4, G.147/1
ʻAli: T.2
Āl-i Oşmānī: K.4/24, K.15/16
Allāh: K.2/8, K.2/9, M.1/6, G.3/1, G.11/1, G.16/4
ʻanḳā: G.1/4
ʻArab: G.12/3
ay: K.6/24, K.6/30, K.6/32, K.7/22, K.8/34, G.116/7, G.129/1, G.150/2, G.160/1, G.160/2, G.163/1, Byt.2
Ayāz: G.126/2
Baġdād: G.90/4
Bār: K.12/23
Bercīs: K.15/42
Beytül-ḥarām: Mh.1/4
Bilāl: G.113/4, G.183/4
Bīr: K.12/23
Buñarbaşı: G.103/3
Bursa: G.103/1, G.103/2, G.103/3, G.103/4, G.103/5, G.103/6, G.103/7, G.104/1, G.104/2, G.104/3, G.104/4, G.104/5, G.178/1
Caʻfer Beğ: K.8/22
Caʻfer-i Tayyār: G.12/2, Mh.1/8
Caʻfer-zāde: Mr.2/1, Mr.2/2, Mr.2/3, Mr.2/4, Mr.2/5, Mr.2/6, Mr.2/7
cehennem: G.88/4
Cem: K.2/36, K.3/26, K.5/2, K.5/8, K.6/22, K.6/32, K.12/9, K.13/33, K.15/38, Mr.1/1, Mr.1/2, Mr.1/3, Mr.1/4, Mr.1/5, Mr.1/6, Mr.1/7, Mr.1/8, Mr.1/9, G.85/1, G.104/4, G.115/4, G.142/5, G.152/4
Cemşīd: K.2/6, K.6/22, K.10/24, K.15/38
cennet: G.23/4, G.38/6, G.69/2, G.104/3, G.110/4, G.123/3, G.136/6, G.152/1, G.166/1, G.181/6, K.1/28, K.3/23, K.3/25, K.7/13, K.14/2, K.14/5, K.14/8, Mh.1/2
Cevzā: K.4/13
Ceyḥūn: G.99/7, G.100/7
cihān: K.1/31, K.1/4, K.1/41, K.1/5, K.2/1, K.2/32, K.4/4, K.4/18, K.4/26, K.4/31, K.5/23, K.5/27, K.6/7, K.6/39, K.8/10, K.8/29, K.8/31, K.10/6, K.10/7, K.15/45, K.11/16, K.11/7, K.11/11, K.13/1, K.14/3, K.14/53, K.15/15, K.15/25, K.15/26, K.15/34, K.15/36, K.15/37, M.1/22, M.1/45, M.1/49, Mh.1/1, Mh.1/2, Mr.1/7, Mr.1/9, Mr.2/4, Mr.2/5, Mr.2/6, T.1, G.4/4, G.6/3, G.6/7, G.7/3, G.8/6, G.8/7, G.9/7, G.16/6, G.17/4, G.24/5, G.28/3, G.31/1, G.37/6, G.38/9, G.41/2, G.44/4, G.47/4, G.56/2, G.58/4, G.58/5, G.58/6, G.60/4, G.60/5, G.60/7,

G.65/5, G.72/4, G.76/4, G.77/2, G.77/4, G.80/3, G.87/2, G.87/4, G.83/7, G.87/3, G.91/1, G.95/3, G.98/7, G.104/2, G.108/4, G.115/7, G.122/5, G.123/8, G.124/3, G.128/3, G.132/1, G.134/1, G.134/4, G.136/3, G.138/6, G.140/7, G.144/6, G.147/3, G.147/5, G.148/1, G.149/2, G.155/5, G.156/1, G.163/2, G.163/5, G.171/1, G.173/2, G.182/3, G.183/3, G.184/3
çeşme-i āb-ı ḥayāt: G.136/4
çeşme-i cān: G.7/6
çeşme-i ḥayvān: K.15/36, Mh.1/1, G.44/3, G.53/6, G.62/1, G.62/2, G.116/7
Çin: K.1/6, K.13/3, K.13/4, K.14/9, G.63/1
Dārā: K.1/16, K.15/40
Dārü's-selām: Mh.1/4
Dāvūd: G.37/1, G.186/2
Dāvūdī: K.15/3
dünyā/dünye: K.1/11, K.6/21, K.8/23, K.14/1, K.14/2, K.14/32, K.14/53, M.1/42, G.6/5, G.6/7, G.7/3, G.8/6, G.16/7, G.41/9, G.41/3, G.45/1, G.52/6, G.58/6, G.60/2, G.64/4, G.72/3, G.72/4, G.74/4, G.80/3, G.80/6, G.87/2, G.92/7, G.99/6, G.110/3, G.111/1, G.111/7, G.116/6, G.117/1, G.118/4, G.123/2, G.123/5, G.125/7, G.129/5, G.131/3, G.136/2, G.136/4, G.136/6, G.144/2, G.145/3, G.155/5, G.169/1
Eyyūb: G.33/6
Faġfūr: K.1/14
Ferhād: G.30/2, G.36/4, G.36/5, G.39/5, G.40/4, G.63/5, G.122/5, G.128/1, G.134/4, G.139/1
Firdevs: K.1/31, K.3/7, K.3/10, K.6/14, K.7/9, K.10/1, K.13/1, K.14/2, K.15/7, G.87/1, G.104/2, G.123/3
Ġıyāṣe'l-müsteġīṣīn: G.94/2
güneş: K.3/14, K.4/19, K.6/24, K.6/33, K.7/22, K.8/10, K.8/34, K.8/41, K.11/9, M.1/11, M.1/43, Mr.2/1G.143/4, G.151/7, G.160/1, G.58/2, G.61/2, G.63/2, G.111/4, G.112/1, G.116/7, G.134/6, G.142/3, G.150/2, G.183/1
Ḫaḳ: K.1/42, K.2/20, K.2/37, K.3/12, K.5/26, K.5/27, K.6/40, K.8/23, K.8/46, K.11/8, Mr.1/9, T.1, T.2, G.4/4, G.4/5, G.6/2, G.6/5, G.19/3, G.92/3, G.126/4, G.144/4
Ḫaleb: G.12/3
Ḫalīl: G.62/4
Ḫammāl-ı ḥaṭeb: G.12/2
Ḥasen: G.129/1, G.129/2, G.129/3, G.129/4, G.129/5, G.129/6
Hasen Bālī: G.187/1, G.187/2, G.187/3, G.187/4, G.187/5
Ḫassān: G.20/7
Ḫayder: K.4/24, K.10/25, K.13/32, Mh.1/8, G.50/4
Ḫıṭā: K.13/4, G.33/2, G.63/1
Ḫıżr: K.3/2, K.9/28, K.13/13, K.13/33, K.15/5, Mh.1/1, G.44/3, G.53/6, G.69/3, G.89/7, G.115/4
Hindū: K.15/42
Ḫoten: G.33/2
Ḫudā: K.4/18, K.5/7, K.6/35, K.7/45, K.7/54, K.9/21, K.12/11, T.2, G.2/1, G.5/4, G.6/1, G.55/1, G.124/5, G.155/5
Ḫudāvend: Kt.2
ḫurşīd: K.1/3, K.1/16, K.1/21, K.1/22, K.1/23, K.2/3, K.3/24, K.4/2, K.6/30, K.7/19, K.8/4, K.9/19, K.10/20, K.13/5, K.14/31, K.14/57, K.14/20, K.15/17, K.15/40, G.8/2, G.13/1, G.19/1, G.19/6, G.20/1, G.114/6, G.129/4, G.150/4
Ḫusrev: G.36/4, G.38/4, G.43/1, G.63/5, G.119/5, G.175/6
Ḫusrev-i Dihlevī: K.8/38
hümā: K.4/1, K.4/5, K.12/14, K.14/51,

K.15/39, M.1/44, G.32/3, G.76/5, G.78/1, G.80/3, G.80/4, G.81/3, G.109/3, G.128/3, G.129/4, G.135/5, G.150/5, G.163/1, G.173/1, Byt.2,
İlāh: K.14/30
İlāhī: M.1/5, M.1/21
İrem: K.14/18, G.104/2, G.183/3, G.187/2
'Īsī: K.10/2, K.13/14, M.1/2
İskender: K.15/22
İslām: K.2/7
Ka'be: K.1/14, K.3/5, K.11/14, K.14/61, K.15/26, M.1/4, M.1/5,G.2/2, G.41/4, G.60/7, G.62/4, G.73/3, G.94/6, G.105/1, G.113/4, G.139/2, G.162/3, G.179/4, G.182/1
Ḳadrī: K.11/14
Ḳalata: G.123/7
ḳamer: K.1/22, K.2/32, K.6/30, K.6/33, K.7/27, K.7/8, K.8/6, K.14/7, K.14/18, K.15/35, G.5/4, G.42/5, G.49/3, G.83/1, G.87/2, G.121/2, G.135/2, G.140/4,
G.177/4
Ḳayṣer: K.1/14, Mr.1/7
Kemāl-i Ḫocendī: K.8/38
Ken'ān: K.14/21, G.20/2, G.21/4
Kevṣer: K.10/1, Mh.1/2, Mr.1/7, G.144/8, G.148/4, G.181/6
Keyḫusrev: Mr.1/7
Keyḳubād: Mr.1/7
Kibriyā: G.11/1
Kirdigār: K.9/31, K.12/21
leylī: G.68/3, G.138/3
Loḳmān: G.19/4, G.21/3
Māçīn: G.81/5, G.118/4
māh/meh: K.1/7, K.1/41, K.2/4, K.3/19, K.4/4, K.4/19, K.4/22, K.6/4, K.6/11, K.6/12, K.6/24, K.6/26, K.7/36, K.10/27, K.12/17, K.13/6, K.14/4, K.14/20, K.14/21, K.14/24, K.14/26, K.14/31, K.14/46, K.14/48, K.15/12, K.15/31, M.1/3, M.1/46, Mr.1/1, Mr.1/8, Mr.2/2, Mr.2/3, Mr.2/4, Mr.2/5, Mr.2/7, Mh.1/2, Kt.1, G.4/2, G.4/3, G.5/6, G.9/5, G.13/1, G.14/1, G.14/3, G.19/1, G.19/2, G.20/2, G.21/4, G.24/7, G.41/1, G.41/8, G.43/2, G.44/1, G.44/2, G.45/4, G.47/5, G.50/1, G.51/1, G.51/4, G.55/6, G.56/2, G.56/3, G.56/8, G.58/1, G.58/5, G.60/3, G.61/3, G.61/5, G.63/2, G.64/6, G.66/1, G. 70/1, G.75/7, G.80/4, G.82/6, G.85/1, G.88/5, G.97/5, G.98/1, G.99/6, G.100/5, G.101/1, G.101/4, G.102/6, G.103/2, G.104/1, G.104/5, G.105/3, G.105/4, G.107/1, G.110/1, G.110/7, G.111/4, G.113/1, G.113/2, G.114/1, G.114/2, G.114/7, G.116/8, G.118/7, G.120/4, G.134/1, G.134/6, G.135/4, G.135/6, G.135/7, G.142/3, G.142/6, G.146/3, G.147/1, G.151/7, G.152/6, G.152/7, G.154/2, G.166/5, G.169/4, G.169/7
Maḥmūd: G.31/2, G.126/2
Māni: K.13/4
Manṭıḳu't-ṭayr: G.20/6
Manṣūr: G.48/5, G.149/4
Mecnūn: G.20/6 , G.30/2, G.99/1, G.100/1, G.128/2 G.135/8
Merve: G.94/6
Mervrūd: K.15/14
Meryem: K.15/5
Mesīḥ: K.3/16, K.5/20, G.26/1, G.26/7, G.30/4, G.41/6, G.44/3, G.142/4
Mıṣr: K.6/18, K.15/14, G.53/4, G.84/2, G.120/4, G.159/5
mihr: K.1/12, K.1/21, K.3/9, K.3/19, K.4/13, K.4/20, K.4/22, K.6/6, K.6/12, K.6/33, K.6/34, K.6/38, K.7/16, K.7/50, K.8/29, K.8/32, K.8/34, K.9/16, K.10/25, K.11/7, K.12/11, K.13/21, K.13/41, K.14/4, K.14/46, K.14/48, M.1/11, Mr.1/5, Mr.1/8, Mr.2/3, Mr.2/5, G.1/6,

G.4/2, G.4/3, G.6/7, G.9/2, G.14/3, G.15/1, G.15/2, G.17/1, G.17/6, G.20/1, G.20/2, G.23/1, G.24/7, G.29/3, G.44/1, G.45/2, G.50/1, G.52/1, G.56/3, G.66/1, G.66/2, G.67/2, G.76/5, G.82/6, G.85/1, G.88/5, G.92/5, G.93/5, G.97/5, G.101/1, G.101/4, G.101/5, G.104/5, G.105/3, G.106/3, G.118/2, G.118/3, G.118/7, G.120/4, G.132/3, G.135/6, G.136/5, G.141/4, G.151/2, G.157/6, G.189/2
Mirrīḫ: K.13/26, K.13/37
Muḥammed: K.10/14, K.13/32, Mr.2/2, G.2/2, G.147/1
Mūsā: K.3/2, K.13/33, G.78/2, 82/7
Muṣḥaf: K.7/3, K.8/14, K.15/33, G.113/5, G.185/4
Muṣṭafā: M.1/4, G.2/1, G.2/2, G.2/3, G.2/4, G.2/5, G.5/1, G.5/2, G.5/3, G.5/4, G.5/5, G.5/8, G.182/1
Nakṣibend: G.33/4
Necātī: G.53/7
Nūḥ: K.12/3, K.15/44
Perverdigār: K.13/21
Pervīz: G.30/2
Pīrī Paşa: K.7/24
Reb: K.3/30, K.5/10, K.12/13, K.12/21, K.13/1, K.13/19, K.14/1, K.14/55, G.33/3, G.83/5, G.124/3, G.133/3, G.161/1, G.161/4, G.185/2, G.189/3
Rūḥül-emīn: K.13/7, K.14/14, K.14/18, K.14/56
Rūm: K.13/4, K.15/14, G.12/3, G.109/4, G.118/4, G.140/3, G.174/1
Rüstem: G.80/2, G.153/4
Saʿdī: G.134/2
Selīm: K.13/22
Selmān-ı Sāvecī: K.8/38, G.21/5
Selsebīl: K.6/14, K.10/7, G.38/2, G.164/3
Sidre: G.33/3, G.36/3, G.41/7, G.57/3, G.127/2, G.135/5, G.150/2, G.168/3, G.183/1
Sikender: K.4/21, K.13/33
Sitanbul: G.123/7
Süleymān: K.1/12, K.1/36, K.2/5, K.3/12, K.4/6, K.4/7, K.4/15, K.6/8, K.10/21, K.10/24, K.13/22, K.13/33, K.14/31, K.14/32, K.14/58, K.15/3, K.15/17, K.15/22, K.15/34, K.15/37, M.1/42, Mr.1/1, Mr.1/2, Mr.1/3, Mr.1/4, Mr.1/5, Mr.1/6, Mr.1/7, Mr.1/8, Mr.1/9, G.19/6, G.20/6, G.21/1, G.41/2, G.99/3, G.111/7, G.116/4, G.138/2, G.151/3, G.159/2
Şüreyyā: K.7/32, K.13/35, K.13/42, K.14/4, G.146/3
Şām: G.118/4
Şemʿī: K.1/36, K.2/36, K.3/29, K.4/30, K.7/46, K.8/44, K.9/29, K.10/27, K.11/19, K.12/23, K.13/45, K.14/58, Mh.1/9, Mr.2/7, Kt.1, G.1/7, G.2/5, G.3/6, G.5/8, G.8/7, G.9/7, G.10/5, G.11/5, G.12/6, G.13/7, G.15/5, G.16/8, G.19/7, G.20/7, G.21/5, G.24/7, G.26/7, G.27/5, G.29/5, G.30/5, G.32/5, G.33/9, G.34/6, G.35/5, G.36/7, G.38/9, G.42/7, G.43/6, G.44/5, G.45/7, G.46/8, G.47/5, G.48/5, G.49/5, G.50/5, G.52/6, G.54/5 G.55/6, G.57/7, G.58/7, G.59/9, G.60/7, G.61/5, G.62/7, G.63/7, G.65/5, G.66/7, G.67/6, G.69/5, G.70/7, G.71/7, G.72/10, G.73/8, G.74/5, G.75/8, G.76/7, G.77/6, G.78/5, G.79/5, G.81/7, G.84/5, G.85/5, G.86/5, G.87/7, G.89/7, G.91/5, G.92/7, G.94/7, G.95/6, G.96/5, G.97/6, G.98/7, G.99/7, G.100/7, G.103/7, G.105/7, G.106/7, G.108/7, G.112/5, G.114/7, G.116/8, G.118/7, G.120/7, G.121/5, G.122/7, G.123/8, G.124/5, G.125/7, G.127/5, G.128/6, G.129/6, G.133/5, G.134/7, G.137/5, G.138/6, G.139/5, G.140/8, G.141/9, G.143/7,

G.144/8, G.145/5, G.147/6, G.148/4, G.149/5, G.151/7, G.152/7, G.154/6, G.155/5, G.162/5, G.163/7, G.164/5, G.166/5, G.167/5, G.168/5, G.169/6, G.170/5, G.172/6, G.173/7, G.174/5, G.175/6, G.176/5, G.177/7, G.178/6, G.179/6, G.180/5, G.181/6, G.182/6, G.183/5, G.184/6, G.186/5, G.187/5, G.188/5, G.189/5, G.190/5, G.191/5
Şem'iyā: K.5/26, K.6/40, Mr.1/9, G.4/5, G.6/7, G.7/7, G.14/7, G.17/8, G.18/5, G.22/5, G.23/5, G.25/5, G.28/6, G.37/7, G.39/7, G.40/7, G.41/9, G.51/5, G.53/7, G.56/8, G.64/7, G.68/4, G.80/6, G.82/7, G.83/7, G.88/5, G.90/5, G.93/7, G.101/7, G.102/7, G.104/5, G.107/7, G.109/7, G.110/7, G.111/7, G.113/5, G.115/8, G.117/7, G.118/7, G.119/7, G.126/7, G.130/7, G.131/5, G.132/5, G.135/8, G.136/7, G.142/7, G.146/7, G.150/6, G.153/5, G.156/5, G.157/6, G.158/5, G.159/7, G.160/6, G.161/7, G.165/5, G.171/5, G.185/6
Şīrīn: G.5/5, G.12/4, G.36/4, G.38/3, G.38/4, G.40/4, G.43/1, G.88/1, G.111/6, G.119/5, G.132/1, G.139/1
Tañrı: K.15/23, Kt.1
ṭāvus: K.14/18, K.15/1, K.15/8, K.15/27, K.15/39, M.1/32, G.53/2, G.108/3, G.161/6
Ṭūbī: K.1/20, K.1/33, K.6/14, K.7/33, K.13/46, G.36/3, G.36/6, G.41/7, G.57/3, G.123/3, G.127/2, G.163/4, G.168/3, G.183/2, G.187/2
Ṭūr: G.78/2
Uṭārid: K.4/13, K.13/37, K.14/54
Vefā: G.61/1
Ya'ḳūb: G.33/6, G.73/5, G.84/2, G.120/2
Ye'cūc: K.14/44
Yezdān: K.15/26
Yūsuf: K.14/22, K.14/36, M.1/1, Mh.1/8, G.4/3, G.20/2, G.21/4, G.39/3, G.53/4, G.73/5, G.90/4, G.103/5, G.120/1, G.120/2, G.120/3, G.120/4, G.120/5, G.120/6, G.120/7, G.141/4, G.163/3
Zāl: K.9/8
Zebūr: K.15/3, G.37/1, G.186/2
Zeynī: G.33/4
Zuḫal: K.4/14, K.15/42
Zühre: K.6/12, K.6/23, K.13/17, Mr.1/8, G.71/6, G.79/4, G.109/7, G.152/7, G.179/2
Ẕülfiḳār: K.11/8, G.50/4

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا	a, e, ’	ش	ş
آ	ā, a	ص	ṣ
ب	b	ض	ż, ḍ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s̱	ع	‘
ج	c	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	ḳ
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	ẕ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, o, ö, u, ü, ū, ō
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ي	y, i, ī

METİN

DĪVĀN-I ŞEM‘Ī EFENDİ

Dīvān-ı Ḳaṣāyid der-ḥaḳḳ-ı Sulṭān Süleymān

KASİDELER

1

Der-ḥaḳḳ-ı Sulṭān Süleymān ‘aleyhi raḥmeti ve’l-ġufrān

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Bi-ḥamdillāh bu gün ḳadr ile ‘ālem ‘ıyd-i ekberdür
Mübārek baḫtlu begler gibi ferḫunde-aḫterdür

Se‘ādet ehlinüñ baḫtı çerāġı gün gibi rūşen
Göñüller meclisi şem‘-i hilāl ile münevverdür

Ṣafā ḫurşídi doġdı yine ṣubġ-ı ‘ıyd-i ‘işretden
Hilālüñ cāmı devrinde anüñçün bedr-i enverdür

Cihān ḫᵛān-ı cemāliyle çü cennāt-ı naʿīm oldı
Melekler ḥūr ü ġılmānı şerābı āb-ı Kevṯerdür

Gülāb ü misk ü ‘anberle cihān gül gibi ḫoş-būdur
Ser-ā-ser maġz-ı ‘ālem ol hevāyile muʿaṭṭerdür

Hevā müşgīn deminden yir yüzin gülzār-i Çīn itdi
Gülābe ṭaʿn ider ābı muʿaṭṭer ḫāki ‘anberdür

Eger ṭutmadıyise şavm-ı hecrin şāhid-i ‘ıydüñ
Neden inceldi māh-i nev ne içün böyle lāġerdür

Cemāli ‘ıydgāhında bezenmiş şāhid-i ‘ıydüñ
Şeker bādām ile sīb ü enār ü gül-be-şekkerdür

Temāşā eyledüm bāzār-i ḥüsnin ol dil-ārānuñ
Zenaḫdānı şeker-sīb ü lebi ḳand-i mükerrerdür

---

1 K: 199b, M: 239b, İ: 2b
5a misk: müşk K, M
6a müşgīn: miskīn İ
7a şavm-ı: rūz-ı İ

Dimāġın her melek-sīmā muʿaṭṭer itdügi budur
Sipend encüm şafaḳ āteş hilāl ol bezme micmerdür

Müzeyyen itdi dünyāyı ser-ā-ser ʿıyd-i sulṭānī
Bu gün iḥsān ile ṣan pādişāh-i heft-kişverdür

Şeh-i encüm-ḥaşem Sulṭān Süleymān şāh-i baḥr ü berr
Perī vü ins ü cin mihr-i cemāline musaḫḫerdür

Serāyı āsitānı maṭlaʿ-ı ḫurşīd-i enverdür
Başına gün ṭoġar anüñ ki yüz sürmek müyesserdür

Anüñ kim bārgāhı Kaʿbe-i erbāb-ı ḥācetdür
İşigi secdegāhı ḳıble-i Faġfūr ü Ḳayserdür

Ḳaçan kim ʿazm-i rezm itse ʿināyet rehber ü yoldaş
Ẓafer mīr-i ʿalem nuṣret sipehsālār-ı leşkerdür

İşigi bendesinüñ bendesidür Ḫusrev ü Dārā
Yolında ser virüp cān terk idenler cümle serverdür

Burāḳ-ı berḳ-seyrüñ āteşīn naʿl şerārıdur
Duḫānı çerḫi zeyn itmişdür anı ṣanmañ aḫterdür

Çeküpdür şuʿle-i şemʿ-i celālüñ āteşīn ḫançer
Kef-i dür-pāşüñ içre baḥr-i tīġüñ mevci cevherdür

Serīr-i ḳadrüñe olsa yaraşur ʿarş hem-pāye
Livā-yi rifʿatüñe müntehā-yi Sidre hem-serdür

Yücelmiş āb-ı luṭfüñle behişt-i bāġ-ı ʿadlüñde
Nihāl-i himmetüñ Ṭūbī budaġiyle berāberdür

N'ola olsa göñüller ʿālemi mihr ile nūrānī
Ayaġı tozınuñ her ẕerresi ḫurşīd-i enverdür

Bürīde-encüm ü ṭāsı felekdür pūtesi ḫurşīd
Ḳamer bāzār-i ḳadrüñde meger varise zergerdür

11a dünyāyı ser-ā-ser: ser-tā-ser cihānı M
13a enverdür: devletdür İ
17b itmişdür anı ṣanmañ: itmiş anı ṣanmañ ki İ
18a celālüñ: cemālüñ İ, M
19a hem-pāye: hem-sāye: İ, M
22b Ḳamer bāzār-ı ḳadrüñde meger var ise zer-gerdür: Kemāl-i himmetüñde ḳaṭreler çün baḥr-i aḫżerdür K

Olupdur āsitān-ı devletüñde ẕerreler ḫurşīd
Kemāl-i himmetüñde ḳaṭreler çün baḥr-i aḫżerdür

Eger kūh-ı belā olsa vücūdı cümle a'dānüñ
Şehā ḳadrüñ güninde ẕerrelerden daḫi kemterdür

Ṭaġılmış bād-ı ḳahrüñden perīşān-ḥāl ü ser-gerdān
'Adūnüñ defter-i baḫtı nitekim 'ömri ebterdür

'Aceb mi mūra dönse heybetüñden leşker-i düşmen
Süñüler şekl-i ejder 'alemler şīr-peykerdür

'Aceb deryādurur deryā-yi ḫūnı ḫaşm-ı bed-kīşüñ
Süñüler hey'et-i māhī ḥabāb ol baḥre migferdür

Şehā baḥr-i nevālüñden bir içim şuyidi deryā
Sekiz cennet cemālüñ gülşeninden bir gül-i terdür

Buyursañ cümle 'işyān ehlini zīr ü zeber eyler
Musaḫḫer ḥükmüñe 'ālem felek emrüñe çākerdür

Ḫalāṣ olur belā vü derd ü ġamden iki 'ālemde
Se'ādet ol kişinüñ kim senüñ luṭfüñe maẕherdür

Behār-ı 'ıyd-i luṭfüñ 'ālemi bāġ-ı behişt itdi
Cihān anüñ ṣafāsiyle bu gün Firdevs-i ekberdür

Açarsa şarḳı vü ġarbı n'ola gün gibi tīġiyle
Felek-ḳadr ü melek-ṣadr ü şeh-i seyyāre-leşkerdür

Şerefde ṣoffa-i ṣadrüñ serīr-i 'arşa hem-pāye
Livā-yi rāyet-i ḳadrüñle şāḫ-ı Ṭūba hem-serdür

İderler merḥabālar mest olup cām-ı maḥabbetle
Bu gün ehl-i ṣafā bezmi ġıdāsı rūḥ-perverdür

Ḫayālüñ her kişinüñ n'ola çeşminde revān olsa
Şerefde ẕāt-ı pāküñ ṣūret-i rūḥ-ı muṣavverdür

Naẕer itseñ yiridür ġāyet ey şāh-i felek-rif'at
Süleymān-ı zemānsın **Şem'î** bir mūr-i muḥaḳḳerdür

28b gülşeninden: gülşeninde M
29b ḥükmüñe: kilküñe İ

37 Muḳārin olmadum çün ʿizz ü devlet āfitābına
Vücūdum ẕerreden ḫalḳuñ gözine daḫi kemterdür

Açılmaz jeng-i ġamden göñlümüñ āyīnesi bir dem
Cilā-yi ḫāk-i pāyüñsüz be-ġāyetde mükedderdür

39 İrüpdür yitmiş iki millete baḫr-i nevālüñden
N'içün maḥrūm olam ben ḫod sözüm vaṣfüñde şekkerdür

Bilürler ḥālüñi ṣāḥib-keremler nükte-dānlerdür
Düʿā ile irişür sańa her ne kim muḳadderdür

41 Nitekim ola bu ʿıyd-i mübārekle cihān ḫurrem
Nitekim şāhid-i devlet meh-i ferḫunde-aḫterdür

İki ʿālemde maḳṣūdüñ murādüñ Ḥaḳ edā itsün
Umaram her ne kim Ḥaḳdan murād itseñ müyesserdür

2

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Çekdi sulṭān-ı ẓafer gün gibi bir ṣubḥ livā
Kūs-ı nuṣret çalınup ṭoldı cihān ṣıyt ü ṣadā

Oldı āgāh yine cümle memālikde mülūk
Ḥāżır ol diyü münādī-yi ḳażā itdi nidā

3 Yirde gökde ne ki var cümle yaraġ eylediler
Çekdi sūsen ḳılıcın nite ki ḫurşīd-i semā

Ḳavs olup tīr ile ḳurdı kemānın meh-i nev
Gök demür oldı felek geydi zirihler deryā

5 Leşker-i ins ü melek cümle hevā-dār olup
Eyledi şāh Süleymān-ı zemān ʿazm-i ġazā

Tīġ-i himmet ḳuşanup bindi seʿādet atına
Geydi ġayret zirihin ol şeh-i Cemşīd-ḳabā

7 ʿAlem-i nuṣret ile rāyet-i İslāmı çeküp
Oldı öñince anüñ feṭḥ ü ẓafer rāh-nümā

---

2 K: 200b, M: 241a, İ: 1b
5b zemān: cihān İ, M

Gönderi çıḳdı bile bende vü şehrī vü ġarīb
Seni ışmarladuḳ Allāha didi bāy ü gedā

Çıġrışup her yañeden yarıcūñ Allāh diyü
Ṣāf ṭutup ehl-i niyāz eylediler cümle dü'ā

Gice gündüz dimeyüp ḳaṭ'-ı menāzil itdi
Ṭayy idüp kevn ü mekānı nitekim bād-ı ṣabā

İrdi ser-menzil-i maḳṣūde şehinşāh-i cihān
Ḳurılur devlet ile ḫayme-i gerdūn-āsā

Yir yüzin şöyle ṭutar çāder-i eflāk-miṣāl
Ne semā ehli görür arżı ne arż ehli semā

Ṣıġımaz yire göge leşker-i ins ile melek
Ṭaġ u ṭaş götürimez nice feżā-yi ṣaḥrā

Bu ḳadar leşker ile kişver-i a'dāye irüp
Pāymāl eylemedük yir ḳomadılar aṣlā

Yıḳdılar ḳal'alerin ḫāke berāber idüben
Od urup milketine mālin iderler yaġmā

İşidüp cānlerine od düşer ehl-i nāruñ
Oldılar dūd gibi tā ki ıraḳdan peydā

Gördi mü'minler anı cūş u ḫurūş eylediler
Didiler zehrelerin çāk idelüm çün deryā

Ḥamdulillāh didiler bir yire geldi iki 'ıyd
Birisi 'ıyd-i ġażā birisi 'ıyd-i aḍḥā

Bir avuç ḳan nedurur k'eyleyevüz anı dirīġ
Bir nefes cān nedurur k'olmaya cānāne fidā

Ḥaḳ 'ināyet idüben itdi erenler himmet
'Iydde ġāzīler itdi yine bir ḫūb ġazā

Āb-ı tīġiyle ḳarup yirlere düşmen ḳanını
Ġāzīler atları ayaġına yaḳdı ḫınnā

14a kişver-i: 'asker-i İ
19a k'eyleyevüz: eyleyevüz K, M

Yüregi olan açar gögsini mānend-i siper
Her kimüñ cevheri var tīġ gibi buldı ṣafā

Yaylar çatdı ḳaşın dürdi siperler yüzini
Gösterür her birisi düşmene yüz derd ü belā

Tīġler dil uzadup dir ki ciger-dār ḳanı
Süñüler yalmanup eydür ḳanı ḳalb-i aʿdā

Tīrler aġzın açar içmege düşmen ḳanını
Her tüfek od ṣaçar aġzından olup ejderhā

Zaḫm-i tīr ile olup tenleri mānend-i ḳafes
Dilleri ḫāne-i zenbūre dönüpdür gūyā

Baḫr-i ḫūn üzre yüzer başları mānend-i ḥabāb
N'eyledi anlere gör bād-ı ġurūr ile hevā

Göricek hey'et ile ḥaşm ʿaṣā-yi ḳadrüñ
Her ser-i mūy olur tenlerine ejderhā

Serverā rāh-i ġazāda ayaġuñ öpmek içün
N'ola ger ḳāmetini nüh felek eylerse dü-tā

Leşkerüñ zīnetidür zīb ü behār-ı nuṣret
Oldı ʿaksiyle felek bāġı behişt-i aʿlā

ʿAlemi ʿaksidurur ġurre-i ġarrā-yi ṣabāh
Nīzesi perçemidür ṭurre-i müşgīn-i mesā

ʿArṣa-i ḳadri feżāsında cihān bir ser-i mū
Pertev-i rūyi żiyāsında ḳamer cirm-i Sühā

Naẓeri ḥall-i ḥaḳāyıḳda olur mūy-şikāf
Ḳalemi keşf-i deḳāyıḳda olur çihre-küşā

Devr-i ʿadlinde aşarlarsa n'ola āyeneyi
Yüz virüp olduġıçün her kişiye çihre-nümā

Yoḳdurur vaṣf-ı cemīlüñde çü ḥadd ü ġāyet
Cān ü dilden ideyin ẕāt-ı şerīfüñe düʿā

23b derd ü belā: dürlü belā İ, M
25b aġzından: aġızdan K
31b müşgīn-i miskīn-i İ, M

Ne revādur bu ki Cem devletinüñ devrinde
Şem'îyi żāyi' ide āteş-i ḳahr ile şitā

37 Ḥaḳ te'ālā nitekim ḳahr ide düşmenlerüñi
Serverā cümlenüñ üzre ḳılıcuñ üstün ola

3

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün

1 Hidāyet kevkebi ṭoġdı yine bürc-i 'ināyetden
Felek fülki ḫalāṣ itdi bizi girdāb-ı miḥnetden

İrer Mūsā-ṣıfat dil cevher-i iksīr-i maḳṣūda
İçüp āb-ı ḥayāt-ı himmeti bir Ḫıżr-sīretden

3 Ṣafā vü ẕevḳ ile irdük sürūr-ı 'ıyd-i cān-baḫşe
Bi-ḥamdillāh ki maḥrūm olmaduḳ bu 'ïzz ü devletden

Şular kim 'ıyd-i aḍḥā-yi vefāde itdi cān ḳurbān
İçüp cām-ı ṣafāyı buldılar cān bezm-i vaḥdetden

5 Fenā iḥrāmını geydi geçüp şöhret libāsından
Ṣafā yüzin görenler Ka'be-i mihr ü maḥabbetden

Niçe yıl ṭālib-i āb-ı ḥayāt-ı zühd idi göñlüm
Şerāb-ı 'ışḳı nūş itdüm ḫalāṣ oldum bu ẓulmetden

7 Açıldı gülşen-i cānde gül-i Firdevs-i rūḥānī
'İnāyet güllerin dirdüm yine gülzār-i raḥmetden

Bu ṭab'üm naḫl-bendi baġladı bir naḫl-i mevzūnı
Kim anüñ gülleridür gülşen-i bāġ-ı belāġatden

9 Nice gül her biri bir āfitāb-ı 'ālem-ārādur
Ṭulū' eyler behişt ü ravże-i mihr ü maḥabbetden

Ya ḫod cān bezmine dil bāġbānı armaġan içün
Virür bir deste gül Firdevs-i gülzār-i feṣāḥetden

11 'Aceb gül-deste kim būy-i nesīm-i cān-fezāsiyle
Dem urur nāfe-i ḫulḳı gibi gülzār-i cennetden

---

3 K: 201b, M: 242b, İ: 10b
10a cān: Cem K, M

Şeh-i encüm-ḥaşem Sulṭān Süleymān-ı zemān ol kim
Ki itmiş Ḥaḳ ayaġı ṭopraġın nūr-ı başīretden

Ṭoḳuz ḳat āhenīn ḥışn-ı ḥaşīndür leşker-i encüm
Şeh-i ḳadrini ḥıfẓ eyler anüñ ḫayl-i nuḫūsetden

Felek taḫt u güneş altun beneklü gird-bālişdür
Aña bu mesned-i ʿālī virilmiş ʿarş-ı rifʿatden

Çekelden gözlerine tūtiyāyı ḫāk-i pāyinden
Naẓer kesb itdi aʿyān-ı felek erkān-ı devletden

Umūr-i salṭanetde her vezīri Āṣef-i ṣānī
Mesīḥ-i nuṭḳı cān-perver dem ursa nʾola ḥikmetden

İder her ẕerrenüñ māhiyyetini gün gibi rūşen
Ṭulūʿ itdükce ẕihni āfitābı bürc-i fikretden

Zebān-ı kilk-i luṭfı lūle-i ser-çeşme-i cāndür
Berī eyler anüñ bir ḳaṭresi biñ cānı ẓulmetden

Yolında ḫāk olanuñ meh gibi mihr āfitābiyle
Ḫalāṣ eyler işin altun idüp ḫāk-i meẕelletden

Hevā-yi nāfe-i ḫulḳı açar cānler gülistānın
Nesīm-i rūḥ-perverdür gelür gülzār-i raḥmetden

Seʿādet gülleriyle zeyn ider diller gülistānın
Ṭoġarsa āfitāb-ı himmeti bürc-i ʿināyetden

Behār olur açılur her kişinüñ gül gibi göñli
Yaḳar cān içre her meclis çerāġı bezm-i cennetden

Sürüp cennet ṣafāsını o bezm-i cān-fezā içre
Bulurlar iki ʿālem ẕevḳını bir cām-ı ʿişretden

Ṣafā ḫurşīdi berḳ urdı areden gitdi ebr-i ġam
Göñüller cāmı ṣāf oldı yine gerd-i küdūretden

Sekiz cennet ṣafāsın kesb iderdük iki ʿālemde
Eger bir berg-i sebz olsa bize bāġ-ı ʿināyetden

15b devletden: rifʾatden K, M
16b nuṭḳı: luṭfı M, İ
20b İʾde 21b
24b oldı: olup M, İ

N'ola ey sāḳī-i bezm-i 'adālet meclis-i Cemde
Bizi mest eyleseñ bir cür'ayile cām-ı himmetden

27 Yanupdur lāle gibi cān ü dil nār-ı meẕelletde
Ṭolıdur ġonce-veş ḳan ile baġrüm ḫār-ı miḥnetden

'İnāyet ābını sepmezse bir dem şāhid-i himmet
Ḳare baḫtüm gözin açmaz uyanmaz ḫ^{v}āb-ı ġafletden

29 Dükenmez biñde birin ḥaşr olınca dir iseñ **Şem'î**
Dü'ā ḳıl bir dü'ā yegdür sańa biñ biñ şikāyetden

Nitekim 'ıyd ola diller ola biñ cān ile mesrūr
Şeh-i 'ālem-penāhı ṣaḳlaġıl yā Reb küdūretden

4

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Se'ādetle ṣalup sāye hümā-yi evc-i sulṭānī
Günümüz ṭoġdı gördük āfitāb-ı ẓıll-i Yezdānı

Götürdi ẕerre ẕerre sāye-veş ḫāk-i meẕelletden
'İnāyet āsümānınüñ doġup ḫurşīd-i raḫşānı

3 Ḳudūmi ḫāk-i pāyiyle ḥayāt-ı cāvidān bulduḳ
Se'ādetle selāmetde görüp devletlü sulṭānı

Müzeyyen altun üsküflü sipāhī beg yigitlerle
Gelür yılduzlariyle ṣan cihānüñ māh-i tābānı

5 Hümā-yi evc-i himmet bāl açup itmişdi pervāzı
Şikārın ṣayd idüp geldi yine şahbāz-ı sulṭānī

N'ola ger ins ü cin ḳarşu çıḳup 'izzetler eylerse
'Adālet mülkinüñ geldi se'ādetle Süleymānı

7 İrüp her mūr-i müştāḳa virür cān üstine cānı
Süleymān-ı zemān ile ḳudūm-ı Āṣef-i ṣānī

Se'ādetle ḳarār itdi serīr-i 'izz ü devletde
Ṣafāyile oturdı her kişinüñ yirine cānı

28b ġafletden: miḥnetden M
4 K: 202b, M: 243b, İ: 14b

Müşerref eyledi geldi serāy-i cennet-ābādın
Açıldı gül gibi güldi yine devlet gülistānı

Müzeyyen oldı bāġ-ı ʿadli serv-i istiḳāmetle
Muʿazzez mīve-i luṭfı mükerrem berg-i iḥsānı

Terennüm eyledi kebk ü tezervi ḫoş-ḫırām oldı
Ser-āġāz eyledi bülbül gibi mürġ-ı ḫoş-elḥānı

Seʿādetle olup ṣābit-nücūm-ı merkez-i devlet
Müretteb yirlü yirinde muʿazzez gördük erkānı

ʿUṭārid mihr-i sīmīn-ḫāme māh-i zer-kemer Cevzā
Düşürmiş ʿaksini mirʾāt-i çerḫe ṣāh dīvānı

Melek-ḳadr ü felek-ṣadr ü Zuḫal-dergāh ü çerḫ-eyvān
Serāy-i ḳadri yanında degüldür nüh felek ṣānī

Ṭutar devlet nesīmi ḫāk-i pāyin evc-i rifʿatde
Nitekim bād-ı ḳudret ḳadr ile taḫt-ı Süleymānı

Ḳare ṭoprāġı terbiyyetle iksīr-i ḥayāt eyler
Mürüvvet perteviyle āfitāb-ı bürc-i iḥsānı

Zebān-ı pāk-gevherle süʾālin kesdi aʿdānuñ
Delīl-i ḳaṭʿ ile virür cevābı tīġ-i bürrānı

Cihān ser-keşlerin itdi ser-ā-ser ḥükmine bende
Ḫudā emriyle tābiʿ itse nʾola çerḫ-i gerdānı

Güneş bir altun üsküflü ḳuluñdur āsitānüñde
Gulām-ı zer-külāhüñ bende itmiş māh-i tābānı

İdince ʿazm-i rezm eyler hilāli mihre hem-sīne
İde çün bezm ider hem-dem hilāle mihr-i raḫşānı

Sikender ẓulmet içre ṭālib-i āb-ı ḥayāt oldı
Bu defʿ-i ẓulmet-i şirk itdi dehri ḳıldı nūrānī

Degüldür mihr ile meh kāse-i zerrīn ile her dem
Ṭaşınur şarḳa vü ġarba simāṭ-ı ḳadriñüñ ḫᵛānı

Ḳuşatdüñ zer kemer zeyn eyledüñ altun beneklerle
Yanüñde pādişāhüm tīġ gibi nice ʿuryānı

Ḥayā vü ṣıdḳ u ʿadl ile çeküp Ḥayder-ṣıfat tīġi
Getürdüñ yirine himmetle nām-ı Āl-i ʿOṯmānı

Hezārān düşmenüñ başını ḳahrüñ tīġi ṭōb eyler
Ḳaçan meydān-ı nuṣretde çalınsa feṭḥ çevgānı

Sefer nārında ḳāl itdüñ ṣararduñ pūte-i ġamde
Cihānı ḫāliṣ itdüñ ey ʿadālet cevheri kānı

Senüñ ey şāh-i şīr-efken olupdur devr-i ʿadlüñde
Hezārān kelle-i gürgüñ bu gün bir berre çūbānı

Behā-yi Yūsuf-ı ḳadrüñ şehā vezn itmege ḳudret
Felekler dāmenin pür-gevher itdi ḳurdı mīzānı

Degül ey maʿden-i iksīr-i himmet ḳaṭre yanüñde
Bu fānī ẓulmetüñ āb-ı ḥayāt olursa ʿummānı

Düʿā-yi devletüñ eyler şehā biñ cān ile **Şemʿī**
Velīkin zehr-i ġam nūş itmek ile geçdi devrānı

Gice gündüz düʿā eyler dil ü cān ile mü'minler
Cihān ṭurduḳça ol şāhüñ ṭura devletlü dīvānı

5

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Ḳudūmüñle eyā maḳṣūd-ı ʿālem
Göñüller güldi cānler oldı ḫurrem

Olup begler vefā cāmiyle mesrūr
Ṣafā buldı demüñle meclis-i Cem

Ḳadem ḫayr ile başduñ çün melekler
Didiler ḫayr maḳdem ḫayr maḳdem

Nitekim pür-feraḥdür bezm-i luṭfüñ
Cefāden ġuṣṣe yoḳdur ġuṣṣeden ġam

Ṭapüñdür şāhid-i maḳṣūde her dem
Riyāsüz hem-dem ü hem-rāz ü maḥrem

5 K: 203b, M: 244b, İ: 9b

Yıḳılmaz ḥaşre dek ʿadlüñ esāsı
Binā-yi ʿizz ü devlet oldı muḥkem

Selāmet milketinde ẕāt-ı pāküñ
Ḫudāyı bī-niyāz itdi müsellem

Bu gün Cem devletinde bir dem itdüñ
Şafā buldı o demden iki ʿālem

Dirilüp bir areye ehl-i vaḥdet
Düʿā-yi devletüñden urdılar dem

Didiler yā Reb İbrāhīm Paşa
İki ʿālemde olsun şād ü ḫurrem

Kerem kānı mürüvvet maʿdenisin
Kerāmetle n'ola olsañ mükerrem

Ezel ḳassāmı itmiş böyle ḳısmet
Ki ola dest-i luṭfüñ ḫalḳa maḳsem

Dirilür luṭfüñ ile mürde-diller
N'ola dirsem ṭapüñdür cān-ı ʿālem

Ser-ā-ser sīm olursa yidi deryā
Degüldür himmetüñ yanında şebnem

Ne buldı cevherini silk-i cūdī
Ne buldı gevherini naẓm-ı ʿālem

Seḫā vü cūd ile olmasa mevṣūf
Behişt-i devlete girmezdi ādem

Eger çekmese bār-ı ḫaşmetüñi
Olur mıydı felekler ḳāmeti ḫam

Gözine ḳan oturmış aġlamaḳdan
Elüñde reşk idüben câme ḫātem

Ayaġuñ ṭopraġından dem uraldan
Olupdur āb-ı rūy-i Kaʿbe Zemzem

Çü āb-ı laʿl-i cān-baḫşüñe irmez
Mesīḥ itse ḥayāt ābına emsem

13a Dirilür: Dirilüp K, İ // N'ola dirsem: Saña dirler İ

21 Aḳıtdı aġzı yarın āb-ı Ḫıżrüñ
Olup mu'ciz-nümā vaṣfüñde ḫāmem

İdüp luṭf āyetin ma'nīde tefsīr
Sözi ḫatm eyledüm vallāhü a'lem

23 Cihānden yeg ṭutar dil ḫāk-i pāyüñ
Ne vardur kişiye cānden muḳaddem

Velīkin derd ü faḳr ü ġurbet ile
Yaşüm sīm oldı [vü] zerd oldı çihrem

25 Dil-i bī-çāreye luṭfüñ ṭabībi
Olur derdine em zaḫmine merhem

Dü'ā ḳıl **Şem'i**yā maḳṣūd oldur
İde Ḥaḳ 'izz ü devletle mükerrem

27 Cihān ṭurduḳça ṭursun devlet ile
İki 'ālemde Ḥaḳ itsün müsellem

6

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Yine bir ṣāḥib-kerem gün gibi buldı rif'ati
Geydi devlet ḫil'atin urındı tāc-ı 'izzeti

Şemse-i zerrīni gündür ṭavḳ-ı sīmīni hilāl
Gökden inmişdür aña gūyā bu devlet ḫil'ati

3 Gün gibi irgürdi eflāke se'ādet ṭōbını
Yirde ḳomaz kimseyi hergiz 'ulüvv-i himmeti

Yılduzı barışdı ol māh-i cihān-ārāyile
Baġrına başdı kinār idüp 'arūs-ı devleti

5 Var idi dürc-i felekde iki dürr-i şāh-vār
Rişte-i naẓma dizildi buldı 'ıḳd-i vuṣleti

21b ḫāmem: ḫātem K, İ
6 K: 204b, M: 245b, İ: 15b
1b 'izzeti: devleti İ
5b vuṣleti: devleti İ

N’ola feṯḥ eylerse bu sūr-ı meserret bābı kim
Destine virdi felek mihr-i nişān-ı ‘izzeti

7 Devr-i gül sūr-ı behişt-āsā ḫuṣūṣā nev-behār
Geldi ṣan kim bir yire iki cihānüñ zīneti

Oḳuyup bir perīnüñ göñlini yazdı ḫūbler
Ṣan Süleymān devridür oldı perīler da‘veti

9 ‘Arṣa-i ‘arṣa ḳuruldı ḫaymeler gerdūn-miṣāl
Ref‘ olup ṣan kim felek ‘arż itdi bāġ-ı cenneti

Yā döşenmiş gülsitānīler nuḳūṣı ‘aksidür
Kim virür mir’āt-i eflāke behişt̄ ṣūreti

11 Salṭanet meh-veşleri çalup semā‘ eyler yine
Raḳṣe girdi çerḫ urup bezm-i ṣafā cem‘iyyeti

Çerḫe girdi mihr ü meh eyler semā‘ı nüh felek
Zühre el urdı ṣafā çengine gel gör ṣoḥbeti

13 Nāyler aġız bir idüp yine mūsīḳār ile
Çeng ile ḳānūna virmezse ‘aceb mi nevbeti

Reşk iderse naḫle Ṭūbī şerbetine Selsebīl
Gülşen-i Firdevse ṭa‘n eyler bu sözüñ zīneti

15 Her ṭarefden beẕl idüp ẕevḳ u ṣafā ni‘metlerin
Bezm-i ‘ıyşa yazdılar k’ola se‘ādet ‘işreti

Ṣanasın her dāne pirinci bir incidür anüñ
Çekdiler altun noḫudlu dürlü dürlü ni‘meti

17 Her çörek bir āfitāb ü her börek bir māh-tāb
Dāne-i ḥabb-ı nebāt oldı nücūmüñ zīneti

Sükkeri mıṣr-ı melāḥetden ṣuyı āb-ı ḥayāt
Cānlere virür ḥayāt-ı cāvidānī şerbeti

8a bir perīnüñ: birbirinüñ K, M
10b behişt̄ī: behişt İ
13a mūsīḳār ile: mūsīḳālar İ
14a naḫla: naḫl-ı İ
15b k’ola: ola İ

19 Būse-i la'l-i leb-i cānāne nisbet eylemiş
Anüñ içün cān virür senbūsesinüñ leẕẕeti

Şol ḳadar beẕl oldı enva'-ı ni'am bezm ehline
Sükkerī ni'metlerüñ yinmege gelmez nevbeti

21 Mā-ḥaṣal dünyā ṭuralı gelmemişdür 'āleme
Ni'meti vü 'izzeti vü zīneti vü şöhreti

Görmemiş Cemşīd ü Cem bezm-i şafāsı ḥāletin
Gelmemiş devr-i zemāne cāmınüñ keyfiyyeti

23 İstimā'ından semā' itdi zemīn ehli anüñ
Raḳṣe ḳoydı Zühreyi çerḫ üzre çengüñ ḥāleti

Çerḫe girmiş gün gibi çözmiş şaçın meh-pāreler
Def ṭutar ay ü güneş ḥūrīler eyler şoḥbeti

25 Nāy rūḥ-efzā olup 'ālem dirildi bī-ḥisāb
Rūz-ı maḥşerden nişān oldı bu sözüñ keşreti

Şevḳ ile döndi felek mānend-i fānūs-ı ḫayāl
Eyledi pervāne māhı şem'inüñ germiyyeti

27 Yaḳdılar āteş işin ol deñlü āteş-bāzlar
Dūdler oldı felek encüm şerār-ı zīneti

Dökilen encüm degüldi ṣubḥ-dem eflākden
Üstine gevher şaçardı ḥūrīler cem'iyyeti

29 Devr-i Ādemden berü kimse nişānüñ virmedi
Bir żiyāfet itdi İbrāhīm Paşa ḫażreti

Dür-feşān olup ḳamer ḫurşīd olur zer-nişān
Ay ü gün ta'ẓīm idüp itdi felekler raġbeti

31 Giceler tā ṣubḥ olınca nev-'arūsın baḫtına
Şem'-i devlet od yanar başında eyler ḫiḍmeti

23a itdi: eyler K, M
24b şoḥbeti: rif'ati İ
26b germiyyeti: keyfiyyeti K, M
28a ṣubḥ-dem: ṣubḥa dek İ

İctimāʿ itdi şanasın cemʿ olup ḥūr u melek
Ay ü gün bir yire gelmiş gibi buldı şöhreti

Bir ḳamer-behcet güneş-ṭalʿet sitāre-menzilet
Gün gibi ẓāhir degül mi mihrinüñ māhiyyeti

İşigine rūz ü şeb yüz sürmeyeydi mihr ü māh
Ḫilʿat-i zerrīn geyüp bulmazlar idi rifʿati

Ger anüñ şān-ı şerīfinde seʿādet olmasa
Aña virmezdi Ḫudā bu deñlü ʿizz ü devleti

Cevher-i ḫāk-i kef ü pāyüñdür iksīr-i murād
Ẕātüñ ol pākize-gevherdür ki yoḳdur ḳıymeti

Cām-ı mihrüñ nūş iden ḳalmaz ayaḳda serverā
Kim olur her kişinüñ kendü elinde ḥürmeti

Ḫalk ile ḫulḳ eylemek kārı seḫāvet şānıdur
Şanʿati luṭf ü kerem mihr ü mürüvvet ʿādeti

Eyledi cevri kemān gibi cihānde gūşe-gīr
Atdı oḳ gibi yabāne ẓulmü dest-i himmeti

Şemʿiyā evṣāfına olmaz nihāyet ḳıl düʿā
Ḫaḳ mübārek eyleyüp olsun ziyāde devleti

Nitekim zeyn ola güllerle ʿarūs-ı nev-behār
Görmesin hergiz ḫazān gülzār-i ʿömrüñ zīneti

7

Der-ḥaḳḳ-ı Pīrī Paşa

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Yine āyīne-i eflāke düşüp ʿaks-i behār
Oldı bu ṣırça serāyüñ içi pür-naḳş-i nigār

Sīne-ṣāf eylediler bunca küdūret var iken
Ḳalmadı āb ile eflāküñ aresinde ġubār

32b buldı: tutdı M, İ
35b devleti: rifʿati İ
7 K: 205b, M: 247a, İ: 4a

3 Zeyn ider şemse-i zerrîn ile gül muṣḥafını
Ḳıl ḳalem almış ele münşî-i zerrîn-pergār

Ṣūret-i besmeleye levḥa-i sīmīn eyler
Sāye-i serv-i revāne idicek āb güẕār

5 Ḥa̓b-ı ġafletden uyansa n'ola a'yān-ı çemen
"Fenẕurū"[56] āyetini eyledi bülbül tekrār

Gülbün-i sebz bezendi gül-i ḥamrāler ile
Oldı tefsīr rümūz-ı "şeceri'l-aḥḍarı nār"[57]

7 Berg-i gül al varaḳ serv elif nerges nūn
Kātib-i ḳudreti gör kim neler eyler iẓhār

Ṭa'n iderse yiridür gülşen-i eflāke zemīn
Gül ḳamer lāle şafaḳ reşk-i şevābit ezhār

9 Ḥulle-i sebz ile ebkār-ı çemen ġayret-i ḥūr
Reşk-i Firdevs-i cinān oldı ḥarīm-i gülzār

La'l ü yāḳūt ile zeyn oldı dıraḫt-i 'unnāb
Dürer-i şebnem ile serv-i sehī gevher-bār

11 Feṭḥ idüp ḳaṣr-ı zebercedde zümürrüd revzen
Eyledi şāhid-i gül bülbüle 'arż-ı dīdār

Gevher-i şebnem olup 'aks-i şafaḳla yāḳūt
La'l-i sīr-āb ile zeyn oldı ser-ā-ser eşcār

13 Ṣaḥn-ı pīrūze çemen ḫayme-i billūr dıraḫt
Cennetüñ begligini ister iseñ gülşene var

Açdı gül bezmini tārīḫ-i gülistān-ı seḥer
Nitekim ehl-i ṣafā bezmini cām-ı gül-nār

15 Ġonce-i zanbaḳ uyarsa n'ola şem'-i kāfūr
Oldı çün sāye-i eşcār-ı benefşe şeb-i tār

---

56 er-Rûm 30/50: "Fenzur ilâ âsâri rahmetillâhi keyfe yuhyi'l-arza ba'de mevtihâ… (Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Arzı, ölümünün ardından, nasıl diriltiyor…)"

57 Yâsîn 36/80: "O, yemyeşil ağaçtan sizin için bir ateş çıkarandır."

10b gevher-bār: gevher-dār İ

Mihr-i zerrīn-kef alup destine zerrīn cārūb
Ḳomadı ẕerrece bu ṣaḥn-ı zebercedde ġubār

17 Buldı bu vech ile ṣūret yine bu deyr-i felek
Ki ṣalar ʿūd gibi her kişinüñ cānına nār

Cümle-i bāġa şeref virdi ʿarūs-ı lāle
Naḫl-i kāfūr ile zeyn oldı ḥarīm-i gülzār

19 Gül ʿarūsına nesīm-i seḥerī meşşāṭa
ʿAks-i ḫurşīd-i cihān-tāb ile ṣu āyene-vār

Şeh-i nevrūz gelür leşker-i ezhārı çeküp
Gül reʾīs olmış ańa serv-i sehī sancaḳdār

21 Zeyn idüp ḳarşusına nerges-i zerrīn-külehi
İtdi gül pādişehi taḫt-ı zebercedde ḳarār

Cāmleridür ki döner ay ü güneş bezminde
Ḳullarıdur ki ayaġ üzre ṭurur serv ü çenār

23 Gül gibi göñlin açarsa demidür gülşende
Maʿden-i faż̈l ü hüner server-i eşrāf ü kibār

Mālik-i mülk-i kerem Ḫażret-i Pīrī Paşa
Āṣef-i devr ü zemān ṣāḥib-i temkīn ü veḳār

25 Dem-be-dem ehl-i ṣafā bezmine beẕl itmek içün
Laʿl-i sīr-āb ile pürdür eli mānend-i enār

Nice teşbīh ideyin keff-i güher-pāşüñe kim
Virdügin aġlayu aġlayu virür ebr-i behār

27 Leşker-i necm-i seʿādetle ḳamer pervāneń
Ṭāliʿüñ şemʿinüñ üstine döner leyl ü nehār

Māh kim feyż virür ʿāleme envāriyile
Himmetüñ kevkebidür oldı felekde seyyār

29 Rāyet-i rāyüñ ile pāye-i ḳadrüñ ʿālī
Yaraşur leşker-i iḳbāle olursań serdār

Serverā gördi veḳārüńle çıḳılmaz başa
Ayaġın dāmenine çekdi oturdı kūhsār

16a zerrīn-kef: sīmīn-kef K, M

Perçem-i nı̄zeñ olursa yaraşur mūy-ı ʿadū
Ṭabl-bāzuñ nitekim gülle-i ḫaşm-ı ġaddār

Çevirüp ṣubḥa-i billūr-ı Şüreyyāyı felek
Devr-i ʿadlüñde cefāsına ider istiġfār

Himmetüñ servine hem-sāye olursa Ṭūbī
Devletüñ naḫli gibi laʿl ü cevāhir vire bār

Ṭaḳdı meşşāṭa-i fikrüñ güher-i rāyüñ ile
Şāhid-i salṭanetüñ gūşine dürr-i şeh-vār

Yüz sürüp geldi seʿādet ilinüñ pādişehi
Bendeñüñ bendesine olmaġ içün ḫiẕmet-kār

Düzd-i ġamden ṣaḳınup bunca göñüller şehrin
Meh gibi meşʿale-i mihrüñ olupdur devvār

Serverā perde-serā-yi ḥarem-i ʿizzetden
Şāhid-i ʿizz ü şeref eyledi ʿarż-ı dīdār

Devlet-i dünyā vü ʿuḳbā sańa yār olsa nʾola
Biledür ẕāt-ı şerīfüñle ḳulūb-ı aḥrār

Ayaġuñ ṭopraġını bilmedi iksīr-i murād
Şāhibā ol kişi kim olmaya ḳalbinde ġubār

İşigüñ melceʾini her kim idinmezse penāh
Yol bulur leşker-i ġam nüh felek olursa ḫişār

Bāġ-ı luṭfüñde olan gülşen-i ḫulḳuñ gülinüñ
Diyimez biñde birin olsa benüm bigi hezār

Gösterürdi niçe ebkār-ı meʿānī ṣūret
Göñlümüñ āyenesinde eger olmasa ġubār

Bir yańa āhüm odı bir yańa seyl-i eşküm
Vay eger olmaz ise şāhid-i maḳṣūd kinār

Göze göstermez olupdur beni bir mūr-i żaʿīf
Āşefā şöyle idüpdür beni ġam zār ü nizār

Bilimez ḥālümi kimse benüm illā ki Ḫudā
Bilmezem derd-i derūnum kime idem iẓhār

36a ṣaḳınup: ṣaḳınur K, M

Rūz ü şeb her kişi dildārıyile ʻişretde
Arede **Şemʻī**-yi āşüfte yanar leyl ü nehār

47 Felegüñ uşbu demürden ḳafesinde ey dil
Ṭutalum oldı kişi ṭūṭī-i şekker-güftār

Sözinüñ dürlerini ḥabbeye ṣaymaz kimse
Ger hevāyile ola ebr gibi gevher-bār

49 Ẕillet anüñ ki hevā odı ide yalıncaḳ
Devlet anüñ ki ide şerʻ libāsını şiʻār

Ḫᵛāb-ı ġafletden uyanmaz seḥer-i ḥaşre degin
Anı kim eylemeye mihr-i ʻināyet bīdār

51 Ġonce-veş baġrumı ḳan eyledi gülzār-i cihān
Ne ʻaceb gülşen olur kimine gül kimine ḫār

Göñlümüñ ṣırça serāyı yapılup beglük idem
Ey şeh-i mülk-i kerem luṭfüñ olursa miʻmār

53 Besledükçe çemen eṭfālini bu nüh ābā
Bir ola ẕātüñ ile şeş cihet ü heft ü çehār

Olasın devlet ile bāġ-ı seʻādetde muḳīm
Eylesün tāze nihālüñi Ḫudā berḫōrdār

8

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

1 Şāhid-i gül yine ʻarż eyledi gülşende cemāl
Gülşenüñ güldi yüzi buldı leṭāfetde kemāl

Ẕulmet-i ḫār cefāsın götürüp gülşenden
Maṭlaʻ-ı ṣubḥ-ı ṣafā oldı gül-i ferruḫ-fāl

3 Ġonce dem-besteyiken açdı nesīm-i seḥerī
Bülbül-i ḫaste-dile virmeg içün nuṭḳa mecāl

---

8 K: 207a, M: 249a, İ: 8a
1b leṭāfetde: leṭāfetle M, İ

Aldı ḫurşīd-i cihān-tāb ele zerrīn cārūb
Sāḥet-i ṣaḥn-ı çemende ḳomadı gerd-i melāl

Nergesin tāc-ı zerin itdi muraṣṣa' şebnem
Ṭaḳdı serv ayaġına āb-ı gümüşden ḫalḫal

N'ola ṭa'n eyler ise zīnet-i eflāke zemīn
Gül ḳamer lāle şafaḳ şekl-i şihāb oldı nihāl

Görinür 'aks-i felek āyene-i āb içre
Nitekim āyene içre görinür noḳṭa-i ḫāl

Açdı gül ḫ^{v}ācesinüñ tengini bezzāz-ı nesīm
Oldı bāzār-i çemende yine bülbül dellāl

Ṭonanup çıḳdı yine ḳaṣr-ı zeberced üzre
Göstere tā ki 'arūs-ı gül-i nev-reste cemāl

Tīġ ile geldi güneş açdı çemen milketini
Leşker-i 'ıyş ü ṭareb oldı cihān māl-ā-māl

Şeşperin aldı ele geydi zirihler sūsen
Eyle beñzer kim ider leşker-i zühd ile ḳıtāl

Yir idüp başda elin aldı ayaḳden götürüp
Şeh-i nevrūze benefşe ideli istiḳbāl

İ'tidāl ile hevā buldı cinān leẕẕetini
N'ola ḥāṣiyyet-i Kevŝer vire ger āb-ı zülāl

Ḳaldı gülşende te'addī idimez bād-ı seḥer
Açdı gül muṣḥafını çünki yemīn itdi şimāl

'Aks-i cām-ı mey ile 'ıyd ü behār oldı diyü
Sāḳī-i ġonce-dehenler elini eyledi al

Vaḳt-i gül irdi göñül 'işrete āġāz idelüm
İtme sermāyesini 'ömr-i 'azīzüñ pāymāl

Ser ki ölmez heves-i zülf-i semen-sāler ile
Yiridür ṭaşlere çalsañ nitekim ḳurı sifāl

4b Daḳdı serv ayaġına āb-ı gümüşden ḫalḫal İ
16a göñül: gelüñ İ

Zāhidā mey içüben ḫalḳa kerāmet göster
Yüri seccādesini nām ile nengüñ ṣuya ṣal

19 Devr-i gül geldi geçer kimseye küymez sāḳī
Ne ṭurursın elüñe cām-ı mey-i gül-reng al

Dirligi gökçek olur ḫāne-i ʿişretde müdām
Sāḳiyā her kime kim duḫter-i rez ola ḥelāl

21 Ṭonadur bir birini ʿıyd-i behār ile yine
Açılup şād ola tā kim şeh-i ferḫunde-ḫiṣāl

Mālik-i mülk-i seḫā mīr-i süḫan Caʿfer Beg
Buldı revnaḳ-ı şeref ẕātıyile faẕl ü kemāl

23 Sensin ol kim seni Ḥaḳ ḥüccet içün dünyāye
Nāme-i faẕl ü hüner birle idüpdür irsāl

Göricek naẓm-ı şeker-bārüñi dem-beste ḳalur
Ṭūṭī-i bāġ-ı suḫan bülbül-i gülzār-i maḳāl

25 Şāhbāz-ı ḥarem-i ʿarş-ı fezādür ṭabʿüñ
Ẕerre gelmez gözine çerḫ ḳaçan kim aça bāl

Serverā gülbün-i ḫāmeñle bulupdur revnaḳ
Gülşen-i bāġ-ı feṣāḥet çemen-i cāh ü celāl

27 Ṣadef-i ṭabʿ-ı güher-zādüñe hem-tā mı olur
Ki dizer rişte-i naẓma yine biñ dürlü leʿāl

Naʿlçeñ ʿaksi degüldür görinen rāhüñde
Yüz sürüp anda nişān eyledi ebrū-yi hilāl

29 Maṭlaʿ-ı ṣubḥ-ı kerem mihr-i ṣafā-baḫşüñdür
Kim ider ṣubḥ-ı ṣafā gibi cihānı pür-ḥāl

Resen-i zer uzadur gün gibi dest-i keremüñ
Ḳala mı çāh-i meẕelletde kimesne pā-māl

31 Nüh felek dāyire-i himmetüñe bir noḳṭa
Oldı mīzān-ı ʿaṭāña dü cihān bir miṣḳāl

26b Gülşen-i: Gülbün-i İ
29b Kim: Ki İ

Nice inşā ideyin vaṣfuñı kim lāyıḳ ola
Dir iken mihrüñ ile ṭoġdı bu maṭla' fi'l-ḥāl

33 Ṣanemā ḳāmet ü zülf ü dehenüñ oldı me'āl
Rā ḳaşüñ fikri elif ḳāmetümi eyledi dāl

Görinen ay ü güneş şanma felek mihrüñ ile
İki ṭaş aldı döger gögsini dīvāne-miṣāl

35 Heves-i la'l-i revān-baḫşüñ ile āb-ı ḥayāt
Maḥv olup geçdi özinden nitekim āb-ı zülāl

Baş egüp ṣafḥa-i gülzārı benefşe ḳareler
Eyle beñzer ki ḫaṭüñdür ṣanemā aldı miṣāl

37 Varaḳ-ı gülden oḳur vaṣf-ı cemālüñ bülbül
Serverā bencileyin bulsa gerek ḥüsn-i maḳāl

Kim olam ben kim idem vaṣfüñi ey kān-ı kerem
Ben degül 'āciz ola Ḫusrev ü Selmān ü Kemāl

39 Ḳāmet ü zülf ü dehānüñ beni ḫāmūş eyler
Söyledür gerçi dimişler ṣanemā issini māl

Dest-būsüñ hevesin eyleyeli ḫāme gibi
Tenümi ḥasret ile eylemişem şöyle ki nāl

41 Ey güneş yüzlü beni kimse ḫayāl eyleyimez
Olmışam tāb-ı teb-i mihrüñ ile şöyle ḫayāl

Görinen gökde hilāl ile sitārem ṣanmañ
Göz diküp çerḫ-i felek ḳaṣdüme açdı çengāl

43 Bańa rām olmaz idi tevsen-i dehr-i ser-keş
Yaşümüñ silsilesi daḳmasa pāyine 'iḳāl

Ḳo şikāyet sözini vaḳt-i dü'ādür **Şem'î**
Ḥālüñi sen ḫo şikāyetle dimeñ emr-i muḥāl

37b gerek: n'ola K, M
41b mihrün ile: hecrüñ ile İ
43a dehr-i: çarḫ-i İ Beyit, "daḳmasa" yerine "taḳmasa" şeklinde tekrar edilmektedir: G.112/4

45 Nitekim bülbül ide ġonceye biñ dürlü niyāz
Nitekim ġonce ide bülbüle ṣad ġunc ü delāl

Olasın devlet ile gülşen-i ʿizzetde muḳīm
Ẕātüñi tāze ṭuta luṭf ile Ḥaḳ celle celāl

9

Der-ḥaḳḳ-ı Aḥmed Beg raḥmetullāhi ʿaleyhi ve'l-ġufrān

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bir ṣubḥ-dem ki bād-ı ṣabā yaydı müşk-bār
Virmişdi rūzgāre şeref mevsim-i behār

ʿĀlem cemāli bulmış idi zīnet ü şeref
Ḫandān ü ḫurrem idi nitekim cemāl-i yār

3 Mesned-nişīn-i taḫt-ı cemāl idi şāh-i gül
Bülbül ḳılurdı ḳarşusına nāle-i hezār

Gül ḫıdmetinde ṭurmış idi serv-i müstaḳīm
Bād-ı ṣabā yilerdi are yirde peyk-vār

5 Medḥ oḳuduḳça şāhid-i gülzāre ʿandelīb
Ṣāḫ-ı şükūfe eyler idi sīm ü zer nişār

Ebr aġladuḳça ḫurrem ü ḫandān idi çemen
Gül güldügince olur idi ʿandelīb zār

7 Nāz itdügince bülbüle ebkārı ġoncenüñ
Bād-ı ṣabā görüp güle eylerdi iʿtiẕār

Geymişdi sebz ḫullesini pīr-i Zāl-i dehr
Ṭonanmış idi zīnet ile nev ʿarūs-vār

9 Geşt ider idi her kişi yāriyle her ṭaref
Gāhī miyān-ı bāġ ü gehī kūşe-i kinār

Ben derdmend düşmiş idim yārden cüdā
Derd ü ġam-ı firāḳ ile terk eyleyüp diyār

45a Nitekim: Yine kim İ; ide: ider K, M Beytin aynısı, 112. gazelin 3. beytidir.
9 K: 208b, M: 250b, İ: 5b
7a bülbüle: bülbül İ
10b firāḳ: nigār İ

Cānān firāḳı bir yaña ġurbet belāsı hem
Ne mūnis ü muṣāḥib ü ne yār-i ġam-güsār

Nāgeh nüvîd-i 'āṭıfet-i luṭf-ı Lem-yezel
Didi ḫiṭāb idüp ki eyā tîre rūzgār

Nār-ı belā vü fürḳat ile yaḳma cānüñi
Derd-i cefā-yi ġurbet ile olma ḫāksār

Bend-i belāda nice olursın esîr-i ġam
Şād ol ki gitdi ġam irişüp luṭf-ı bî-şümār

Faḫr-i mülūk Ḥażret-i Aḥmed Beg ol k'anüñ
Ẕāt-ı şerîfiyile ḳılur begler iftiḫār

Mihr ü vefāde şefḳat ile şāh-i dil-nevāz
Heycā deminde heybet ile şîr-i kîne-dār

Ser-defter oldı zümre-i ehl-i mürüvvete
Ser-nāmesiyle nāme-i luṭf oldı nām-dār

Luṭf ü kerem vilāyetin iḥyā ider diyü
Devlet çekerdi ẕāt-ı şerîfüñ-çün intiẓār

Yüz sürmek ile işigüñe oldı ser-bülend
Ḫurşîd-i evc-i 'izzet ile çerḫ-i bî-ḳarār

Dîvār-ı ḳaṣr-ı ḳadrüñe bir şemse āfıtāb
Ḫalvet-serāy-i 'izzetüñe māh şu'le-dār

Āṣār-ı 'izz ü devleti iẓhār ḳılmaġa
Ḫalḳ-ı cihānde itdi Ḫudā ẕātüñ iḫtiyār

Ey baḥr-i mekrümet ne 'aceb ebrdür kefüñ
K'aḥbābe zer niṣār ider a'dāye zehr-i mār

Ḫaşmüñ piyāde ḳıl nitekim şāh-i māh-ruḫ
Devletle 'izzet atına olduḳça sen süvār

Ḳıl ilticā o ẕāt-ı se'ādet-penāhe kim
K'olmışdur aña cūd ü seḫā ḫaşlet ü şi'ār

13b ḫākisār: ġam-güsār İ
20b 'izzetüñe: 'izzet ile İ

Ey dil yüri niyāz ile yüz sür işigine
Faḳr ile derd ü miḥnetüñi eyle āşikār

ʿArż eyle ḥālüñi yüri ol ẕāt-ı pür-kerem
İḥsānı bī-nihāyet anüñ luṭfı bī-şümār

Her nesne kim ġarīb ola ol muʿteber olur
Luṭfüñle bu ġarībe nʾola ḳılsañ iʿtibār

Ẓulmāt-ı ġamde ḳoma eyā şemʿ-i salṭanet
Āb-ı ḥayāt-ı cūdüñi feyż eyle Ḫıżr-vār

Şemʿī uzatma sözüñi taşdīʿden şaḳın
İtdüñ düʿā-yi devletini çün hezār-bār

Her niçe kim teḥarrük ide çerḫ-i bī-şebāt
ʿĀlemde geh ḥazān ola vü gāh nev-behār

Ser-sebz ü ḫurrem ola gülistān-ı devletüñ
Saña yavuz şananları ḳahr ide Kirdigār

10

Der ḥaḳḳ-ı Muḥammed Beg ʿaleyhiʾr-raḥmeti veʾl-ġufrān

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Yine ʿālem behār ile bu gün Firdevs-i ekberdür
Şanevber bāġda ṭūṭī zülāl-i Ḫıżr Kevşerdür

Dem-i ʿĪsī gibi olmış nesīm-i şubḥ cān-perver
Şabā ḫoş-bū hevāyile dimāġ-ı cān muʿaṭṭerdür

Yine ʿaks-i şaḳāyıḳla felek saṭḥı mülevvendür
Ḫaṭ-ı reyḥān ile naḳş-i zemīn levḥi muṣavverdür

Çemenler şaḥn-ı cāmiʿdür yine āyāt-ı raḥmetle
Ser-ā-ser ṣafḥa-i bāġa ḫaṭ-ı reyḥān muḥarrerdür

Şükūfe bād-ı şubḥ ile direm-rīz oldı gülşende
Felek gibi bisāṭ-ı būstān şaḥn-ı pür-aḫterdür

30a bī-şebāt: bī-ḳarār İ
10 K: 209b, M: 252a, İ: 6b
3b levḥi: levḥ-i M

Cihānde meclisüñ nergesle gül çeşm ü çerāġıdur
Bu rūşendür ki bezm-i gülşen anlarla münevverdür

7 Nitekim gülşen ü bāġ ü behāruñ cūy-bār oldı
Cihānüñ āb-ı rūyi Selsebīl ü āb-ı Kevşerdür

Ḳamu āb-ı revānler sāde-dildür ṣāfī-meşrebdür
Dürer-bār olduġı budur seḥābüñ pāk-gevherdür

9 Dür-i dendān-ı dildāre meger öykündügin bilmiş
Anüñçün jālelerden ġonceler dil-teng olup terdür

İşitmiş ḫāl-i 'anber-bārüñe öykündügin 'ūduñ
Pür-āteşdür gözi nergeslerüñ gūyā ki micmerdür

11 Başında tāc-ı zerrīni götürmiş çeşmine nerges
Naẓīri yoḳ başīretde bu gün serdār-ı serverdür

Açılmış nāz ile ġonce nesīm-i ṣubḥ dellālı
Dükān-ı bāġda sermāyesi misk ile 'anberdür

13 Çemen ḫurrem ṣabā ḫoş-dem gülistān pür-ṣafā olmış
Mürüvvet ehli bezmi gibi gülşen rūḥ-perverdür

Dür-efşānlıḳlar eyler gül gibi her ṣāḥ gülşende
Muḥammed Beg Efendi desti gibi keffi pür-zerdür

15 Naẓīri yoḳdurur ol āfitāb-ı bürc-i iḥsānüñ
Açar cānler gülistānın gözi göñli münevverdür

Sipihr-i salṭanet bürcinde 'ālī aḫter-i şāhī
Anüñçün baḫtı şāhına felekde māh efserdür

17 Bulaydı terbiyet ger bād-pāy-i esb-i maḳṣūdüñ
Semend-i çerḫ gerdine irişmezdi muḳarrerdür

Anüñçün ehl-i diller luṭfüñe cān ile māyildür
Nigīn-i faẓla ins ü cin riyāsüz hep musaḫḫerdür

19 Olupdur ṭab'-ı deryā-yi güher-bārüñle hem-meşreb
Anüñçün cūy-bār-ı āb-ı tīġüñ mevci cevherdür

12b misk ile: müşk ile K, M
13b ehli: ehl-i İ
15b cānler: cāmler İ

Umaram şāhid-i baḫtüñ bula ḫurşīd-veş rif'at
Kerem ehline maḳṣūdı dü 'ālemde müyesserdür

21 Ümīdüm vardurur şāhā Süleymān-ı zemānden kim
Sipihr-i salṭanetde āfitāb-ı sāye-güsterdür

Olup ḳurb-i ḥimāyetde iresin ẓıll-i maḳṣūde
Mürüvvet ehline zīrā hidāyet şem'i rehberdür

23 Açup göñlüñ gözüñ yazmaġ içün dīvān gülşende
Devāt-ı zerdurur nerges gülüñ evrāḳı defterdür

Süleymān-şān ü Āṣef-sīret ü Cemşīd-himmetsin
Dıraḫt-i 'izz ü temkīnüñ felekde sāye-güsterdür

25 Zer-efşān mihr-veş desti seḥāb-ı luṭfı gevher-bār
Kefi Ḥātemdurur ya'nī dem-i cūdında Ḥayderdür

Olupdur dest ü ṭab' u ḫūy ü ḫilḳatde kemāliyle
Seḫā şābit vefā ẓāhir ḥayā ḥilm ile mużmerdür

27 Ḳarār ü şabr ü terbiyyetle olur 'āḳıbet **Şem'ī**
Meh-i nev bedr ü bārāndur ki zīrā aṣl-ı gevherdür

'Arūs-ı bikr-i ma'nī ṣūretin 'arż itmege yöndi
Göñül āyīnesi jeng-i küdūretden mükedderdür

29 Saña ḫüsn-i dü'ā itmek gül-i bustān-ı ma'nīdür
Dilümde ṣubḥe dek bülbül gibi her gice ezberdür

Elüñden gül gibi cām-ı murāduñ olmasun ḫāli
Behār ile nitekim bezm-i gülşen pür-gül-i terdür

11

Der-ḥaḳḳ-ı Şehriyār

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Ey devletüñ güliyle müzeyyen behār-ı luṭf
Ḫurrem nesīm-i ḫulḳuñ ile sebzezār-i luṭf

24a şān: şāh İ
11 K: 210b, İ: 7b

Aşlı seḫā vü fer'i vefā mīvesi 'aṭā
Olmış dıraḫt-i himmetüñüñ berg ü bārı luṭf

Ser-sebz ü şād ü ḫurrem olursa 'aceb midür
Gülzār-i devletüñde aḳar cūy-bār-ı luṭf

Şöyle utandı ṭab'-ı güher-bārüñi görüp
Bulsa geçerdi yire ḥayāden biḫār-i luṭf

Ḥikmet degül mi mefḫar-ı şāh ü gedāyiken
Dest-i şerīfüñ ile ider iftiḫārı luṭf

Tā ḥaşr olınca fitne vü āşūbı def' ider
Dest-i ḥavādiş ile yıḳılmaz ḥişār-ı luṭf

Çalına ṭabl-ı emn bula rāḥeti cihān
Mihrüñ güniyle bir oluban rūzgār-ı luṭf

Olur süvār Düldül-i maḳṣūde şāh-vār
Kimüñ ki Ḥaḳ eline vire Ẕülfiḳār-ı luṭf

İster güneş gibi ola tābende dāyimā
Ey ma'den-i kerem sañadur intiẓār-ı luṭf

Gicesi ḳadr ü gündüzi bayrām olur anüñ
Kimüñ kim ṭoġdı başına şems-i nehār-ı luṭf

Ey 'ilm ü ḥilm ü faẓl ile bī-miṣl ü bī-bedel
Sen olmasañ cihānden iderdi firārı luṭf

Ḥaḳḳā budur ki ravże-i bāġ-ı behişt olur
Ne yirde k'eyleye güẓeri çeşmesār-ı luṭf

Ey dil niçeye dek yanasın nār-ı ẕillete
Varġıl aña ki oldur emīr-i diyār-ı luṭf

Ḳadrī Efendi işigidür Ka'be-i murād
Eyle ṭavāf cān ile k'oldur medār-ı luṭf

5b iftiḫārı: iftiḫār-ı K
7a Çalına ṭabl-ı emn bula rāḥeti cihān: Çalına ṭābl-ı emn āsāyiş bulup cihān İ
10b nehār-ı: behār-ı İ
11a ḥilm: ḥükm İ

15 Seccāde-i şerī‘ate virse şeref n’ola
Oldı şi‘ārı cāme-i himmet-diş̌ār-ı luṭf

İki cihānde lāyıḳ olur ‘izz ü devlete
Bir dil ki ola kişverinüñ şehriyārı luṭf

17 Kebk-i murāde ḳande irer her hevāyī dil
Şahbāz-ı şāh-i ‘adlüñ olupdur şikārı luṭf

Ḫulḳuñ nesīmi esdi umaram ki eyleye
Cūdüñ dıraḫt-i şāḫ-ı keremde niş̌ār-ı luṭf

19 Ḫatm eyle **Şem‘ī** medḥini anüñ dü‘ā ile
İn‘ām ide tā ki sańa ṣad-hezār-i luṭf

Baḫtüñ güliyle zeyn ola gülzār-i devletüñ
Budur sańa dü‘āmüz eyā şehriyār-i luṭf

12

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Ḫōş devr idi zemāne eger olsa ber-ḳarār
Ammā ḳarārı yoḳ nitekim eş̌k-i cūy-bār

Līkin ‘azā vü mihnet ü rencin esāsını
Seng-i belā vü derd ile itmiş̌dür üstüvār

3 Seyl-i fenāye vardı niçe niçe ‘ömr-i Nūh
Bād-ı hevāye vardı niçe niçe tāc-dār

Ger kūh-i āhen ola bu cism-i nizār ü zār
Ḍarb-ı ecel iricegiz olmaya pāydār

5 Şehr-i ‘ademde bī-ser ü bī-pā olur ḳamu
Tāc ü ḳabā begenmez iken niçe şehriyār

Bāzār-i ġamde gör ki bu dellāl-i fitne-cūy
Raḫtını niçe ḫ^{v}ācelerüñ ḳıldı tārmār

---

12 K: 212b, M: 254b, İ: 18a
1a Ḫoş: Ne ḫoş İ
2a ‘azā: ‘anā K, İ
4b ecel: ezel İ

İtmiş sirişte ḫākini āb ü hevāyile
'Ömrüñ anüñçün olmadı bünyādı ber-ḳarār

Bāzār-i ġamde geçmeye bir füls-i aḥmere
Ol māl-i bī-ḳıyās ile bu genc-i bī-şümār

Ey dil ġurūr itme bu dehrüñ ṣafāsına
Devrinde cām-ı Cemlere virmişdür inkisār

Ḫāk-i meẕellet içre düşüp olma pāymāl
Ya'ni bu dehr-i dūne igen ḳılma i'tibār

Ḳanı Vefā ki maẓher-i nūr-ı Ḫudāyidi
Olmışdı mihri gün gibi 'ālemde āşikār

Ol serv-i lāle-ruḫ gül-i bāġ-ı vefā iken
Gör nice ṣaldı yirlere anı bu rūzgār

Yā Reb bu dehr-i dūn baḫtı bī-vefāyımış
K'itdi o serv-i sīm-beri böyle ḫāksār

Cān gülşenine eyledi pervāz ol hümā
Bülbüllerin firāḳ ile iñletdi zār zār

Bildi bu 'ömr bāġını kim bī-ṣebāt-imiş
Gitdi cināne seyr içün ol serv-i gül-'iẕār

Göz yaşlarını ḥasret ile lālezār idüp
Dāġ-ı firāḳını ḳodı dillerde yādigār

Ṭutdı ġırīv 'ālemi ol meh-liḳā içün
Āh ü fiġān u nāleyile ṭoldı her diyār

Sengīn-dilse her ne ḳadar bu muṣībetüñ
Āhın işitdi iñledi derd ile kūhsār

Derd-i derūnı cūşe gelüp bu firāḳ ile
Aḳıtdı gözleri yaşını ḳıldı çeşmesār

Āhüm duḫānıyile felek ḳareler geyüp
Aġlar yaşın yaşın nitekim ebr-i nev-behār

9a dehrüñ: devrüñ M, İ
10a pāymāl: ḫāksār K
18a Sengīnī: Sengīn K, M

21 Yā Reb maḳāmı ravże-i ḫuld-i berīn ola
Ṭoylaya ḫᵛān-ı luṭfıyile anı Kirdigār

Devr itdügince bu felek-i āb-gīne reng
Bāḳī ḳalanlarınuñ ola ʿömri ber-ḳarār

23 İşbu dü'āya ṣıdḳ ile āmīn diyenlere
Şem'ī cemāli nūrını ʿarż ide Bīr ü Bār

13

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Nev-behār āmed cihān şüd reşk-i Firdevs-i berīn
Bārekallāh ey kemāl-i sun'-ı Rebbü'l-ālemīn

Çün nigāristān-ı cennet şüd ḥarīm-i būstān
Ḫordehā-yi naḳş-i ū bīrūn zi ʿaḳl-ı ḫurde-bīn

3 Şemse-i gül rā küned taḥrīr Naḳḳāş-ı behār
Ḳaṣr-ı gülşen rā küned reşk nigāristān-ı Çīn

Māni-i Çīn-i behāristān ü Erjeng-i behār
Naḳş-i Rūmī vü Ḥıṭāyī zed ber evrāḳ-ı zemīn

5 Revnaḳ-ı meh şüd temām ez maṭla'-ı ḫurşīd-i gül
Şüd perīşānī şevābit rā zi cem'-i yāsemīn

Naḳş-i eflāk-i maḥabbet mī nümāyed ṣaḥn-ı bāġ
Eşk-i bülbül çün gülistān şāhid-i gül meh-cebīn

23a deyenlere: idenlere K

13 K: 198a, İ: 11a

1 İlkbahar geldi, dünya yüce cennetin gıpta ettiği bir hale geldi. Âlemlerin Rabbi'nin sanatının mükemmelliğine maşallah!

2 Bahçe, cennetin resim atölyesine benzedi. Onun nakşının incelikleri, teferruata önem veren aklın anlayışının dışına taştı.

3 Bahar nakkaşı, gülün şemsesini çizerek gül bahçesinin kasrını Çin ülkesinin resim atölyesinin gıpta edeceği bir hale getiriyor.

4 Çiçek bahçesi Çin'inin Mani'si ve bahar Erjeng'i, yeryüzü sayfasını Rum ve Çin nakışlarıyla süsledi.

5 Güneşe benzeyen gülün açılmasıyla ayın parlaklığı tamama erdi. Yasemin çiçeklerinin açmasıyla yıldızlar perişan oldu.

6 Bahçe, mahabbet göğünün nakışlarını izhar ediyor. Gül bahçesi gibi bülbülün gözyaşı da ay'a benzer parlak alınlı gülün şahididir.

7 Cilve-i ṭāvus-ı cennet mī numāyed şāḫ-ı gül
Berg-i sūsen zīb ü ferr-i şeh-per-i Rūḥü'l-emīn

Ez berāyī zīnet-i gūş-ı 'arūs-ı gülsitān
Ġoncehā la'l-i Bedaḫşān yāsemīn dürr-i şemīn

9 Ġamze-i nergīs işāret mī küned der şaḥn-ı bāġ
"Hāẕihī cennātü 'adnin fe'dḫulūhā ḫālidīn"

Nāfehā-yi ġonçe rā bugşūd 'aṭṭār-ı şabā
Külbe-i bāzār-i gülşen pür zi būy-i 'anberīn

11 Ẕevḳ-i zīr ü bem dehed der bezm-i gül 'uşşāḳ rā
Bülbül ez bang-i bülend ü ḳumri ez şavt-i ḥazīn

Mest şüd bülbül zi cām-ı çeşm-i ḫod der bezm-i gül
Hemçü nerges der çemen ez sāġer-i 'ayne'l-yaḳīn

13 Şüd çemen hem-reng-i Ḫızır āb-ı ḥayāt ü mey kücāst
Tā dehed ẕevḳ-i beḳā der bezm-i 'ömr-i nāzenīn

Sāḳi-i 'Īsī-nefes ez cām-ı la'l-i cān-fezā
Der demī şad cān dehed bādā hezārān āferīn

15 Dem-be-dem ez ġonçe-i sīrāb-ı gülzār-i ruḫeş
Āb-ı Kevşer ter şeved gülhā-yi cennet āteşīn

---

7 Gül dalı, cennet tavusunun cilvesini gösteriyor. Zambağın yaprağı, Hz. Cebrail'in kanadının süs ve parlaklığına sahip oldu.
8 Gül bahçesi gelininin kulağının süsü olsun diye goncalar Bedahşan yakutu, yasemin ise iri taneli inciye dönüştü.
9 Bağda nergesin yan bakışı işaretle diyor ki: "Bu Adn cennetidir, ona ebedî olarak girin! (ez-Zümer 39/73)"
10 Goncanın güzel kokularını sabah rüzgârı attarı ortaya çıkardı. Gül bahçesi pazarının kulübesi anber kokusuyla doldu.
11 Bülbül öterken, kumru hüzünlü bir şekilde feryat ederken gül meclisi, âşıklara hem-dem olmanın zevkini verir.
12 Nergesin çemende "ayne'l-yakîn" kadehinden sarhoş olması gibi bülbül de gül meclisinde kendi göz kadehinden (akan yaşlarla) mest oldu.
13 Çemen Hz. Hızır'ın rengine büründü; nazenin ömrün meclisine bekâ zevkini katmak için âb-ı hayat ile şarap nerede kaldı?
14 Hz. İsa nefesli saki, cana can katan kadehinden her an can bağışlar; ona binlerce aferin!
15 Her an onun yanağının bahçesinin suya kanmış goncası sebebiyle Kevser suyu ıslanır, cennet gülleri ateşe kapılır.

Ez gül-i bāġ-ı cemāleş dāġ-ber-cān behişt
Şerbet-i laʿl-i lebeş rā teşne-dil mā’-i maʿīn

17 Māh sāḳī nuḳl encüm mey şafaḳ cām āfitāb
Zühre çengī vü felek raḳḳāṣ devrān inçünīn

ʿĀşıḳān rā āteş-i cām-ı gül ü germ-i behār
Zāhid-i bī-sūz rā efsürdegī vü erbaʿīn

19 Ḫande-i gül bīn meters ez defter-i yevmü’l-ḥisāb
Her varaḳ bīn ḥüccetī ez luṭf-ı Rebbü’l-ʿālemīn

Zīnet-i bezm-i behārest ü ḫuşūṣan bezm-i Cem
Cām-ı ʿişret der keş ü bügzer zi fikr-i ān u īn

21 Māh-ı bürc-i pādişāhī mihr-i evc-i salṭanet
Sāye-i Perverdigār u āfitāb-ı çerḫ-i dīn

Vāriş-i mülk-i Süleymān pādişāh-i baḥr ü ber
Ḥażret-i Sulṭān Selīm-i kām-yāb ü kām-bīn

23 Nīst der evc-i felek yāḳūt zerr-i āfitāb
Geşte der zīr-i nigīneş ḫātem-i çerḫ-i berīn

Şemse-i eyvān-ı ḳadreş berter ez şems-i felek
Sāye-i çetr-i muḥīṭ[eş] merkez-i devr-i zemīn

---

16 Onun cemalinin bahçesi yüzünden cennetin ruhuna ateş düşer. Dudağının yakut renkli şerbeti için akarsu susuzluk çekmektedir.

17 Ay saki, yıldızlar meze, şafak şarap, güneş kadeh, Zühre (Venüs) çalgıcı, felek rakkas olmuş öylece dönüp dururlar.

18 Âşıklar için gül kadehinin ateşi ve baharın sıcaklığı, içi yanmayan zahit için ise donukluk ve karakış vardır.

19 Gülün gülüşünü seyret ve hesap günü açılacak olan defterden korkma! Her yaprağı, âlemlerin Rabbi’nin bir delili olarak kabul et!

20 Bahar meclisinin ve özellikle Cem bezminin süsü olan işret kadehinden iç ve şu-bu fikrini terket!

21 Padişahlık burcunun ayı, saltanat zirvesinin güneşi. Allah’ın gölgesi ve din feleğinin güneşi.

22 Süleyman mülkünün varisi, denizlerin ve karaların padişahı olan Sultan Selim Hazretleri, başarılı ve istediklerini elde eden (bir padişah)dir.

23 Güneş, feleğin en uç noktasındaki yıldızlar, yüce göklerin mührü dahi onun hükmü altına girmiştir.

24 Kadrinin eyvanının şemsesi, gökteki güneşten daha kıymetlidir. Her yeri kuşatan otağının gölgesi, yeryüzünün merkezidir.

25 Merkeb-i baḫteş ʻalem-ber-bürc-i nüh eflāk zed
Leşker-i ḳadreş ḳadem-ber-bām-ı çerḫ-i heftümīn

Ger ʻadū Mirrīḫ ü cevşen çerḫ bāşed bogzered
Tīr-i ḳahr-ı ū çü perrān mīşeved ez ḳavs-i kīn

27 Seyl şüd ḫūn-ı ʻadū ez tīr-i çün bārān-ı ū
Ḳaṭre-i ḫāk-i hevāyī rīḫt baḫr-i āteşīn

Key buved cān rā hevā-yi çeşme-i āb-ı ḥayāt
Çün nesīm-i luṭf-ı ū dem zed miyān-ı mā᾽ u ṭīn

29 Dāne-i erzen ne-yerzed pīş-i mürġ-ı himmeteş
Mezraʻ-ı sebz-i felek yā ḫūşe-i dürr-i şemīn

Ez berāyī ḫᵛān-ı cūdeş heft gerdūn süfrehā
Behr-i ṭuʻme nesr-i hûr her ṣubḥ āncā rīze-çīn

31 Cān-ı āgāheş berī çün kevkeb-i baḫteş zi ḫᵛāb
Dīde-i ū dūrbīn ez sürme-i ʻayne'l-yaḳīn

Ān şeh-i Ḥayder-ṣıfat rā bā kemāl-i ʻadl ü dād
Vāli-i dīn-i Muḥammed kerd Ḫayrü'l-ḥākimīn

33 Ey Ḫıżır-ʻilm ü Sikender-seyr ü Mūsā-iḫtirām
V'ey Süleymān-ḫātem ü Aḥmed-nişān ü Cem-nigīn

---

25 Bahtının bineği, alemini gökyüzünün dokuz burcuna dikti. Kudretinin ordusu, yedinci kat göğün damına çıktı.
26 Düşmanı Merih gezegeni, zırhı gökyüzü olsa bile onun kahreden oku uçar gibi gider, kin yayını deler geçer.
27 Yağmur gibi inen oku ile düşmanın kanı sel oldu aktı. Toz-dumanı ateşten bir deniz yağdırdı.
28 Onun lutfunun rüzgârı kara ve denizlerde eserken can, ölümsüzlük pınarını elde etme arzusuna niçin kapılsın?
29 Onun himmet kuşunun önünde, felek çemenliğinin ve kıymetli inci salkımının (yıldızlar) bir darı tanesi kadar kıymeti yoktur.
30 Yedi felek onun cömertlik sofrasıdır. Bir lokma için güneş akbabası her sabah orada kırıntı toplayıcıdır.
31 Bahtının yıldızı gibi her şeyden haberdar olan canı uykuya dalmaz. İleriyi gören gözünün sürmesi "ayne'l-yakîn"dir.
32 Allah, o Haydar sıfatlı, adaletli padişahı Hz. Muhammet'in dininin valisi yaptı.
33 Ey Hızır gibi ilim sahibi, İskender gibi ülkeler dolaşan ve Hz. Musa gibi saygın, Hz. Süleyman'ın yüzüğüne, Hz. Peygamber'in nişanına ve Cem'in mührüne sahip olan (padişah),

Münhezim ez cevher-i tīġ-i tu ḫaşm-ı bed-güher
Muntaẓam ez gevher-i dest-i tu silk-i mülk-i dīn

Āsümān-ı ḫāṭır u baḥr-i ẓamīreş pür-güher
Borde ber ʿıḳd-i Şüreyyā-naẓm çün dürr-i şemīn

Ey şeh-i kişver-güşā gūyā zi behr-i feṯḥ-i tust
Sūre-i "innā feṯaḥnā" āyet-i "feṯḥan mübīn"

Hemçü Mirrīḫ ü ʿUṭārid kerd bā seyf ü ḳalem
Āsümān-ı salṭanet rā muntaẓam çün mülk-i dīn

Ḳāṣır ez fikr-i ʿamīḳet rāy-i aṣḥāb-ı ḫıred
ʿĀciz ez derk-i daḳīḳet fehm ü ʿaḳl-ı ḫurde-bīn

Der serāy-i pādişāhī şāhid-i maḳṣūd rā
Ber serīr-i baḫt-ı ʿizzet yār ü devlet hem-nişīn

Sāye-i çetr-i hümāyūn-ı tu mī-āred penāh
Ṣuffe-i şeş-sūy-i ʿālem ṭāḳ-ı çerḫ-i heftümīn

Şemse-i eyvān-ı ḳudret mihr-i evc-i salṭanet
Āsümān-ı ʿizzetet reşk-i felek şüd ber-zemīn

Ber ser-i ʿıḳd-i Şüreyyā ez çi rū ḫam şüd hilāl
Ger ne-şüd ber ḫırmen-i ḳudret gedāyī ḫūşe-çīn

---

34 Kötü yaratılışlı hasmın, senin kılıcının cevheriyle hezimete uğrar; senin elinin cevheriyle din ülkesinin yolu düzelir.

35 Gönlünün göğü ve kalbinin denizi mücevherle doludur. İri taneli, değerli inci gibi nizamını Ülker yıldızına kadar ulaştırmışsın.

36 Ey ülkeleri fetheden padişah, senin deniz gibi engin fetihlerin sebebiyle Fetih Suresi ve "fethan mübîn" ayeti inmiştir.

37 Aynen Merih ve Utarit gibi kılıç ve kaleminle din mülkü gibi saltanat göğünü de düzene soktun.

38 Akıl sahiplerinin idraki senin derin fikrini anlamaktan âcizdir. Kavrayış ve akl-ı hurdebîn, senin anlayışındaki inceliği kavramakta âciz kalır.

39 Saltanat sarayında maksadına şahitlik eden için kısmet döşeği üzerinde şeref sevgilidir, devlet ise sohbet arkadaşı.

40 Âlemin altı yönünün sofası ve yedinci kat feleğin tâkı, senin kutlu güneşliğinin gölgesine sığınmaktadır.

41 Kudret evyanının şemsesi, saltanat göğünün güneşi, senin izzetinin asumanı, yeryüzü üzerine feleğin gıpta ettiği bir hal aldı.

42 Kudret harmanında salkım toplayan bir dilenci olmasaydı, hilâl, Ülker yıldızının başına hiç eğilir miydi?

43 Ḫıdmet-i eyyām key bordī beser kez emr-i tu
Ger nebūdī māh rā dāġ-ı ġulāmī ber cebīn

Ger neyāyed şıḥne-i 'adl-i tu şāhā key şeved
Dāmen-i rindān ḫalāṣ ez dest-i kūteh-āstīn

45 Bister-i bālīn-i rāḥet rā kucā bīned be-ḫᵛāb
Ānki çün **Şem'î** buved ey ḫusrev-i mesned-nişīn

Tā ki naḫl-i himmetet bā şāḫ-ı Ṭūbī hem-ser est
Tā dehed gülhā-yi cūdet revnaḳ-ı ḫuld-i berīn

47 Nev-behār-ı devletet hemçün bihişt-i cāvidān
Z'āfet-i bād-ı hevādiṣ tā ebed bādā emīn

14

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Yine sulṭān-ı behār-ı şun'-ı Rebbü'l-'ālemīn
Eyledi dünyā serāyın ravże-i ḫuld-i berīn

Cennete döndürdi dünyāyı ser-ā-ser nev-behār
Bāġler Firdevs-i a'lā gülsitān ḫuld-i berīn

3 Açdı müşgīn nāfesin bāzār-i 'aṭṭār-ı çemen
Geldi bir dem kim şabā ḳıldı cihānı 'anberīn

Buldı ḫaclet şemse-i gülden felekde mihr ü meh
Bāġda reşk-i Ṣüreyyā oldı cem'-i yāsemīn

5 Her aġaç bir ḳaṣr-ı billūr oldı cennet būstān
La'lden ferş oldı lāle şaḥn-ı fīrūzī zemīn

---

43 Senin emrinle alnına kulluk dağı yakılmasaydı, ay, zamana nasıl hizmet ederdi?
44 Ey padişah, senin adaletinin bekçisi yetişmezse, kalender olanların eteğini dar görüşlü kimselerin elinden kim kurtarır?
45 Ey tahta cülus eden padişah, Şem'î gibi biri rüyasında bile rahat yatağının yüzünü nerede görsün?
46 Senin gayret fidanın Tuba ağacının dalıyla iç içe olup, cömertliğinin gülleri cennete parlaklık versin diye,
47 Devletinin baharı ebedî cennet gibi, hadiselerin rüzgârının afetinden ebediyete kadar emin olsun!
14 İ: 12b

Zeyn olursa yaraşur gūş-ı ʿarūs-ı gülsitān
Ġonceler laʿl-i Bedaḫşān yāsemīn dürr-i şemīn

Gül ḳamer yılduz semen şaḥn-ı benefşe āsümān
Ṭaʿn iderse yiridür gülzār-i eflāke zemīn

Ḳaṣr-ı yāḳūt oldı şan cennetde her bir gülsitān
Sebzden itdi zümürrüd ferş miʿmār-ı zemīn

Şemseler resm itdi gülden aña Naḳḳāş-ı behār
Cānı yoḳ taṣvīr ide bir bergini naḳḳāş-ı Çīn

Ġamze-i nergīs işāret eyledi gülşende kim
"Hāẕihī cennātü ʿadnin feʾdḫulūhā ḫālidīn"[58]

Çekdi sūsen tīġler oldı hevā-dār-ı şabā
Ṭōb olup ġam leşkerin ṭaġıtdı cemʿ-i yāsemīn

Nūş idüp "yuḥyiʾl-ʿiẕām"uñ şerbetin ʿaẓm-i "ramīm"[59]
Cām-ı bezm-i rūḥ içer ʿĪsī deminden māʾ u ṭīn

Naġme-i bülbül nesīm-i şubḥ ile virür ḥayāt
ʿĀşıḳ-ı dil-ḥasteye olsun hezārān āferīn

Cilve-i ṭāvus-ı cennet gösterür her şāḫ-ı gül
Bāl açup ʿarż itdi sūsen şeh-per-i Rūḥüʾl-emīn

El ele alup şalınur bāġda serv ü çenār
Gülşen-i cennetde şan kim iki ḥūr-ı nāzenīn

Şubḥ-dem ol ġonce-leb açmaġa göñlin gül gibi
Gün gibi ṭoġdı seḥer bu maṭlaʿ-ı ġarrā hemīn

Pāk-dāmen serv bir ser-keş ḳıyāmet ḫūbdur
Yüzi aġ alnı açuḳ gül bir nigār-ı meh-cebīn

Gün yüzüñde ey ḳamer-ṭalʿet bu zülf-i ʿanberīn
Şan İrem ṭāvusıdur yā şeh-per-i Rūḥüʾl-emīn

Gün ṭoġup başına urındı seʿādet tācını
İşigüñde ḫāk-i pāyüñle olanlar hem-nişīn

58 ez-Zümer 39/73: "...Artık ebedî kalmak üzere girin buraya."
59 Yâsîn 36/78: "...Bu çürümüş kemiklere kim can verecekmiş?.."

Kevkebüm māh-i se'ādetle bulurdı iḳtirān
Ey meh-i ḫurşīd-ṭal'et sańa olaydum ḳarīn

Māh-i Ken'ān-ı melāḥetsin yüzüñ mir'āt-i Çīn
Gün yüzüñ 'arż it muṣavver nūr ḳıl mir'āt içün

Leblerüñ deprendügüñce dil bulur cān leẕẕetin
Yūsuf-ı Mıṣr-ı melāḥetsin kelāmüñ şekkerīn

Ḥasret-i la'lüñle çıḳdı lālenüñ baġrında baş
Deldi baġrın dür gibi lü'lü' dişüñçün yāsemīn

Ebr-veş yılduz dökilür gün gibi meh-pāreler
Gül gibi dürme yüzini ebrūlerüñi itme çīn

Ḥayrete vardum geçerken serv-i nāzüm ṣu gibi
Nice geçdi bilmedüm ḥayfā bu 'ömr-i nāzenīn

Gün yüzüñde beñlerüñ devr-i ḳamerdür şanasın
Kevkeb-i 'izzet se'ādet māhına oldı ḳarīn

Dūd-ı āhümden ṭutupdur gün yüzüñ āyīnesin
Dāmen-i zülfüñ ġubārın ṣanma ḫaṭṭ-ı 'anberīn

Dür cefā defterlerin yazup vefā 'unvānını
Çīn idüp ebrūlerüñ 'āşıḳlerüñe itme kīn

Bilmedi rāz-ı dehānüñle miyānüñ sırrını
Ẕerre ẕerre mū-be-mū fikr itdi 'aḳl-ı ḫurde-bīn

Tāb-ı mihrüñle yaḳardı sūz-ı dil pervāne-vār
Olmasa ẓıll-i İlāh ü āfitāb-ı çerḫ-i dīn

Māh-i bürc-i salṭanet ḫurşīd-i evc-i ma'delet
Ḥażret-i Sulṭān Süleymān server-i rūy-i zemīn

Āfitābüm ser-be-ser dünyā elüñ altındadur
Sen Süleymān-ı zemānsın ḫātem-i la'lüñ nigīn

Naṣṣ-ı ḳāṭı'dur elinde tīġ-i ṣer'-i Ẕü'l-celāl
Ser-be-ser ḳaṭ' olsa n'ola ġarḳ-ı "keyde'l-ḫā'inīn"[60]

60 Yûsuf 12/52: "hâinlerin hîlesi"

Ẕāt-ı pāküñ lāyıḳ-ı seccāde-i ʿadl eyleyüp
Mesned-i şerʿi müşerref ḳıldı "ḫayrü'l-ḥākimīn"[61]

Bezm-i luṭfüñ şemʿidür "innā hedeynāhü's-sebīl"[62]
Meclis-i faẓlüñ çerāġıdur "hüden li'l-mütteḳīn"[63]

Çekmege çāh-i meẕelletden göñüller Yūsufın
Rişte-i zerrīni itdüñ gün gibi ḥablü'l-metīn

Şöyle açdüñ tīġ-i himmetle ʿadālet mülkini
Gūyiyā şānüñde indi āyet-i "fetḥan mübīn"[64]

İrdi ẓulmüñ ẓulmetin maḥv itdi nūr-ı maʿdelet
Pertev-i raḥmet irişdi "ẕālike'l-fevzü'l-mübīn"[65]

Devr-i ʿadlüñde dürüp ṭūmār-ı ḳahrüñ defterin
Umaram yazmaya cürmümi Kirāmen Kātibīn

Serverā ḳadrüñ serāyı ṣuffesin pāk itmege
Gün gibi cārūb iderse n'ola zülfin ḥūr-ı ʿīn

Tīġ-i ḳahrüñ eylese ḫışmüñ ġılāfından ẓuhūr
Cehd idüp efsād-ı dīn itmezdi ḳavm-i müfsidīn

Urmaġa çerḫ oḳların dāyim ʿadūnüñ cānına
Eyledi tīr-i celālüñ gūşe-i ḳavsi kemīn

Kevkeb-i [saʿdüñ] nüḫūset leşkerinden ḥıfẓ içün
Bir demürden ḳalʿadur gūyā bu çerḫ-i heftümīn

Leşker-i Yeʾcūcī şerrüñ fitnesin defʿ itmege
İtdi dīvār-ı şerīʿat seddini ḥışn-ı ḥaṣīn

Her nihāl-i rāst eyler "feʾstaḳim"[66] sırrın beyān
Oldı serv-i istiḳāmetle müzeyyen bāġ-ı dīn

Mihr ü meh bāġ-ı cemālüñde iki gül-destedür
Bāġ-ı ḳudret armaġanıdur saña ey meh-cebīn

---

61 el-Aʿrâf 7/87, Yûnus 10/109, Yûsuf 12/80: "O, hâkimlerin hayırlısıdır."
62 el-İnsan 76/3: "Gerçek biz ona (doğru) yolu gösterdik."
63 el-Bakara 2/2: "O (Kur'an), takva sahipleri için doğru yolun tâ kendisidir."
64 el-Fetih 48/1: "...apaçık bir fetih..."
65 el-Enʿâm 6/16: "Apaçık kurtuluş (ve saadet) işte budur."
66 Hûd 11/112: "Dosdoğru ol!"

47 Şemse-i eyvān-ı ḳadrüñ şemsesi şems-i felek
Sāye-i çetrüñ muḥīṭi merkez-i devr-i zemīn

Māh-i evc-i salṭanet keff-i güher-pāşüñdurur
Dest-i dür-pāşüñ olursa yaraşur mihr-āteşīn

49 Nüsḫa-i bāġ-ı İrem oldı göñüller gülşeni
Şāhid-i ẕevḳ u ṣafā anda miṣāl-i ḥūr-ı 'īn

Meclis-i ḳadrüñde şāhā mey ṣafaḳ cām āfitāb
Himmetüñ cāmında çerḫ olmış ḥabāb-ı kemterīn

51 Ḥabbece gelmez hümā-yi himmetüñ şahbāzına
Mezra'-ı sebz-i felekde ḫūşe-i dürr-i şemīn

İtdi ṭabl-ı şevketüñ kūhsār-ı dehri pür-ṣadā
Nuṣretüñ kūsın felekler ṭās itdi pür-ṭanīn

53 Baş egüpdür ser-be-ser dünyā ser-ā-ser tīġüñe
Gün gibi ḳıldı cihānı ḫātemin zīr-i nigīn

Açılur bāġ-ı belāġatde feṣāḥet gülleri
Ḫırmen-i faẓlinde bu devrüñ 'Uṭārid ḫūşe-çīn

55 Buldı terbiyyet anüñ devrinde erbāb-ı naẓer
Şükr kim anı müzeyyen ḳıldı Rebbü'l-'ālemīn

Ol ḳadar yüksek uçar 'aḳl-ı hümā-pervāz kim
Gūşine girmez ṣadā-yi şeh-per-i Rūḥü'l-emīn

57 Cām-ı mihrüñ şāhidi ḳurbüñ ḥicābın def' idüp
Maṭla'-ı ṣubḥ-ı ṣafāden doġdı ḫurşīd-i yaḳīn

Himmetüñde **Şem'î** kim feṭḥ itdi ma'nā gencini
Açmadı kimse Süleymān olalı böyle defīn

59 Yoḳdurur devrüñde ḫūnīn-dil meger cām-ı şerāb
Ḳan yudar devrān elinden ehl-i dillerdür hemīn

Kimseler yanmaz meger kim şem'den pervāneler
Dem-be-dem hem-demlerinden ney ider ancaḳ enīn

61 Ka'be-i luṭfüñ ḥarīmi dāḫili buldı necāt
Bende vü ḥırṣ u hevā āzād olup oldı emīn

15

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Behār oldı yine ṭāvus-ı cennet ḳıldı cevlānı
Açıldı şāḫ-ı gül reşk-i behişt itdi gülistānı

Yine gül Aḥmedine āyetü’l-ḥaḳ eyleyüp nāzil
Per-i ḫoşın açup sūsen hümāyūn itdi bostānı

Zebūr-ı gül açıldı maḥfil-i gülşende her bülbül
Süleymān devridür gūyā ider Dāvūdī elḥānı

Yazar luṭf āyetin levḥ-i çemende kātib-i ḳudret
Ki nesḫ eyler leṭāfetde ḫaṭ-ı Yāḳūt u Reyḥānı

Hevā ‘Īsī-nefes ġonce dem urur nefḫ-i Meryemden
Çemenler Ḫıżr şundı lebleri çün āb-ı ḥayvānı

Zebān-ı ḥāl ile bülbül okurdı āyet-i “fe’nẓur”[67]
Yine āṣār-ı raḥmetden belürdi fażl-ı Yezdānī

Çemen irdi behişt oldı nesīm-i subḥ-ı cān-perver
Açıldı gülşen-i cānde gül-i Firdevs-i rūḥānī

Açıldı gün gibi güller seḥerle gül budaġında
Yine ṭāvus-ı cennet cilvesinüñ geldi devrānı

Ciger ḫūn eyleyüp ḳan aġlar iken ḫār-ı hicrānde
Tebessüm eyledi ġonce sevindi bülbülüñ cānı

Ser-ā-ser berg [ile] şöyle ṭonandı ḳāmeti serv[üñ]
Dür-i şebnemle her ġonce yazar yāḳūt-ı ḫandānı

Çerāġ-ı bezm-i nevrūzı yaḳar gülşende her nerges
Uyarsa ġonce-i zanbaḳ ne var şem‘-i şebistānı

Yiridür reşk iderse ger zemīne āsümān şimdi
Semen yılduz şafaḳ lāle gül oldı māh-i tābānı

Nesīm-i ṣubḥ gülşende dem urdı zülf-i sünbülden
N’ola gül bezminüñ olsa benefşe ‘anber-efşānı

---

15 İ: 16b
67 en-Neml 27/33: “Bak!”

Gül-i Mışrî dirildi çünki şāhüñ gülsitānından
Seḥer Mervrūd ile oldı münevver Rūm bostānı

Çemen mülkini feṯḥ itdi ser-ā-ser leşker-i ezhār
Cihānı gün gibi açdı yine nevrūz-ı sulṭānî

Şafaḳ rengiyle al oldı sipihr-i nilgūn gūyā
Ḳızıl otaġını ḳurdı seḥerde Āl-i 'Oşmānî

Emîrü'l-mü'minîn Sulṭān Süleymān ḫusrev-i 'ādil
Kim oldur milket-i dînüñ emîr ü şāh ü sulṭānı

Anüñ feṯḥiyle kesr oldı ser-ā-ser ḳalbi a'dānüñ
Delîl-i naṣṣ-ı ḳāṭı'dur elinde tîġ-i bürrānı

Ṭoġupdur ṭāli'üñde āfitāb-ı maṭla'-ı nuṣret
İdüpdür şemse-i tîgüñ ṭoġar ṣubḥını nūrānî

Felek düşmenlerüñ seyl etmek içün dem-be-dem ḳanın
Olur ḳavs-i ḳuzeḫ yayı ḳażā oḳları bārānı

Ocaġına ṣu ḳoymışdur 'adūnüñ leşker-i tîġi
Biterken ḫār ü ḫes ṣan kim ṣalar baḥr 'ummānı

Ṣalarsañ gün gibi tîġüñ irişür şarḳa vü ġarba
Süleymān-ı zemānsın sen nice İskender-i ṣānî

Elüñ[üñ] üze el yoḳdur nitekim tîġüñ üze tîġ
Ḳılıcüñ 'arşa aṣduñ gün gibi ey Tañrı arslānı

Sen ol kān-ı keremsin kim kef-i gevher-niṣārüñden
Pür oldı la'l ü gevherle sipihr ü kūh dāmānı

Kemend-i ḳahr ile itdüñ cihān ser-leşkerin bende
Seḫā vü luṭf ile olduñ göñüller taḫtınuñ ḫānı

Cihān sāyeñde āsūde göñüller Ka'besi pür-nūr
Ṭolupdur pertev-i nūr[uñ] ile ey ẓıll-i Yezdānî

Şehā ṭāvus-veş zeyn eylemiş ḫüsnüñ gülistānı
Ol altun güllü aṭlasla gümüş serv-i ḫırāmānı

Cemālüñ āfitābiyle münevver salṭanet bāġı
Nesîm-i birr-i ḫulḳuñla güler devlet gülistānı

29 Şehā ol ḫātem-i mülk-i seḫāsın şehr-i ʿadlüñde
Serāy-i luṭfuñüñ hergiz yapılmaz bāb-ı iḥsānı

İderken kevkeb-i vaṣfüñle ḳadri āsümānüñ zeyn
Ṭoġar dil maṣrıḳından gün gibi bu maṭlaʿ-ı bānī

31 Ṭonanup altun üsküflü güzeller ḳarşu ṭurduḳça
Alurlar çevre yılduzlar şanasın māh-i tābānı

Şerāb-ı luṭfüñi nūş eyleyenler cām-ı mihrüñden
İçer āyīne-i gītī-nümāda āb-ı ḥayvānı

33 Cemālüñ muṣḥafın tezyīn idüpdür ḫaṭṭ-ı Reyḥānī
Berāt-ı ḥüsne virmişdür ḳaşüñ ṭuġrā-yi ʿunvānı

Cihān ḫalḳını bir sözle idersin bende vü āzād
Süleymānlıḳ senüñdür mühr-i devlet saña erzānī

35 Ḳamer ḳadrüñ nücūmı gevherin ser-tāc edinmişdür
Ṭutar baş üzre anüñçün zemīn ü āsümān anı

Ayaġuñ ṭopraġından[dur] cihānuñ dirligi şāhā
Lebüñdür çeşme-i ḥayvān sözüñdür ʿālemüñ cānı

37 Mürüvvet bezmgāhında şu deñlü inbisāṭ itdüñ
Tekellüf areden gitdi cihān oldı Süleymānī

Alup aġzına yād itmezdi hergiz bezmini Cemşīd
Geçerdi kendü cānından göreydi Cem bu devrānı

39 Yine ṭāvus-ı baḫtüñ serverā ḳadrüñ hümāsıyla
Felekler gülsitānından ider gün gibi cevlānı

Felek taḫt ile gün tāc olayıdı terk iderlerdi
Göreydi Ḫusrev ü Dārā bu erkān ile dīvānı

41 Görinen nerges ü encüm degüldür yirde vü gökde
Göz açup her ṭaref gözler zemīn ü āsümān anı

Ne rāy ile olur Bercīs anüñ düstūr-ı dīvānı
Ne Hindūdur Zuḫal kʾola serāy-i ḳadri derbānı

43 Ayaġa urdılar başdan bu gün bāzār-i rezminde
Metaʿ-ı ʿömrine ḫaşmüñ ne iderlerse erzānī

33 Bu beyit, 185. gazelin 4. beyti olarak tekrar edilmektedir.

Tüfek ra'd ü ḳılıç şimşek yaġar yaġmur gibi oḳlar
'Adūnüñ başına ḳopsa 'aceb mi Nūḥ ṭūfānı

Gözine ḥabbece gelmez cihānüñ mülki vü māli
Degül bir ḳaṭre yanında eger ḫarc itse 'ummānı

MESNEVİ

1

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Elā ey Yūsuf-ı Mışr-ı melāḥet
İrür şekker lebüñden rūḥe rāḥet

Dem-i 'Īsī lebüñden bir nefesdür
Lebüñden bir nefes biñ cāne besdür

Ayaġuñ ṭoprağını ehl-i cennet
Görür yirden göge ey māh minnet

Gel ey 'āşıḳlerüñ nūr-ı şafāsı
Göñüller Ka'besinüñ Muṣṭafāsı

Ḳapüñ Ka'be yüzüñ nūr-ı İlāhī
İşigüñ ehl-i diller secdegāhı

Ḳıyāme gelse ḳaddüñ ey şanevber
Gelür her yañeden Allāhuekber

Yüzüñden gül boyuñdan serv ḥayrān
Ṣaçüñden sünbülüñ ḥāli perīşān

Olur nerges gözüñden eyle bīmār
Düşer miskīn 'aṣāye çār ü nā-çār

Ḳararmışdur gözi bīmārlıḳdan
Ṣararmışdur özi ġam-ḫārlıḳdan

---

1 K: 211a, M: 253a, İ: 19a
1b rūḥe: cāne İ
4a nūr-ı: nūr ü İ Bu beyit, 182. gazelin 1. beyti olarak tekrar edilmektedir.

İdüpdür çeşm-i mestüñ eyle ġam-gīn
ʻAṣāyile ṭurur yirden o miskīn

Güneş mihrüñle ser-gerdān olupdur
Yolüñde baş açup ʻuryān olupdur

Gezer şu gibi bir dem yoḳ ḳarārı
Arar her gūşede sen gül-ʻiẕārı

Şular kim ṭālib-i cānān olurlar
İki ʻālemde ser-gerdān olurlar

Gel ey ḥüsn iḳlīminüñ kāmrānı
Güzellük mülkinüñ ṣāḥib-ḳırānı

Süvār olduḳça şāhüm esb-i nāze
Ṭurur ʻāşıḳlerüñ ṣāf ṣāf niyāze

Çü ṣayd itdüñ beni ey cüst ü çālāk
Ṣaçüñden boynuma ṭaḳ imdi fitrāk

Benüm ḥaddümden artuḳ sözlerüm çoḳ
Ḳayurmaz ey perī-rū ʻaḳlımuz yoḳ

ʻAceb zāhid miyem yā büt-perestem
Özümden bī-ḫaberven şöyle mestem

İçenler cām-ı ʻışḳuñ şerbetini
Bilür ʻışḳ ehlinüñ keyfiyyetini

Seni sevmek degüldür ḥaddüm ammā
Belālu ʻışḳuñ itdi ṣabrı yaġmā

Belādur ʻışḳ ey nūr-ı İlāhī
Ki farḳ itmez gedādan pādişāhı

Bir āteş kim ola cān ü cihān-sūz
Ola mı dilde pinhān ey dil-efrūz

Nigārā gerçi göñlüñ āhenīndür
Benüm āhüm da ammā āteşīndür

12b sen: şan İ
18b şöyle: öyle İ
21 Bu beyit İ nüshasında 31. beyit olarak geçmektedir.

Çü āteş germ ola nerm olur āhen
'Aceb bilsem n'içün nerm olmaduñ sen

Lebüñ çün baldur[ur] göñlüñ gerek mūm
Bizi şekker lebüñden ḳılma maḥrūm

Elā ey nev-behār-ı 'ālem-i cān
Açıldı gül yüzüñden verd-i ḫandān

Behār eyyāmıdur güller semenler
Çeküp çāk eylediler pīrehenler

Bu gün ẕevḳ u ṣafālar eyledi cūş
Niçe āşüfte diller oldı bī-hūş

Açıldı ġonceler bāġ oldı ḫurrem
Ṣabā 'Īsī demiyle oldı hem-dem

Yine ġonce geyüp la'līn külāhı
Çemen mülkinüñ oldı pādişāhı

Yine bülbülleri feryāde geldi
Ġam-ı hicrān elinden dāde geldi

Bu eyyām içre ey kebk-i ḫırāmān
İdersin nitekim ṭāvus cevelān

Ṭonanup gül gibi ey şūḫ-ı şengül
Açılursın nitekim şūḫ-ı şen gül

İdüp gül yüzlülerle seyr-i gülşen
Olursun nitekim gülşende gül sen

İderler bezm-i ḫüsnüñ ṣoḥbetini
Ṣorarlar cām-ı la'lüñ vaḥdetini

Sürenler cām-ı la'lüñden ṣafālar
İderler dürlü dürlü merḥabālar

Bizüm dest-i ġamüñden yaḳamuz çāk
Yatup künc-i belāda zār ü ġamnāk

Ḳaredür baḫtımuz sünbüllerüñden
Yirimüz od olupdur güllerüñden

Olursa āteş içre ey gül ārām
İdelüm biz daḫi nā-çār ü nā-kām

Demidür ġāyet ey serv-i revānüm
İrişdür āb-ı luṭfüñ yandı cānüm

N'ola bir dem bizümle ey dil-ārām
İderseñ bir nefes bir yirde ārām

Süleymān k'aña dünyā ḫıdmet itmiş
Ḳarıncayile geh geh ṣoḥbet itmiş

Güneş gibi gel imdi olma ser-keş
İgende yüksek uçma ey perī-veş

Perī-veş her dem insandan ḳaçarsın
Hümā gibi igen yüksek uçarsın

Ṭoludur tīr-i āhümle bu menzil
Cihān ḫālī degüldür olma ġāfil

Bilürsin āfitābüñ var zevāli
Bilürsin māh-i bedrüñ var hilāli

Ne ḥācet saña ġayri nesne dinmek
Bilürsin kim olur çıḳmaḳda inmek

Gözetgil ehl-i diller ṣoḥbetini
Bulasın tā ki cānüñ rāḥetini

Cihān ṭurduḳça ṭur ey serv-ḳāmet
Saña budur dü'āmüz tā ḳıyāmet

42a k'aña: aña İ; ḫidmet: ḫizmet İ

MUSAMMATLAR

MURABBAALAR

1

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ey göñül 'ıyş it şerāb-ı la'l-i cānān devridür
Cür'ası biñ cān deger cām-ı mey-i cān devridür
Gün gibi dönsün ḳadeḥ ol māh-i tābān devridür
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

İçelüm ol ṭoluyı pādişāhler 'ışḳına
Serv-ḳad sīmīn-beden zerrīn-ḳabālar 'ışḳına
Ḥüsn ili serverleri begler aġalar 'ışḳına
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

3 Gün gibi germ eylesün bezm ehlini peymāneler
Güm güm ötsün na'ra-i 'uşşāḳden ḫum-ḫāneler
Ṭolular içsün öpüşsün gözleri mestāneler
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

Altun üsküflü gümüş ḫançerlü ol beg-zādeler
Sāġer-i sīmīn ile almış eline cām-ı zer
Salṭanet cāmı muṣaffā bezm-i devlet bī-keder
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

5 Nev-behār eyyāmı gül hengāmı 'işret vaḳtidür
Dost-kāmīler içüñ mihr ü maḥabbet vaḳtidür
Furṣatı fevt eylemeñ gül gibi ṣoḥbet vaḳtidür
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

Ḳaldı ayaḳda ṣafā ḳandīli yandurmaḳ gerek
Bu maḥabbet şem'ini başdan uyandurmaḳ gerek
Teşnedür 'ālem şerāb-ı 'ışḳa ḳandurmaḳ gerek
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

---

1 Murabba: K: 213a, M: 255b, İ: 21a
3 germ: zeyn İ; ḫumḫāneler: meyḫāneler K, M
5 vaḳtidür (1): devridür; vaḳtidür (2): devridür; vaḳtidür (3): devridür M, İ

7 Bir perī yüzli melekdür iki ʿālemden murād
Yoḳsa bu fānī cihānden almadı bir kimse dad
Ḳanı Keyḫusrev ḳanı Ḳayṣer ya ḳanı Keyḳubād
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

Zühre çalsun çengini itsün semāʿı nüh felek
Çerḫe girsün mihr ü meh dönsün feleklerde melek
Yir ü gök ehli ṣafā çengine raḳṣ itmek gerek
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

9 **Şemʿi**yā ʿömri mezīd olsun ü cūdı müstedām
Ḥaḳ teʿālā eylesün iki cihānde ṣād-kām
Şevḳı göñlüñden dilüñden gitmesün bu söz müdām
Cām-ı Cem ṣun sāḳiyā Sulṭān Süleymān devridür

2

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ol güneş kim gül yüzi ḫāl-i siyehden sādedür
Serv-ḳadler içre her dem rāstī āzādedür
Sāye-veş düşmiş yanınca cān ü dil üftādedür
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

Adı ol māhüñ Muḥammeddür cemāli "ve'ḍ-ḍuḥā"
Ehl-i diller zülfine "ve'l-leyl" dirlerse revā
Görmedi kimse anüñ miṣli felekde meh-liḳā
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

3 Āsümān-ı ḥüsnüñ ol gün yüzlü şimdi māhıdur
Yüz sürerler mihr ü meh gūyā felek dergāhıdur
Bendesidür ḫūbler şimdi güzeller şāhıdur
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

Cāma düşdi gördiler meygūn lebin āvāreler
Gün gibi şeydāsı olmışdur anüñ meh-pāreler
ʿĀḳıbet ḥüsn ile ol meh-rū cihānı āreler
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

---

2 Murabba: K: 226b, M: 271b, İ: 36a

5 ʿĀlemi mest eyledi mey-gūn lebi peymānesi
Mihr ü meh oldı çerāġ-ı ḥüsninüñ pervānesi
Bir perīdür kim cihān oldı ḳamu dīvānesi
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

Ol perī-peyker ki ʿālem vālih ü ḥayrānıdur
Laʿl-i rūḥ-efzāyile iki cihānüñ cānıdur
Hem güzeller şāhıdur hem ḫūbler sulṭānıdur
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

7 Sīnesin pür-dāġ idüp ol meh-liḳānüñ ʿışḳına
Çerḫe girdi āsümān ol dil-rübānüñ ʿışḳına
Yansa **Şemʿī** ṭañ mıdur ol bī-vefānüñ ʿışḳına
Ol perī-peyker melek kim adı Caʿfer-zādedür

MUHAMMES

1

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ey göñül ʿıyş it ki ʿıyş itmek cihānüñ cānıdur
Ḫıżrdur sāḳī şürāḥī çeşme-i ḥayvānıdur
Aġzın açmış ġonceler gül bezminüñ ḥayrānıdur
Ġonce-i zanbaḳ bu bezmüñ şemʿ-i nūr-efşānıdur
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

Āfitāb-ı ṭalʿetüñ meclisde ey meh gül yiter
Ḫüsnüñüñ mecmūʿasında kākülüñ sünbül yiter
Cāmler güldür şürāḥī ġulġuli bülbül yiter
Cennete döndi cihān Kevṯer yirine mül yiter
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

3 Servler ṣāf ṣāf ṭurup gül şāh-i dīvān eylemiş
Nerges-i zerrīn külāhı aña derbān eylemiş
Ḫār-ı ẓulmetden gelüp bülbüller efġān eylemiş
Baş açup her bir çiçek çāk-i girībān eylemiş
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

---

6 ḫūbler: ḫūblerüñ İ

1 Muhammes: K: 213b, M: 256a, İ: 20b

3 ṭurup gül şāh-ı: ṭurur gül şāhı K, M; şun: vir M

Bir hilāl-ebrūyile gün gibi cām olmaḳ gerek
ʿAks-i ḥüsninden ḳadeḥ bedr-i temām olmaḳ gerek
Külbe-i aḫzānımuz Dārü's-selām olmaḳ gerek
Gūşe-i meyḫāneler Beytü'l-ḥarām olmaḳ gerek
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

Eşk-i çeşmüm mevc urup cūş eylesün deryā gibi
Çāk çāk olsun yaḳalar dāmen-i şaḥrā gibi
Ḫıdmete ṭursun şürāḥī şemʿ-i bezm-ārā gibi
Nesne açmaz göñlümi cām-ı mey-i şahbā gibi
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

Gülşen-i ḥüsnüñ bi-ḥamdillāh açıldı gülleri
Her yañeden nāle vü feryād ider bülbülleri
Çıñradur her dem felekler ṭāsını ġulġulleri
Ḥālümi ġāyet perīşān eyledi sünbülleri
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

Ġonce vü cām ü şürāḥī aġız açmışlar müdām
Ġuşşe vü ġamden bu gün almaḳ dilerler intiḳām
Tevbe vü zühd ü şalāḥ ʿāḳıbet oldı temām
Dōstlar bizden selāmet ehline eyleñ selām
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

Gül ki āṣār-i cemāl-i Aḥmed-i Muḫtārdur
Sürḫ-pūş olmışdur şan Ḥayder-i Kerrārdur
Bāl açup uçmaḳ diler yā Caʿfer-i Ṭayyārdur
Ṣatmaġa gül Yūsufın şaḫn-ı çemen bāzārdur
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

Şemʿīyem cām-ı maḥabbetden ḫurūş itdüm yine
Ḫām olan bī-dillerüñ raġmına cūş itdüm yine
Telḫ idi ʿıyşum belā bezminde nūş itdüm yine
Göñlümüñ nerdin şafā ṭāsına ṭūş itdüm yine
Sāḳiyā mey şun behār eyyāmı gül devrānıdur

---

4. kıta İ'de 5. kıtadan sonra.
5 mevc urup cūş eylesün: cūş idüp mevc eylemiş K; cūş eylesün: cūş eylemiş M; şun: vir M
6 açıldı: açılmış K, M; şun: vir M
8 şun: vir M
9 Telḫ idi: Telḫ idüp M; şun: vir M

GAZELLER

1

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bunca ʿıyd oldı benümle itmedüñ bir merḥabā
Çoḳ vefāsüz görmişem illā selām olsun saña

Rūze vü ḳadr ü berātüñ bilmişüz māhiyyetin
Bir hilāl-ebrūyile ʿıyd-i viṣāle merḥabā

Ol perī-peyker melek-ruḫsār elinden āh kim
Eyledi benden beni bīgāne olmaz āşinā

İsm ile mevcūd olup cism ile ma'dūm olanuñ
Birisi ʿanḳā birisi kīmyā biri vefā

Ney gibi baġrın delüp yillerle nālān olmayan
Bezm-i ġamde ʿāşıḳuñ āhın şanur bād-ı hevā

Ummañuz aġyārden mihr ü maḥabbet cāmını
Dostlar gelmez bilüñ ehl-i küdūretden şafā

Her kişi bir kez ölür bī-çāre **Şem'î** her nefes
Böyle olur zāhidā ehl-i maḥabbetde fenā

2

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Āfitāb-ı ṭal'etüñ nūr-ı Ḫudādür Muṣṭafā
Rāstī ʿuşşāḳa şem'-i reh-nümādür Muṣṭafā

Āsitānüñ Ka'bedür nūr-ı Muḥammed ḥaḳḳıçün
Anüñ içün Ka'be-i ehl-i ṣafādür Muṣṭafā

Gevher-i eşküm nedür kim itmeyem anı nişār
Ayaġuñ ṭoprağına cānler fidādür Muṣṭafā

Rāstī ḳaddüñ belādur bu dil-i üftādeye
Kākülüñ ammā belā üzre belādür Muṣṭafā

---

1 K: 214b, M: 257a, İ: 22a
1a benümle: bizümle K, M
2 K: 214b, M: 257b, İ: 22b

Yansa **Şem‘î** ṭañ degül her şeb firāḳüñ nārına
Pertev-i nūr-ı cemālüñden cüdādür Muṣṭafā

3

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Bu kemāl-i ḥüsni kim virmişdür Allāhüm sańa
Virmemişdür kimseye illā ki ey māhüm sańa

Gül gibi nāzüksin ey serv-i ser-efrāzüm benüm
Ḳorḳaram kār itmesün āh-i seḥergāhüm sańa

Şaḳınurken āfıtābüm kendü gölgemden seni
Bilmezem n’eyler diye aġyār-i bed-ḫa*ā*hüm sańa

Zaḫm-i ḫūn-ālūdemi ḳanlu yaşümle yuma kim
Ḳanı ḳan ile yumaḳ düşmez benüm şāhüm sańa

Yıllar olmışdur ser-i kūyüñde ser-gerdānüñem
Bu ne ḥikmetdür ki bir gün uġramaz rāhüm sańa

Dūd-ı āhı **Şem‘î**nüñ ser-keşlik eyler dem-be-dem
Ḳorḳaram bir gün irişür ey yüzi māhüm sańa

4

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Nitekim gülzār-i ḥüsnüñ gülleri ḫandān ola
Gül gibi gül sen begüm bülbüllerüñ giryān ola

Üstüñe gevher ṣaçar māh-i sipihr-i salṭanet
Ḫāk-i pāyüñe se‘ādet mihri zer-efşān ola

Yūsuf-ı baḫtüñ ḫarīdārı şeh-i devrān olup
Müşterī vezn eyleyüp mihr ile meh mīzān ola

Ḥaḳ te‘ālā eyleyüp iki cihānde ber-murād
Devlet-i dünyā vü ‘uḳbā ẕātüñe fermān ola

---

3 K: 214b, M: 257b, İ: 22b
4 K: 215a, M: 257b, İ: 23a
1a ḥüsnüñ: dehrüñ İ

5 **Şem'i**yā iḷlāş ile olan dü'ānüñ ḥaḳḳıçün
Umaram Ḥaḳdan 'adedsüz luṭf ile iḥsān ola

5

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ḳopdı meydān-ı vefāde iki serv-i dil-rübā
Birinüñ Aḥmeddür adı birisinüñ Muṣṭafā

Gün yüzinüñ āyetin "ve'ş-şems"[68] oḳurlar Aḥmedüñ
Muṣṭafānüñ zülfidür "ve'l-leyl"[69] ü alnı "ve'ḍ-ḍuḥā"[70]

3 Aḥmedüñ 'ıyd-i viṣāli 'āṣıḳuñ mi'rācıdur
İrişür ḳadre aña kim Muṣṭafā eyler vefā

Pertev-i nūr-ı Muḥammeddür cemāli Aḥmedüñ
Ḳaşleri şaḳḳu'l-ḳamerdür Muṣṭafā nūr-ı Ḫudā

5 Muṣṭafānüñ leblerinden söz yirine cān yaġar
Aḥmedüñ şīrīn lebinden irişür cāne şifā

Laḥmüke laḥmī[71] geçermiş ol iki meh-pāreler
Yā İlāhī birbirinden eyleme anı cüdā

7 Menzil-i meyḫāne kim ehl-i başīret ḫākidür
İdinür cān gözine ṣāḥib-naẓerler tūtiyā

Aḥmedüñ yolında **Şem'ī** varüñi eyle niṣār
Muṣṭafā 'ışḳına ammā cānüñi eyle fidā

6

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ey cemālüñ āfitābı maẓher-i nūr-ı Ḫudā
Oldı nāzil gün yüzüñ vaṣfında gökden "ve'ḍ-ḍuḥā"[72]

---

5 K: 215a, M: 258a, İ: 23a
68 eş-Şems 91/1: "Andolsun güneşe..."
69 el-Leyl 92/1: "Andolsun (...) geceye"
70 ed-Duhâ 93/1: "Andolsun kuşluk vaktine"
71 "Etim etinden: Sen benden, ben sendenim."
6 K: 215a, M: 258a, İ: 22a, N: 2b, Ü: 1b
72 ed-Duhâ 93/1: "Andolsun kuşluk vaktine"

İşigüñde yaşüme "ve'n-necm"[73] oḳurlar ey melek
Ḥaḳ dimişler "tenzilü'l-esmāü min ṣavbi's-semā"[74]

3 Gelmedi iki cihānde gün gibi miṣlüñ senüñ
İki ʿālem āfitābı sensin ey bedr-i dücā

Ey hilāl-ebrū ḳaşüñ miḥrābüñe baş egdürüp
ʿĀşıḳuñ ḳaddini bükmekde selām olsun sańa

5 Ayaġuñ ṭopraġını cānā görelden gözlerüm
Ḥaḳ bilür dünyā gibi çıḳdı gözümden tūtiyā

Yir yüzin bārān-ı eşküm seyli ṭutdı ser-te-ser
Aremüzde yār ile ol deńlü geçdi mācerā

7 **Şemʿi**yā kendüm bilelden bī-vefā dünyāde ben
Görmedüm mihri cihānde māh-rūlerden vefā

7

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Gerçi kim cānler bulur bezm-i maḥabbetden ṣafā
ʿIyd-i vuṣlet cāmına ammā hezārān merḥabā

Fürḳatüñden ḳorḳaram yoḳsa viṣāli n'eylerem
Gün yüzüñ görmek efendüm ʿayn-i vuṣletdür bańa

3 Ayaġuñ ṭopraġını iki cihāne virmezem
Ḥaẕẕ ider dünyāca göńlüm ẕerrece itseń vefā

Cān fidā itsün dir imişsin viṣālüm isteyen
Tek ḳabūl it dostum olsun hezārān cān fidā

5 Baḥr-i eşkümle bir olsa ey ṣanem ṭūfān-ı Nūḥ
Āteş-i hecrüñ söyündürmez ne müşkil mācerā

---

73 en-Necm 53/1: "... yıldıza andolsun ki"
74 "İsimler gökten iner."
7 7b mihri: mihr İ
7. beyit:
İʿtimād itmez sözine Şemʿiyā hergiz anuñ
Ol kişi kim var deye dünyāde dilberde vefā N, Ü
7 K: 215b, M: 258b, İ: 23a
2a yoḳsa: ammā İ

Teşne gönlüm ḥaẕẕ ider peykānlerüñden dōstum
Ṣanasın bir ḳaṭresi biñ çeşme-i cāndür bańa

7 **Şem'i**yā budur viṣālüñ āḫiri lām olduġı
Ya'ni kim 'āşıḳlerüñ ḳaddi olur āḫir dü-tā

8

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Zehr-i ġam deryāların cām-ı felekden sāḳiyā
Bir nefesde nūş iden 'āşıḳlara ṣad merḥabā

Gün ṭoġar başına rindüñ gūşe-i meyḫānede
Cām ḫurşīd ü ṣürāḫī maṭla'-ı nūr-ı ṣafā

3 Kesme cevrüñ bir nefes öldürme ḳurbān olduġum
'Āşıḳuñ āb-ı ḥayāt-ı cāvidānıdur vefā

Ol ṭabīb-i cān ü dil derdine düşdüñ ey gönül
Çāre yoḳ şimden girü benden sańa senden bańa

5 Dirligüm āb-ı ḥayāt olursa sensüz bir nefes
Cām-ı 'ışḳuñsüz ḥarām-ender-ḥarām olsun bańa

Virmegil dünyāye yārüñ ayaġı ṭopraġını
Ey gönül iki cihānde yiter ol dirlik sańa

7 Āfitābüm **Şem'ī**-veş yaḳdüñ cihānı ser-te-ser
Altun üsküfle geyüp gün gibi nārencī ḳabā

9

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Bezm-i zemāne şem'-i ruḫüñ virmese żiyā
Cām-ı felekde olmaz idi ẕerrece ṣafā

Bir cām içürdi gönlüme mihrüñ seḥerde kim
Her ẕerre geldi çeşmüme cām-ı cihān-nümā

---

8 K: 215b, M: 259a, İ: 23b
9 K: 216a, M: 259a, İ: 23b
2b Her: Bir İ

3 Ten zevraḳı ḥicābını refʿ itdüñ areden
Deryā-yi vaḥdet içre olup cümle āşinā

Ḳo ikiligi birlige yet ʿışḳ-ı yār ile
Geç ġayrden ki ġayrüñ olur varlığı hebā

5 Bedr it hilāli gün gibi bir meh-liḳāyile
Ḫoş gör bu devri tā ki felek reşk ide sańa

Yaḳ sāz ü söz ile oda göñlüñi ʿūd-veş
Ḳānūn-ı ʿışḳa uy kim ola derdüñe şifā

7 Dāmān-ı ʿışḳ-ı yāri elüñden ḳoma ṣaḳın
Şemʿī olursa iki cihān ḫalḳı bir yańa

10

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ey derd-i ʿışḳa şerbet ile isteyen devā
Var çāre eyle kendüñe yetmiş sinüñ sańa

Ġam-ḫānesini mesken ider göñlümüñ gelür
Yir gök götürmedügi ḳażādan gelen belā

3 ʿĀşıḳ odur ki eyleye bir nāze biñ niyāz
Maʿşūḳ odur ki eyleye biñ cevre bir vefā

Şemʿ-i ruḫüñle oldı göñül cāmı pür-sürūr
Cān bezmi cām-ı laʿlüñ ile oldı pür-ṣafā

5 **Şemʿī** kişide gevher-i baḥr-i hüner gerek
Ol şehriyār-i ḥüsne ola tā kim āşinā

11

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ey menbaʿ-ı mürüvvet ü vʾey cāh-i kibriyā
Ḳılsun ziyāde ʿömrüñi Allāh dāyimā

6a göñlüñi: cānüñi İ // kim: ki İ
10 K: 216a, M: 259b, İ: 22a
1b kendüñe: derdüñe İ
5b kim: ki İ
11 K: 248a, M: 297b, İ: 59a

Olsun hemîşe gicelerüñ Ḳadr ile Berāt
Eyyām-ı devletüñ ḳamu nevrūz ü 'ıyd ola

Ẕerrāt-ı ḫāk-i pāyüñe mülk-i cihān niṯār
Her gün yüzüñi görmege biñ cān ü ser fidā

Luṭfüñ hevāsı 'ıṭr ile pür ḳıldı 'ālemi
Ḫulḳuñ nesīmi eyledi āfāḳı ḫoş-hevā

Ḳılsun ziyāde 'ömrüñi ol Ḥayy-i Lā-yezāl
Ḳıl sen daḫi bu **Şem'î**ye revġan pirinc 'aṭā

12

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ānki bā ḫulḳ-ı ḥasen dād tü rā ḫüsn-i edeb
Kerd mā rā be-ġam-ı 'ışḳ 'aceb-ter zi 'aceb

Meyl-i ṭavḳ ne-küned mürġ-ı dil-i ehl-i vefā
Key buved Ca'fer-i Ṭayyār zi "ḥammāl-i ḥaṭeb"[75]

Ẕevḳ-ı cām-ı 'Acemī z'āb-ı ḥayā-i 'Arabīst
Sāḳī ez Rūm velī şīşei bāyed zi Ḥaleb

Nīş rā nūş küned telḫ-i ġamet rā şīrīn
Dürd rā ṣāf küned ṣūfi-i ṣāfī-meşreb

Şāhbāzist ki ṣaydī zi felek mī āred
Şehsüvārī ki bülend-baḫt buved ez kevkeb

---

12 İ: 24a

1 Sana güzel ahlâkla birlikte edep güzelliği veren, bizi aşk gamıyla hayretler içinde bıraktı.

2 Vefalı kimselerin gönül kuşu tasmaya meyletmez. Cafer-i Tayyâr ile Ebû Leheb'in karısı nasıl denk olabilir?

75 "Hammâlete'l-hatab". Leheb 111/4: "...odun hamalı olarak!"

3 Acem'in kadehinin zevki, Arab'ın âb-ı hayatındandır. Saki Anadolu ülkesindendir ama kadeh Halep'ten olmalıdır.

4 Zehir iç ki senin gamının acısı tatlansın. Safî-meşrepli sufî tortuyu saflaştırır.

5 Yıldızdan daha yüce bahtlı bir şehsüvar olan (sevgili), avını felekten alıp getiren bir şahin gibidir.

Şem‘î miṣbāḥ-ı meh-rūy-i tu dāred maḳṣūd
Sūḫte-î cuz reh-i ‘ışḳ-ı tu ne-dāned meẕheb

13

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Ṭoġdı ḫurşîd-i ṭareb berḳ urdı cām-ı āfitāb
Gün gibi refʿ eyle ey meh-rū cemālüñden ḥicāb

Ey gönül dil-teng olup ḳan yutma her dem ġonce-veş
Gül gibi göñlüñ açılsun lāle-veş nūş it şerāb

Şol ḳadar içdüm meyi şu deñlü sevdüm dilberi
Defter ü dîvāne ṣıġmaz kim ider anı ḥisāb

Yārına ḳalan belādan ġam yime vardur meṣel
Ne devāsüz derd olur ne ḫod sü’āl-i bî-cevāb

Gönlümüñ ṣırça serāyıdur ḫayālüñ meskeni
Serverā lāyıḳ mıdur kim ola devrüñde ḫarāb

Zülfüñ içün cān ü dil ‘ışḳuñda pîç-ā-pîç olup
Oda düşmiş mū gibi dāyim çekerler ıżṭırāb

İşigine yüz süren eflāke irdi gün gibi
Sevdi **Şem‘î** dostlar bir dilber-i ‘ālî-cenāb

14

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Göreli ey meh cemālüñ āfitābın bî-seḥāb
Şu gibi şeydā olup zencîre düşdi āfitāb

Nāz ile kūyinde seyr itdükce ol ḥūr-ı behişt
Dir felekler reşk idüp “yā leytenî küntü türāb”[76]

---

6 Şem‘î senin ay yüzünün kandilini arzulamaktadır. Yanmış olan kişi, senin aşkının yolundan başka bir yol bilmez.
13 K: 216b, M: 259b, İ: 24a
1b ḥicāb: niḳāb İ
14 K: 216b, M: 260a, İ: 24b
1a seḥāb: ḥicāb İ
76 en-Nebe 78/40: “Keşke ben de toprak olsaydım.”

3 Gönlümüzden luṭf idüp doġmazsañ ey meh-rū eger
Ṭāli'üm mihri ṭoġup gitmez aremüzden ḥicāb

Ḳaşlerüñ miḥrāb idüp zülfüñi tesbīḥ eylemek
Gözlerüñden mest olan 'āşıḳlara 'ayn-ı şavāb

5 Niçe niçe içmişem mey yirine ḫūn-ı ciger
Döne döne itmişem ġam nārine baġrüm kebāb

'Āşıḳuñ ḳan yutduġın gördi şürāḥī acıyup
Sāġerüñ baġrında başlar çıḳdı mānend-i ḥabāb

7 **Şem'i**yā bezm cemāl-i gülden olursa cüdā
Nergesüñ başında tāc-i zer olur 'ayn-ı 'aẕāb

15

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Rūy-i 'āşıḳ zerd şüden ez mihr-i 'ayn-ı 'anber est
Ḫam şüden behr-i hilāl ebrū-yi dāl-i dūst est

Hīç kes āgeh ne-şüd ez ḥālet-i esrār-ı 'ışḳ
'Āşıḳān mest ü ḫarāb ez mihr-i īn keyfiyyet est

3 Bā şabūḥī leşker-i ġam rā şebīḫūn mīkünem
Sāḳiyā gülgūn semendī zanki vaḥdet furṣat est

Sikke-i dīnār-ı sulṭānī vü naḳd-i salṭanet
'Āḳıbet çün mī reved ez dest dāġ-ı ḥasret est

5 Gāh mest ü gāh ḥayrān-ı ġubār-ı ḫaṭṭ-ı yār
Şem'ī-yi āşüfte-dil rā ḥayret-ender-ḥayret est

7a cemāl-i gülden: cemālüñden İ

15 İ: 24b

1 Âşığın yüzünün sararması, anber gibi olan güneştendir. Boyunun "dal" harfi gibi iki büklüm olması, sevgilinin hilâl kaşındandır.

2 Hiç kimse aşkın sırlarına vakıf olmadı. Aşkın keyfiyyetinden dolayı âşıklar, mest ü haraptırlar.

3 Sabah içilen şarap ile gam askerlerini öldürüyorum. Ey doru atlı saki, çünkü birlik (vahdet), fırsattır.

4 Padişahlık parası ve saltanat nakdi sonunda elden gidince insanda bir ayrılık ateşi olur.

5 Bazen mest, bazen sevgilinin yanağındaki toza benzer tüylerin hayranıyım. Aşüfte gönüllü Şem'î, hayretler içindedir.

Ṭūṭi-i şīrīn-maḳālem ḫusrevā ammā çi sūd
Dāne-i ḥabb-ı nebāt-ı men tegerg-i miḥnet est

16

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

1 Yiter ehl-i ṣafāya bu se'ādet
K'ide her câme sāḳī būse 'ādet

Ṭuyulursın ḳadeḥle içme ṣūfī
Meyi ẓarf ile içmekdür ẓarāfet

3 Lebüñ ḳan içdügine itme inkār
Ḳaşüñle gözlerüñ eyler şehādet

Mü'eẕẕinler didi Allāhüekber
Ḳıyāme geldi beñzer ol ḳıyāmet

5 Düşerler sāye-veş hep ıżṭırābe
Şalınsa nāz ile ol serv-ḳāmet

Cihān keyfiyyetinüñ bildi ḥālin
Añа kim 'ışḳ cāmı virdi ḥālet

7 Ṭutayın ser-te-ser dünyā benümdür
Gerekmez bañа dilbersüz vilāyet

Bu gün 'ālemde **Şem'ī**nüñ murādı
Efendi ḫāk-i pāyüñdür nihāyet

17

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Sulṭān-ı 'ışḳ ideli ey şāh iltifāt
Gelmez gözüme ẕerrece mihrüñle kāyināt

Ġarḳ itdi döne döne gözüm zevraḳın yaşüm
Girdāb-ı baḥr-i 'ışḳa düşen bulmadı necāt

---

6 Ey sevgili! Ben tatlı sözlü bir papağanım ama ne fayda! Yediğim yem, mihnet dolu'sudur.
16 K: 217a, M: 260a, İ: 25a, B: 89a
8a Bu gün: İki K, M, İ
17 K: 217a, M: 260b, İ: 25a

3 Bilmezdi kimse sırrını ġālib nihān idi
La'lüñle geldi şūrete ser-çeşme-i ḥayāt

Ġamzeñ açar göñüldeki zülfüñ girihlerin
Oldur cihānde var ise ḥallāl-i müşkilāt

5 Kesdüm ümīdi ġayrden ol bī-vefā içün
Dervīş odur ki eyleye ḳaṭ'-ı ta'alluḳāt

Bir ẕerre mihrüñ añlamadı 'aḳl-ı ḫurde-bīn
Māhiyyetüñi bilmedi ey māh mümkināt

7 Keyfiyyetini ẕerrece bilseydi sāḳiyā
Öykünmez idi la'lüñe ser-çeşme-i ḥayāt

Gelmiş lebiyle ġamzesi şānında **Şem'i**yā
Tefsīr-i āyet-i "ḫalaḳa'l-mevte ve'l-ḥayāt"[77]

18

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

1 Behār eyyāmıdur gül gibi ḫand it
Niçe bir nār-ı ġamde cān sipend it

Yüri bir servi boylu dilber ile
Kinār-ı ābda 'ıyş-ı bülend it

3 Çeküp ol serv-i āzādı kināre
Ṭolayup zülfini boynüñe bend it

Felek çün saña şundı zehr-i ḳahrı
Leb-i yār ile var cüllāb ü ḳand it

5 Bilür 'ālem bu 'ışḳuñ leẕẕetini
Yüri var **Şem'i**yā sen saña pend it

Yüri mey nūş ḳıl 'aḳl ile cāne
Nice bir hecr zehriyle gezend it

---

77 el-Mülk 67/2: "O, (...) ölümü de dirimi de (hayatı da) takdir eden ve yaratandır."

18 K: 217b, M: 260a, İ: 25a

2b Kenār-ı ābda 'ıyş-ı bülend it: Kenār-ı cūy it 'ıyş-ı bülend it İ

3a ol: bir İ

6 6. beytin ikinci mısraında geçen "gezend" kelimesi müstensihin dikkatsizliği sonucu olarak "gezānd" şeklinde yazılmıştır.

19

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

İtmesün meh-pāreler gün gibi cānān ile baḥş
Kevkebe lāyıḳ degül ḫurşīd-i raḫşān ile baḥş

Āfitābüm gün gibi rūşen delīlüñ var iken
Ḥüsn içinde kim ider sen māh-i tābān ile baḥş

Ey şeker-leb Ḥaḳ bilür kim cān-ı şīrīnden leẕīẕ
Nükte-i la‘lüñden itmek ehl-i ‘irfān ile baḥş

Derd-i ‘ışḳuñ ‘ilmini şol resme taḥṣīl itdi kim
‘Ār ider dil itmege ḥikmetde Loḳmān ile baḥş

Gül yüzüñle la‘l-i şekker-bārüñi cān bülbüli
Her dem eyler ṭūṭī-i ṭab‘-ı ḫoş-elḥān ile baḥş

Ẕerreyi ḫurşīd-i enver ḳaṭreyi ummān ider
‘Işḳdur bu itdürür mūrı Süleymān ile baḥş

Āyet-i ḥüsnüñ gibi rūşen delīlüm var iken
Şem‘īyem kimdür iden yanümde bürhān ile baḥş

20

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Germ olup mihr itmesün devrinde cānān ile baḥş
Ẕerredür ol idimez ḫurşīd-i raḫşān ile baḥş

Yılduzı yoḳdur felekde mihrüñ ey Yūsuf-cemāl
Ḥüsn içinde idimezsin māh-i Ken‘ān ile baḥş

Mīve-i cennet gibi cāne ġıdā-yi rūḥdur
Būse-i la‘lüñ ider meclisde yārān ile baḥş

Bir nefesde baḫş ile biñ mürdeyi iḥyā ider
‘İlm-i iḥyāde kim eyler la‘l-i cānān ile baḥş

Müftī vü şeyḫ ü müderris vālih ü ḥayrān ü mest
Nice itsünler lebüñ keyfiyyetin cān ile baḥş

---

19 K: 217b, M: 261a, İ: 25b

20 K: 217b, M: 261a, İ: 25b, N: 51b Bazı mısralar 21. gazelde de bulunmaktadır.

Manṭıḳu'ṭ-ṭayrüñ rümūzın söylemiş Mecnūn ile
Mürġ-ı zīrekdür ider gūyā Süleymān ile baḥş

7 **Şem'î**yem biñ cān ile meddāḥ-ı āl-i Aḥmedem
Sen Ḥasen ḥüsninde itsem n'ola Ḥassān ile baḥş

21

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ben gedā itsem n'ola sen şāh-i ḫūbān ile baḥş
'Işḳdur bu itdürür mūrı Süleymān ile baḥş

Gülsitān-ı ḥüsnüñ itdi bülbül-i gūyā beni
N'ola itsem ṭūṭī-i ṭab'-ı ḫoş-elḥān ile baḥş

3 Ḥālümi şormaz benüm virmez sü'ālümden cevāb
Bana ne itsün lebüñ ḥikmetde Loḳmān ile baḥş

Āfitāb olmaz muḳābil saña ey Yūsuf-cemāl
İdimez her bir sitāre māh-i Ken'ān ile baḥş

5 Kāmil oldı her güzel nāz ile fenn-i şīvede
Şem'îyem n'ola idersem ben de Selmān ile baḥş

22

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Derd-i bī-dermān elinden el-ġıyāş
Hecr-i bī-pāyān elinden el-ġıyāş

Ol şaçı mekkār elinden el-ḥaẕer
Ol gözi fettān elinden el-ġıyāş

3 Dönmedi hergiz murādüm üzre āh
Bī-vefā devrān elinden el-ġıyāş

Bana cevr ü ġayriye eyler vefā
Ol şeh-i ḫūbān elinden el-ġıyāş

6a Manṭıḳu'ṭ-ṭayrüñ: Manṭıḳ-ı ṭayrüñ K, M, İ; söylemiş: söylesün M
21 K: 218a, M: 261b, İ: 26a
22 K: 218a, M: 261b, İ: 26a
4a cevr: ẓulm K, M

5 **Şem‘i**yā yaḳdı vücūdüm ser-te-ser
Āteş-i ḥicrān elinden el-ġıyāṣ

23

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Taḫt-ı pīrūzī felek olursa mihr altunlu tāc
Var iken ḫāk-i derüñ itmez bu göñlüm iḫtiyāc

Şöyle bīmār olmışam efkār-ı çeşm-i yār ile
Cümle ‘ālem ger ṭabīb olursa itmezler ‘ilāc

3 Āh idüp göz yaşların dökme bulıtdan nem ḳapar
Tāzedür gül yapraġından dilber-i nāzük-mizāc

Ṭoymadı göñlüm gözüm ḥüsnüñ temāşā itmeden
Yimeden cennet ṭa‘āmın ṭoya mı her gözi aç

5 Tāc-ı zerrīn-i se‘ādet ister iseñ **Şem‘i**yā
Ṭut gözüñ nerges gibi kendüñde dāyim gözüñ aç

24

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Cān virüp itse n’ola her kişi cānā iḫtiyāc
Būse-i la‘lüñ virür vaṣlüñ metā‘ına revāc

Ey ṭabīb-i cān ü dil olmazsa vaṣlüñ merhemi
İdimez kimse firāḳuñ dāġına hergiz ‘ilāc

3 İncinürmiş işidüp feryādümi bülbül gibi
Baġrı ṭaşdandur velīkin gül gibi nāzük-mizāc

Naḳd-i cān almaḳ dilersin göñlümüñ ża‘fın görüp
Ḳanġı ẓālimdür alan bir şehr-i vīrāndan ḫarāc

5 Gösterür iki cihān naḳşın mu‘ayyen ey göñül
Ḫāk-i pāyi tūtiyāsınuñ ṣafāsı gözüñ aç

---

23 K: 218a, M: 261b, İ: 26b
3a göz yaşların: gözler yaşın K
4a itmeden: ḳılmadan İ
24 K: 218b, M: 262a, İ: 26b

Dime nemdür ʿāşıḳ-ı dil-ḫaste göñli nem ḳapar
Ḳalbi ṣāf olan olur āyīne-veş nāzük-mizāc

7 **Şemʿî** baş egmez efendüm ḫāk-i pāyüñ var iken
Taḫt olursa nüh felek mihr ile meh olursa tāc

25

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Sāḳiyā laʿl-i lebüñle içelüm cām-ı ṣabūḥ
Birisi cāne ġıdādur birisi rāḥet-i rūḥ

Gökde ḫācet ḳapusın açmadı miftāḥ-ı düʿā
Görmeyince der-i meyḫāne-i ʿışḳı meftūḥ

3 Şāh-i ʿışḳuñdur açan cümle göñüller mülkini
Bundan özge nic'olur pādişehüm fetḥ ü fütūḥ

ʿĀlemi ġarḳ ideli ḳanlu yaşüm ṭūfānı
Ḳaldı añılmaz olupdur güzelüm ḳıṣṣe-i Nūḥ

5 **Şemʿi**yā cām-ı leb-i yār müdām olsa eger
Tevbenüñ hergiz adın añmaz idüḳ niçe naṣūḥ

26

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Ehl-i ḥikmet içinde oldı ṣarīḥ
Ki diridür lebüñle nām-ı Mesīḥ

Acı söz ṭatludur şekker-lebden
"Külli şey'in mine'l-melīḥ melīḥ"[78]

3 Rā ḳaşüñ üzre noḳṭa-i ḫālüñ
Cīm-i zülfüñle eyledi tercīḥ

Ḳorḳaram zāhidā ḳıyāmetde
Elüñ almaz riyāyile tesbīḥ

---

25 K: 218b, M: 262a, İ: 26b
26 K: 218b, M: 262b, İ: 27a
78 "Her güzel ve tatlıdan olan şey tatlıdır."

5 Yaramazlıḳdur eyleñ aġyāre
"Külli fi'lin mine'l-ḳabīḥ ḳabīḥ"[79]

Ḳavl-i 'Īsīde bāde oldı ḥelāl
Var lebüñ nuḳli gibi naḳl-i ṣaḥīḥ

7 Āteş-i bādeyile gönlüñ uyar
Şem'ī dil-zinde ol nite ki Mesīḥ

27

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Pervāz ider ṣabūḥ ile gün gibi ṣabāḥ
Mürġ-ı hümā-yi himmet açup şevḳ ile cenāḥ

İḥyā-yi bezm-i rūḥ itdüñ iflāḥ-ı dil idüp
"Yā ma'şere'l-eḥibbeti hayyū 'ale'l-felāḥ"[80]

3 Fetvā-yi pīr-i 'ışḳ ile ḳanı ḥelāl olur
Zāhid şerāb-ı 'ışḳı şu kim görmeye mübāḥ

Bezminde 'ışḳuñ olmadı ṣadr ü ṣaff-ı ni'āl
Kimden dilerse sāḳi-i 'ışḳ itdi iftitāḥ

5 Pāk eyle **Şem'ī** āyeneñi cām-ı 'ışḳ ile
Yüz göstere ola ki sańa şāhid-i ṣalāḥ

28

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Gönlümi itdi zülfi gibi tārmār ruḫ
'Aḳlumı aldı itdi beni bī-ḳarār ruḫ

---

79 "Her çirkin işten olan çirkindir."
27 K: 219a, M: 262b, İ: 27a
80 "Ey dostlar! Kurtuluşa koşun."
3b görmeye: görmedi K, İ
4b itdi: eyler K, İ
5b Yüz göstere: Yol göstere İ
28 K: 219a, M: 263a, İ: 27b
1b bī-ḳarār: tārmār İ

Gel luṭf ile efendüm açılsun güler yüzüñ
Refʿ it ḥicābı ʿarż idüp ey gül-ʿiẕār ruḫ

Naṭʿ-ı cemāl üzre sürüp ḫāl beydaḳın
Māt eyledi cihānı açup şāh-vār ruḫ

Mirʾāt içinde ruḫlerüñüñ ʿaksi gūyiyā
Naṭʿ-ı ḥüsünde ḳarşu ḳonan ey nigār ruḫ

Ḥüsnüñ serāyın eyledi cārūb-ı zülf pāk
Ḳomadı ẕerre deñlü göñülde ġubār ruḫ

Al ile diller almaġ içün **Şem'i**yā yine
Gül gibi itdi allerin āşikār ruḫ

29

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bāġ-ı ʿışḳuñda göñül mürġı uçup şāḫ-be-şāḫ
Ṣulu şeftālüye meyl itse olur mı güstāḫ

Sīnemüñ dāġını meyl itdi görüp ol yüzi gül
Meyl olur güller ile zeyn olıcaḳ her ḳurı şāḫ

Gün gibi çalmaġ içün mihr ü maḥabbet ṭōbını
Ḥūb olur her ne ḳadar ʿarṣa-i dil olsa ferāḫ

Teng ider ḥālümi bir ġonce-lebüñ fikriyile
Bize eyvān-ı felek ẕerre ḳadar virmedi kāḫ

Nice gūş eyleye **Şem'ī** kişi aġyār sözin
Penbe-i ġaflet ile ṭopṭoludur rāh-i ṣimāḫ

2a efendim açılsun: açılsun efendim M
29 K: 219b, M: 263a, İ: 27b, AE674: 65a, Ü2955: 5b, B: 102b, HE: 55b
2b güller ile: güllerine K, M, İ
4a fikriyile: mihriyile K, M

30

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Tā ki īn āyene-i cām muṣaffā bāşed
Be-murād-ı dil-i men ṣūreti peydā bāşed

Ẕevḳ-ı Ferhād bih ez ‘işret-i Pervīz buved
Ḥüzn-i Mecnūn bih ez şādi-i Dārā bāşed

Yār şem‘īst ki ‘ālem heme pervāne-i ūst
Vay ber ‘āşıḳ-ı dil-ḫaste-i tenhā bāşed

Ger ḫored ḳaṭre-ī ez āb-ı ḥayāt-ı leb-i yār
Cān dehed ez nefeseş mürde Mesīḥā bāşed

Pūşiş-i penbe-i dāġ u dil-i pür-sūz-ı güdāz
Şem‘ī-yi sūḫte rā ḫil‘at-i dībā bāşed

31

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

Ṣūfī zi behr-i dünyā vü ‘uḳbā nemāz kerd
‘Işḳet merā zi her dü cihān bī-niyāz kerd

Bā seng-i ‘ışḳ gevher-i hestī-i ḫod şikest
Maḥmūd āngeh himmet-i kār-ı Ayāz kerd

Dembeste ‘andelīb ü nesīm-i ḳabūl-i gül
Der bezm-i ḫār ü ḫes dehen-i ġonçe bāz kerd

---

30 İ: 27b
1 Bu parlak kadeh aynası oldukça benim gönlümün muradının bir sureti orada görünür.
2 Ferhat’ın zevki, Perviz’in işretinden; Mecnun’un hüznü, Dârâ’nın neşesinden daha iyidir.
3b Metinde “ḫaste” kelimesinden hemen sonra “şūrīde” kelimesi yazılmıştır.
Sevgili bir mumdur ki bütün dünya onun pervanesidir. Yalnız ve gönlü yorgun âşığın vay haline!
4 Ölen kimse eğer sevgilinin dudağının âb-ı hayatından bir katre içse, Hz. İsa’nın nefesinden can bulmuş gibi olur.
5 Yaralı ve gönlü yanık âşığın pamuktan elbisesi, aşktan yanmış Şem‘î için kıymetli bir hil‘at gibidir.
31 İ: 28a
1 Sufî dünya ve ahiret için namaz kıldı. Senin aşkın beni iki dünyaya da muhtaç bırakmadı.
2 Mahmud, Ayaz’ın işini (halini, sırrını) bilmeye çalıştığında kendi varlık cevheri aşk taşıyla kırıldı.
3 Bülbül ve sabah yeli, çer-çöp meclisinde (bağda) goncanın ağzını açtı.

Rūy-i niyāz rā be zemīn hemçü mā nihād
Her kū hevā-yi ḳāmet-i ān serv-i nāz kerd

5 Bāyed çü **Şem'**-i bezm zebān u sereş borīd
Herkes ki germ-dil şüd ü ifşā-yi rāz kerd

32

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Hīçkes der vādi-i 'ışḳ-ı tu yār-i men ne-şüd
Ġam besī ḫordem velī kes ġam-güsār-ı men ne-şüd

Ez behār-ı ḫurremī hergiz gül-i şādī ne-rüst
Ġālibā būy-i vefā der gül-'iẕār-ı men ne-şüd

3 Ḫalḳa-i dūd-ı siyāhem dām ber eflāk zed
An hümā ber evc-i ḥüsn ammā şikār-ı men ne-şüd

Āfitāb-ı ṭāli'em ez dūd-ı āhem şüd siyāh
Hīç şām-ı tīreī çün rūz-ı tār-ı men ne-şüd

5 Sāḳiyā bezm-i maḥabbet suḫt ser-tā-pā merā
'Āḳıbet goftā ki **Şem'ī** dāġ-dār-ı men ne-şüd

33

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Eyledi müşgīn şaçın ol gözleri āhū kemend
Ṣayd idüp geçdi dil-i miskīne bend üstine bend

---

4 O naz servisinin boyunu arzulayan her kişi, yüzünü bizim gibi yere eğdi.
5 Yanık gönüllü ve sırrı ifşâ eden her kişinin dilini ve başını meclisin mumu gibi kesmek gerek.
32 İ: 28a
1 Senin aşk vadinde hiç kimse benim arkadaşım olmadı. Çok gam çektim, ama kimse gamıma çare bulmadı.
2 Mutluluk baharında neşe ve sevinç gülü asla açmadı. Benim gül yanağımda vefa kokusu olmadı.
3 Benim ahımın dumanının halkası gökyüzünde tuzak kurdu. O hüma, güzellik zirvesindedir ve benim avım olmadı.
4 Talih güneşim ahımın dumanından karardı. Hiçbir karanlık gece benim kara günüm gibi olmadı.
5 Ey saki! Aşk bezmi beni baştan ayağa yaktı. Sonunda dedi ki Şem'î, benim kadar yaralı (kimse) olmadı.
33 K: 219b, M: 264b, İ: 28a

Şanki āhū-yi Ḫotendür çeşmüñ ey ḫūb-ı Ḫıṭā
Çīn-i zülfüñ ṣayd içün olmış aña müşgīn kemend

Bād-ı āhüm gökde egmişdür nihāl-i Sidreyi
Bilmezem yā Reb n'içün meyl itmez ol serv-i bülend

Naḳş-i ḥüsnüñ zeyn idelden ey ṣanem Naḳḳāş-ı ṣun'
Oldı bu ḫalḳuñ kimi Zeynī kimisi Naḳşibend

Sen perī-peyker melek-ruḫsārı tesḫīr itmege
Micmer-i nüh-kāsedür eflāk encümdür sipend

Ḥüzn ile Ya'ḳūb ü derd-i 'ışḳ ile Eyyūbdür
Bu dil-i bī-çāre-veş olmaya hergiz derdmend

Var iken cām-ı lebüñ rūḥ-ı revānüm yād idüp
Almayayın aġzüme āb-ı ḥayāt olursa ḳand

Ḥoḳḳa-i yāḳūt-ı pür-dürrüñ açarsın mührini
Gül gibi ey ġonce-leb itdükce biñ nāz ile ḫand

Şem'īyem zāhid beni men' itme bezm-i yārden
Yanmaġa mūm olmışamdur kār itmez baña pend

34

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Bāġ-ı ruḫüñde olmış eyā serv-i lāle-ḫad
Gül deste deste sünbül-i müşgīn demed demed

Dil gördi dāl-i zülfiyile aġzı mīmini
Didi ki bundan olur olursa baña meded

Dāl oldı 'ışḳ derdine zīrā ki görmedük
Ḳaddüñ yolında ṭoġru elif gibi hīç eḥad

2b müşgīn: miskīn İ
6b olmaya: olmadı İ
7b Almayayın: Almayayım M, İ
8a dürrüñ: dürdür İ
34 K: 219b, M: 263b, İ: 28b
1b müşgīn: miskīn İ

Şāhid yiter ki levḥ-i cemāl üzre oldılar
Bu ān-ı ḥüsne ḳaddi elif ḳaşı nūnı med

Devlet anüñ ki ehl-i ṣafā eyleye ḳabūl
Vāy ol kişiye kim ide derd ehli anı red

Şem'î eger ki yār işiginden ola cüdā
Bu kāḫ-ı ser-nigūnde aña kim olur sened

35

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

Gördük ḳaşüñ hilālini sāḳī irişdi 'ıyd
Mey vir ki oldı ṭāli'-i ferḫundemüz sa'îd

Miftāḥ oldı 'ıyd-i cemāle hilāl-i yār
Meyḫānesine göñlümüñ urmışdı ġam kilîd

Ḳanını şu yirine içerlerse yiridür
Ḳurbānler olduġum yolüñe olayın şehîd

Didüm ki var mıdur sañа ey māh dest-res
Didi ki 'āfıtābe el irmek igen ba'îd

Ol māh gün gibi olsa ḥüsn ile ber-kemāl
Şem'î cemāli gibi ola 'ömri ber-mezîd

36

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ūlün

Sen itdüñ bañа şāhüm ẓulm-i bî-dād
Efendüm yine senden sañа feryād

Nice miskînlerüñ 'ömri ġubārı
Ser-i zülfüñ ucından oldı berbād

5a ehl-i şafā eyleye: ehl-i şafāya ola İ // ide derd ehli anı red: anı derd ehli ide red M
35 K: 220a, M: 263b, İ: 28b
2b Meyḫānesine: Ġamḫānesine İ
5a ber-kemāl: pür-kemāl İ
36 K: 220a, M: 263b, İ: 29a
1a bañа şāhüm: pādişāhüm İ

İrimez Sidre ḳaddüñ pāyesine
Eger Ṭūbī olursa serv ü şimşād

ʻAceb ḥālet degül mi ʻışḳ-ı Şīrīn
İder Ḫusrevleri yolında Ferhād

Dilā sen deñlü virmez ʻışḳa ṣūret
Bu yolda gerçi Ferhād oldı üstād

Olur sāyeñ gibi üftāde Ṭūbī
Baş egmezsin nitekim serv-i āzād

Vefā ṭaşıyla yapmazsa eger yār
Dil-i dīvāneñ olmaz **Şemʻī** ābād

37

Mefāʻilün Feʻilātün Mefāʻilün Feʻilün

Hezār itdi çemende çü naġme-i Dāvūd
Zebūr-ı gülden oḳundı ḫulāṣa-i maḳṣūd

Çü ṣaldı berg-i çemen ṣaḥn-ı bāġa seccāde
Ḳıyāme geldi nihāl ü benefşe itdi sücūd

Gül aldı def eline raḳṣe girdi serv ü çenār
Çün aldı muṭrib-i bezmüñ çemende çengine ʻūd

Fiġān-ı mürġ-ı çemen nāy ile olup dem-sāz
Ṣadā-yi zümre-i ʻişret semāye itdi ṣuʻūd

Seḥerde gün gibi ṭutam çemende cām-ı ṣabūḥ
Başüme gün ṭoġup olursa ṭāliʻüm mesʻūd

Nesīm-i ġonce-i laʻlüñ cihāne virdi ḥayāt
ʻAceb budur ki ʻademden görindi cümle vücūd

Firāḳ odıyla yaḳar **Şemʻi**yā bizi dildār
Anüñçün eyledi āhüm felek yüzin pür-dūd

37 K: 220b, M: 264a, İ: 29a

38

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Gerçi kim oldı rūḥ-ı revānüm şeker leẕīẕ
Pālūde-i lebüñ gibi olmaya ter leẕīẕ

Perverde olsa aşlı eger Selsebīl ile
Olmaz behişt mīvesi la'lüñ ḳadar leẕīẕ

Rūḥa ġıdā vü ḳalbe şafā cisme cān olur
Şīrīn lebüñ gibi olıcaḳ olsa her leẕīẕ

Cān ḥaẕẕ ider ṭutınca lebüñçün 'adem yolın
Şīrīn yolında Ḫusreve olur sefer leẕīẕ

Bir söz ki cānden ola olurmış ġıdā-yi rūḥ
Senden gelen ḫaber gibi olmaz ḫaber leẕīẕ

Ḫüsnüñ güliyle ḳand-i lebüñdür ġıdā-yi rūḥ
Cennet güliyle olsa olur gül-şeker leẕīẕ

Ẕikr-i lebi şoñunda ḳo evṣāf-ı cenneti
Şehd ü şeker şoñunda degül mīveler leẕīẕ

Ḫüsnüñ zekātı 'āşıḳa bir būse ḳıl 'aṭā
Şehden olur gedālere ḥaḳḳā naẕer leẕīẕ

Şem'î cihānde 'āşıḳ-ı dīdār olanlara
İki cihān deminden olur bir naẕer leẕīẕ

39

Fā'īlātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Geçdi 'ömrüm şu gibi eşk-i revānüm çaġlar
Acıyup deryālar aġlar ḥālüme ırmaġlar

Gül gibi göynüklerüñden incinür şanma beni
'Āşıḳa altun beneklü cāmelerdür dāġlar

---

38 K: 220b, M: 264b, İ: 29b

39 K: 221a, M: 265a, İ: 29b Bu gazel, Ü1547: 119b ve N: 87b'de aşağıdaki gazelle karışmış halde yedi beyit olarak yer almaktadır.

Ḫalḳa-i sünbül ṣaçuñ bend-i maḥabbetdür bańa
Sensüz ey gül Yūsufı zindān olupdur bāġlar

Ḳareler geysün bulıtlar gibi dāyim aġlasun
Her kişi kim göñlüni sünbüllerüñe baġlar

Gün ṭoġar ṣanmañ ṣafaḳdan ḥaṣre dek Ferhād içün
Başına odlar yaḳup feryād iderler ṭaġlar

Ḳıl vefā mir'āt-i ḥüsne virmedin ḫaṭṭuñ keder
Bu ṣafā ḳalmaz geçer ṣu gibi 'ömrüm çaġlar

Def gibi gögsüñ dögüp baġrüñ delersin ney gibi
Şem'iyā göynüklerüñ her dem cigerler dāġlar

40

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Nev-behār oldı yine şeydā olup ırmaġlar
Ḳanlu yaşüm gibi zencīrin sürüyüp çaġlar

Ġoncelerdür yāreler āhüm nesīm-i nev-behār
Gül gibi göñlüm açarlar tāze tāze dāġlar

Serv-i āzādüm ḳoyup seyr-i gülistān eylesem
Bāġlar zindān olup zencīr olur ırmaġlar

Ḥasret-i Şīrīn ile Ferhād bir āh itdi kim
Yaḳdı baġrın lāleler gögsin geçürdi ṭaġlar

Ey perī mecnūn olurdı 'ışḳ ile şeydā olup
Göñlümüñ dīvānesin zencīr-i zülfüñ baġlar

Ṭūṭī-i gūyā ḳafesde ḥabbeye muḥtāc olup
Şekkerüñ baḳmaz yüzine eyle ṭoymış zāġlar

Şem'iyā zülfi ucından ḫāk olan miskīn içün
Ḳareler geymiş ṣaçın çözmiş bulıtlar aġlar

5a ḥaşre dek: ḥasret-i K, M
6a vefā: dü'ā K
40 K: 221a, M: 265a, İ: 30a
6b Şekkerüñ: Sükkerüñ İ; eyle: şöyle K, M

41

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Germ olursun ey göñül gün yüzlü cānānüñ mi var
Ṣubḥ olınca sīnede bir māh-i tābānüñ mi var

Ḫātem-i la'lüñle nerm itdüñ cihānı ey perī
'Ālemi mūm eyledüñ mühr-i Süleymānüñ mi var

Cān baġışlar ġonce-leb gül yüzlü dilber sevmedüñ
Zāhidā ya'nī senüñ de dünyede cānüñ mi var

Ka'be-i kūyüñde 'ömrüm ölmege cānler virür
Ey Ḫalīlüm ben ḳadar 'ālemde ḳurbānüñ mi var

Yār işiginde bizi ednā görürsin zāhidā
Bir melek-ruḫsār ile göklerde seyrānüñ mi var

Degme bir naḳş-i nigārüñ ḥüsni evṣāfın idüp
Ol Mesīḥā-dem yanında añmaġa cānüñ mi var

Sidreye baş egmeyüp Ṭūbīye virmezsin selām
Ey göñül yanüñce bir serv-i ḫırāmānüñ mi var

Yirde gökde miṣli yoḳ bir āfitābüm var benüm
Ey felek ya'nī senüñ de māh-i tābānüñ mi var

Başüñe odlar yaḳup feryād idersin **Şem'i**yā
Cevri çoḳ dünyā gibi ẓulm issi sulṭānüñ mi var

42

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Ne ḫūnīdür gözüñ sāḳī ki baġrümden kebāb ister
Döküp nā-ḥaḳ yire ḳanüm gözüm yaşın şerāb ister

Düşüp meyḫāne-i 'ışḳa göñül rüsvā-yi 'ām olsa
Bana ne sāḳī-i bezm-i ezel mest-i ḫarāb ister

Seni begler aresinde anüñçün iḫtiyār itdüm
Ḳul olmaz degme bir şāha göñül 'ālī-cenāb ister

---

41 K: 221a, M: 265b, İ: 30a
42 K: 221b, M: 266a, İ: 30b
2b ezel: ecel İ

Güzellük āsümānında melek-sīmā güzeller çoḳ
Ayuñ on dördüne beñzer göñül bir āfitāb ister

Ḳamer gibi mücellā itmege cān naḳdinüñ ḳalbin
Göñül bir āfitābüñ ḫāk-i pāyinden türāb ister

Nice zühd ü nice taḳvā ne dirsin bilmezem ṣūfī
Behār eyyāmı gül vaḳti benüm göñlüm şerāb ister

Şerāb-ı laʿl-i dilberden içüp ḳanmaḳ diler her dem
Nice dīvānedür **Şemʿī** görüñ āteşden āb ister

43

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir lebi Şīrīne dil virdüm ki ādem cānıdur
Adı Ḫusrevdür güzellük mülkinüñ sulṭānıdur

Çerḫe girmişdür döner gün gibi māh-i āsümān
Devr içinde bir meh-i bī-mihr ser-gerdānıdur

Gül yüzüñ devrinde her kim içdi cām-ı laʿlüñi
Ṣoḥbet anüñ ṣoḥbeti devrān anüñ devrānıdur

Başuma gün ṭoġmadı ṣubḥ-ı viṣāle irmedüm
Bana gün göstermeyen anüñ şeb-i hicrānıdur

Ḫaste eyler gözleri ṣıḥḥat baġışlar lebleri
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫastenüñ hem derdi hem dermānıdur

Ol güzeller şāhınuñ düşdi kemend-i zülfine
Bende-i ʿışḳ oldı **Şemʿī** ʿālemüñ sulṭānıdur

44

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Yalıñüz şanmañ ki anüñ çerḫ ser-gerdānıdur
Ṭañа ḳalmış mihr ü meh aḳ yılduzuñ ḥayrānıdur

4a melek-sīmā: hilāl-ebrū İ
43 K: 221b, M: 266a, İ: 30b
2b bir: ol İ; bī-mihr: nā-mihr İ
6a zülfine: ʿışḳına K, M
44 K: 222a, M: 266b

Yılduzu yoḳdur anüñ devrinde gelmez şūrete
Āfitābüñ çerḫi batdı ol mehüñ devrānıdur

3 Leblerin depretdügince söz yirine cān yaġar
Ya Mesīḥādür ya Ḫıżrüñ çeşme-i ḥayvānıdur

Māh-rūler aresinde gün gibi bir dānedür
Ḫüsn ile devr-i ḳamerde bir cihān fettānıdur

5 Ayaġı ṭopraġına ḳul olsa **Şem'î** ṭañ degül
Her kişi kendü vücūdı mülkinüñ sulṭānıdur

45

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Niçe bir al geyüp māh-liḳālar niçe bir
Niçe bir gün gibi dünyāyı yaḳalar niçe bir

Māh-rūler bize cevr itmege nāz eyleyeler
İdeler ġayrilerle mihr ü vefālar niçe bir

3 Uydurup ḳarşımüze ḥüsn ili serverlerini
Bize dād itmeyeler begler aġalar niçe bir

Çekeler sīnelere gün gibi meh-pāreleri
İdeler çerḫ gibi bize cefālar niçe bir

5 Gāh öpüp gāh ışırup gāh emer leblerüñi
Sāḳiyā cānümüze bunca cezālar niçe bir

Devr idüp gün gibi her yaña ṣafā cāmlarını
Süreler ḳarşümüze bunca ṣafālar niçe bir

7 Ele cehd ile götür **Şem'î** maḥabbet cāmın
Bu ḳurı ṭā'at ile zühd ü riyālar niçe bir

---

45 K: 222a, M: 266b, İ: 31a
4b İdeler çerḫ gibi bize cefālar niçe bir: Bize dād itmeyeler begler aġalar niçe bir İ
6a gün gibi her yaña: her yaña gün gibi İ

46

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Yol virmez idi gülşen-i ḥüsnüñ güline ḫār
Nerm itmeseyidi her dem anı eşk-i cūy-bār

Yıllarla itdi yaşümi bir serv cūy-bār
Gün ṭoġmadı başüme k'idem sāyesin kinār

Naḳş oldı sīnemüz yine dāġ-ı fırāḳ ile
Senden bu ḳaldı ey yüzi gül bize yādigār

Ben cān virürdüm ol ṣanemüñ intiẓārine
Gerçi ölümden oldı eşed dirler intiẓār

Sergeşte olsa ṭañ mı göñül bī-ḳarār olup
Aldı 'inān-ı ṣabrüm elümden o şeh-süvār

Mest olduġınca mey yirine ḳan içer lebüñ
Cellād-ı ġamzeñe n'ola dirlerse zü'l-ḫumār

Deryā-yi ıżṭırāba düşüpdür bu fülk-i ten
Yā ġarḳ olur hevāyile yā ḫod bulur kinār

Başdan aşurdı āteş-i hecrüñ sitemlerin
Yansa yaḳılsa **Şem'ī** ne var senden ey nigār

47

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Cemālüñ şem'inüñ germiyyeti var
Beni yaḳmaġa beñzer niyyeti var

Ayaġ üzre ṭurur bezmüñde şem'üñ
Yanar odlar başında ḫıdmeti var

Geçüp dil cām-ı 'ışḳuñla özinden
Benüm rūḥum igen ḫoş rāḥeti var

---

46 K: 222b, M: 267a, İ: 31a
8a aşurdı: aşurma İ
47 K: 222b, İ: 31b
2b ḫidmeti: ḫiẓmeti İ

Ayaġuñ ṭopraġın virmez cihāne
Başında her kimüñ kim devleti var

Muḳābil olalı ol 'āfitābe
Mehüñ gün gibi **Şem'î** şöhreti var

48

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Āh kim göñlüm benüm ol dil-rübālar çaḳdılar
Şem'-veş bī-çārenüñ cānıne odlar yaḳdılar

Öykünürmişsin diyü ol māha şem'üñ dem-be-dem
Üşdiler pervāneler başına odlar yaḳdılar

Baḳmadılar gülşen-i Firdevs-i a'lādan yaña
Ehl-i diller her naẓer dīdār-ı yāre baḳdılar

Nāz ile siḥr itdügiyçün dem-be-dem reftārde
Şu gibi ol ḳāmet-i bālāye diller aḳdılar

Dār idüp yaḳmaḳ dilerler **Şem'î**yi Manṣūr-vār
Dil-rübālar boynına zünnār-ı zülfin ṭaḳdılar

49

Mef'ūlü Fā'iātü Mefā'īlü Fā'ilün

Dāġ-ı ġamüñle meclis-i 'ışḳuñda zār zār
Cān ü göñül dönerler elüñden nite ki zār

Baġlandı yolları yine göñlüm güşādınuñ
İrgürmedi murādına nerrād-ı rūzgār

Gün yüzlüler muḳābele itse ḳamer olur
Kim naḳş-i ḥüsnüñ anlere yüz virmez ey nigār

Kim oynadı senüñle bu nerd-i maḥabbeti
Kim raḫt ü baḫtın eylemedüñ şoñra tārmār

---

48 K: 222b, İ: 31b
1a dil-rübāya: dil-rübālar İ // yaḳdılar: çaḳdılar İ
49 K: 223a, İ: 32a
3a itse: olsa K

5 **Şem‘ī** bu dāġ-ı ḥasret ile üstüḫᵛānler
Cānān eline almaġa olaydı bāri zār

50

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

1 Ne ḫoş cādūdur ol zülf-i mu‘anber
İdinmiş māhı bālīn mihri pister

Ṭolaşmış ḳaddüñe zülf-i dırāzüñ
Benüm ‘ömrüm nitekim serde ejder

3 Nedendür mācerā-yi eşk-i çeşmüm
Ola yanüñde ḳān ile berāber

Çeküben Ẕülfiḳār-ı ġamzesini
Göñüller mülkini fetḥ itdi Ḥayder

5 Yüri cām iç lebi yādına **Şem‘ī**
Kim aña teşne-dildür āb-ı Kevs̱er

51

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Gün yüzüñ gördükce ey meh-rū gözümden yaş çıḳar
Āteş-i sūz-ı derūnümden göge āteş çıḳar

Çıḳmadı peykānlerüñ bu sīne-i mecrūḥdan
Tīrüñ ucından benüm baġrümde her dem baş çıḳar

3 Her kime dil virüp vaṣlın idersem ārzū
Āh kim baḫt-ı siyāhüm gibi bir ser-keş çıḳar

Ḫacletinden yirlere olur berāber āfitāb
Āsitānından ḳaçan gün gibi ol meh-veş çıḳar

5 **Şem‘i**yā āhüñ senüñ ol māhe te’s̱īr eylemez
Gerçi kim sūz-ı derūnüñden göge āteş çıḳar

5a üstüḫᵛānler: üstüḫᵛānimüz İ
50 K: 223a, M: 267a, İ: 32a
51 K: 223a, M: 267b, İ: 32a

52

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Mihr-i ruḫüñ ne cāne ki cānā ṣafā virür
Her ḳande baḳsa gün yüzinüñ pertevin görür

Gökler boyandı göklere dūd-ı siyāh ile
'Āşıḳlerüñe zülf ü ruḫüñ gün mi gösterür

Diñdürmedi gözüm yaşın ey serv-i gül-'iẕār
Gerçi gözüñ aḳar ṣuyı siḥr ile ṭurġurur

Var ey ṭabīb derdüme emsem buyurma kim
Bīmār-ı yār olducaġum bańa ḫoş gelür

Nāzüklügin görüñ ki muḳābil olur diyü
Bir ṣūret ile āyeneye ol ṣanem girür

Dünyā ṭuralı gelmedi miṣli güzel diyü
İller içinde **Şem'î** seni medḥ idüp yürür

53

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Üşenme ey göñül cānān senüñdür
Çü düşdüñ derdine dermān senüñdür

Yüri ey serv-i bostān-ı leṭāfet
Ṣalın ṭāvus-veş cevlān senüñdür

Bezenmiş bezm-i ḥüsnüñ cām elüñde
Süre gör sāḳiyā devrān senüñdür

Güzellük Mıṣrı içre ḥüsn taḫtı
Bu gün ey Yūsuf-ı Ken'ān senüñdür

Sevinürsin dilā kūyinde yārüñ
Ṣanasın milket-i 'Oṯmān senüñdür

---

52 K: 223b, M: 267b, İ: 32b
1b ḳande baḳsa: ḳandeyise İ
6a miṣli: miṣlüñ İ // idüp: ider İ
53 K: 223b, M: 267b, İ: 32b

Şuşamışları ey Ḫıżr-ı zemāne
Şuvar kim çeşme-i ḥayvān senüñdür

7 Oḳın atdı yayın yaṣdı Necātī
Yüri var **Şem'i**yā meydān senüñdür

54

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Gülşen-i ḥüsne ruḫüñ tek gül-i zībā mı gelür
Yā aña bencileyin bülbül-i gūyā mı gelür

Gülşen-i bāġ-ı leṭāfetde ḳadüñ bigi daḫi
Rāstī luṭf ile bir serv-i dilārā mı gelür

3 Çoḳ varurlar ser-i kūyüñe senüñ bī-ser ü pā
Hiç benüm bigi varur bī-ser ü bī-pā mı gelür

Sen gülersin benüm aġladuġuma fürḳat ile
Yoḫsa ey şūḫ-ı cihān saña temāşā mı gelür

5 Leb-i şekker-şikenüñ medḥ ider ey serv-i revān
Ṭab'-ı **Şem'ī** gibi bir ṭūṭī-i gūyā mı gelür

55

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Zāhid ki zühd ü ṣavm ile perhīze ṭayanur
Bī-çāre gör ki ḥālet-i 'ışḳı yenür ṣanur

Vā'iẓ şerāb-ı nābe diyüñ ol ṭolaşmasun
Ṣoñra yüzine urıcaġaz kendü utanur

3 Senden göñül uşanmadı ḳahr-ı raḳīb ile
Ḳahr ile gerçi kim kişi cāninden uşanur

7b meydān: devrān İ
54 K: 224a, M: 268a, İ: 33a
2b serv-i: ḳadd-i K
4b şūḫ-ı: şāh-ı İ
5b ṭūṭī-i: bülbül-i M
55 K: 224a, M: 268a, İ: 33a
1b ḥālet-i 'ışḳı: kār-ı Ḫudāyı K, M

Vā ḥasretā ki görmezem ol gül-'iẕārümi
Ḫūn-ı cigerle dīdelerüm ḳane boyanur

Sermāye-i maḥabbet ile naḳd-i 'ömrüni
Devlet anüñ ki sevdügi yolında ḫarcanur

Ey māh-çihre her gice ḳandīl-i āsümān
Şem'î ruḫüñden itdügi āhından uyanur

56

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Yolüñe cān virmege cānā dil-i bī-çāreler
Bulmadılar gerçi kim çoġ istediler çāreler

Ḥüsn meydānında ol meh-rū semend-i nāz ile
'Āḳıbet gün gibi ser-tā-ser cihānı areler

Mihr ü meh gibi yaḳarlar biribirinden çerāġ
Gönlümüñ şehri ṭoludur gün gibi meh-pāreler

Merhem-i vaṣlüñle cānā çāre itmezseñ eger
Dāġ-ı hicrānüñ gibi hergiz oñulmaz yāreler

Ḥālümi 'arż itmege tīr-i müjeñden dil diler
Aġız açdı sīne-i mecrūḥüm üzre yāreler

Gūşe-i meyḫānelerde cām-ı la'lüñ şevḳına
Bāde-i ḥamrāya düşmişdür niçe āvāreler

Hey ne ẓālimdür gözüñ cānā ruḫüñ devrinde kim
'Āşıḳ-ı dil-ḫasteyi her demde biñ biñ pāreler

Şem'iyā āḫir seni bu āteş-i hicrān ile
Arelerse ol mehüñ ṣubḥ-ı viṣāli areler

---

56 K: 224a, M: 268b, İ: 33a
7b her: bir M, İ

57

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1 Gül yüzüñçün giceler ṣubḥe degin zār ü nizār
Cān virür gülşen-i kūyüñde benüm bigi hezār

Ḥālini ‘arż ide ben ḫāküñ eger bād-ı ṣabā
Gelmesün göñlüñe billāh ṣaḳın ey şāh ġubār

3 Göreli serv-i ser-efrāzüñi ey gülbün-i nāz
Çöpçe gelmez gözüme Sidre vü Ṭūbī vü çenār

Ġarḳa virmezdi gözüm baḥri tenüm zevraḳını
Rūzgār ile benüm ‘ömrüm eger olsa kinār

5 Cevr-i aġyār bize yaramaz aġyāre naṣīb
Ne ‘aceb gülşen olur kimine gül kimine ḫār

Sāḳī-i devr-i zemān devri ‘aceb devrdurur
Kimisi cām-ı ṣafā kimi çeker renc-i ḫumār

7 Rişte-i cānın idüpdür şanemā **Şem‘ī** fetīl
Yanmaġa zülf ü ruḫüñ şevḳıyile leyl ü nehār

58

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

1 Ol meh-liḳā ki gün gibi rūşen cemāli var
Olsun hemīşe gün gibi rūşen cemāli var

Her gün o māhüñ işigini yasdanur güneş
Ben ḫaste gibi beñzer anüñ de zevāli var

3 Başdan aşar igen daḫi yüz virme zülfüñe
Boynüñe düşmesün güzelüm çoḳ vebāli var

Dil fikr ider miyānüñi cān sırr-ı la‘lüñi
Cānā cihānde her kişinüñ bir ḫayāli var

---

57 K: 224b, M: 268b, İ: 33b
1a giceler: gice tā İ // Cān virür bencileyin gülşen-i kūyuñda hezār: Cān virür gülşen-i kūyuñda benüm bigi hezār M, Cān virür gülşen-i kūyuñda benüm gibi hezār İ
58 K: 224b, M: 269a, İ: 34a

Baş egmez ise n'ola cihān āfitābına
Ey meh kimüñ ki sencileyin zülf ü ḫāli var

Dünyā vü āḫiret bana ḥüsnüñ kemāli bes
İki cihānde devlet anüñ kim kemāli var

Şem'î cemāli vaṣfını görince ol nigār
Taḥsīnler itdi didi ne rūşen maḳāli var

59

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ġāfil olma ey melek āhüm oḳından ḳıl ḥaẕer
Kim ṭoḳuz ḳat cevşen-i eflākden eyler güẕer

Ey melek-sīmā seni bir laḥẓe göstermez bana
Bilmezem n'ister 'aceb benden sipihr-i kīne-ver

Āh kim maḥv oldı yaşümden vücūdüm ser-be-ser
Yā İlāhī olmasun hiç kimseler benden beter

Geldüginçe sīneme bir laḥẓe ārām eylemez
Tīr-i ġamzeñ ey kemān-ebrū igen nāzük geçer

Leşker-i ġam dostum her yañeden elbir idüp
Bu dil-i vīrānemüñ bilsem nesin yaġma ider

'Āşıḳ-ı ṣādıḳlara düşmenler itmez itdügin
El-ḥaẕer ey dostlar ol bī-vefāden el-ḥaẕer

Devr-i la'lüñde senüñ ey sāḳi-i bezm-i cemāl
İçdügüm ḳanlu yaşümdür yidügüm ḫūn-ı ciger

Şehr-i 'ışḳuñda kim öldi dāġ-ı mihrüñle göñül
Virmedi kimse anüñ nām ü nişānından ḫaber

Görinen encüm degül ey māh-rū kevn ü mekān
Āteş-i āh-i dil-i **Şem'î**den oldı pür-şerer

7a cemāli: cemāl-i İ
59 K: 225a, M: 269a, İ: 34a
3a ser-be-ser: ser-te-ser İ

60

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Dil-i bī-çāreme cānā lebüñ dürdi şifā besdür
Gerekmez ġayri dermānı bańa derdüñ devā besdür

Ġareż bir acı ṭatlu geçmedür bu fānī dünyāde
Ġam-ı bālāñ ile fikr-i lebüñ bańa belā besdür

Gerekmez dāmeni dehrüñ eger bir şeb-çerāġ olsa
İki ‘ālemde eglence bańa bir meh-liḳā besdür

Ne ḥulle ārzū eyler göñül ne ḫil‘at-i şāhī
Bańa ser örtüsi iki cihānde bir ‘abā besdür

Senüñ kūyüñ ḫayāliyle cihānde eglenür göñlüm
Bu yād illerde eglence bize bir āşinā besdür

Gül-i ter cām-ı gül-rengüm şürāḥī ġulġul-i bülbül
Hevā gülzārı bezminde bize berg ü nevā besdür

Kime mescid kime Ka‘be kime zühd ü kime taḳvā
Sańa **Şem‘ī** cihānde cām-ı ‘ışḳ-ı bī-riyā besdür

61

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Ḥarīm-i bāġ-ı cennetden bańa kūy-i Vefā yigdür
Hezārān ḫūr u ġılmānden göñül bir dil-rübā yigdür

Güneş bālįn felek altun beneklü cāme-ḫᵛāb olsa
Bilürseñ ḥālüñi şūfī sańa bir būriyā yigdür

Ne aṣṣı ‘āşıḳa mülk-i cihānüñ şems ü māhından
Göñül bezmi çerāġın yaḳmaġa bir meh-liḳā yigdür

Sańa ḳandīl-i mescidden iren nār-ı żiyā zāhid
Bańa cām-ı maḥabbetden olan nūr-ı ṣafā yigdür

---

60 K: 225a, M: 269b, İ: 34a
1a şifā: devā İ // ġayrı: ġayr İ
6b berg ü : berg-i İ
61 K: 225b, M: 270a, İ: 34b
2a olsa: olmış M

5 Yaḳarlar bezm-i vuṣletde kişiyi **Şem'î** meh-rūler
Hilāl-ebrū güzellerle ıraḳdan merḥabā yigdür

62

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Leblerin depretdüginᴄe söz yirine cān aḳar
Būse 'ahd itse lebinden çeşme-i ḥayvān aḳar

Ḫᵛāb-ı ġafletden başuñ ḳaldur gözüñ aç bir nefes
Ayaġuñ ucında miskīn çeşme-i ḥayvān aḳar

3 N'ola baş egmese çerḫüñ dürc-i gevher-bārına
Meclis-i ehl-i ṣafāya la'l ile mercān aḳar

Āsitānuñ Ka'bedür teslīm olan 'uṣṣāḳden
Ey Ḫalīl-i cān ü dil her yañeden ḳurbān aḳar

5 Çeşm-i maḫmūrüñ 'aceb bīmār ider 'āṣıḳları
Sāḳiyā cām-ı lebüñden gerçi kim dermān aḳar

Öykünimez ḳadr ile şāhā serāy-i ḥüsnüñe
Nūrdan gerçi felekde iki şādırvān aḳar

7 Ol ḳadar ḫūn-ı ciger yutdı ġamüñle **Şem'î** kim
Aġladuḳça gözlerinden ṣu yirine ḳan aḳar

63

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Her seḥergeh kim ṣabā ol zülf-i pür-çīnden çıḳar
Ṣan Ḫıṭā 'aṭṭārıdur kim müşk alup Çīnden çıḳar

Ṣanuram ḳopdı ḳıyāmet ṭoġdı maġribden güneş
Gün yüzüñ ey meh seḥer çün ebr-i müşgīnden çıḳar

---

62 K: 225b, M: 270a, İ: 34b
1a depretdüginᴄe: deprendüginᴄe İ
7b gözlerinden ṣu yirine: ṣu yirine gözlerinden İ
63 K: 225b, M: 270b, İ: 35a

Geldi ḫaṭṭuñ āyet-i ḥüsnüñi taġyīr eyledi
Āyeti taġyīr iden kāfir olur dīnden çıḳar

Hecr odı dilden çıḳarmaz zülf ü ḫaṭṭuñ ḥāletin
Ḫāneye od düşse gerçi mūr ü mār inden çıḳar

Niçe serverler olur Ferhād gibi pāymāl
Niçe Ḫusrevler bu yolda cān-ı Şīrīnden çıḳar

Bunca gevherlerle deryā ḳaṭre gelmez ʿaynüme
Bunca dürlerle felek çeşm-i cihān-bīnden çıḳar

Hey ḳıyāmet luṭf idüp seyr-i mezār itseñ eger
Şemʿī-veş baş ḳaldurur ʿāşıḳlerüñ sinden çıḳar

64

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Sāḳiyā cām-ı lebüñden her ki bir sāġer çeker
Cān bulur ʿĪsī deminden cām-ı cān-perver çeker

ʿĀḳıbet kāfir alur dirler müselmān illerin
Ḥüsn ilin almaġa ḫaṭṭuñ ġālibā leşker çeker

Bir şaçı şırma çeker eflāke āhüm gün gibi
Bir melek zencīr-i zerrīn ile şan ejder çeker

Zühd içün zāhid çekerse yiridür dünyā ġamın
Rind olan gül gibi mey bār-ı girānı ḫar çeker

Ol güzeller şāhısın kim pīş-keş-i mihr ile māh
İşigüñe ṭās-ı sīmīn ile her gün zer çeker

Āfitāb-ı şevḳ ile cān bezmini pür-nūr ider
Her ki bir meh-rū elinden gün gibi sāġer çeker

Şāh-i ʿışḳam leşker-i encüm öñince **Şemʿi**yā
Āteş-i āhüm livā-yi ejdehā-peyker çeker

3a taġyīr: tefsīr İ // taġyīr: tefsīr İ
6a ḳaṭre: ẕerre İ
64 K: 226a, M: 270b, İ: 35a
3a gün gibi: ejderin İ

65

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Ḫaṭṭuñ ḳaçan ki gün yüzüñe perde-dār olur
'Ālem gözüme ḳare ṣaçüñ gibi tār olur

Ḳo etegüñ öñince beni seyr idem şehā
K'ekṣer öñinde bād-ı ṣabānuñ ġubār olur

Hecrüñde añduġumca şehā gün yüzüñ senüñ
Ḳanlu yaşümle her ṭarefüm lālezār olur

Tīġ-i cefāñı çekme vü çāk itme sīnemi
Ey dōst ḫalḳa rāz-ı derūn āşikār olur

Şem'î cihānden al bile git tīġ-i zaḫmını
Ġurbetde yārden saña ol yādigār olur

66

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Serverā her kim işigüñde özin ḫāk eyler
Tāc idüp mihr ü mehi taḫtını eflāk eyler

Şu'le-i mihri felek eyledi zerrīn-cārūb
Sen güzeller şehinüñ yollarını pāk eyler

Sāḳiyā nūş-ı lebüñ seb'a-i seyyāle ile
Yedi ḳat ṭās-ı felek zehrini tiryāk eyler

Nükte-i la'l-i lebüñ fehm idimez ehl-i ḫıred
Sırr-ı cāndür dehenüñ anı kim idrāk eyler

Gün yüzüñ şevḳı ḳomaz ẕerre ḳadar dilde ġubār
Sāḳiyā cām-ı lebüñ cānı feraḥnāk eyler

Gül yüzüñle dehenüñ vaṣf idicek bād-ı ṣabā
Ṭaralup ġonce gibi gül yaḳasın çāk eyler

---

65 K: 226a, M: 271a, İ: 31b
2b öñünde: öñünce İ
66 K: 226b, M: 271a, İ: 35b
3a seyyāle: seyyāre İ
6a vaṣf: yād İ // ṭaralup: ṭuyulup İ; gül: dil İ

7 Kim yaḳar kendüyi ʿışḳ odına pervāne gibi
Bunı eylerse yine **Şemʿī-**yi bī-bāk eyler

67

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Sāḳī ġubārı gel dil-i ġamnākden götür
Öldüm ḳıyāmetüm elüm al ḫākden götür

Fikr itme ḥūr-ı cenneti dildār-ı yāre baḳ
Ḳo bu hevāyī mihrüñi eflākden götür

3 İşüm bitürdi ġamze-i dil-dūzüñ ey nigār
Cān riştesini sīne-i ṣad-çākden götür

Barışmadısa yılduzı o māhüñ ey göñül
Baḫtüñden itme töhmeti eflākden götür

5 Fikr it cemāli ḳo gül-i gülzār-i cenneti
Ṣūfī düşürme göñlüñi ḫāşākden götür

Dürd-i ṣabūḥı küḥl idinüp cān gözin uyar
Şemʿī ḥicābı dīde-i idrākden götür

68

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bu gün ʿālemde dilberler severler hem sevilürler
Güzeller māh-peykerler severler hem sevilürler

Şular kim ṣunʿ-ı Ḫāliḳdür göñül virür añа ʿuşşāḳ
Ṣorarsañ cümle ʿāşıḳlar severler hem sevilürler

7b Bunu eylerse yine: Yine bu şīveleri İ; K ve M nüshalarında bu beyitten önce bir beyit daha vardır ki şairin tarzına ve gazeldeki üsluba uygun olmadığı kanaatiyle gazele dahil edilmemiş, buraya kaydedilmiştir:

Germ olup cām-ı ṣabūḥ ile çemen bezminde
Gün yüzüñ şevḳiyle gül yaḳasını çāk eyler

67 K: 227a, M: 272a, İ: 35b
4b itme: aġla M, İ
68 İ: 36b

Bu gün dilberlerüñ ḫayli biri birinedür meyli
Kimi Mecnūn kimi Leylī severler hem sevilürler

Açılmış **Şem'i**yā güller ider feryād bülbüller
Güzeller zülfi sünbüller severler hem sevilürler

69

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ḫusrev-i 'ışḳam işigüñ baña taḫt-ı zer yiter
Na'l-i gülgūn ġubārı başüme efser yiter

Dil tenümde seyr ider her yāreden dīdārüñi
Mü'mine ḳabrinde cennet revzeni manẓer yiter

Āb-ı ḥayvān 'ömr-i bī-pāyān saña ey Ḫıżr kim
'Āşıḳa bir gül şeker-leb serv-ḳad dilber yiter

Mācerā-yi ġam bilindi giryesinden 'āşıḳuñ
Şāhid ol ma'nīye sīmāsındaki gevher yiter

Ḳo söyinsün bu yidi **Şem'î** ṭoḳuz kāşānenüñ
K'āh-i sūzı āsümāne meş'al-i enver yiter

70

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Nice yıldur sürerüz yirlere ey meh yüzümüz
Ayaġuñ ṭoprağına geçmedi bir gün sözümüz

Gün yüzüñ üzre görelden şeb-i zülf-i siyehüñ
Kimse farḳ itmez olupdur giceden gündüzümüz

Yüzüme baḳmadılar yaşüme raḥm itmediler
Māh-rūler aresinde yoġ imiş yılduzumuz

Tā ölince sürelüm devrini zerrīn ḳadeḥüñ
Çünki nerges gibi cāmıyla açıldı gözümüz

Tūtiyā minnetini çekmez idük iki gözüm
Ayaġuñ ṭoprağını bir daḫi görse gözümüz

---

69 Ü1547: 142b
70 K: 227a, M: 272a, İ: 36b

Ey gönül odlare yaḳ defter-i nāmūsı yine
Rehn mi eyleyelüm gül gibi küllī cüz'ümüz

7 Āteş-i derd ü belā içre yalıncaḳ göricek
Şem'ī-yi sūḫteye didi göyündi özümüz

71

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Gün gibi cām-ı ṣabūḥ ile yumazsaḳ yüzümüz
Ḫᵛāb-ı ġafletde ḳalur hergiz açılmaz gözümüz

Biz ṣafā baḥrine meyḫānede ġavvās olduḳ
Başımuz elde ayaġ itdük azıtduḳ izümüz

3 Yañılup ġaflet ile gün yüzine māh didük
Yār yanında bu gün yirlere düşdi yüzümüz

Nice elden ḳoyalum göz göre inṣāf eyle
Zāhidā cām-ı şerāb ile açıldı gözümüz

5 Āteş-i āh yaḳup göklere ṣavurdı külüm
Yār yolında bizüm görmedi kimse tozumuz

Uydurup çengine Zühre oḳur eş'ārımuzı
Gün yüzüñ vaṣf ideli göklere çıḳdı sözümüz

7 Āteş-i şevḳuñ ile **Şem'ī**-yi āşüfte-ṣıfat
Göricek gün yüzüñi maḥv iderüz kendüzümüz

72

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 İncinme gördügümce seni eylesem niyāz
Cānā cefāyı artuġ idersin vefāyı az

---

71 K: 227b, M: 272b, İ: 36b
4a göz göre: gel berü İ
5b yolında: kūyında İ
72 K: 227b, M: 272b, İ: 37a, B: 252a
Gazelin 2, 3, 4 ve 5. beyitleri İ: 37a'da müstakil fakat nā-tamam bir gazelmiş gibi yer almaktadır.
1b artuġ: artuḳ İ

Biñ cevre bir vefā nedür ey yār-i dil-nevāz
Kim çoḳ görürsin anı idersin añа da nāz

3 Benden bilindi dünyede derd ü belā-yi 'ışḳ
Senden yayıldı 'āleme ey serv-i nāz nāz

Miṣlüñ güzel mi geldi bu dünyā serāyine
Bulduñ cihānde gün gibi ey māh imtiyāz

5 Ey gül budāġı sen daḫi tāze nihālsin
N'ola böyüdüñ olduñ ise böyle ser-firāz

Keyfiyyet-i lebinde sözüm muḫtaṣer velī
Zülf ile ḳaddin añma k'olur ḳıṣṣemüz dırāz

7 Ḳaddüñ ḳıyāmın añdı göñül eyledi sücūd
Oldı bahāne arada ey serv-ḳad nemāz

Baş ḳomayınca ayaġa devr-i zemānede
Şem' ü şürāḥī olmadı meclisde ser-firāz

9 Yıḳduñ cefā ṭaşıyla şıduñ göñlümi benüm
Luṭfüñle al elüñe yin'ey şāh-i dil-nevāz

Cānler eritdi **Şem'ī**-yi pür-sūz şevḳ ile
Tā kim getürdi bezmüñe bir şi'r-i cān-güdāz

73

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 N'ola ger yoġ ise mescidde bizüm raġbetümüz
Gele meyḫāneye zāhid göresin ḥürmetümüz

Öykünelden leb-i cān-baḫşüñe ey rūḥ-ı revān
Geçdi cām-ı mey ile döne döne ṣoḥbetümüz

3 Umaruz nūr-ı cemālüñle müşerref olavuz
Ka'be-i kūyüñedür çünki bizüm niyyetümüz

3a bilindi: yayıldı İ
8a ayaġa: arada İ
9 B: 5. beyit, K: -, M: -, İ: -
73 K: 228a, M: 273a, İ: 37a

Mey gibi cūşa gelüp ney gibi efġān iderüz
N'idügin kimse bizüm bilmedi keyfiyyetümüz

5 Ḳan ṭolar gözlerimüz hecr ile Ya'ḳūb gibi
Çoḳdur ey Yūsuf-ı gül-çihre sańa ḥasretümüz

Yüz sürüp işigüñe ḳadrimüz a'lā idelüm
Gün gibi 'arşı serīr itmedurur himmetümüz

7 N'idelüm küḥl-i Şıfāhānı alup 'aynümüze
Gözlerüm nūrı izüñ tozunadur minnetümüz

Ḫıdmetüñde yanalum āteş-i şevḳuñla müdām
Şem'īyüz çünki bizüm yanmaġ imiş ḫıdmetümüz

74

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Şanemā ḥaṭṭ-ı ġubārüñ gibi reyḥān bitmez
Nitekim ḳāmetüñe serv-i ḫırāmān yitmez

Başüm üstünde ḳılıçlar ṭuta ger ġamzelerüñ
Baş virür bu dil-i bī-çāre ḳapüñden gitmez

3 Zāhidā 'āşıḳa ṭa'n eyleme rüsvāyī diyü
İḫtiyār ile kişi kendüyi bed-nām itmez

Āh kim ḳıldı oñulmaz cigerüm yāreleri
Dostlar 'āşıḳ olan dünyede oñmaz bitmez

5 Ger vefālar idesin yā ḫo cefā eyleyesin
Şem'ī-yi sūḫteye her ne iderseñ yitmez

75

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fā'ilün

1 Şanemā sencileyin yār-i cefākār olmaz
Nitekim bencileyin 'āşıḳ-ı ġam-ḫ*ā*r olmaz

---

5 M ve İ'de 6. beyit.
7 M ve İ'de 5. beyit.
74 K: 228a, M: 273b, İ: 38a
1b Nitekim: Güzelüm İ
75 K: 228b, M: 273b, İ: 38a

Bir cefā ṭaşıyile niçe yapılsun göñlüm
Çü meşeldür yalıñüz ṭaş ile dīvār olmaz

Meşrebi ṣāf degül kendüzini pāk idimez
Şu gibi her kişi kim 'āşıḳ-ı dīdār olmaz

Hele ben añladuġum budur iki 'ālemde
Kişiye 'ışḳ gibi yār-i vefā-dār olmaz

Ḳo beni yelteme ey dil kerem it ḫūblere
Ṭāli'üm ben bilürem kimse bańa yār olmaz

Cām-ı 'ışḳuñ ne ṣorarsın bańa keyfiyyetini
Zāhidā çünki bilürsin buña iḳrār olmaz

Seni sevdigümi ey meh n'ola iḳrār itsem
Gün gibi rūşen olan nesneye inkār olmaz

Baş ḳoyup ortaya meydāne çeker 'uşşāḳı
Dostum **Şem'î** gibi hiç ciger-dār olmaz

76

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Ben āh itsem virür sīnemden āvāz
Ney-i tīrüñ olupdur bańa dem-sāz

Delinsün ney gibi baġrüm ḥabībüm
Açarsam sırr-ı 'ışḳuñdan eger rāz

Beni fāş itdi yaşum çıḳdı gözden
Belī gözden çıḳar ḳandeyse ġammāz

Cihānde varlıġını yoġa ṣalmış
Bulınur gerçi ammā azdan az

Hevā-yi yār ile göñlüm hümāsı
Geçer mihr āşiyānın itse pervāz

Olur dil mürġına zülfi ḥavāle
Ṣalar begler ṣanasın ṣayde ṣahbāz

2b Çü meşeldür: Bu meşeldür K
6b buña: añа İ
76 K: 228b, M: 274a, İ: 37b

7 Yine bir nāzenīne düşdi **Şem‘ī**
Ki ḳamu nāzenīne ögredür nāz

77

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

1 Ḳuçam dirdüm nigārı pīrehensüz
Çürütdüm varumı ḳaldum kefensüz

Şalınmaz bu cihān bāġında hergiz
Ne yār aġyārsüz ne gül dikensüz

3 Ölürsem kimse itmez bańa tīmār
Ne dirlik pādişāhüm bańa sensüz

Cihānı birbirine urdı ġamzeń
Güzellük mülki olmazmış fitensüz

5 Benüm rūḥ-ı revānüm sīneye gel
Bilürsin çünki cān olmaz bedensüz

Şararduń āteş-i ḥasretle **Şem‘ī**
Erirsin zer gibi bir sīm-tensüz

78

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Göńül ḫavf eyleme yārüń varup aġyāre yār olmaz
Bu rūşendür ki ‘ālemde hümā zāġa şikār olmaz

2 Uşanmaz siḥr-i çeşminden göńül zülfinde sen yārüń
Ne ġam kim Ṭūr-ı Mūsādür anüń her tārı mār olmaz

3 Dehānüń gibi bir ġonce bulınmaz bāġ-ı ḥüsn içre
Cemālüń gibi ‘ālemde senüń bir gül-‘iẕār olmaz

4 Göńül bu rāh-i ‘ışḳ içre ne ḳutsuz ṭāli‘üń vardur
Ġam-ı dilberden özge hīç kimse sańa yār olmaz

---

77 K: 229a, M: 274a, İ: 37b
4a urdı ġamzeń: virdi ‘ışḳuń İ
78 B: 251a

Cefā vü cevrüñi ḥadden aşurma **Şem'î**ye raḥm it
Bilürsin ey perī-peyker güzellük pāydār olmaz

79

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Nice farḳ eyleyelüm biz giceden gündüzümüz
Māh-rūler aresinde yoġ imiş yılduzumuz

Yañılup ġaflet ile gün yüzüñe māh didük
Yār yanında bu gün yirlere düşdi yüzümüz

Nice elden ḳoyalum göz göre inṣāf eyle
Zāhidā cām-ı şerāb ile açıldı gözümüz

Uydurup çengine Zühre oḳur eş'ārımuzı
Gün yüzüñ vaṣfı ile göklere çıḳdı sözümüz

Āteş-i şevḳuñ ile **Şem'î-yi** āşüfte gibi
Göricek gün yüzüñi maḥv iderüz kendüzümüz

80

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Bezm-i ġamde iñleyüp hem-demlük eyler her nefes
Nāle-i 'uṣṣāḳa olmaz ney gibi feryād-res

Āfitābüñ pençesin burdı kemāl-i ḥüsn ile
Rüstem-i ṣāḥib-ḳırānler didiler 'ışḳuñda bes

Sensüzin 'ömrüm cihānde bir nefes olmaz ḳarār
Gün yüzüñsüz ey hümā dünyā demürden bir ḳafes

Ṭūṭī-i ṭab'ümle hem-reng olımaz zāġ-ı raḳīb
Niçe pervāz eylesün ey meh hümāyile meges

---

79 F: 99a Gazelin 2, 3, 4, 5. beyitleri 71. gazelde yer almaktadır. Ayrıca 1. beytin 2. mısraı, 70. gazelin 3. beytinin 2. mısraı ile aynıdır.
80 K: 229a, M: 274b, İ: 38b
1a hem-demlik: ser-keşlik İ
4a ṭab'ümle: ṭab'üñle M

Kimse ʿışḳuñ kārbānınuñ nişānın virmedi
Nāle-i ʿuşşāḳden gerçi kim olmışdur ceres

Kül idersin **Şemʿi**yā āh-i cihān-efrūz ile
Yār yolında eger dünyā olursa ḫār ü ḫes

81

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Fürḳatüñden incinüp cān virmege itdüm heves
Sensüzin ʿömrüm baña dirlik ne mümkin bir nefes

Nāle eyler kārbān-ı ʿışḳ ile hem-rāh olan
Ḳalbi āhendür velīkin gör nice iñler ceres

Gözlerümde al ṭūṭīdür ḫayāli laʿlüñüñ
Kirpügümden ey hümā-ṭalʿet añа itdüm ḳafes

Ayaġuñ ṭopraġına dil nice irsün ey melek
Āfitābe el irişmez māha olmaz dest-res

Çīn ü Māçīni ṭolaşdı niçe yıl bād-ı şabā
Zülfüñe ṭuş olmayınca olmadı müşgīn nefes

Mesned-i ḥüsn üzre gel yüz ʿizz ile biñ nāz ile
Bülbülüñ yiri ḳafesdür āşiyānı ḫār ü ḫes

Yār vaṣlın añmasun hergiz dimişsin **Şemʿī**yi
Nāṣıḥā ölmekden artuḳ çāre yoḳdur sözi kes

82

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Naḳd-i eşk ile göñül degmeye olma yoldaş
ʿIşḳ yolında ṣaḳın bir pula olur biñ baş

Yoġ imiş miḥnet ü ġam leşkerinüñ pāyānı
Şāh-i ʿışḳ ile kişi nice çıḳışsın başa baş

---

81 K: 229a, M: 274b, İ: 38b
3b itdüm: ḳıldum İ
5b müşgīn: miskīn İ
7a añmasun: añmayup İ // sözi kes: söz bes İ
82 K: 229b, M: 275a, İ: 39a

3 Ṭaġılur ṣabr metā'ı gelicek şehr-i ġame
Ṣatılur şehr-i mu'aẕẕemde belī eyü ḳumāş

Başümi aldum ele dilberimüñ yolında
Er olan kişi gerekdür kim ola ḥāżır-baş

5 Zaḫm-i tīrüñ yimeyen sīnesi pür-derd olmaz
Baġrı baş olmayanuñ gözleri olmaz ṭolu yaş

Görinen māh ile mihr añlama cevr-i yāre
Ṣabr idüp bencileyin başdı felek baġrına ṭaş

7 **Şem'i**yā ol ṣanemüñ gün yüzinüñ āyenesi
Nār-ı Mūsā gibi par par yanar olduḳça tırāş

83

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ḳamer devrinde her fettān 'acāyib şīvekār olmış
Kimine nāz fenn olmış kimine şīve kār olmış

Güzellük gülsitānında nigārüm ġonce-leb olmış
Cemāli gül gibi gülmiş açılmış lālezār olmış

3 Güle ḳarşu yaḳasın çāk idüp 'arż eylemiş dāġın
Mey-i gül-reng içüp lāle açılmış āşikār olmış

Nesīm-i ṣubḥ āşüfte gezer ṭaġlarda ser-gerdān
Hevā-yi zülf-i dilberle delürmiş bī-ḳarār olmış

5 Kimüñ āhına meyl itmiş gözi yaşın görüp yā Reb
Benüm serv-i ḫırāmānüm kime varup kinār olmış

Görinmez niçe günlerdür 'aceb ol gözleri āhū
Kimüñ āhı kemendi bendine düşmiş şikār olmış

7 Niçe bir künc-i ġamde **Şem'i**yā beñzüñ ḫazān itmek
Gözüñ aç gül gibi mey iç cihān bāġ ü behār olmış

---

83 K: 229b, M: 275a, İ: 38b
2b lālezār: gül-'iẕār M, İ
7b bāġ ü bahār : bāġ-ı bahār İ

84

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Benem ol bülbül-i gūyā gibi giryān olmış
Sensin ol bir gül-i zībā gibi ḫandān olmış

Beni Ya‘ḳūb-veş aġlatmaġ içün ḥasret ile
Mışr-ı ḥüsne ol şeker-leb yine sulṭān olmış

Ḳanı bir bencileyin derd ile sevdāya düşüp
Zülf-i dilber gibi aḥvāli perīşān olmış

Būse-i la‘lini ‘ahdetmiş idi bir kerre
Şoñra işitdüm aña daḫi peşīmān olmış

Var mı bir **Şem‘ī** gibi [bu] işe ‘āşıḳ oluban
Gördügi her güzelüñ ḥüsnine ḥayrān olmış

85

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Ḫūbler cem‘ olup itmiş bu gice ṣoḥbet-i ḫāṣ
Def ṭutup çerḫe girüp mihr ü meh olmış raḳḳāṣ

Cehd idüp cām-ı maḥabbetle göñül mest olıgör
Ġam-ı dünyā-yi denīden idegör cānı ḫalāṣ

Ẕerre deñlü ‘amelüñ gün gibi tābende olur
Yār yolında eger zāhid iderseñ iḫlāṣ

İrimez yıllar ile gevher-i maḳṣūde eli
Olımaz degme kişi baḥr-i ṣafāde ġavvāṣ

Ḫūblerde niçe kez tecrübe itdi **Şem‘ī**
Āb-ı zerle yazıcaḳ eyledi te’ṣīr-i ḫavāṣ

---

84 İ: 39a
85 K: 230a, M: 275b, İ: 39b
2b olıgör: idegör İ

86

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Pādişāhüm bende-ḫāneńdür dil-i vīrāne baş
Gel ḳadem rencīde ḳıl bu külbe-i aḥzāne baş

Pehlevānler başmaġa kimdür bu gün hengāme-gīr
Görelüm gel sāḳiyā baş ḳo ayaḳ meydāne baş

Ḳan içüp ayaḳ götürmek nice olur göresin
Zāhidā başüńde devlet var ise meyḫāne baş

Sāḳiyā devrüńde baş ḳaldurmaz oldı ḫ'ābden
Meclis ehline ayaḳ götür biraz peymāne baş

Pehlevān iseń eger yanmaḳda ey pervāne gel
'Işḳ meydānında **Şem'ī**yle ṭutış ḥaşmāne baş

87

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gülşen-i kūyüńdurur Firdevs-i a'lāden ġareż
Pertev-i ḥüsnüńdurur nūr-ı tecellāden ġareż

Ẕerrece gelmez bańa sensüz cihānüń varlıġı
Gün yüzüńdür ey ḳamer-ṭal'et bu dünyāden ġareż

Bunca feryād ü figān ü bunca āh ü nāleler
Vaṣl-ı dilberdür cihānde bunca ġavġāden ġareż

Seyl-i eşkümdür cihānde ġarḳ-ı ṭūfāndan murād
Yaşümüń evṣāfıdur bu yidi deryāden ġareż

Vird ü ẕikri zāhidüń nāz ü niyāzı 'āşıḳuń
Bir perīnüń vaṣlıdur bunca temennāden ġareż

İki 'ālemde cemāl ise murādüń yāri gör
Zāhidā bilsem nedür sańa bu sevdāden ġareż

Olmayup bir ẕerrece **Şem'ī** küdūretden eṣer
Ḳalbi ṣāf itmekdurur cām-ı muṣaffāden ġareż

---

86 B: 285a
87 K: 230a, M: 275b, İ: 39b

88

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

Dilberā şīrīn lebüñden ṭatlu cānümdür ġareż
Ṣormadan anı ḥayāt-ı cāvidānümdür ġareż

Sen revān olup göñül ardüñce olduġı revān
Ey perī-peyker melek rūḥ-ı revānümdür ġareż

Her elifden sīnede ḳaddüñ nihālidür murād
Tāze tāze dāġlardan gülsitānümdür ġareż

Vā‘iẓüñ rūz-ı ḳıyāmetle cehennem didügi
Fürḳat-i dīdār ile sūz-ı nihānümdür ġareż

Ẕerreye almaz göñül mihr ile māhı **Şem‘i**yā
İki ‘ālemden benüm ol mihribānümdür ġareż

89

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

Devr-i ruḫüñde ẓāhir olup ey nigār ḫaṭ
Nesḫ oldı gül ṣaḥīfesine müşk-bār ḫaṭ

Göz göre ḳan içüp yine tezvīr eyledi
La‘lüñ getürdi ḳanımuza ey nigār ḫaṭ

Devr-i lebüñde luṭf ile yāḳūtı nesḫ ider
Reyḥanla gül yüzüñde yazaldan ġubār ḫaṭ

Gül mevsiminde gelse benefşe olur laṭīf
Devr-i ruḫüñde olsa n’ola āşikār ḫaṭ

Devr-i ḳamerde fitne-i āḫir zemān olur
Ortaya gelmeyüp n’ola ṭutsa kinār ḫaṭ

Zeyn eyleyüp reyāḥīn ile bāġ-ı cenneti
Eṭrāf-ı lālezārı ider sebzezār ḫaṭ

---

88 K: 230a, M: 276a, İ: 40a
1b anı: āb-ı K, İ
89 K: 230b, M: 276a, İ: 40a
6b sebzezār: sebzzār İ

7 Deryā-yi ġamden eyledi dil fülkini ḫalāṣ
Şükr eyle **Şem'î** irdi hele Ḫızır-vār ḫaṭ

90

Fā'ilātün Fa'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Noḳṭa ḳor meygūn lebüñe eyleyüp ṣūfī ġaleṭ
Ḫām olur cām üzre her kim bilmeyüp ḳorsa nuḳaṭ

İrişüp devr-i lebüñde virdi yāḳūte şeref
Mūcib-i şöhretdurur 'ālemde cānā ḥüsn-i ḫaṭ

3 Görmedüm ḳılca vefā mūy miyānüñden senüñ
Gerçi dirler dōstum "lā-ḫayra illā fi'l-vasaṭ"[81]

Aġlasam ey Yūsuf-ı Mışr-ı melāḥet ġam degül
Kūyüñe Baġdād dirler n'ola eşküm olsa Şaṭ

5 Bedr iken devr-i ḳamerde şanasın kim hāledür
Şem'iyā par par yanar ḥüsni tırāş olduḳça ḫaṭ

91

Mef'ūlü Mefā'īlün Mef'ūlü Mefā'īlün

1 Zāhid n'ola itmezse sen rūḥ-ı revānden ḫaẓ
Dil-mürdeler idimez cān ile cihānden ḫaẓ

Bār-ı ġam-ı dünyāyı dilden götür ey sāḳī
Mest olmayıcaḳ itmez dil devr-i zemānden ḫaẓ

3 Görmezse eger anı bir ḳılca ḳılur cānı
Göñlüm şu ḳadar eyler ol mūy miyānden ḫaẓ

Yay eyle büküp ḳaddüñ āhüñ oḳına ey dil
Dilberler iderlermiş tīr ile kemānden ḫaẓ

---

90 K: 230b, M: 276b, İ: 40a
1 1a ḳor: dir İ
81 Hadis-i şerif: "Vasat olmayan hayırlı değildir."
91 K: 230b, M: 276b, İ: 40b, N: 184a, Ü1547: 239b
3. beyit yerine:
Bir cür'a mey-i 'ışḳuñ virmez feleke zevḳın
'Āşıḳlar iderlermiş dünyāce hem andan ḫaẓ N, Ü1547

5 **Şem‘ī** ruḫınüñ ẕikri nūr āyetidür dilde
Biñ cān ile dil eyler bu vird-i zebānden ḥaẕ

92

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Ġam degül itsem ümīd-i vaṣl ile cāne vedā‘
Yegdür ölmek tīġ-i hicrān ile ammā inḳıṭā‘

Sāḳiyā meclisde her dem būse-i la‘lüñ içün
Cān virüp cān almadur ‘āşıḳlar itdügi nizā‘

3 Gözlerümdür gönlümüñ sırrın dem-ā-dem fāş iden
Ḥaḳ dimişler “külli sırrın cāveze’l-işneyni şā‘”[452]

Yāre fürḳat yāresin ta‘līm idenler bitmesün
Oñmasunlar dāġ-ı hicrānı idenler iḫtirā‘

5 Cūşa gelmiş cām-ı ‘ışḳuñla bu cümle kāyināt
Çerḫe girmiş ey melek mihrüñle māh eyler semā‘

Mest olup ‘ışkuñ meyiyle itmeyen keşf-i ḥicāb
Sāḳiyā cām-ı lebüñ sırrına bulmaz ıṭṭılā‘

7 Gün yüzinde görmemiş **Şem‘ī** seḥāb-ı zülfini
Dünyede bulmaz belī nūr ile ẓulmet ictimā‘

93

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Gül yüzüñle yaḳdı ḫālüñ baġruma dāġ üzre dāġ
Anlaruñ şevḳiyle buldum lāle vü gülden ferāġ

---

92 K: 231a, M: 276b, İ: 40b, AE: 133a
1a cāne: yāre İ // Yegdür: Biñ kez İ
452 “İkiyi geçen her sır şüyū‘ bulmuştur.”
7a seḥāb-ı: ḥicābı İ
7. beyit: Vaṣf-ı dendānuñda naẓm-ı dür-nişārın **Şem‘i**nüñ
Āferīn oḳur nigārā her kim itse istimā‘ AE: 133a
93 K: 231a, M: 277a, İ: 41a, B: 305a
1a baġruma: cānuma K, M, İ

Sînemüñ dāġı ṣafāsı külḫanı gülşen ider
Eşk-i çeşmüm lālezāriyle bańa ṭaġ üstü bāġ

Öykünürem dir-imiş şekker lebüñe ḫusrevā
Kelledür baġlansa cāyiz ḥaddi ẕātında dimāġ

Bön düşürmişler seni la'li şerābın dilberüñ
Ṭatlu ṭatlu nūş iderler zāhid aġzüñden araġ

Nūş idersin baş açuḳ mihr ü maḥabbet cāmını
Bende-i sulṭān-ı 'ışḳuz ḳullara olmaz yaṣaġ

'Āşıḳ-ı bīmāre tīmār eylemek āsān olur
Olduġınca sen güzeller serveri 'ālemde ṣaġ

Her elif sînemde oldı **Şem'i**yā rūşen delīl
Yüregüm yāġını yaḳar dāġlar olup çerāġ

94

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Sāḳiyā dilden götür ḫavfı berü ṣun cām-ı ṣāf
Bāde-i mihr ü maḥabbet içmeyen olmaz mu'āf

Āteş-i hecr ü firāḳ-ı yārden ḫavfüm ziyād
"Yā ġıyāṯe'l-müsteġīṯīn neccinā mimmā neḫāf"[82]

Ḳıṣṣe-i efsāne-i tezvīrdendür bu riyā
'Āşıḳ-ı ṣādıḳda olmaz da'vī-i lāf-ı güẕāf

Cümle-i maḳṣūd bir ma'nīde ammā ṣūretā
Ġālibā ḫāl ü ḫaṭ-ı zülfüñden oldı iḫtilāf

Ẕerrece bilmez lebüñ ḳılca miyānüñ añlamaz
Biñ yararsa ger ḳılı diḳḳatle fikr-i mū-şikāf

2a dāġı ṣafāsı külḫanı gülşen: dāġ-ı ṣafāsı gülşeni külḫan İ
3a şekker: sükker İ
4a la'li: la'l-i İ
94 K: 231b, M: 277a, İ: 41a
82 Hadis-i Şerif: "Ey yardım isteyenlere yardım eden! Bizi korktuğumuzdan koru."
3a bu riyā: bī-riyā K, M

Merve ḥaḳḳıyçün niçe nūr-ı Ṣafāler kesb ider
Āsitānüñ Ka'besin gün gibi iderler ṭavāf

7 Her kişi kim ṭoġrudur 'ışḳuñda ey serv-i sehī
Ṣem'ī-veş yanup diler 'öẕrini eyler i'tirāf

95

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Ey devrinüñ güliyle müzeyyen behār-ı luṭf
Ḫurrem nesīm-i ḫulḳuñ ile sebzezār-i luṭf

Ser-sebz ü şād ü ḫurrem olursa 'aceb midür
Gülzār-i devletüñde aḳar cūy-bār-ı luṭf

3 Devr eyleyüp cihānı ṭapüñde ḳarār ider
Oldı felekde gün gibi ẕātüñ medār-ı luṭf

..... ? degül taḥayyür-i şāh ü gedāyiken
Ẕāt-ı şerīfüñ ile ider iftiḫār-ı luṭf

5 Tā ḥaşr olınca fitne vü āşūbı def' ider
Seng-i ḥarāret ile yıḳalar ḥişār-ı luṭf

Dil-teşneler hevāsıyile cüst-ü-cū ider
Ġam yime **Şem'ī** bir gün irer çeşmesār-ı luṭf

7 Devlet anüñ ki mālik-i melek-sīmā ola
'İzzet anüñ ki oldı musaḫḫer diyār-ı luṭf

96

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Cān naḳdini virsem n'ola cānāne tekellüf
Eyler ḳul olan varını sulṭāne tekellüf

Geh cevr ü gehī nāz ü gehī şīvelerüñden
Maḳṣūdüñ eger cān ise cānā ne tekellüf

6a nūr-ı: nūr ü M, İ
95 M: 277b
96 B: 306b

Bezm içre meye şundı elin ḳıldı nevāziş
Bir deste güli eyledi mestāne tekellüf

Rindler niçe kez almış iken būsesin anüñ
Gör kīseyi çekmez yine ṭavrāne tekellüf

Gülşende idüñ dün gice **Şem'î** yine gündüz
Bir tāze ġazel gül gibi yine yārāne tekellüf

97

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün

Çün işiginde yārüñ ben ḫāksāre yir yoḳ
Bildüm ki yirde gökde hergiz ḳarāre yir yoḳ

Deryā-yi eşk-i çeşmüm 'arż itdi mācerāyı
Ol serv-i nāz geldi didi kināre yir yoḳ

Bu şerḥa şerḥa sīnem göynüklerümle pürdür
Dāġ-ı cefāye hergiz ey māh-pāre yir yoḳ

Sensüz ḥayāt-ı 'ömrüm ġāyetde müşkil ancaḳ
Gel hey ḳıyāmetüm gel bu intiẓāre yir yoḳ

Āhümle eşk-i çeşmüm yir gök götürmez ey meh
Mihrüñle yirde gökde ben ḫ*ā*r ü zāre yir yoḳ

Şehrinde ol perīnüñ ṣıġmaz selāmet ehli
Şem'î melāmet ol kim nāmūs ü 'āre yir yoḳ

98

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Benüm 'ālemde ey meh-rū senüñ gibi nigārüm yoḳ
Ayaġuñ ṭopraġı ḥaḳḳı ṭapüñden özge varüm yoḳ

---

97 K: 231b, M: 277b, İ: 41a
1b hergiz: ayruḳ M, İ
2b geldi: gördi İ
6a perīnüñ: ġarībüñ M
98 K: 232a, M: 278a, İ: 41b
1b özge: ġayri İ

Şalınur sāye-veş üftādeler bir serv-ḳadd ile
Dirīġā dehr bāġında benüm bir gül-ʿiẕārüm yoḳ

Ser-i kūyüñ diyārümdür işigüñ iti yārümdür
Ġarībem dōstum ayruḳ benüm yār ü diyārüm yoḳ

Beni maḥrūm idüp itdüñ raḳībi kendüñe maḥrem
Dirīġā āsitānüñde bir itce iʿtibārüm yoḳ

Benüm cānān ile çün kim bütündür ʿahd ü peymānum
Şınursa kāsesi çerḫüñ ḳo şınsun inkisārüm yoḳ

Şerāb-ı ʿışḳ ile mestem gidüpdür iḫtiyār elden
Güzeller sevmede şūfī anüñçün iḫtiyārüm yoḳ

Ezelden **Şem'ī**yem sāḳī şerāb ü şemʿe yār oldum
Cihāne ʿışḳ ile geldüm benüm zühd ile kārüm yoḳ

99

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḥalḳa-i dūd-ı siyāhı bu dil-i maḥzūnüñ
Āşiyān oldı başında nitekim Mecnūnüñ

Āh-i Şebdīz gibi kimse ayaḳdaş olımaz
ʿIşḳ yolında semendine mey-i Gülgūnüñ

Ey Süleymān-ı zemān ḳande çeker mūr-i żaʿīf
Ṭaġ u ṭaş çekmez iken cevri yükin gerdūnüñ

Sāḳi-i devr-i zemānüñ ne ʿaceb ḥāleti var
Cān virür dökmege ḳanın bu dil-i pür-ḫūnüñ

Ṣāf iden ḳalbümüzüñ naḳdini ʿışḳ āteşidür
Ḳıymeti artuġ olur yansa oda altunuñ

Ṭolaşan gün gibi dünyāyı naẓīrüñ görimez
Miṣl ü mānendi mi var dünyede sen meh-rūnüñ

Maḥv olur yaşüñi **Şem'ī** göricek deryālar
Ne ḳadar cūşı ola baḥre iren Ceyḥūnüñ

---

99 K: 232a, M: 278a, İ: 41b
6a Ṭolaşan: Ṭolaşır İ

100

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Lāle kim virdi nişānın bu dil-i pür-ḫūnüñ
Dāġlanmış cigeri pāresidür Mecnūnüñ

Ne revādür bu ki devrüñde senüñ döne döne
Ṭās ṭās aġuların nūş idevüz gerdūnüñ

Reh-i 'ışḳuñda ne tozlar ḳoparam āhümle
Ḫaṭ-ı Şebdîzüñe ḳoşduñ çü ruḫ-ı Gülgūnüñ

Bezm-i ġamde şanemā ḳāmetümi çeng idüben
Cānümüz bir ḳıla döndürme midür ḳānūnüñ

Olur olmaz yire gün gibi tenezzül itme
Cān gögidür yiri sen māh-i hilāl-ebrūnüñ

Bülbül-i ḫaste-dilem nāleme raḥm eyle didüm
Didi kim yañşaḳ olur ḫasteliġi şayrunuñ

Yaşüñi men' idimez **Şem'î** vücūdüñ fikri
Bir avuç ḫāk yolın baġlayımaz Ceyḥūnüñ

101

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Mihr ü mehdür müşterī 'ālem ḫarīdārüñ senüñ
Germ olursa ṭañ mıdur gün gibi bāzārüñ senüñ

Bāġ-ı cennet nergesi çeşmüñ yüzüñdür gülşeni
Açılur göñli gözi kim görse dīdārüñ senüñ

Yā ser-i mūdur dehānüñ naḳşı yā ḫod ẕerredür
Söyledükce ḳıl yarar diḳḳatde güftārüñ senüñ

Dūd-ı āh-i pür-şerārümle dönerler üstüñe
Mihr ü māh ile feleklerdür hevā-dārüñ senüñ

---

100 K: 232a, M: 279a, İ: 42a
1b pāresidür: yāresidür İ
101 K: 232b, M: 278b, İ: 42a
3a Yā: Yār İ; naḳşı yā ḫod: noḳṭası yā İ

5 Oynayaldan yār ile mihr ü maḥabbet nerdini
Çıñradur ey dil felekler ṭāsını zārüñ senüñ

Ola kim bir gün şoraydı ḫāṭırum nāgeh diyü
Yıllar oldı istemez tīmārı bīmārüñ senüñ

7 İki ʿālemde kesilmezler yanüñden bir nefes
Derd ü ġamdür Şem**ʿi**yā yār ü vefādārüñ senüñ

102

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ey dil-i dīvāne kim eylerdi tedbīrüñ senüñ
Zülf-i dilber olmasa boynüñde zencīrüñ senüñ

Ruḫlerüñ gün beñlerüñ seyyāreler ḳaşüñ hilāl
Bir muṣavver nūrdur ey māh taṣvīrüñ senüñ

3 Zāhidā sen "aḥseni taḳvīm"e[83] inkār eyledüñ
Oldı rūşen gün gibi ʿālemde tezvīrüñ senüñ

Ol ḳadar yüz buldı senden kim dem-ā-dem dōstum
Baş keser ḳanlar döker yanüñde şemşīrüñ senüñ

5 Geldüginçe sīneme bir laḥẓe ārām eylemez
Ey kemān-ebrū igen nāzük geçer tīrüñ senüñ

Didüm ey meh gün yüzüñ vaṣfın oḳurdum ḫ^{v}ābde
Didi kim ġāyet güzeldür ḥüsn-i taʿbīrüñ senüñ

7 Üstüñe odlar yaḳar bu āh-i āteş-bārden
Şemʿiyā ol āhdur od eyleyen yirüñ senüñ

---

102 K: 232b, M: 279a, İ: 42b
1a eylerdi: eyledi İ
83 et-Tîn 95/4: "...en güzel biçim..."
5b tīrüñ: ġamzeñ İ

103

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Aldı gönlüm dōstlar bir dil-rübāsı Bursanüñ
Kūyi cennet kendüzi ḥūrī-liḳāsı Bursanüñ

Sāye-veş ḳaldum ayaḳde niçe irişsün elüm
Kendüyi gökde ṭutar her meh-liḳāsı Bursanüñ

Geh Buñarbaşın gehī āb-ı ḥayātın gösterür
Gözlerüm yaşiyle ekşer mācerāsı Bursanüñ

La'lden mīve getürmiş serv-i sīmīnler biter
Ḫāki cevher rūḥ-perverdür hevāsı Bursanüñ

Gün gibi mīzāne gelmiş şanki bir Yūsuf-cemāl
Āsümān işigi kendü meh-liḳāsı Bursanüñ

Aḳçesüz pulsüz ḳuçar 'uryān idüp dilberleri
Dām idüp ḥavżın ḫoş olur ḳaplucāsı Bursanüñ

Bir içim şuyından odlu olmaduḳ **Şem'ī** anüñ
Gün gibi yaḳdı velī her bī-vefāsı Bursanüñ

104

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Yaḳdı gönlüm dōstlar bir meh-liḳāsı Bursanüñ
Yanalum yanmaḳdurur çün muḳteżāsı Bursanüñ

Şehri gülzār-i İrem yaylaġı Firdevs-i berīn
Gösterür iki cihān ẕevḳın şafāsı Bursanüñ

Yār dīdārın görüpdür ol şafāden germ olup
Cenneti 'aynüne almaz ḳaplucāsı Bursanüñ

Cām elinde Cem gibi geçmiş maḥabbet taḫtına
'Ālemüñ sulṭānıdur her bir gedāsı Bursanüñ

---

103 M: 279b, İ: 42b
1b Kūy-ı: Kūyı K, M; kendüzi: kendüsi İ
3a 'arż ider: gösterür İ
104 K: 233a, M: 279b, İ: 43a

5 Başüñe odlar yaḳar mihrüñ ṭuyar meh-pāreler
Şem‘iyā āh itme götürmez hevāsı Bursanüñ

105

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Olalı ḥüsnüñ behişti ġayret-i ḥūr ü melek
Ḳadr ile oldı işigüñ Ka‘besi reşk-i felek

Ḫāk-i pāyüñ gözüme ṭursun eger bilmez isem
Gözlerüñ zaḫm urduġınca la‘lüñ ekdügi nemek

3 Dāḫil itmez ḥāşılı dil māhı mihrüñ kūyine
Şāh-i ‘ışḳuñ ḫāşıdur ṭīmāre olmaz müşterek

Ḫāliş olduḳ zer gibi seng-i cefāden vaz gel
Çün ‘ayārı ṣāf ola ṣarrāfe ‘ayb olur meḥek

5 ‘Āşıḳ-ı ṣādıḳlaruñ men‘ itme sürsünler yüzin
Çün seg-i kūyüñ izidür gül gibi ‘izzet gerek

Dāġ ile hicrān yaḳup deldi firāḳın ṭīġ ile
Bir naẓerle itmedi ẓālim gözüñ bir kez dilek

7 Başüñe ey **Şem‘ī** dönmezdi bu ṭāḳ-ı lāciverd
Dūd-ı āhüm olmayaydı yir yir altundan direk

106

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

1 Şerāb-ı la‘lüñi sāḳī ne cān imiş bildük
Göñülde ḥālet ü tende revān imiş bildük

Göñülde çünki meḥekdür şerāb-ı ḥālet-i ‘ışḳ
Şekerde leẕẕet ü neyde fiġān imiş bildük

3 Behā-yi ḥüsnüñi arturdı mihrüñ ammā kim
Metā‘-ı vaṣlüñe hicrān ziyān imiş bildük

---

105 K: 233a, M: 280a, İ: 43a
6b naẓerle: naẓer de İ
106 K: 233a, M: 280a, İ: 43b

Bir anda ʿaḳlımuz aldı şerāb-ı laʿl-i lebüñ
Bizümle ṣoḥbet-i ḥüsnüñ bir ān imiş bildük

Kitāb-ı āyet-i ḥüsnüñ gelince itdi temām
Ḫaṭuñı fitne-i āḫir zemān imiş bildük

Dehānı yoḳlıġına ẕerre deñlü yoḳ şüphe
Miyānı ḳılca belürmez gümān imiş bildük

Görince bezm-i maḥabbetde yanduġum sāḳī
Didi ki **Şem'î**yi biz de ne şān imiş bildük

107

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Rūze-i hecrüñde ʿıyd-i vaṣl içün oldum hilāl
Geçmedüm göñlekden ey meh gerçi kim oldum ḫayāl

Ol elā gözlüm süzüp nergeslerin yüz nāz ile
Ḳan ider ḳan üzre geymiş gül gibi al üzre al

Ayuñ on dördin gümüş serv üzre taṣvīr eylemiş
Gün yüzüñle ḳāmetüñ Naḳḳāş-ı ṣunʿ-ı bī-miṣāl

Cürʿañı ṣunmaḳ raḳīb-i kāfire maḥż-ı günāh
Göz ucıyla merḥabā aġyār ile ʿayn-ı vebāl

Eylesün ḳadri şeb-i zülfüñ nuḥūsetden ḫalāṣ
ʿIydimüz olsun mübārek gün gibi ʿarż it cemāl

Ḫasret-i mūy miyānüñle senüñ ey ġonce-leb
Şöyle inceldüm vücūdüm idimez kimse ḫayāl

Şem'îyā geçdi günüñ hicrān-ı dünle āh kim
Gün ṭoġup başüñe bir gün görmedüñ ṣubḥ-ı viṣāl

108

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḳande var laʿl-i leb-i yār gibi şānı güzel
Dostlar olsa n'ola ehl-i dilüñ cānı güzel

---

107 K: 233b, M: 280b, İ: 43b
108 K: 233b, M: 280b, İ: 43b

Gülşen-i bāġ-ı cemāle güzelüm sencileyin
Gelmedi bir yüzi gül serv-i ḫırāmānı güzel

Didiler çerḫe girüp yār semāʿ eyleyicek
Nice ṭāvus ola bu resm ile cevlānı güzel

Gerçi baḫtı ḳaredür zülf ü ruḫüñ gibi velī
ʿĀşıḳuñ iki cihānde dīni īmānı güzel

Ṭūṭi-i ṭabʿ-ı şeker-bārüme dem-sāz olımaz
Gülşenüñ gerçi olur mürġ-ı ḫoş-elḥānı güzel

Gülşen-i ḥüsne gelür yüz levḥasın bāli gibi
Gelmeye bir yüzi gül ġonce-i ḫandānı güzel

Cān virüp olsa cüdā laʿl-i revān-baḫşinden
Şemʿī-yi ḫaste-dilüñ oldı meger cānı güzel

109

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Aldı biñ şīveyile göñlümi bir nāzı güzel
Fitne-i devr-i ḳamer ġamze-i ġammāzı güzel

Aḳıdur ḫalḳı ayaġına yaşüm gibi revān
Gülşen-i şīvede bir serv-i ser-efrāzı güzel

Ḳonmayup degme yire kendü hevāsında uçar
Bir hümā sāyelü şāhin gibi pervāzı güzel

Göñlümüñ kebkini ṣayd eyledi şāhin baḳışı
Altun üsküflü şu bir Rūm ili şahbāzı güzel

Yüregüm aġzuma gelür işidüp ġonce lebi
Söylese nāz ile bülbül gibi āvāzı güzel

Ḫaṭṭ-ı Reyḥānī yazar gül gibi göñlüñ açılur
Olmaya bāġ-ı ruḫ-ı yār gibi yazı güzel

3a yār semāʿ eyleyicek: nāz ile reftār idicek İ
109 K: 234a, M: 281a, İ: 44a
6a Ḫaṭṭ-ı Reyḥānī: Ḫaṭṭı Reyḥānı K, M

7 **Şem'i**yā "nūrun ʿalā nūr" idi[84] meclisde eger
Gelse bir Zühre-cebīn olsa ser-āġāzı güzel

110

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Bedr olup māh olımaz ol ruḫ-ı zībāye bedel
Nice kevkebdür olan māh-i şeb-ārāye bedel

Ne ḳadar virse şeref sünbül ü gül cennāte
Gül yüzüñle olımaz zülf-i semen-sāye bedel

3 Bilmedi n'eydügin iksīr-i ḥayāt-ı ebedī
Ayaġuñ ṭopraġın ol kim göre dünyāye bedel

Gönlüñi cennet idüp ʿāşıḳ-ı dīdār eyler
İki ʿālemde ne var cām-ı muṣaffāye bedel

5 Ṭutalum irdi elüñ āb-ı ḥayāta ṣūfī
Mey-i ʿışḳ ile ne var gün gibi ṣahbāye bedel

Ḫūbluḳ ḥükmi olup olalı dīvān-ı cemāl
Yazmadı kimse nişān ol ḳaşı ṭuġrāye bedel

7 **Şem'i**yā "nūn ü ḳalem"[85] ḥaḳḳıçün olmaz hergiz
Māh-i nev luṭf ile ol ġurre-i ġarrāye bedel

111

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Yār bir būsesini ger ṭuta biñ cāne bedel
Bir kerem olmaya dünyāde bu iḥsāne bedel

Güle baḳsa yüzüñe gül gibi gönlüñ açılur
Ne müferriḥ ola ol ġonce-i ḫandāne bedel

3 Gülşen-i bāġ-ı behiştüñ ola ger mīvesi nāz
Olmaya şīvede ol serv-i ḫırāmāne bedel

---

84 en-Nûr 24/35: "...nûr üstüne nûrdur."
110 K: 234a, M: 281a, İ: 44a
5b gün gibi şahbāye bedel: cām-ı muṣaffāye bedel İ
85 el-Kalem 68/1: "Hokka ile kaleme (...) andolsun."
111 K: 234b, M: 281b, İ: 44b

Saña ey yüzi güneş māh muḳābil olımaz
Nic'ola şem'-i şebistān meh-i tābāne bedel

Sūz-ı 'ışḳ ile görinmez gözüme nār-ı caḥīm
Ḳorḳum oldur ki olam āteş-i hicrāne bedel

Dili ṭatlu sözi şīrīn lebi cān gibi leẕīẕ
Bu ḥalāvetle kim olur o perī şāne bedel

Şem'iyā kimdür olan ol şeh-i ḫūbāne naẓīr
Olmaya dünya serāyinde Süleymāne bedel

112

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ey güneş yüzlü beni eyleyimez kimse ḫayāl
Olmışam tāb-ı teb-i mihrüñ ile şöyle ḫayāl

Görinen gökde hilāl ile sitāre şanmañ
Göz diküp çerḫ-i felek ḳaşdine açdum çengāl

Nitekim bülbül ide ġonceye biñ dürlü niyāz
Nitekim ġonce ide bülbüle şad ġunc ü delāl

Baña rām olmaz idi tevsen-i dehr-i ser-keş
Yaşimüñ silsilesi ṭaḳmasa boynına 'iḳāl

Ḳo şikāyet sözini vaḳt-i dü'ādür **Şem'ī**
Ḥālüñi sen ḳo şikāyetle dimeñ emr-i muḥāl

113

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Gül gibi geydi o meh rūyine bir cāme-i al
El içün gönlümüzi almaḳ içün eyledi āl

Görmedi gün yüzini bir naẓer ol dildārüñ
Māh-i nev anüñ içün egnine geydi ḳare şāl

7b Olmaya dünyā sarāyında Süleymāne bedel: Kim ola kim ola ol şāh-ı Süleymāne bedel İ
112 B: 367a
113 B: 367a

3 Nice medḥ eyleyeyin ʿaḳlın alur her görenüñ
Gözi cādū ṣaçı sünbül yüzi gül ḳaşı hilāl

Secde ḳılmış ḳaşı miḥrābına ḫāl-i siyehi
Ṣanasın kim ḥarem-i Kaʿbeye yüz sürdi Bilāl

5 **Şem'i**yā sūre-i "ve'l-leyl"[86] gelür ṭāliʿüñe
Her ḳaçan muṣḥaf-ı ḥüsninden o dilber aça fāl

114

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Görmeyelden gün yüzüñ ey māh-i tābānüm benüm
Ṣubḥe dek yılduz ṣayar bu çeşm-i giryānüm benüm

Gün gibi altun beneklü āsümānīler geyüp
Seyr ider yılduzlar ile māh-i tābānüm benüm

3 Aller geymiş ḳızıl güller ṭaḳınmış başına
Ḳanġı gülşenden gelür serv-i ḫırāmānüm benüm

Cām içüp her bir gedāyile öpüşme dem-be-dem
Ḳan olur ḳan üstine devletlü sulṭānüm benüm

5 Ney gibi baġrüm delüp iñletme her dem ey felek
Çün bilürsin yirde ḳalmaz āh ü efġānüm benüm

Görinen ṣanmañ ṣafaḳdür sāġer-i ḫurşīd ile
Sāḳi-i devrān elinde devr ider ḳanüm benüm

7 Ruḫleri ʿaksin temāşā eyledüm peymānede
Şem'īyem meh-rūler ile geçdi devrānüm benüm

115

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Dost medḥinden ne şādī ẕemm-i düşmenden ne ġam
Fāriġ ü āzādeyem birdür yanümde medḥ ü ẕemm

---

86 el-Leyl 92/1: "Andolsun (...) geceye"

114 K: 234b, M: 282a, İ: 45a
5a her: bir İ
7b devrānüm: peymānüm K, M

115 K: 235a, M: 282a, İ: 44b

Gerçi kim benden geçüpdür tīr-i müjgānüñ senüñ
Ölmeyince ey kemān-ebrū ben andan geçmezem

Çekmeyenler ḳāmet ü zülf ü dehānüñ cevrini
Bilmedi ʿālemde hergiz n'eydügin derd ü elem

Sāḳi-i gül-ruḫ elinden içdügüm ḫūn-ı ciger
Ḫıżr elinden virmez ol ḫaẕẕı hezārān cām-ı Cem

Fürḳatüñ derdine cānā var mıdur didüm devā
Ol ṭabīb-i cān didi laʿlümdurur her derde em

Cīm-i zülfüñ mīm-i aġzüñle bir olup dem-be-dem
Noḳṭa ḳorsa ḫālüñ eyler cimlerüñ ḳaddini ḫam

Vaṣl-ı dilberden ider iki cihānde nā-murād
ʿĀşıḳa çoḳ ẓulm ider ey dil bu çerḫ-i pür-sitem

Leşker-i eşkümle baḫtüm gördi ceng itmek diler
Şemʿiyā gökde sitārem çekdi āhümden ʿalem

116

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

ʿĀr idermiş beni öldürmege ol sīm-tenüm
Varayın yalvarayın boynüme ṭaḳup kefenüm

Rāżıyem her ne iderse bańa serv ü semenüm
Tīġ-i cevriyile ṣad pāre ḳılursa bedenüm

Ḥulle-i cennet olursa çekeyin çāk ideyin
Dem-i vuṣletde bańa ḫāyil olur pīrehenüm

Ṭuymaya girsem eger ẕerrece mürüñ gözine
Ey Süleymān-ı zemān şöyle ḫayāl oldı tenüm

Tek beni zülf-i dil-āvīzüñe ber-dār eyle
Çekeyin pādişehüm kendü elümle resenüm

Gözlerüm yaşı gibi çıḳdı gözümden dünyā
Yārden ġayri görinmez gözüme kimse benüm

---

116 K: 235a, M: 282a, İ: 45b
3b Dem-i: Şeb-i K
4a ẕerrece mürüñ: mür-ı ẓa'īfüñ İ

Yumaġa la'lüñ içün çeşme-i ḥayvānden elüm
Yaraşur ay ü güneş olsa gümüşden legenüm

Şem'îyem künc-i ġamüñ virmezem ey meh felege
Gülşen-i bāġ-ı cinānden bańa yigdür vaṭenüm

117

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Yār yolında külek-i cānı fidā eyleyelüm
Āḫiret ḥaḳḳını dünyāde edā eyleyelüm

Ḳavlümüz cān virüben 'ahde vefā itmek idi
Ṭuralum ḳavlümüze 'ahde vefā eyleyelüm

Ḳaşı miḥrābına 'uşşāḳ sücūd itmek içün
Maḥfil-i 'ışḳa çıḳup yine ṣalā eyleyelüm

Ḳavlüñi boynumuza eyle ḥamāyil diyelüm
Ḫışm idüp sögse gerek biz de dü'ā eyleyelüm

Sāḳī-i devr ola kim bizi ayaḳden götüre
Baş açup el götürüp medḥ ü ṣenā eyleyelüm

Yāri oḳ gibi başup baġrümüze aġyārüñ
Bükelüm ḳāmetini reşk ile ya eyleyelüm

Şem'iyā bezm-i maḥabbetde mükedder olana
Cām-ı 'ışḳı ṣunalum ehl-i ṣafā eyleyelüm

118

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Görinen eflāk ṣanmañ dūd-ı āhümdür benüm
Pādişāh-i 'ışḳam ol çetr-i siyāhümdür benüm

Ṣāh-i 'ışḳam almaġa mihr ü maḥabbet taḫtını
Āteş-i āhüm 'alem eşküm sipāhümdür benüm

---

117 K: 235b, M: 282b, İ: 46a
2b Ṭuralum: Duralum İ
118 K: 235b, M: 282b

3 Dāġlar kim urmışam bu sīne-i sūzānüme
Mihrüñe ey māh-rū ṣādıḳ güvāhümdür benüm

Çīn ü Māçīni açup gün gibi tīġ-i ḥüsn ile
Rūm ü Şāmı feṯḥ iden gün yüzli māhümdür benüm

5 Sālik-i ʿışḳam benüm pīrüm ḫarābāt ehlidür
Gūşe-i meyḫāne künc-i ḫānḳāhümdür benüm

Kārbān-ı cān ü dil gitdükce kūyüñden yaña
Kūs-ı riḥlet nāle vü feryād ü āhümdür benüm

7 **Şem‘ī**yem mihrüñle ey māh-i cihān-ārā senüñ
Yanduran āfāḳı sūz-ı ṣubḥgāhümdür benüm

119

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

1 Dińlemezsin bir nefes ey yüzi gülzārüm benüm
Arturursın dem-be-dem bülbül gibi zārüm benüm

Ḫusrevā ʿarż eylemezseñ laʿl-i şekker-bārüñi
Nuṭḳa gelmez ṭūṭī-i ṭabʿ-ı şeker-bārüm benüm

3 Sāḳī-i ʿıyş ü ṭareb el çekdi ben dil-ḫasteden
Ḳandesin hey ġam diyen yār-i vefā-dārüm benüm

Lāle-veş baġrüm yaḳup ḳan aġlasam ʿayb eylemeñ
Bī-vefādur dōstlar dünyā gibi yārüm benüm

5 Leblerüñ vaṣfındadur ey Ḫusrev-i Şīrīn-dehen
Şehd ü şekkerden leẕīẕ olduġı güftārüm benüm

Yanmaġa ʿışḳ odına pervāne eyler ādemi
Bezm-i ḥüsnüñ şemʿidür ṭūmār-ı eşʿārüm benüm

7 Sīm-i eşküm **Şem‘i**yā ḫarc eylemezdüm ṣu gibi
Mey içüp maḥbūb sevmek olmasa kārüm benüm

---

119 K: 235b, M: 283a, İ: 45a
2a şekker: sükker İ
3b yār-ı: yār ü İ

120

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

‘Ālemüñ ḥüsn ile sen cānānısın Yūsufcuġum
La'l-i cān-baḫşüñle cānler cānısın Yūsufcuġum

Ben senüñ Ya'ḳūbunam derd ü belā vü ḥüzn ile
Sen güzellük mülkinüñ sulṭānısın Yūsufcuġum

Māh-rūler aresinde gün gibi bir dānesin
Şimdi şehrüñ āfet-i devrānısın Yūsufcuġum

Secde itse mihr ü meh n'ola ayaġuñ tozına
Mışr-ı ḥüsnüñ Yūsuf-ı Ken'ānısın Yūsufcuġum

Vaşlüñe cānler virüp n'ola idersem ārzū
Ḫaste göñlüm derdinüñ dermānısın Yūsufcuġum

Bülbül-i şūrīde-veş iñletme her dem zār ü zār
Gülşen-i ḥüsnüñ gül-i ḫandānısın Yūsufcuġum

Şem'î-yi bī-çāreden men' eylemezsin la'lüñi
Ḫāşelillāh sen mürüvvet kānısın Yūsufcuġum

121

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Eşküm dökildi dāne gibi ḳaddüm oldı dām
Ṣayd olduġuñ işideli ey kebk-i ḫoş-ḫırām

Hercāyīliḳde gün gibi hīç yoḳdur eksügüñ
Māhiyyetüñ bilindi senüñ ey ḳamer temām

Kāfir raḳībe cām-ı lebüñ eyleyüp ḥelāl
Sāḳī revā mıdur idesin ‘āşıḳa ḥarām

Yolüñde cān virenlere ser-keşlik eyleyüp
Her bir ḫasīse dehr-i denī gibi olma rām

---

120 K: 236a, M: 283b, İ: 45b
6a zār ü zār: zār-ile M
121 K: 236a, M: 283b, İ: 46a

5 Lāyıḳ degül ki **Şem‘ī** yana nār-ı hecr ile
Sen ġayrilerle ‘ıyş idesin ey ṣanem müdām

122

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Alursa cānümi ġamzeñ n’ola ‘ömrüm revān olsun
İçerse leblerüñ ḳanüm efendüm nūş-ı cān olsun

Niçe başlar gider ḳanlar dökilür kimseler ṣormaz
Ṭarīḳ-ı ‘ışḳdur bunda dimezler ḳana ḳan olsun

3 Perī-peyker melek-sīmā güzeller çoḳdurur ammā
Görinmez gözüme sensüz gerek ḥūr-ı cinān olsun

Begüm ‘uṣṣāḳa dād itseñ n’ola dīvān-ı ḥüsnüñde
Ṣaçüñdür ‘adl zencīri lebüñ Nūşinrevān olsun

5 Unutsun ḫalḳ-ı ‘ālem ḳıṣṣe-i Mecnūn ü Ferhādı
Didi bir iş ideyin kim cihānde dāstān olsun

Yoluñda oḳ gibi ṭoġru degülsem ey kemān-ebrū
Bükilsün dāl-i zülfüñden elif ḳaddüm kemān olsun

7 Oñulmaz derdüñüñ dāġın yüri ‘arż eyle dildāre
Niçe bir sīnede **Şem‘ī** bu göynükler nihān olsun

123

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

1 Behār eyyāmıdur ḥaẓẓ it yüri bir serv-i bālāden
Teferrücgāhdür ‘ālem göñül ḳalma temāşāden

Seni bu ḥüsn-i ḫulḳ ile görenler hep melek dirler
Ḥaḳīḳatde perī yüzlüm degülsin sen bu dünyāden

---

122 K: 236b, M: 283b, İ: 46b
2a ṣormaz: bilmez İ
4b Nūşinrevān: Nūşirevān İ
5b ideyin: ideyim M, İ
123 K: 236b, M: 284a, İ: 46b
1a bālāden: ra’nāden M, İ

Boyüñ Ṭūbī yüzüñ cennet ṭudāġuñ āb-ı Kevṣerdür
Bu vech ile güzel ḳopmaz meger Firdevs-i a'lāden

Ḥasūd ölsün diyü dildārı öpmek leẕẕet-i cāndür
Ne bilsün aġzı ṭadını yimeyenler bu ḥelvāden

Yolüñde ḫāk olup 'ömrüm ḥayāt-ı cāvidān buldum
Ayaġuñ ṭopraġı yigdür bańa dünyā vü 'uḳbāden

'Aceb deryādurur deryā-yi eşk-i çeşmi 'uşşāḳuñ
Nesīm-i āhsüz geçmez felek fülki bu deryāden

'Acāyib ḥāleti vardur gelen gitmez Sitanbulden
Ṣanasın bāġ-ı cennetdür giren çıḳmaz Ḳalataden

Cihānde **Şem'î**-yi şūrīde-veş bir rind-i ḳallāşem
Neden geçdümse geçdüm geçmezem cām-ı muṣaffāden

124

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Dil ṭutdı rāh-i 'ışḳuñı zāhid riyā yolın
Āsān degül gözetmek efendi belā yolın

Pāk itmeyince yolını āb-ı revān gibi
Her tīre-dil ḳaçan vare ehl-i ṣafā yolın

Öñ virmez oldı çerḫ-i sitemkār cevr ile
Yā Reb cihānde kim vare ol bī-vefā yolın

Ḥāyil degüldür āhüme ey müdde'ī felek
Ṣaḳın ṣaḳın ki ṭutmadı kimse dü'ā yolın

Başde hevā-yi āteş-i 'ışḳ u gözüñde nem
Sen varmayınca kim vare **Şem'î** Ḫudā yolın

4b ṭadını: dadını İ
8a rind-i: rind ü İ
124 K: 237a, M: 284b, İ: 47a
3b ol bī-vefā yolın: ehl-i ṣafā yolın İ

125

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Gül ruḫlerüñ gören kişi gülzārı n'eylesün
Bülbül ki hem-dem oldı güle ḫārı n'eylesün

Her bir ḳılında zülfi ḥisābınca bende var
İnṣāf idüñ ki bunca giriftārı n'eylesün

Dil düşmedi ṭutam ki ḳare zülfüñ āġına
Ol ġamzelerle çeşm-i siyehkārı n'eylesün

Ṭutam ki başa vardı göñül zülf-i yār ile
Ol yañeden bu ġamze-i ḫun-ḫārı n'eylesün

Ḫışm itdügince bańa ögündüñ raḳīb ile
Yāri olan senüñ gibi aġyārı n'eylesün

Añmaz ḫaṭuñ ġubārını sāḳī lebüñ emen
Gül gibi mey içen kişi esrārı n'eylesün

Dünyāye çünki her kişi 'uryān gelür gider
Ey ḫᵛāce **Şem'ī** cübbe vü destārı n'eylesün

126

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ṣaḳınuñ ey dōstlar ol ġamze-i ġammāzden
Kim ayırmışdur beni cānüm gibi hem-rāzden

Boynı baġlu ḳul ider sulṭānleri āzād iken
'Işḳ işin fehm eyleñüz Maḥmūd ile Ayāzden

Meşreb-i ehl-i ṣafāde 'aybdür ḳaçmaḳ hemīn
Ney gibi hem-dem olıcaḳ mey gibi dem-sāzden

Ṭurduġuñla dostum başdan ayaġa nāzsın
Ḫaḳ yaratmış rāstī sen serv-i nāzı nāzden

---

125 K: 237a, M: 284b, İ: 47a
6b esrārı: gül-'iẕārı İ
126 K: 237a, M: 285a, İ: 47a

Ṣūrete gelmez senüñ devrüñde ey ḥūrī perī
Şöyle beñzer kim utanur sen büt-i ṭannāzden

Cānlerinden yig severler çünki sen cāneneyi
Pes n'içün ḳaçmaḳ gerekdür rind-i şāhid-bāzden

Şem'iyā āḫir seni cevr ile öldürmez dime
Her ne kim dirseñ gelür ol ġamze-i ġammāzden

127

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Sen perī-rū gibi ey dil bir efendüm var iken
Kime ḳul olsam gerek boynümde bendüm var iken

Didi dilber Sidreye teşbīh idersin ḳaddümi
Ṭūbī-i cennet nedür serv-i bülendüm var iken

Kimi göndersem gerekdür yār işigine müdām
Yil gibi ṭurmaz yiler bir ḫoş levendüm var iken

Pīr-i vā'iẓ ḳavlini her gün işitme ey göñül
Kim mey ü maḥbūb içün gūşüñde bendüm var iken

Didi dilber ḳılmazam ben kimseye hergiz vefā
Şem'ī-yi dil-ḫaste gibi derdmendüm var iken

128

Fā'ilātün Fā'iātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ey göñül derd ü belā kūhsārinüñ Ferhādısın
Cāne urduñ tīşeyi üstādlar üstādısın

Ḫalḳa-i dūd-ı siyāhüñdür başüñde āşiyān
Deşt-i ġam Mecnūnısın yā ḫod belā şimşādısın

Ol hümā yüksek uçar ammā şikārüñdür senüñ
Dūd-ı pīç-ā-pīç-i āhüñle cihān ṣayyādısın

6b bāzden: nāzden İ
127 İ: 47b
128 K: 237b, M: 285a, İ: 47b

Ġarḳ olurduñ yaşuma bir dem kināre gelmese
Ol boyı serv-i revānüñ ey göñül āzādısın

Cehd idüp elden düşürmezsin maḥabbet nerdini
Oynadüñ cān naḳdini ʿāşıḳlerüñ nerrādısın

ʿĀrif ol elden ḳoma **Şemʿī** maḥabbet cāmını
Nār-ı dūzeḫden ne ġam ʿışḳ āteşi muʿtādısın

129

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Nice teşbīh ideyin gün yüzüñi aye Ḥasen
Ya ḳaşüñ ġarresini ġurre-i ġarrāye Ḥasen

Nūrden serv didiler göricek ḳāmetüñe
Beñzeden ruḫlerüñi şemʿ-i şeb-ārāye Ḥasen

Ṭolaşurdı dil-i miskīnüme zülfüñde şaçüñ
İrişüp şāne eger girmese areye Ḥasen

Şan hümādür ki düşer gölgesi ḫurşīd üzre
Şalıcaḳ zülf-i ruḫüñ gün yüzüñe sāye Ḥasen

İki ʿālemde benüm başüm içün devleti yoḳ
Ayaġuñ ṭoprāġın ol kim vire dünyāye Ḥasen

Ṭolaşup **Şemʿī**-yi āşüfteye çoḳ bend eyler
Hey dimezseñ eger ol zülf-i semen-sāye Ḥasen

130

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Beni menʿ eyleme zāhid yüri cānānümden
Göz göre ayrılayın mı varayın cānümden

Ḫasteyem yār benüm derdüme dermānümdür
Hey meded öldüm ayırmañ beni dermānümden

---

129 K: 237b, M: 285b, İ: 48a
130 K: 238a, M: 285b, İ: 48a

3 Sāye-veş ḫāk ile yeksān olayın yanında
Tek cüdā düşmeyeyin serv-i ḫırāmānümden

Mest-i 'ışḳ olduġumı niçe nihān eyleyeyin
Görinür dāġlarum çāk-i girîbānümden

5 Ḥālümi añladılar āh-i ciger-sūzumdan
Bildiler n'eydigümi nāle vü efġānümden

Geçüben cānı cüdā itmek içün sînemden
Dil üşürse n'ola peykānleri her yanumdan

7 **Şem'i**yā dil uzadup her gice eflāki yaḳar
Nār-ı āhüm ki çıḳar sîne-i sūzānümden

131

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

1 Diñ ṣūfîye ki ṣavma'ayı ṣūret itmesün
Meydān-ı 'ışḳa gelsün igen 'illet itmesün

Cām-ı mey-i maḥabbeti virsün ṭolu ṭolu
Pîr-i muġāne diñ ki bize ḫürmet itmesün

3 Yüz sürse izi tozına dünyāce ḫaẓẓ ider
Ol pādişāhe kişi nice ḫıdmet itmesün

Derd ü ġam-ı nigār ile yitdi benüm bañā
Billāhi diñ ṭabîbe gelüp zaḥmet itmesün

5 Vā'iẓ sözini gözler iseñ **Şem'i**yā eger
'Ālemde kimse kimseyile ṣoḥbet itmesün

132

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ey lebi şîrîn igen ġāyetde ṭatlu yārsın
Acılıḳ görme cihānde kim şeker güftārsın

3a yanında: yanuñda İ // düşmeyeyin: olmayayın K, M
131 K: 238a, İ: 48a
3a ḫaẓẓ ider: ḫaẓẓı var İ
132 K: 238a, M: 286a, İ: 48b

Serv-ḳāmetsin semen-sīmāsın ey sīmin-beden
Gül gibi ḫoş-būsın ammā hem-dem-i aġyārsın

3 Görmedüm aġzüñ gibi bir ẕerre mihrüñden eşer
Ey cefā vü cevri çoḳ didüklerince varsın

Ben sebük-pāye reh-i ʿışḳında yārüñ dil gibi
Var üzil benden kesil boynüme ey ser bārsın

5 Ḫᵛāb-ı ġafletden uyanmaz **Şemʿi**yā baḫtüñ senüñ
Giceler tā ṣubḥ olınca gerçi kim bīdārsın

133

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 Tīr-i müjeñ eglenmedi geçdi siperümden
Ṭurmadı güẕer eyledi yaʿni cigerümden

ʿIşḳ āteşinüñ gözleri şevḳından urur dem
Ḫūn-ı cigerüm kim ṣaçılur dīdelerümden

3 Nūr-ı başerümdür çü benüm ḫāk-i der-i yār
Yā Reb beni dūr eyleme nūr-ı başerümden

Bir ẕerre irerse gözüme ḫāk-i derüñden
İksīr-i ḥayāt ola ḳamuya naẕerümden

5 Fāş itdi yine **Şemʿī** gibi sūz-ı derūnum
Yandum n'ideyin n'eyleyeyin eşk-i terümden

134

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Cemālüñ āfitābiyle sürerler çerḫ devrānın
N'iderler gün yüzüñsüz bu cihānüñ māh-i tābānın

Güzellük gülşeninde ey yüzi gül lebleri ġonce
Oḳursañ bülbül olursun eger Saʿdī *Gülistān*ın

---

133 K: 238b, M: 286a, İ: 48b
5b n'eyleyeyin: n'eyleyim İ
134 K: 238b, M: 286a, İ: 48b

Kişi bir ḳılca ʿömrün yeg görürken iki ʿālemde
Ayaġuñ tozına cānler virür terk itmege cānın

Cihāne yol keser Ferhād-veş kūh-ı maḥabbetde
Şu kim Mecnūn gibi ḳaṭʿ eyledi ʿışḳuñ beyābānın

Yaḳasüz oluban ḳalsañ kefensüz ġam degül ey dil
Elüñden öl diril cehd it çıḳarma ʿışḳ dāmānın

Meh-i nev gibi ḳaddini dütā idüp diler ʿöẕrin
Güneş yüzlüm meh-i tābān bilüp yanüñde noḳṣānın

İçegör bezm-i miḥnetde maḥabbet cāmını **Şemʿī**
Ḥasūdüñ baġrı ḳan olsun ʿadū içsün ciger ḳanın

135

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Gün gibi çekdüñ cemālüñ tīġin ey ḳaşı kemān
Oḳ gibi oldı göñüller mülkine ḥükmüñ revān

Ey ḳamer-ṭalʿet kemāl-i ḥüsn ile mümtāz olup
Māh-rūler aresinde gün gibi olduñ ʿıyān

Fāyide vaṣlüñ metāʿından bize hicrān olup
Dōstum bāzār-i ġamde aṣṣımüz oldı ziyān

ʿIydde meh-pāreler kākül perīşān eyleyüp
Ṣaldılar yüz nāz ilen gün gibi zerrīn ṭaylesān

Gün yüzüñde Sidre ḳaddüñ üzre zülfüñ ey melek
Bir hümādür kim ayüñ on dördin itmiş āşiyān

Rūz ü şeb ey meh döner mihrüñle ser-gerdān olup
Sīne-i pür-dāġ ile abdālüñ olmış āsümān

Ẓulmetin mehler areden refʿ idüp maḥv itmege
Ey göñül çekseñ demidür gün gibi tīġ-i zebān

Şemʿiyā her lāle ṣan deşt-i belā Mecnūnıdur
Āteş-i āhından od olmış başında āşiyān

4a Ferhad-veş kūh-ı maḥabbetde: Ferhād ü Şīrin kūh-ı miḥnetde K
135 K: 238b, M: 286b, İ: 49a

136

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Yāreler yazmaz idi ḥālümi ey ḳaşı kemān
Şuʿle-i āhüm eger şoḳmasa aġzına zebān

Gül gibi dāġ-ı ġamüñle adümüz dīvānedür
Yiter ey dōst bize dünyede bu nām ü nişān

Görmedük geçdi ḫayāl ile cihānde günümüz
Öpmege ḳuçmaġa bir ġonce-dehen mūy miyān

Çeşme-i āb-ı ḥayātüñ adı var dünyāde
Yoḳsa dilber lebidür var ise dünyāde hemān

Sāḳiyā cām-ı şabūḥ ile ṭoġarsa günümüz
Mihr idüp yār döner üstimüze devr-i zemān

Meyi maʿşūḳ ile nūş eylemeyen dünyāde
Zāhidā cennete girmez dir imiş pīr-i muġān

Şemʿiyā tīrini ol şūḫ-ı kemān-ebrūnüñ
Dil öpüp baġrına başdı nitekim rūḥ-ı revān

137

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Dülbendüñi nāz ile ẓarīfāne şararsın
Meydān-ı maḥabbetde gezüp ʿāşıḳ ararsın

Sen ġonce gibi gāh ḳızıl gāh yeşil gey
Üftādelerüñ berg-i ḫazān gibi şararsın

Yüzin ele al ḫāme gibi gönlümüñ ey dost
Düşmenlerüñüñ nāme gibi baġrı ḳararsın

Aġlamaḳ ile sevdigümi yāre ṭuyuruñ
Ey dīde-i ġam sen de bańa ʿayn-ı żararsin

Ey **Şemʿī** yüri sālik-i ʿışḳ ol gice gündüz
Kim gide gide menzil-i maḳṣūde irersin

---

136 K: 239a, M: 286b, İ: 49a
137 HEE: 203a

138

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 'Işḳ ile pīr olmış idüm sevdi dil bir nev cüvān
Derd ile ḫāk olmış iken buldı dil bir tāze cān

Çıḳdı başden yüz bulup senden ṣabāye uyalı
Zülfüñüñ yil aldı taḫtın ey Süleymān-ı zemān

3 Ḫ^{v}ābe varmışdur işidüp 'ışḳumuñ efsānesin
Ṣanmañüz kim Leylīnüñ 'ışḳında Mecnūn virdi cān

Var ise bir serv-i bālāden yire düşmişdurur
Cümle endāmı ḳararmış sāyeñüñ ey dilsitān

5 Tīrüñüñ ḳan içdügini sīnelerde göricek
Tīġüñüñ aġzı ṣulandı ey şeh-i ṣāḥib-ḳırān

Kim oḳur kim diñler idi ḳıṣṣe-i 'ışḳum benüm
Bülbül ü gül itmese **Şem'ī** cihāne dāstān

139

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Diñ o Şīrīn-dehene ādemi Ferhād itsün
Eylemezse hele il yüzine bir ad itsün

'Arşı yıḳmaḳ gibidür ḳalbümi yıḳmasün igen
Ka'be yapmaḳ gibidür göñlümi ābād itsün

3 Āşināyı unudup yādleri añar imiş
Biz de yād olduḳ aña bizi de bir yād itsün

Cān virürsem ġam-ı yār ile selāmüm iledüñ
Bāri bir kerre sögüp rūḥumuzı şād itsün

5 Bedterīn yanmaġa 'ışḳ odına şimden **Şem'ī**
Çevirüp başına pervāneyi āzād itsün

---

138 N: 289a, Ü1547: 374b
139 HEE: 321b

140

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Meger dīvāneñ olmış ey perī-rū
Düşüp ṭaġlara zencīrin sürür şu

Göñül ṣayd idüben cān almaḳda
Begüm sensin bugün şīrāne āhū

Eger düşmezse āḫir Rūme fitne
Nedür bu zülf ü ḫāl ü çeşm ü ebrū

Cemāli siḥr ile mu‘ciz-nümādür
Ḳaşı ṣaḳḳu’l-ḳamerdür çeşmi cādū

Düşelden çeşmüme ḫālüñ meges-vār
Perī yüzlüm gözümde uçar uyḳu

Ḳarār itmez göñülde būy-i zülfüñ
Didi böyle gelür böyle gider bu

Mey-i vaḥdetle ey dil mest olanlar
Cihān büt-ḫānesine didi yā hū

Şerāb-ı ‘ışḳa düşdüñ çünki **Şem‘ī**
Gözüñ yaşiyle kendüñden elüñ yu

141

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Dilā bir ḳılca cān içün ne ḳayġu
Ḥicāb olur gözüñde olsa bir mū

Dilerseñ ‘ıyd-i vuṣlet merḥabāsın
Dü ‘ālem naḳşı renginden elüñ yu

Olup her serv-i bālāye hevā-dār
Uçarsın yārlerden nitekim şu

---

140 K: 239a, M: 287a, İ: 49b, N: 332b
2a almaḳde: olmaḳde K, M, İ
141 K: 239b, M: 287b, İ: 49b
3b nite: niçe İ

Saña ey Yūsuf-ı Mışr-ı melāḥet
Yaraşur mihr ü māh olsa terāzū

Ney-i tīrüñ ṣadāsı ḥāletinden
Ṣafāden raḳṣ urup cān virür āhū

Eger zencīr-i zülfüñ olmayaydı
Delü olurdı ādem ey perī-rū

Gözüme gösterür biñ başlu ejder
Ṣaçüñüñ her ḳılın ol çeşmi cādū

Nesīm-i zülf ü çeşmüñ ḥasretinden
Ṣabā gibi düşer ṭaġlara āhū

Yüzüñ āb içre gördi didi **Şem'î**
Yire indirmiş ayı gör bu cādū

142

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Ḫalāṣ olmaḳ ne mümkin bir göñül kim mübtelā olsa
Alınmaz 'ışḳ elinden iki 'ālem bir yañe olsa

Vücūdüm zevraḳın deryā-yi eşküm virmedin ġarḳa
Çıḳarsa baḥr-i ḥayretden bizi bir āşinā olsa

Güzellük āsümānında naẓīrin görmemiş kimse
Güneş yüzlü hilāl ebrū bize bir meh-liḳā olsa

Yolüñde derd ile ölmek ḥayāt-ı cāvidānümdür
Gerekmez āb-ı Ḫıżr ile Mesīḥāden devā olsa

Ayaġın öpmege cānler virürdi sāḳiyā Cemler
Şerāb-ı 'ışḳuñ ile başa çıḳmış bir gedā olsa

Felekden aġlamazdüm ey meh-i nā-mihribān hergiz
Raḳībüñ cevri n'eylerdi eger sende vefā olsa

8a zülf ü: zülfüñ K
142 K: 239b, M: 287b, İ: 50a
1a mümkin bir göñül kim: mümkindür göñül bir İ
5a Ayaġın: Ayaġuñ İ // çıḳmış: varmış İ

7 N'olaydı **Şem'i**yā bu cem'-i bezm-i 'ālem-ārāde
Küdūret areden gitse ḳamu ehl-i ṣafā olsa

143

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ṣabā ḥüsnüñ behārından ḫaber virse gülistāne
Yaḳalar çāk idüp güller gelür bülbüller efġāne

'Alemler āhler yir yir dögilür sīneler güm güm
Işıḳlar gibi 'āşıḳlar baş açdı girdi meydāne

3 Ṣanurdum āteş-i fürḳatden özge bir belā yoḳdur
Seni aġyār ile gördüm ışındum nār-ı hicrāne

Ṣarınsa şemsi dülbendin güneş gibi güzel Aḥmed
Gören dir āfitāb inmiş gümüş serv-i ḫırāmāne

5 Yaḳalar çāk idüp 'uşşāḳ iderler āh ü efġānı
Şerāb-ı nāz içüp dilber yürür mestāne mestāne

Belā zindān-ı çāhından ḫalāṣ olmaḳ ne mümkindür
Yapışmazsañ eger ey dil kemend-i āh ü efġāne

7 Uyup her serv-reftāre ne ister bilmezem **Şem'ī**
Düşüp kūy-i ḫarābāte gezer meyḫāne meyḫāne

144

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Dilber odur ki māyil ola mübtelāsına
'Āşıḳ odur ki ṣabr ide cevr ü cefāsına

Ey māh-pāre zülf ü ruḫüñ olmasa eger
Baḳmazdı kimse dünyenüñ aġ ü ḳaresine

7a 'ālem-ārāde: 'ālem-ārāden İ

143 K: 240a, M: 288a, İ: 50a

2a 'Alemler āhler: 'Alemler āh-ile İ, Yaḳalar çāk idüp M // açdı: açup İ

7a Serv-i reftāre: rind ü ḳallāşe İ

144 K: 240a, M: 288a, İ: 50b; Bu gazelin 2, 3, 4, 6 ve 8. beyitleri bazı şiir mecmualarında (HHP: 337a, AE: 191b, B: 558b) ayrı bir gazelin beyitleri halinde yer almaktadır.

Ḳan ṭolmayınca baġrı kişinüñ ḳadeḥ gibi
Lāyıḳ olur mı cām-ı lebüñ merḥabāsına

Zāhid saña ne her kişi n'eylerse kendüye
Şeyṭān olur giren ḳul ile Ḥaḳ aresine

Bulanmadın ṭurılmadı gitdi gözüm yaşı
Bilmedi kimse ḥāli nedür mācerāsı ne

Ṣatdum cihānı dāne-i ḫāl-i siyāhüñe
Beñzerse şöyle beñzese oġul atasına

Bir dāġ irdi cānüme bezm-i ġamüñde kim
Tā ḥaşr olınca irmeye kimse devāsına

Kevşerden el yudı yumaz āb-ı ḥayātea yüz
Şem'î ṭadandı cām-ı maḥabbet ṣafāsına

145

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Aña kim 'ışḳ işi ola pīşe
Oḳumaḳ yazmaḳ olmaz endīşe

Ne ḳoyarsın ḳulaġına sāḳī
Bezme geldükce reng alur şīşe

Ne 'aceb kārgāh olur dünyā
Ḳan yudar la'l ü diş biler tīşe

Saña yitmez mi bu kerāmet kim
Pādişāhler ḳul oldı dervīşe

Ġam-ı dünyāyile müşevveş olup
Kendüñi **Şem'î** virme teşvīşe

5b kimse ḫāli nedür: ḥālimü kimse nedür İ
7a cānüme: sīneme İ // kimse: Şem'î İ
145 K: 240b, M: 288b, İ: 50b
1b yazmaḳ: yazmaġ İ

146

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Nev-behār oldı gelüñ ‘ayş idelüm güller ile
Şalalum ‘āleme āvāzeyi bülbüller ile

Virmedin bād-ı ecel ‘ömr behārını yile
Varalum gül direlüm şaçları sünbüller ile

Görmek isterseñ eger māhı Şüreyyāya ḳarīn
Yār dülbendini gör aḳ ḳaranfüller ile

N’ola mektūb-ı maḥabbetde olursa māhler
Ṭolıdur ġonce gibi ḳoynı ter sünbüller ile

Tāb-ı mülden yañaġuñ gül gül olursa sāḳī
Zeyn olur meclisimüz tāze ḳızıl güller ile

Nūş idüp bülbüleyi bülbül olalum sāḳī
Gülşeni pür idelüm nāle vü ġulġuller ile

Şem‘iyā n’olsa gerek ‘arşa-i naẓm içre bugün
Ḳoşalum ṭab‘ semendin yine öñdüller ile

147

Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘īlü Fā‘ilün

Meh-pāreler içinde selām olsun Aḥmede
K’oldı delīl gün yüzi nūr-ı Muḥammede

Beñzemeyeydi ḳaşleri miḥrābına hilāl
Baş egmez idi kimse bu ṭāḳ-ı zebercede

Āhüm ṭoḳındı çerḫine çerhüñ döne döne
Gelmez cihāne bencileyin bir felek-zede

Sāḳī şalardı sā‘id-i sīmīni boynüme
El virse furṣat eylese devlet müsā‘ade

---

146 K: 240b, M: 288b, İ: 51a
6a bülbüleyi: bülbüle vü İ // ġulġuller ile: efġanlar-ile İ
147 K: 241a, M: 289a, İ: 51a

N'ola görürse iki cihān naḳşını 'ıyān
Gözlük idindi cām-ı meyi pīr-i meykede

Miḳrāż-ı 'ışḳa **Şem'î** boyun vir nizā'ı ḳo
'Ayb olur ehl-i diller aresinde 'arbede

148

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

Aldanma ey göñül bu cihānüñ ṣafāsına
Degmez vefāsı çünki bilürsin cefāsına

Hecrüñde gözlerüm yaşı ey serv-i ḫoş-ḫırām
Bir baḥrdür ki gözler irişmez ḳaresine

Bāzār-i ġamde aṣṣıya ḳalmışdur ey göñül
Vir naḳd-i cānı yāre ne ṣaydüñ behāsına

Kevşerden el yudı yumaz āb-ı ḥayāte yüz
Şem'î ṭadandı cām-ı maḥabbet ṣafāsına

149

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gül gibi ḫurrem olurdı yār aġyār olmasa
Başlar üzre yiri vardı hem-dem-i ḫār olmasa

Yār ile esrārumı bir kimse hergiz bilmese
Kāşki cümle cihān mest olsa huşyār olmasa

Kim olurdı hem-demüm ġurbetde olmasa yaşüm
Kim dönerdi üstüme āhüm hevā-dār olmasa

Genc-i 'ışḳuñ sırrını açmazdı kimse cān virüp
Yirde ḳalurdı eger Manṣūr ber-dār olmasa

Būse cerr itse lebüñden **Şem'î**yi 'ayb itme kim
Suḫte meẕmūm olur 'ālemde cerrār olmasa

148 K: 241a, M: 289a, İ: 51b
149 K: 241a, M: 289b, İ: 51b

150

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Gül-i gülzār-i cennetdür ya ḫod bāġ-ı cinān ḫayme
Kim olmış aḳ güller ile mu‘allaḳ gülsitān ḫayme

Sütūnı Sidre vü ay ü güneşdür şemseler yir yir
Melek-sīmā güzellerle olupdur āsümān ḫayme

Meger kim şīve ögrenmiş çemende serv-ḳadlerden
Kinār-ı ābde her dem olur dāmen-keşān ḫayme

Dem-ā-dem germ olup ṭāḳ-ı felekden zer şaçar ḫurşīd
N’ola devlet ‘arūsına olursa sāye-bān ḫayme

Senüñ sāyeñde ḳadr ile irüpdür göklere başı
N’ola devlet hümāsına olursa āşiyān ḫayme

Üşenmiş **Şem‘i**yā bārān-ı eşk ü berḳ-ı āhümden
Anüñçün eylemiş gün yüzlü cānānüñ nihān ḫayme

151

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Gelüñüz seyr idelüm serv-i ḫırāmānler ile
İdelüm bāġı müşerref gül-i ḫandānler ile

Her varaḳden oḳuyup mihr ü vefā destānın
Açalum göñlümüzi gül gibi dīvānler ile

Her kişi kendü vücūdında Süleymān olsun
Ḳuş dilin söyleşelüm mürġ-ı ḫoş-elḥānler ile

Bezm-i gülde yine ḳānūn ile dem-sāz olalum
Bülbülüñ diñdürelüm ṣıḳlıġın efġānler ile

Ḫūbler sögdi baña vālih ü şeydā göricek
Üşdiler ṭaşladılar la‘l-i Bedaḫşānler ile

---

150 K: 241a, M: 289b, İ: 51b
151 K: 241b, M: 289b, İ: 52a

Bezm-i keşretden ayaġı götürüp vaḥdet içün
'Azm-i ḫalvet idelüm şem'-i şebistānler ile

7 Altun üsküflü güneş yüzlü güzeller **Şem'î**
Ne se'ādetdür olagör meh-i tābānler ile

152

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Cān virürsem heves-i zülf-i perīşānler ile
Cennete döndüreler ḳabrümi reyḥānler ile

Ne ḳare günlere ḳalduḳ ki ḳare yüzlü raḳīb
Şalınur sāye gibi serv-i ḫırāmānler ile

3 Āteş-i la'l-i lebüñ ḳılmadı sīnemde sükūn
Yaş döker gerçi gözüm üstine 'ummānler ile

İşigüñ iti sifāliyle ciger ḳanın içen
Cām-ı Cem içmege 'ār eyleye sulṭānler ile

5 Sözinüñ beyti serāy oldı ḳaṣāyid şehri
Beg geçinse n'ola 'āşıḳ daḫi dīvānler ile

İki 'ālemde ġareż ḳalbe ṣafā virmeg-imiş
Sürelüm biz de ṣafāyı meh-i tābānler ile

7 N'idügin añlayasın **Şem'î**nüñ ey māh-cebīn
Zühreyi indüricek bezmüñe efġānler ile

153

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1 Ey beli ince vü lebi ġonce
Bańa oldı ḫayālüñ eglence

Bulıcaḳ yāri cāme-ḫᵛābında
Şanuram uġradum yatur gence

---

6 6. beyit: 156. gazelin 2. beytidir İ
152 K: 241b, M: 290a, İ: 52a
3a sükūn: sükūt İ
5a Sözünüñ: Sözümüñ İ
153 K: 242a, M: 290b, İ: 52b

3 Vaṣf idelden miyān ü kākülüñi
Sözlerüm oldı inceden ince

Nice Rüstemleri zebūn eyler
Ṭutamaz kimse ʿışḳ ile pençe

5 Kimse ṭa'n eylemezdi ṣūfiye ger
Şemʿiyā depreneydi ḥālince

154

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Cāmler hem-dem olup laʿl-i leb-i cānānüme
Āh kim her dem benüm odlar yaḳarlar cānüme

Gün gibi rifʿatdedür ol meh tenezzül eylemez
ʿĀr ider ben ḫākden gelmez anüñçün yanüme

3 Hey ḳıyāmet gel beni bir laḥẓe ṭopraḳdan götür
Bir ḳadem baṣ luṭf idüp bu külbe-i aḥzānüme

Yüz çevirdüñ gül gibi feryād ü āhümden benüm
Zār idüp ben bülbüli gūş urmaduñ efġānüme

5 Derd-i bī-dermān ile ölmekden artuḳ çāre yoḳ
Dōstlar saʿy eylemeñ şimden girü dermānüme

Yana yana ḥālümi ʿarż itdügüm ʿayb eyleme
Şemʿīyem cānā benüm yanmaḳ gelüpdür şānüme

155

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Nice taḳrīr ideyin naḳṣuñı naḳḳāşlere
Reng alurlar dir isem bir bölük evbāşlere

---

154 K: 242a, M: 290b, İ: 52b
3a beni: bizi K, M
4b Zār: Nāz İ; bülbüli: bülbülüñ İ
5a bī-dermānüme: bī-dermān-ile K, M
155 K: 242a, M: 290b, İ: 52b

Yollarüñ pāk idüben āb-feşān olmaḳda
Yol sürer kirpügüm ey şeh nice ferrāşlere

İşleri altun olur el viricek pādişehüm
Kīmyādür ayaġuñ ṭopraġı ḳallāşlere

Terk idüp yārüñ işigin yine irdüñ ṣūfī
Bunca yıldur ki dögersin başuñı ṭaşlere

Dü cihān varluġını ḥabbeye almaz **Şem'î**
Bir ġınā virdi Ḫudā dünyede 'ayyāşlere

156

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Her kim ol cān-ı cihānüñ irişür vuṣletine
Ayrılur cān ü cihānden düşicek fürḳatine

Ġāfil olma seni bir naḳş ile bī-cān eyler
Ṣaḳın aldanma göñül ol ṣanemüñ ṣūretine

Der-i meyḫāneye cārūb idüben müjgānüm
Yüz sürüp pīr-i muġānüñ varayın ḫiẓmetine

Ḫāk-i pāyüñle şehā minnet ider bana raḳīb
İçmezem āb-ı ḥayātı ölürem minnetine

Şem'iyā odlare yansa n'ola pervāne gibi
Her kim eylerse heves ol ṣanemüñ ṣoḥbetine

157

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ülün

Eyā sāḳī getür billāh bāde
Uralum kār-bār-ı 'aḳlı bāde

2b Yol sürer kirpigüm: Kirpigüm yol sürer İ
3a viricek: iricek İ
156 K: 242b, M: 291a, İ: 53a Bu gazel, bazı şiir mecmualarında küçük farklılıklarla yer almaktadır. Bu farklılıkların anlam değişmelerine sebep olduğu göz önüne alınarak ayrı bir gazel olarak değerlendirilmiştir ki 171. gazeldir.
157 K: 242b, M: 291a, İ: 53a

Bu deyrüñ dürlü dürlü naḳşı çoḳdur
Görinür ṣūretā gerçi ki sāde

3 Nice irsün elüm sen ʿāfıtābe
Ki sen gökde vü ben taḫt-ı şerāde

N'ola ḳan aġlasam ġamzeñ ucından
Geçüpdür cānüme cānā ziyāde

5 Güzeller ḳadr ü ḳıymet bilmeyelden
Düşüpdür dür gibi sözler kesāde

Olupdur **Şemʿi**yā gün gibi rūşen
Ki yārüñ göñli yoḳ mihr ü vefāde

158

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Vefāden çünki ḥaẓẓüñ yoḳ düşürme göñlümi bende
Yüri var ey cefā-pīşe senüñ sende benüm bende

Vefāsüz yār derdinden benüm ḫod bana yetmişdür
Raḳībā cevrler itme bana bir yañeden sen de

3 Hevā-yi pāy-i būseñle düşüp yollarda ḫāk oldum
Bulınmaz ʿışḳ yolında benüm bigi bir efkende

Elifler sīnede servüm olupdur dāġlar güller
Dil āşüfte bülbüldür öter her dem bu gülşende

5 Müşebbek micmer-i bezm-i belādur **Şemʿi**yā cismüñ
Duḫān-ı āteş-i dildür görinen mūylar tende

159

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Görüp esrār-ı lebüñ ey gül-i ḫandān ġonce
Ḳıldı dem-beste olup vālih ü ḥayrān ġonce

---

158 K: 242b, M: 291a, İ: 53a
3b bigi: gibi M; bir: pür İ
4b bu: o K
159 K: 243a, M: 291b, İ: 53b

Her perī-rū varur ayaġına tesḫīr olup
Götürür başda meger mühr-i Süleymān ġonce

Kāfir oldı diyü nerges gözüne öykünüben
Ḳaldurur barmaġını getürür īmān ġonce

Varmasa elden ele gül gibi hercāyī olup
Kendüyi itmez idi 'āleme destān ġonce

Taḫt-ı pīrūze geçer efser-i la'līn urınup
Yaraşur olsa çemen Mışrına sulṭān ġonce

Kime cān virdi lebüñ tek kimi itdi gūyā
Gerçi bu bāġa gelüp gitdi hezārān ġonce

Ḫūbler birbirine göñlümi teklīf eyler
Şem'iyā birbirine nite ki yārān ġonce

160

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Cānā senüñ gibi güzelüñ ḥüsni ayine
Lāyıḳ budur ki ay ü güneş ola āyene

Reftāre başla nāz ile siḥr eyle ey nigār
Yüz sürmege ayaġuña tā gökden ay ine

Ḳamu güzellerüñ güzelüm pādişāhısın
Gir nāz ile şalın bu güzellük serāyine

Ben ḳarşüñe ḳuluñ gibi el ḳavşurup ṭuram
Ḫizmetler eyleyem saña ey dil-rübā yine

Şal ḳollaruñı boynüme didümdi ol nigār
Nāz eyleyüp gelüp didi olmaz ḳolayine

Māni' olursa gün yüzine **Şem'i**yā raḳīb
Ölsün belā vü derd ile varmasın ayine

5a geçer: geçüp İ // Mışrına: mülkine İ
160 K: 243a, M: 291b, İ: 53b
4a ṭuram: duram İ

161

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

İrmedüm cānler virüp bu derdümüñ dermānına
Bilmezem yā Reb benüm bu derdümüñ dermānı ne

‘Āşıḳ-ı bī-çāreler baş virdiler evvel ḳadem
Rāh-i ‘ışḳuñ irmedi hiç kimseler pāyānına

Germ olup bāzār-i ḥüsnüñde metā‘-ı vaṣlüñe
Dil virür cān naḳdini baḳmaz anüñ hicrānına

Bilmezem yā Reb nedendür kim bu dehr-i pīre-zen
‘Āşıḳ-ı dil-ḫastenüñ aşlar yırarmış ḳanına

Düşdi gönlüm ‘āḳıbet ġamzeñ ucından ḫançere
N’eylesün bī-çāre kim ḳahr ile geçdi cānına

Medḥinüñ bāġında ṭab‘üm şöyle cevlān itdi kim
Reşk ider ṭāvus-ı ḳudsī ey melek cevlānına

Zeyn olupdur **Şem‘i**yā ḳanlu yaşüñle ruḫlerüñ
Rişte-i al aşdı ṣan ḫarrāzler dükkānına

162

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

N’iderler cānı cānān olmayınca
N’iderler derdi dermān olmayınca

Ḳararmadı günüm dün gibi ‘ömrüm
Ḳare zülfüñ perīşān olmayınca

Sürülmez Ka‘be-i vaṣlüñ ṣafāsı
Ḥabībüm tā ki ‘uryān olmayınca

Ne ḫoşdür va‘de-i vaṣlı nigārüñ
Diyüp ṣoñra peşīmān olmayınca

---

161 K: 243b, M: 292a, İ: 54a
2a baş: cān İ
7a yaşüñle: yaşümle İ // ḫarrāzler: ġazzāzler İ
162 K: 243b, M: 292a, İ: 54a

5 Maḳām olmadı genc-i ʻışḳa **Şem'î**
Bu göñlüm şehri vîrân olmayınca

163

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün

1 Her ḳanġı ḫāke ṣalsa zülfüñ hümāsı sāye
Her ẕerresi virür fer' gün gibi gökde aye

İki cihānde dirlik yiterdi pādişāhüm
İksîr-i ḫāk-i pāyüñ el virse ben gedāye

3 İzüñ tozını miske cismüñi cāne ṭartan
Cān Yūsufını ṣatdı bî-ḳadr ü bî-behāye

Kūyüñ behişti içre göreydi ḥūr ü ġılmān
"Ṭūbā lehüm"[87] diyeydi sen serv-i meh-liḳāye

5 İçüp şerāb-ı ʻışḳı geçdüm iki cihānden
Niçe idem müdārā bu dehr-i bî-vefāye

Bezmüñde ḫāk olanüñ bir cürʻasıyçün ey şeh
Her ẕerresi virür fer' cām-ı cihān-nümāye

7 Sāḳî-i bezm-i ʻışḳa ser-keşlik itme **Şem'î**
Niçe senüñ gibiyi devr uġradur cefāye

164

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

1 Şemʻüñ ki yandı cismi ser-ā-ser fetîl ile
Gösterdi rāh-i ʻışḳuñı rūşen delîl ile

Rāz-ı dehānüñ ile ḫayāl-i miyānüñe
Hiç kimse irmedi ṣanemā ḳāl-ü-ḳîl ile

---

163 K: 243b, M: 292b, İ: 54b
87 er-Raʻd 13/29: "Ne mutlu onlara!"
5b dehr-i: devr-i K
7b devr: dehr İ
164 K: 244a, M: 292b, İ: 54b
2b ḳāl-ü-ḳīl ile: ḳīl-ü-ḳāl ile İ

3 Cām-ı lebüñle gülşen-i kūyüñde mest olan
Bāġ-ı cinānı yād ide mi Selsebīl ile

Cānā senüñle añlamamış mācerāmızı
Nisbet iden gözüm yaşını cūy-i Nīl ile

5 Yārüñ cemāli **Şem'ī** yiter 'āşıḳa delīl
Zāhid göreyin odlare yansun delīl ile

165

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 'Alem-i āteş-i āhı dikelüm eflāke
Sürelüm rūy-i niyāzı dil ü cānden ḫāke

Hem-demümdür nitekim gözlerimüñ ḳanlu yaşı
Virmezem ḫāk-i der-i meykede-i eflāke

3 Kendüye çünki ḥişār eyledi şehr-i 'ademi
Leşker-i ġam bulımaz yol bu dil-i bī-bāke

Görüp āhüm şığınur ol yüzi gül aġyāre
Nitekim bād olıcaḳ gül şığınur ḫāşāke

5 **Şem'i**yā āteş-i ḥasretle seni ḫāk eyler
Āb-ı vaṣl irmez ise bu dil-i āteşnāke

166

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Zāhid ki mu'tekif geçinür būriyāyile
Gör eblehi ki cennet umar bu riyāyile

Āvāre itdi kendü gibi kūy-i yārde
Başdan çıḳardı yaşümi āhüm hevāyile

3 Ḳaldum ayaḳda baḫt-ı siyāhüm gibi dirīġ
Kim çıḳdı başa ben çıḳam ol bī-vefāyile

---

165 K: 244a, M: 293a, İ: 54b
1b Sürelüm: Uralum K, M
3b bī-bāke: ġamnāke İ
166 K: 244a, M: 293a, İ: 55a
1a geçinür: geçinüp İ

İgende çoḳ eser ṣavurur kūy-i yārde
Bir toz ḳoparsa ṭañ mıdur āhüm ṣabāyile

Maḥv oldı **Şem'ī** gün yüzine ḳarşu ol mehüñ
Geçdi özinden āteş-i şevḳ u ṣafāyile

167

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Başa varmazdı işüm bāde ayaḳdaş olmasa
Menzili ḳaṭ' eylemezdüm 'ışḳ yoldaş olmasa

Āhüm ile yile virmezdüm felek ġam-ḫānesin
Ey büt-i sīmin-beden baġrüñ eger ṭaş olmasa

Ḳande hem-demlük iderdi 'āşıḳ-ı dil-ḫasteye
Sāġerüñ pür-ḫūn olup baġrı eger baş olmasa

Bezm-i ġamde hem-dem olmazdı dem-ā-dem sāḳiyā
Bāde-i ṣahbāyile yaşüm ḳarındaş olmasa

Şu'le-i āhından olmazdı başında ṭaylesān
Leşker-i 'ışḳuñda **Şem'ī** serverā baş olmasa

168

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

'Āşıḳ olsam n'ola ol ruḫleri zībāyi göre
Delü olsam ne var ol zülf-i semen-sāyi göre

Bir nefes dil olımaz ḫāli ḫayālinden anüñ
Ḥaşre dek baḳmayısar ġayre bu sevdāyi göre

Zāhidā Sidre vü Ṭūbī ḫaberinden ne biter
Gülşen-i cānde olan serv-i dil-ārāyi göre

Ne içün ġonce gibi zühd ile dil-teng olayın
Gül gibi göñlüm açan cām-ı muṣaffāyi göre

---

167 K: 244b, M: 293b, İ: 55a
3b baş: taş M
168 K: 244b, M: 293b, İ: 55a
1b Delü: Deli İ, K
2a anüñ: lebüñ İ

Reh-i ʿışḳuñda elif gibi şehā ṭoġru iken
Şemʿīye egri diyen aḥvel-i kej-rāyi göre

169

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Her ki girdi dünyede bir kerre cānān ḳoynına
Girmedi öldi dirildi ḥūr u ġılmān ḳoynına

Yār baḳmaz yüzine derd ile biñ ḳan aġlasun
Ġonce-veş ṭoldurmayan dürr ile mercān ḳoynına

Baş açuḳ ʿuryān ü büryān oldılar dīvāneler
Ḳoymaġ içün bir perī-ruḫsārı ʿuryān ḳoynına

Hāle vü māhı gören şanur ki bezm-i şāhde
Nūş idüp cāmın ḳoyar sāḳī-i devrān ḳoynına

Ehl-i diller meclisinde bülbül-i gūyā olur
Ey leb-i ġonce ḳoyan gül gibi dīvān ḳoynına

Dāġlar yaḳdı elifler çekdi **Şemʿī** n'eylesün
Girmedi bir yüzi gül serv-i ḫırāmān ḳoynına

Başına gün ṭoġsa çerḫüñ ṭañ mıdur her ṣubḥ-dem
Ṣubḥe dek her şeb ḳoyar bir māhı ʿuryān ḳoynına

170

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḫāl-i ʿanber kim düşüp dilber ṭutaġı üstine
Ḥasretinden cānümüñ dāġ urdı dāġı üstine

Ṣol ḳadar nūş eylemiş dilber şerāb-ı nāzı kim
Ṣīvesinden ṭurımaz bir dem ayaġı üstine

Ḳan olursa ġamzesi tīġinden ey dil azdür
Saña kim dir varasın mestüñ bıçaġı üstine

Göz ḳarardup dāne-i ḫālin direrken mürġ-ı dil
Lā-cerem düşdi ḳare zülfinüñ aġı üstine

---

169 İ: 55b
170 Ç: 101a

5 **Şem'î**yem kim pertev-i şi'rüm yiterdi 'āleme
Āh ü yaşüm irişe ṭab'üm çerāġı üstine

171

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Her kim ol cān-ı cihānüñ irişür vuṣletine
İrilür cān ü cihānüñ düşicek fürḳatine

Ġāfil olma seni bir naḳş ile bī-cān eyler
Ṣaḳın aldanma göñül ol ṣanemüñ ṣūretine

3 Didi büt-ḫāneye cārūb ideyin müjgānüm
Yüz sürüp pīr-i muġānüñ varayın ḫıdmetine

Ḫāk-i pāyüñle şehā minnet ider bańa raḳīb
İçmezem āb-ı ḥayātı ölürem minnetine

5 **Şem'i**yā odlare yansa n'ola pervāne gibi
Her kim eylerse heves ol ṣanemüñ ṣūretine

172

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Şerāb-ı la'lüñi cānden n'ola yig ṭutsam ey sāḳī
İki 'ālemde bir cām-ı maḥabbetdür ḳalan bāḳī

Yanüñce kevkeb-i eşküm gibi leşkerlerüñ vardur
Güzeller şāhısın ṭutsañ n'ola gün gibi āfāḳı

3 Hevā-yi zühd ile zāhid çıḳardı perdeden ḫalḳı
Muġannī ḍarb-ı dest ile uṣūle ḳoydı 'uṣṣāḳı

Güzellük āsümānında bu gün ben bir melek gördüm
Eger sulṭān-ı dehr olsa ḳul eyler ḫüsn-i aḫlāḳı

---

171 Ç: 139b, HEE: 314b
1a vuṣletine: ṣoḥbetine Ç
3b varayın: olayın HEE
5b ṣūretine: ṣoḥbetine Ç
172 K: 244b, M: 293b, İ: 55b
4. beyit: K: -, M: -, İ: -, HEE: 184b, Ü1547: 576a, Ü4025: 194a, AE580: 44b, B: 584b

Göñül odıyla āhümden yine ḳurtarmadı bir dem
Oda yansun yile varsun felek çerḫinüñ evrāḳı

Ḥabāb-ı mey gibi başden çıḳarsun key şaḳın **Şem‘ī**
Hevā-yi zühde baş ḳoşma senüñle dilleşür sāḳī

173

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Felekler ḥāyil olmaz ol hümā itdükce pervāzı
Ne deñlü yüksek uçarsa ḳo uçsun ‘ışḳ şahbāzı

Göñül şahbāzını şaldum yine bir kebk-i ra‘nāya
Cihānı ṭutsa n’ola ṭabl-bāz-ı sīnem āvāzı

Açılsa gülse ṭañ mıdur nesīm-i ṣubḥ ile ġonce
Bulınca ḳan olur baġrı kişi bir yār-i hem-rāzı

Şaḳın cān oynaram diyū yolında eyleme minnet
Oyuncaḳ ṣanma bu kārı degüldür ‘ışḳ işi bāzī

Kim olur hem-demüm göñlüm kim egler meclis-i ġamde
Şerāb-ı eşkümüñ āhüm eger olmasa dem-sāzı

Ne dil var çekmedük cānden ḫadeng-i ġamzesi yārüñ
Anüñ cevrini kim çekmez kime geçmez anüñ nāzı

Ne vardur mey gibi **Şem‘ī** maḥabbet ehline hem-dem
Ne olur ‘āşıḳ-ı dil-ḫastenüñ ney gibi hem-rāzı

174

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Didüm zülf ü ruḫüñden dil geyer miskīn olup şālı
Didi bu Rūmdür dervīş çoġ olur bunuñ abdālı

Maḥabbet sebzezārında mey-i gül-reng içen ṣāfī
Geçer bu naḳşı çoḳ devr-i zemāne gül gibi alı

---

173 K: 245a, M: 294a, İ: 56b
174 K: 245a, M: 294a, İ: 56a

Şular kim mest olupdur meclis-i cām-ı maḥabbetden
Gözine ẕerrece gelmez dü ʿālem mülkinüñ māli

Felek āyīnesinden gösterürler nice biñ ṣūret
Ne bilsün zāhid-i ḫod-bīn nedür ʿāşıḳlerüñ ḥāli

Dilerseñ kim ṭola göñlüñ gözüñ nūr-ı ṣafāyile
Maḥabbet cāmını **Şem'î** ṭolu gör baḳmaġıl ḫālī

175

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

N'içün ey göñlümüñ rūşen-çerāġı
Ururṣın ġayre merhem bize dāġı

Yanarken sīnede ḳandīl-i ʿışḳuñ
Fetīli dil yürek yaġıydı yaġı

Ayaġuñ tozına ser-keşlik itme
Olur çün ḫāke māyil gül budāġı

Maḥabbet meclisinde mest olanlar
Bir el öñdin götürmişler ayaġı

Meyi maḥbūb ile iç diyü zinhār
Dem-ā-dem şāh-i ʿışḳ eyler yaṣaġı

Bugün **Şem'î** maḥabbet meclisinde
Yaḳarsın sūz-ı Ḫusrevden çerāġı

176

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Göricek göñlüm ol göz ü ḳaşı
Seyr ider cān gözüyle Naḳḳāşı

İşigüñ ṭaşıyile egleyeyin
Bir iki gün bu oñmaduḳ başı

---

175 K: 245b, M: 294b, İ: 56a
1b bize: baña İ
176 K: 245b, M: 294b, İ: 56a

Ḳare ṭopraḳça ḳıymetüñ yoḳdur
İşigine gerek güher ṭaşı

Gönlümüñ şehri içre dilberler
Kimi aġa kimi bölükbaşı

Düşdi ʻışḳuñ hevāsına **Şemʻī**
Diñmedi diñmesün gözi yaşı

177

Feʻilātün Feʻilātün Feʻilātün Feʻilün

Ne ferāġat yiri var ḫāk-i der-i yār gibi
Ne ṣafā menzili var ḫāne-i ḫammār gibi

Dōstlar her ne ḳadar yirlere çalsa düşmen
ʻĀşıḳın yirde ḳomaz yār olıcaḳ yār gibi

Kim idi noḳṭa ḳoyan ḫāl ü ḫaṭṭuñ devrinde
Her kişi dāyiresin gözlese pergār gibi

Āfitābüm ne ḳamersin ki yüzüñi göricek
Her kişi zāyil olur sāye-i dīvār gibi

Vāʻiẓā ögüp ögüp ḳanmaduġuñ ʻālemde
Āb-ı Kevṯer didügüñ laʻl-i şeker-bār gibi

Aşılaldan berü aġyār ṭurup ḳarşusına
Der-i dildār görinür gözüme dār gibi

Māye-i ʻıyş ü ṭareb çoḳdurur ammā **Şemʻī**
Bulmadı bir göñül eglencesin eşʻār gibi

178

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

Rūz-ı hicrāne degişdi ʻıyd-i vaṣl eyyāmını
Bursanüñ her kim bu gün seyr itmedi bayrāmını

Birbiriyle merḥabādan elleri degmez göñül
Sen bu gün umma güzellerden maḥabbet cāmını

177 K: 245b, M: 295a, İ: 56b
178 K: 246a, M: 295a, İ: 56b

Sīm ü zer ṣaçsun ayaġına gül-i nesrīn gibi
Gülşen-i ḥüsnüñ seven bir serv-i sīm-endāmını

Hāle vü encüm degül yüksek uçanlar ṣaydine
Māh ḳurmış dāne-i sīm ile zerrīn dāmını

Gülşen-i bāġ-ı cemālüñ sevdi göñlüm bülbüli
Bir lebi ġonce yüzi gül gözleri bādāmını

Nūş iderdüñ zehr ise zāhid degül kim cām-ı mey
Şem'îye dilberlerüñ görseñ eger ibrāmını

179

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ne revādür bu eyā ḥüsn ilinüñ pādişehi
Yaḳa cān mülkin oda ẓulm ile 'ışḳuñ sipehi

Ḥasret-i şem'-i ruḫüñden senüñ ey Zühre-cebīn
Yaḳar āhüm irişüp her gice ḳandīl-i mehi

İşidüp āhümi ol ḳāmet-i bālā ṣalınur
Ṣalınur bād-ı ṣabāden nitekim serv-i sehī

Ka'be vü mescid ü miḥrābe göñül baş egmez
Olalıdan berü ḳıblem işigüñ secdegehi

Kerem ü luṭf ü 'ināyet naẓerin eyler iseñ
Pādişāhüm n'ola biz bendeñüze gāh gehī

Serverā pādişeh-i mülk-i ġamüñdür **Şem'î**
Āhinüñ āteşidür başda zerrīn külehi

180

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Göz yaşıyla ṭolanur ḳapuñı seyyāre gibi
Düşmesün kimse hevāyī dil-i āvāre gibi

---

179 K: 246a, M: 295b, İ: 57a
180 K: 246a, M: 295b, İ: 57a
1a ḳapüñi: kūyüñi İ // kimse hevāyī: kimesne ḥabībüm: M; āvāre: bī-çāre İ

Dir imiş yārelerüm ġamzesi ḫançerler ile
Saña ey ḫaste göñül bu daḫi bir pāre gibi

Baḳışından yine ol ġamze-i ḫūn-rīzlerüñ
Ḳanumı ḳanlu yaşüm gibi yire ḳare gibi

İşigüñ dār-ı şifāsında virür derd ile cān
Olmasun kimse ḫabībüm dil-i bī-çāre gibi

Pādişāhüm ṭapüñe ẓulmüñi ʿarż itmek içün
Od yaḳup başına **Şemʿī** ḳapüñe vare gibi

181

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Dün gice bezmimüz yine pür-āfitāb idi
Her cām ʿaks-i ḥüsn ile bir māh-tāb idi

Bir sīm-ten ṣanem gibi par par yanardı şemʿ
Ammā hevā-yi yār ile pür-ıżṭırāb idi

Gögsin dögerdi şevḳ ile cān perde-sāz olup
Dil iñler idi derd ile gūyā rebāb idi

Bir cām-ı cān-fezāyile dil pür-sürūr idi
K'ol cām içende kāse-i gerdūn ḥabāb idi

Gök batmış idi göklere dūd-ı siyāh ile
Nār-ı ḥasedde baġrı ḥasūdüñ kebāb idi

Bezm olmış idi cennet ü ḥūrī nigārler
Kevṣer yirine içdügi **Şemʿī** şerāb idi

182

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Gel ey ʿāşıḳlerüñ nūr-ı ṣafāsı
Göñüller Kaʿbesinüñ Muṣṭafāsı

Bu göñlüm ḫānesin pür-nūr idüpdür
Cemālüñ āfitābınüñ żiyāsı

---

181 K: 246b, M: 296a, İ: 57b
182 K: 246b, M: 296a, İ: 57b

Bañа yigdür cihānüñ varlığından
Ṭapüñüñ pādişāhüm merḥabāsı

Ġamüñden ḳanlar aġlar irdügine
Dükenmez gözlerimüñ mācerāsı

Ḥaẕer ḳıl ey melek kim āsümānden
Giçer 'āşıḳlerüñ tīr-i dü'āsı

Kül olmış āteş-i ḥecr ile **Şem'î**
Senüñ gibi hezārān mübtelāsı

183

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ṭoġrusı Sidre olup ḳaddi hilāl olsa ḳaşı
Beñzedürdüm sаña ey nūr-ı muṣavver güneşi

Beñzer ey serv-i sehī ḳāmetüñe egmedi baş
Şāḫ-ı Ṭūbīnüñ anüñçün aşaġa oldı başı

Gül yüzüñ şevḳıyile ey gül-i gülzār-i İrem
Lālezār itdi cihānı gözimüñ ḳanlu yaşı

Didiler ḫāl-i siyehkārüñe ḫaddüñde görüp
Gül dirür gülşen-i cennetde Bilāl-i Ḥabeşī

Dil-i **Şem'î**ye tecellī ide ger şem'-i ruḫüñ
Āteş-i sūz-ı derūnı kül ider ṭaġ u ṭaşı

184

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

Zāhid göreydi bir gice yārüñ cemālini
Ṭa'n eylemezdi 'āşıḳa bilürdi ḥālini

Yıllardurur ki rūze-i hecrüñle geçmişem
Ey māh gözlesem n'ola ḳaşüñ hilālini

4a Ġamüñden: Lebüñden İ
183 K: 247a, M: 296a, İ: 57b
184 K: 247a, M: 296b, İ: 58a

Kes zülfüñi uzatmasun ey şāh ẓulm elin
Alma cihānde boynüñe kimse vebālini

Çoḳlar pür itdi medreseyi ḳīl-ü-ḳāl ile
Ḥayretde ḳaldı bilmedi ʻışḳuñ maḳālini

Gerçi şerāb bir delüḳanlu ḥarāmīdür
Nāzüklük ile biz emerüz alduġ alını

Dil virdi **Şemʻī** bir ṣanem-i dil-rübāya kim
Zāhid düşinde görmedi anüñ ḫayālini

185

Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün Mefāʻīlün

İgen bön düşme ey ṣūfī ḳo fikr-i ḥūr ü ġılmānı
Bu gün gel ḥāṭırın ḫoş gör temāşā eyle cānānı

Ḫadengin cāne urduḳça virür cān üstine cānler
ʻAceb ne siḥr ider yā Reb nigārüñ çeşm-i fettānı

Beni ḳo ḥālüme nāṣıḥ ki göñlüm bir büt-i Çīnüñ
Ṭolaşdı küfr-i zülfine yitürdüm dīn ü īmānı

Cemālüñ muṣḥafın tezyīn idüpdür ḫaṭṭ-ı Reyḥānüñ
Berāt-ı ḥüsne virmişdür ḳaşüñ ṭuġrā-yi ʻunvānı

İgen ẓulm-i ṣarīḥ itme esirge ehl-i īmānı
Göre göz odlare yaḳma be kāfir bir müselmānı

İki ʻālemde ḳıymet mi olurdı **Şemʻi**yā hergiz
Metāʻ-ı vaṣl-ı cānānüñ eger olmasa hicrānı

186

Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilātün Fāʻilün

Ey ṣanem sen ḳaşleri miḥrābı maḳṣūd eyledi
Ādemi ol kim melāyik içre mescūd eyledi

---

185 K: 247a, M: 296b, İ: 58a
4b ṭuġrāsı: ṭuġrā-yi İ
186 K: 247b, M: 297a, İ: 58b

Naġme-i pür-sūz ile nerm itdi āhen-dilleri
Niceyi ey dil Zebūr-ı 'ışḳ Dāvūd eyledi

Yirde gökde ṣıġmadum āh-i cihān-efrūz ile
Yiri od olsun anüñ kim yirimüz od eyledi

Merhem-i vaṣlin umarken urdı fürḳat yāresin
Müstedām olsun efendüm bizi ḫoşnūd eyledi

Meclis-i ḥüsnüñdeki ḫāl-i mu'anber 'ışḳına
Micmer-i 'ışḳuñda **Şem'î** cānını 'ūd eyledi

187

Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün

Ṭudāġuñ şekkeri pālūde-i terdür Ḥasen Bālî
Lebüñ şekker sözüñ ḳand-i mükerrerdür Ḥasen Bālî

Gül-i bāġ-ı İrem ḥüsnüñ ḳıyāmet ḳāmetüñ Ṭūbî
Çerāġ-ı māh ḥüsnüñle münevverdür Ḥasen Bālî

Güzellük meclisi Ḥaḳḳā budur kim yirde vü gökde
Gül-i sīrāb-ı ḥüsnüñden 'aceb terdür Ḥasen Bālî

Göñül geçmez viṣālüñ leẕẕetinden zehr-i hecrüñle
Bańa zehr-i ġamüñ şehd ile şekkerdür Ḥasen Bālî

Oḳır **Şem'î** giceler ṣubḥe dek şevḳ-ı cemālüñle
Dilinde āyet-i "ve'n-nūr"[88] ezberdür Ḥasen Bālî

188

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

Ölmelü ḫaste eyledi āh ol güzel beni
Derdā ki görmege gelür āḫir ecel beni

Her dem işüm maḥalle-i cānāne gitmedür
Kūy-i cināne ilte gibi bu 'amel beni

---

187 K: 247b, M: 297a, İ: 58b
1b şekker: sükker İ
4b şekkerdür: sükkerdür İ
88 el-En'âm 6/1, er-Ra'd 13/16, et-Tegâbün 64/8.
188 K: 247b, M: 297a, İ: 58b

Çün ḳaddi vaṣfın eyledüm ol serv-ḳāmetüñ
Añdurısar ḳıyāmete dek bu ġazel beni

Cām-ı mey-i maḥabbetüñ almaz idüm ele
Mest itmeyeydi sāḳi-i bezm-i ezel beni

Sevdā-yi zülfine çün anüñ **Şem‘ī** düşdi dil
Abdāl iderse ṭañ mıdur ol bī-bedel beni

189

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

N’eyleyem ol gülşen-i ḥüsnüñ gül-i ḫandānını
Diñlemez ben bülbül-i şūrīdenüñ efġānını

Ol ṣanem cevr ü cefā mecmū‘asın ezber oḳır
Söyleseñ bilmez geçer mihr ü vefā destānını

Ṣanki bir çerḫ oḳıdur tīrüñ ki gelmiş sīneme
Her yaña yā Reb yürür derd oḳları peykānını

Pehlevānsın dōstum tīġ-i cefā çekmekde kim
Ḳanlu yaşlarla pür itdüñ sīnemüñ meydānını

Zülfüñ evṣāfında **Şem‘ī** bir ġazel dimiş yine
Tāze sünbüllerle tezyīn eylemiş dīvānını

190

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

Bile oldukça ġam-ı ‘ışḳ ile miḥnet bāḳī
Saña olsun bu ṣafā devlet ü ‘izzet bāḳī

Hele gel şimdi lebüñ cāmını ṣun nūş idelüm
Aremüzde senüñ ile yine ṣoḥbet bāḳī

Cevri çoġ eyle baña ġam degül ey ġonce-dehen
Bu imiş “naḥnu ḳasemnā”daki[89] ḳısmet bāḳī

5a düşdi dil: düşdüñ İ
189 K: 248a, M: 297b, İ: 59a
3a ki gelmiş: dikilmiş İ
190 ANT62: 56b
89 ez-Zuhruf 43/32: “...biz taksim ettik.”

Cān çıḳınca hele ḫıdmetde bir eksük ḳomaduḳ
Eger ölmezsek efendi yine ḫıdmet bāḳī

Şimdi biz bendelere luṭfüñi göster görelüm
Ṣoñra cevr eyler iseñ **Şem'î**ye miḥnet bāḳī

191

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ṭolaşur dil yüzüñüñ şem'ine pervāne gibi
Ḳorḳaram bencileyin oda düşüp yane gibi

Nice bir yire çalarsın bu göñül teşnesini
N'ola bir kerre alursañ ele peymāne gibi

Zāhidā niçeye dek mescid öñinde ṭuralum
Mesken olmaz gidelüm 'āşıḳa meyḫāne gibi

Dilerem bād-ı şabānüñ eli ḳurıya şehā
El uzatmaḳ dilemiş kākülüñe şāne gibi

Ḫaddüñe **Şem'î** müşābih didi şemsi güzelüm
Yiridür odlare yaḳsañ anı pervāne gibi

KITALAR

1

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün

Gördüm düşümde dün gice ẕihnüñ serāyine
Çînî ṭabaḳla bir meh-i tābān güher ṭaşur
Bir sîm-ten elüñ öper altun ayaġ ile
Bir āfitāb kāse-i sîm ile zer ṭaşur
Baş ḳor gelür ayaġuña gün gibi kelleler
Bezmüñde nice māh-i melāḥet şeker ṭaşur
Baḫtüñ 'arūsı zeynine meşşāṭa-i felek
Necm-i se'ādetüñ gibi lü'lü'-yi ter ṭaşur
Üstüñe açdı Tañrı se'ādet ḳapusını

---

191 N4915: 452a
1 K: 248a, M: 298a, İ: 59a

Luṭfüñ netīcesin göresin kim neler ṭaşur
Ṣūretde gerçi naẓmdurur sözleri velī
Ma'nī yüzinde **Şem'ī** ṭapüñe güher ṭaşur

2

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Ḫudāvendā ḫiyālem hest ber ser
Beġāyet müşkil ū rā kerden iẓhār
Ḫiyālem ānki beyt-i 'ankebūt est
Ne ānki ber ser-i men hest destār
Ḫiyālī rā nümāyed şekl-i hestī
Ki mī gūyed ki ṣā'ir nīst seḥḥār
Zi pā üftādegānem dest-i men gīr
Bedestārī dil-i mā rā bedest ār

TARİHLER

1

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Ey mürüvvet mülkini luṭfiyle ma'mūr eyleyen
Ḥaḳ Te'ālā eylesün iki cihānde ber-murād
Görme hergiz ġam yüzin işitme adın ġuṣṣenüñ
Ḥaḳ idüp ẕātüñ müşerref eylesün gönlüñ küşād
Pāye-i ḳadrüñ olup a'lā teraḳḳī idicek*
Didi tārīḫin müverriḫ "devlet ü 'izzet ziyād"

2 K: 248b, M: 298a, İ: 59b Ey Allah'ım, başımda bir hayalim var. Onu izhar etmek çok zor. Hayalim, örümceğin evi gibi, başımdaki sarık gibi değil. Hayal, varlık şeklinde gözükmekte. Kim diyor ki şair sihirbaz değildir? Ayaktan düşmüşüm, elimi tut; bir sarıkla gönlümüzü al!

1 K: 248b, M: 298a, İ: 59b

* teraḳḳī: tereffü' İ

2

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

Maẓher-i luṭf-ı Ḥaḳ 'Ali Dedenüñ
Rūḥ-ı pāki idicegez riḥlet
Hātif-i ġayb eyledi ilhām
Oldı tārīḫ "rūḥına raḥmet"

BEYİTLER

1

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Ġam ü şādī geçermiş çünki bildük
Bir iki gün ya aġladuḳ ya güldük

2

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün

İzin tozına şalsa zülfüñ hümāsı sāye
Her ẕerre ṭa'n ideydi gün gibi gökde aye

---

2 K: 248b, M: 298b, İ: 59b
1 K: 248b, İ: 59b
2 K: 248b

TIPKIBASIM

Hayati Develi Şahsi Kütüphanesi

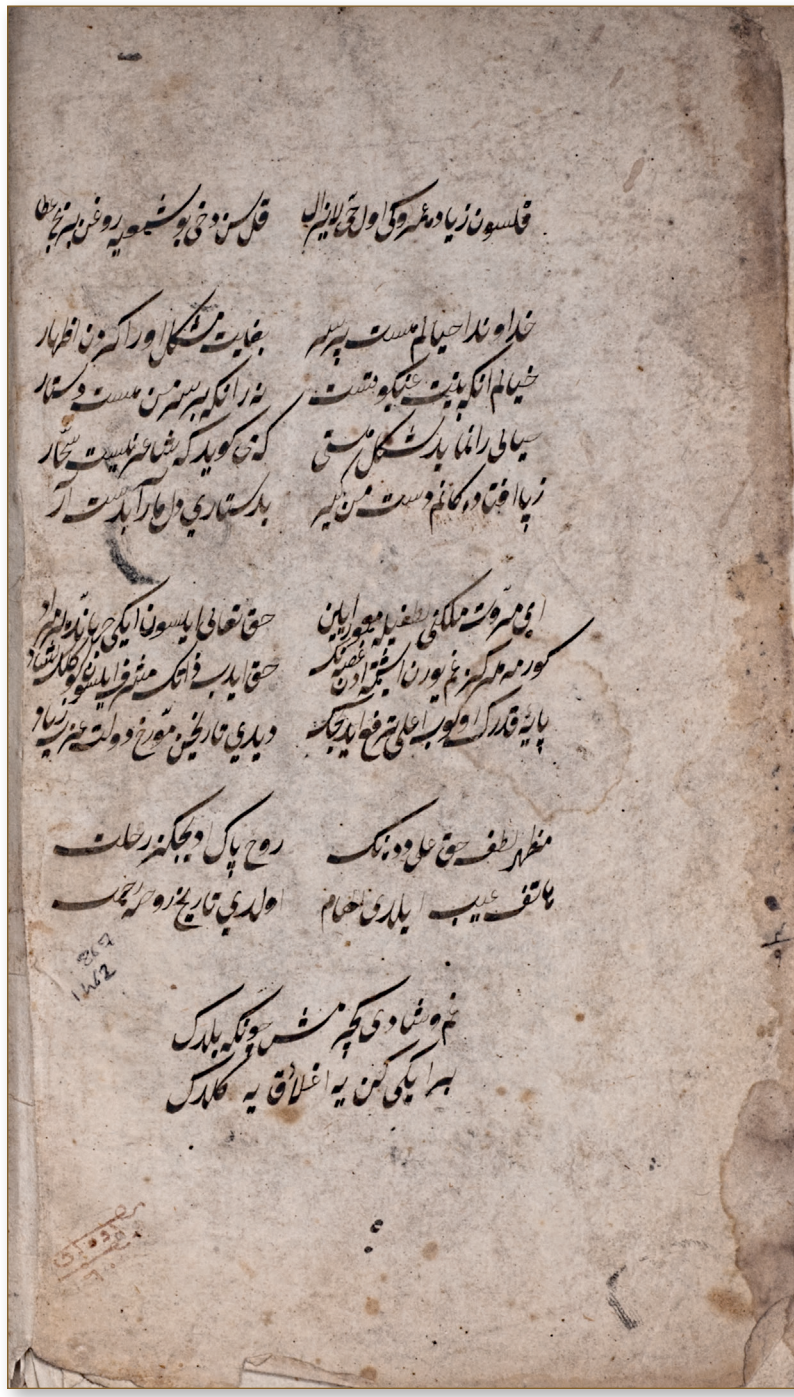

[59ᵇ]

٥٩

نه بیلیم اول گلشن حسننک گل خندانینی
دگلمز بن بلبل شوریده‌نک افغانی

اول صنم جور و جفا مجموعه‌سن یازدی اوقیم
سویلسک بلمز نجه مهر و وفا دستانینی

صنکه بر چرخ اوقی دکترکی دلکش سینه‌یه
مدتیکا یارب بوررده اوقلری پیکانینی

پهلوانلسن و ستم تیغ جفا چکلمکه
قتلو شیشلر ایله بر اتمک سینمک میدانینی

زلفنک اوصافی نادره شمعی بر غزل دیمش‌ایدی
تازه سنبللر ایله تنزیین ایلمش دیوانینی

کوردم دوشمه‌دن نجه مانندک سن الینه
جبینی طبقله بر مه تابان کهر طشته

بر ساتین الکک اویله التون ایاغله
بر آفتاب کاسه سیمینله زر طشته

باشش قورکلوا ایاغکه کین کیسی کالله
بر نکدره نجه ماه ملاحت سنکله طشته

بختنک عمر و کسی زینت مشاطه فلک
نجم سعادتک کبی لولوی تر طشته

اوبتو اچادی مکرری سعادت قپوسنی
لطفنک نجه بسکورو سنکم نالر طشته

صورتنده کرچه منظر رسنلری ولی
معنی یوزنده شمعی چیوکه طشته

ای منبع مروت و وی جاه کبریا
قالسون زیاده عمرکی الله دایما

اولسون همیشه کیجه‌لر کی قدر ایله برات
ایام دولتک شو نوروز و عید اوله

ذات آرات خاک پا بوله ملک جهان غبار
ملکن یوزکی کورمکه بیک جان سن فدا

لطفنک هواسی عطر ایله بر قلدی عالمی
خلقنک نسیمی ایلدی آفاق خوش هوا

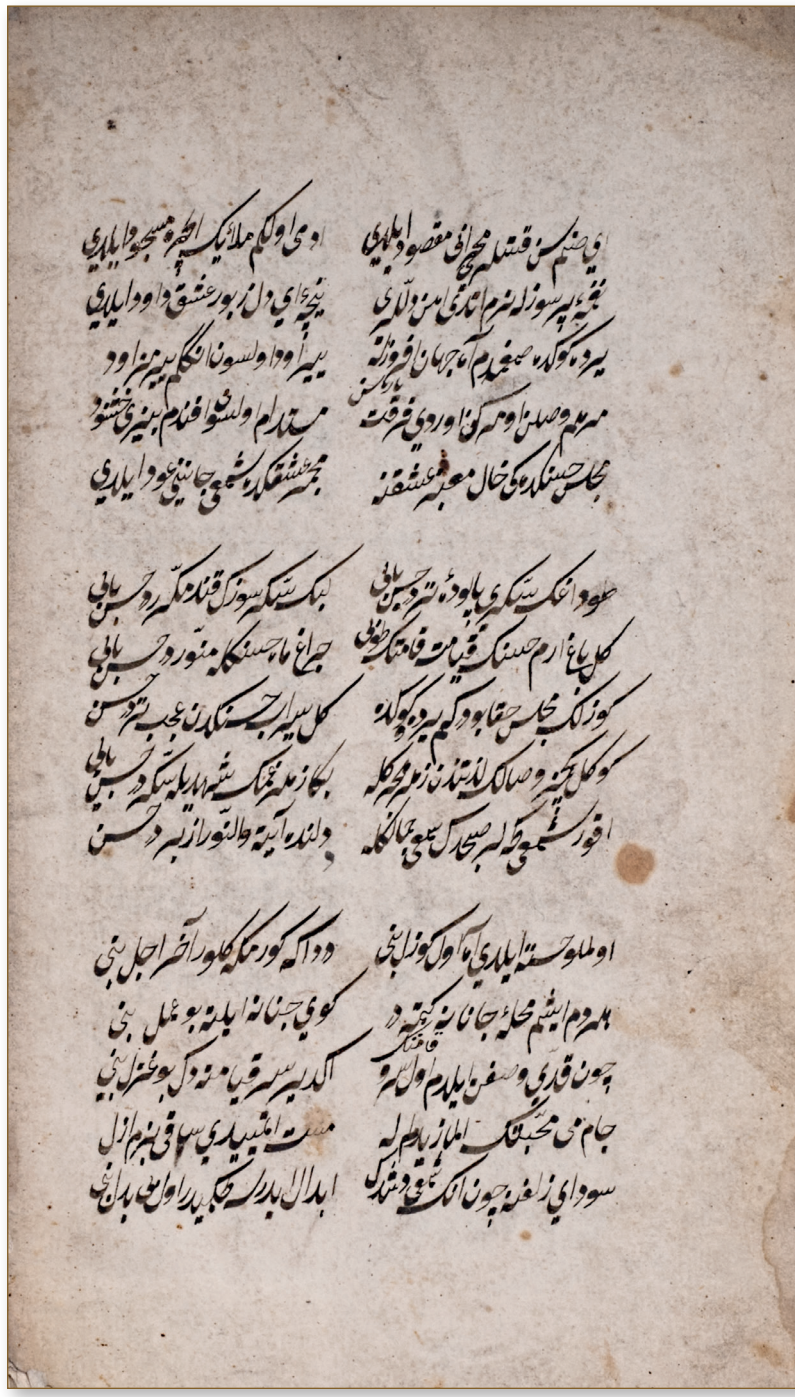

[58ᵇ]

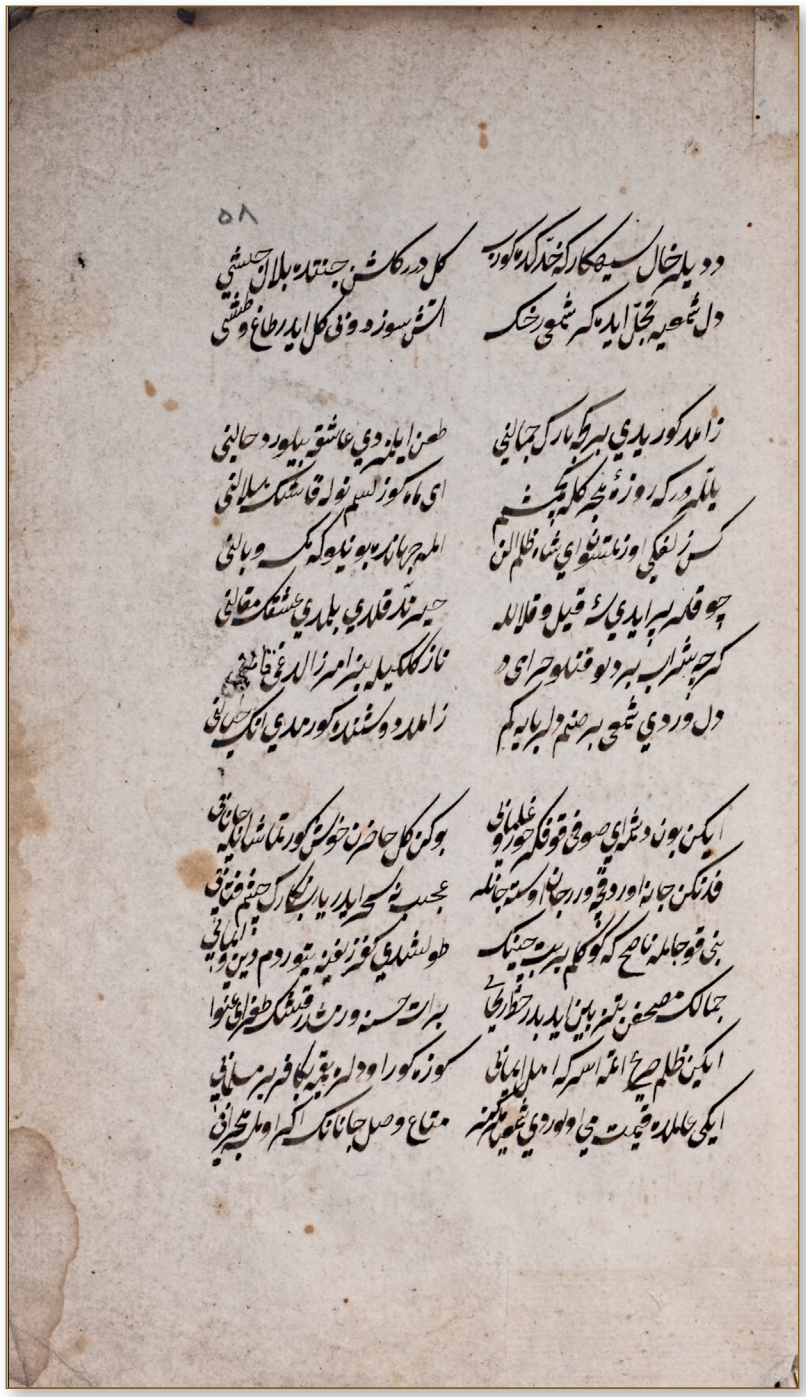

٥٨

دو دیلر خال سیه کار که خدکده کورب — کل در کلشن جنتده بلال حبشی
دل شمعیه تجلی ایده کر شمعی رخک — آتش سوزدونی کل ایدر طاغ و طشی

زاهد کوریدی بر کجه بارک جمالنی — طعن ایلمزدی عاشقه بیلورد حالنی
یللر درکه روزهٔ هجر کله کچمشم — ای ماه کوزلسم نوله قاشنک هلالنی
کس زلفکی اوزنتسون ای شاه ظلم الن — املم جهانده بونیلوکه مکسه و بالنی
چوقلر پر ایدی سنه قیل و قال الله — حیرتده قلدی بلمدی عشقک مقالنی
کرچه شراب بر دلو قنلو حرامی در — ناز کلکیله بنزامرز الدغی قانی
دل وردی شمعی بر صنم دلربایه کم — زاهد دوشنده کورمدی انک خیالنی

ایکن بون دیشمه ای صوفی قوفکر حور و غلمانی — بوکن کل حاضرن خوش کور تماشا ایله جانانی
فدنکن جانه اوردقچه ورر جان اوسته جانله — عجب نه سحر ایدر یارب نکارک چشم فتانی
بنی قوجامله ناصح که کوکلم بر بت چینک — طولشدی کفر زلفینه یتوردم دین و ایمانی
جمالک مصحفن بتزبین ایدر بدر خط ریحانی — برات حسنه ورمشدر قشنک طغرای عنوانی
ایکن ظلم صریح ایتمه اسرکه اهل ایمانی — کوزه کورا و دلزیقمه بکافر بر مسلمانی
ایکی عالمده قیمت می اولوردی شمعیا مکر — متاع وصل جانانک اکر اولمسه هجرانی

[58a]

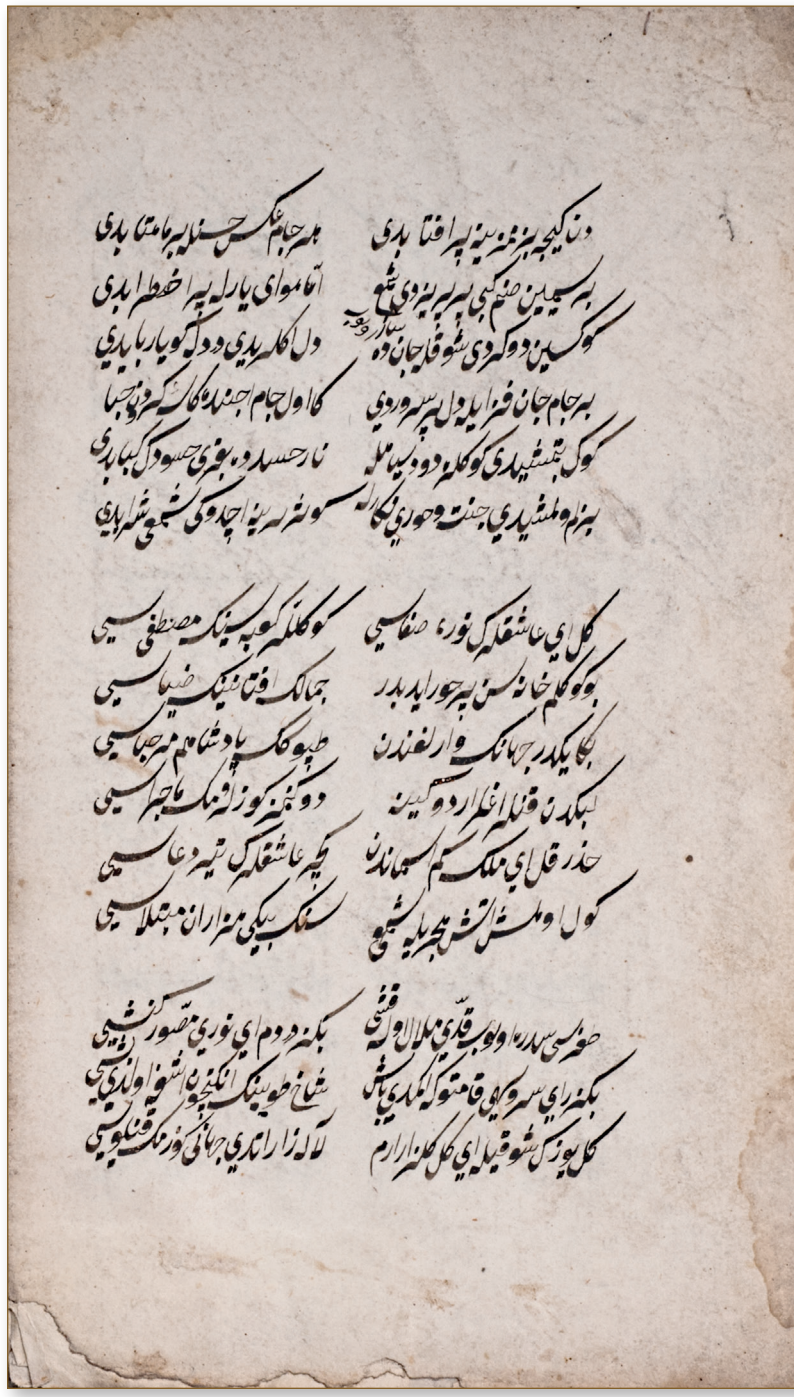

[57ᵇ]

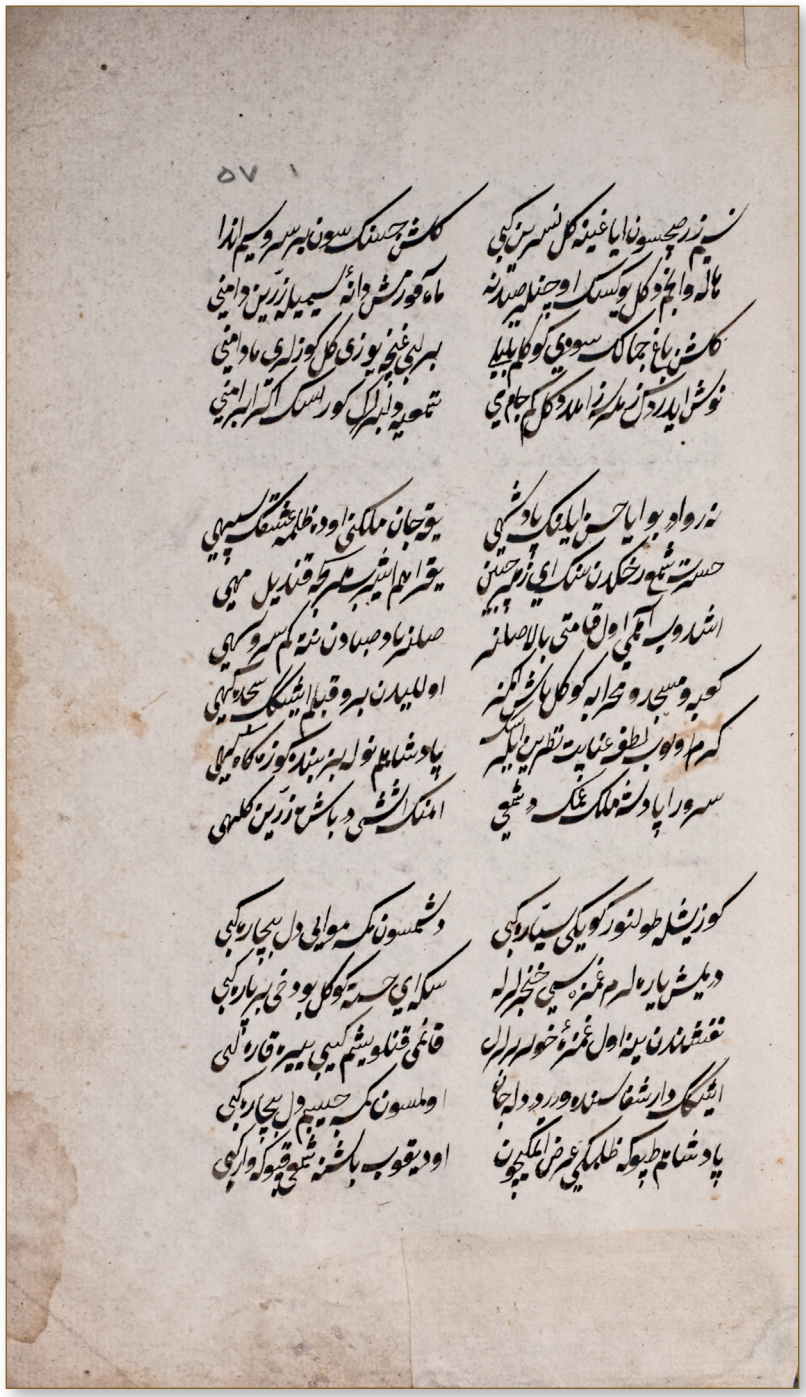

٥٧

نسیم زر صچسون ایاغینه گل نسرین کبی
گلشن حسنک سون بر سرو سیم اندا

هاله وانجم دگل یوکسک اوچنلر صیدنه
ماه قورمش دانهٔ سیمیله زرین دامنی

گلشن باغ جمالک سودی کوکلم بلبلی
بر لبی غنچه یوزی گل کوزلری مادامنی

نوش ایدردک زهره زاهد دگل کم جام می
شمعیه دلبرلرک کورسک اکر ابرامنی

نه روا در بو ایا حسن ایلینک پادشهی
یوقه جان ملکنی اوده ظلمه عشقک سپهی

حسرت شمع رخکدن سنک ای زهره جبین
یقرا هم اشیرب هر کیجه قندیل مهی

اشدوب آهمی اول قامتی بالا صلنر
صلنر باد صبادن نته کم سرو سهی

کعبه و مسجد و محرابه کوکل باش اکمز
اوللیدن برو قبلم ایشکک سجده گهی

کرم اولوب لطف عنایت نظرین ایلرسک
پادشاهم نوله بز بنده کوزه گاه کهی

سرورا پادشه ملک غمک در شمعی
امنک آتشی در باشده زرین کلهی

کوزیشله طولنور کویکی سیاره کبی
دشمسون کمسه موایی دل بیچاره کبی

دریلش یاره لرم غمزه سی خنجرلرله
سکه ای خسته کوکل بو دخی بر پاره کبی

نقشندن ینه اول غمزهٔ خونریزلرل
قانمی قنلو یشم کیبی ییره قاره کبی

ایشکک دار شفاسنده ورر دوله جان
اولمسون کمسه جیسم دل بیچاره کبی

پادشاهم طپوکه ظلمکی عرض ایتمکیچون
اودیقوب باشنه شمعی قپوکه وار کبی

[57a]

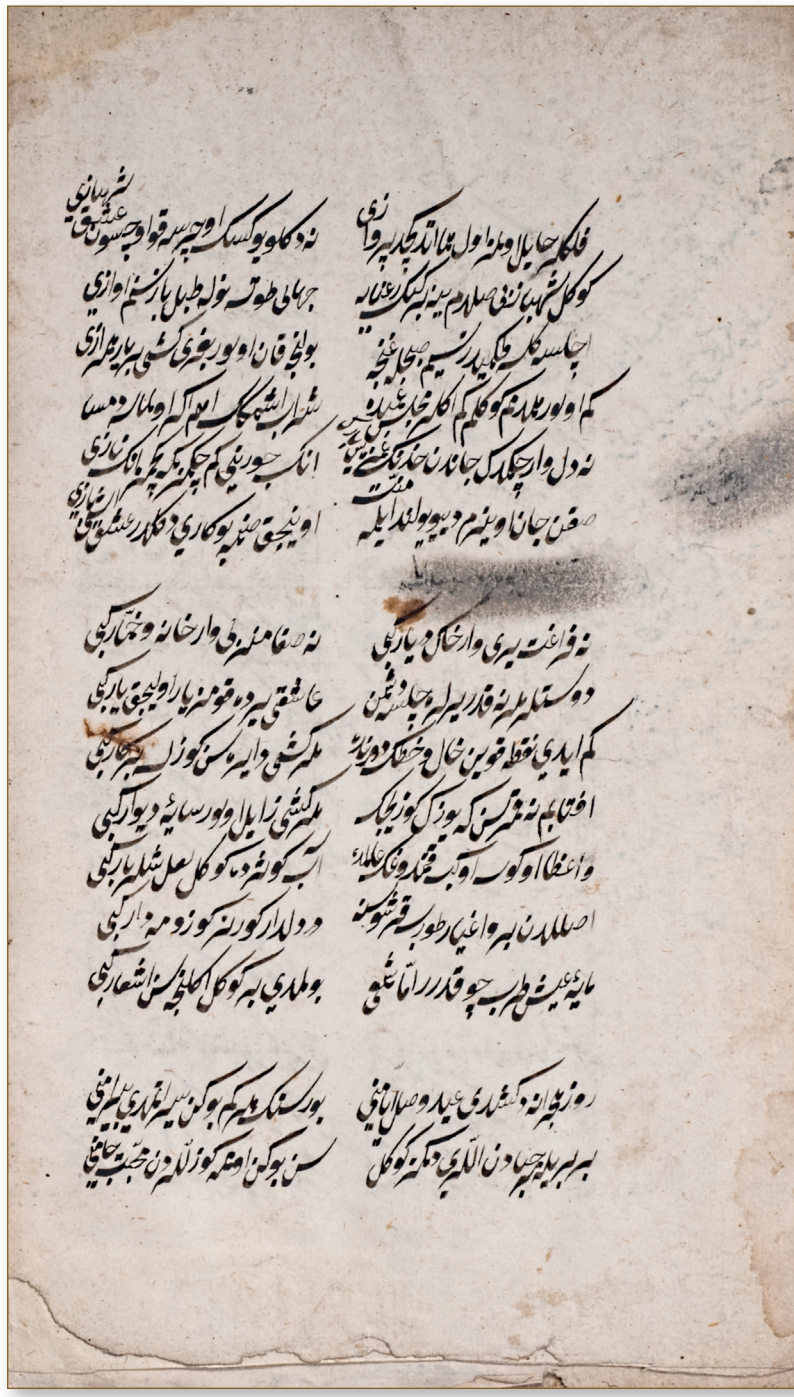

[56ᵇ]

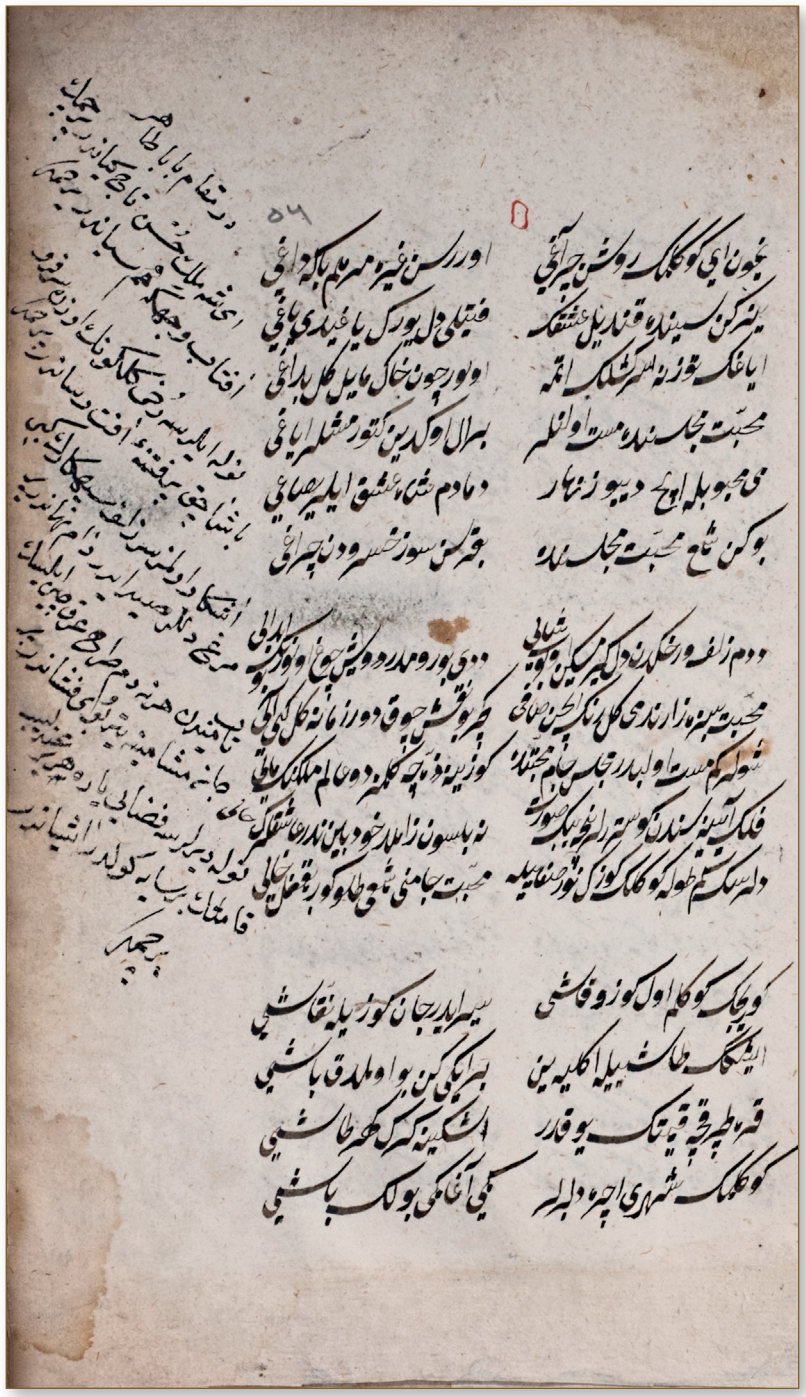

[56a]

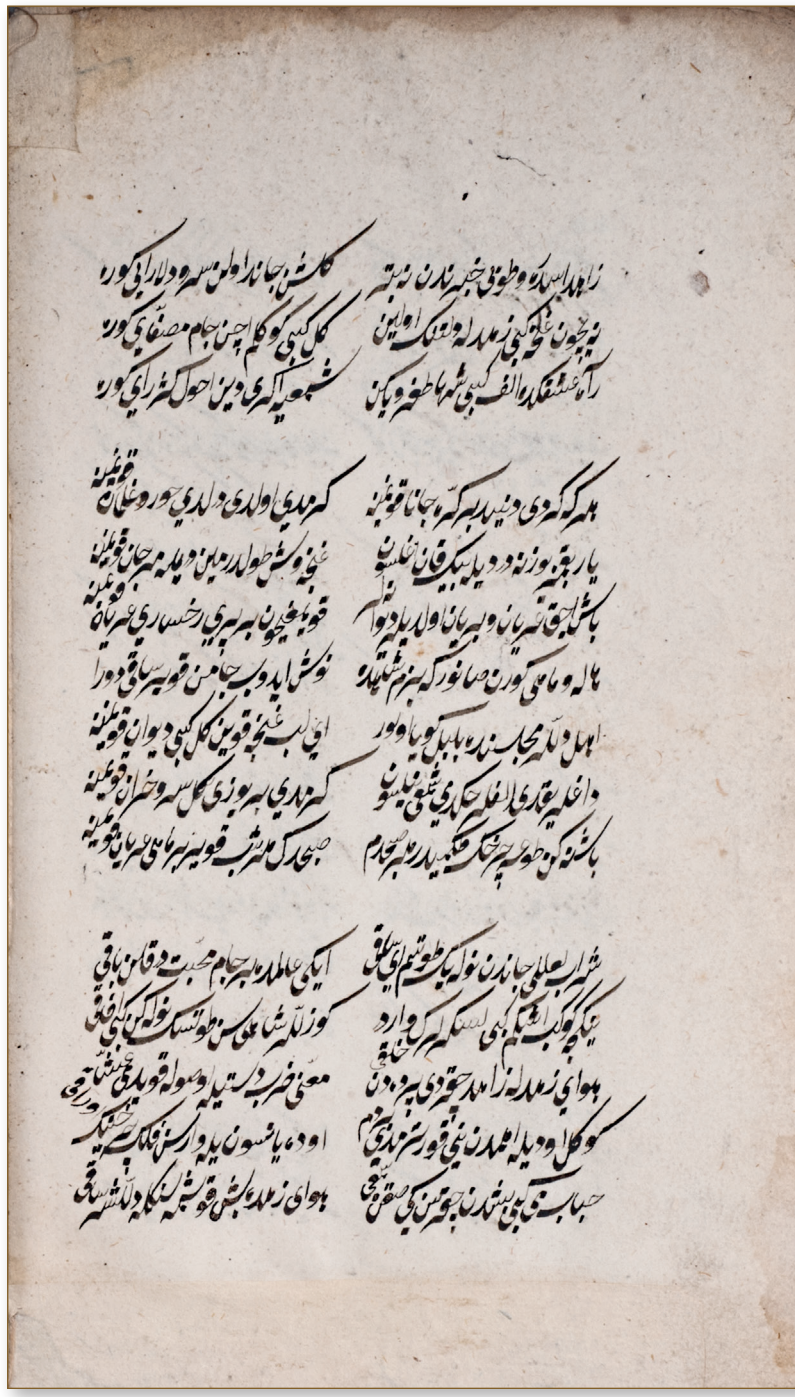

[55ᵇ]

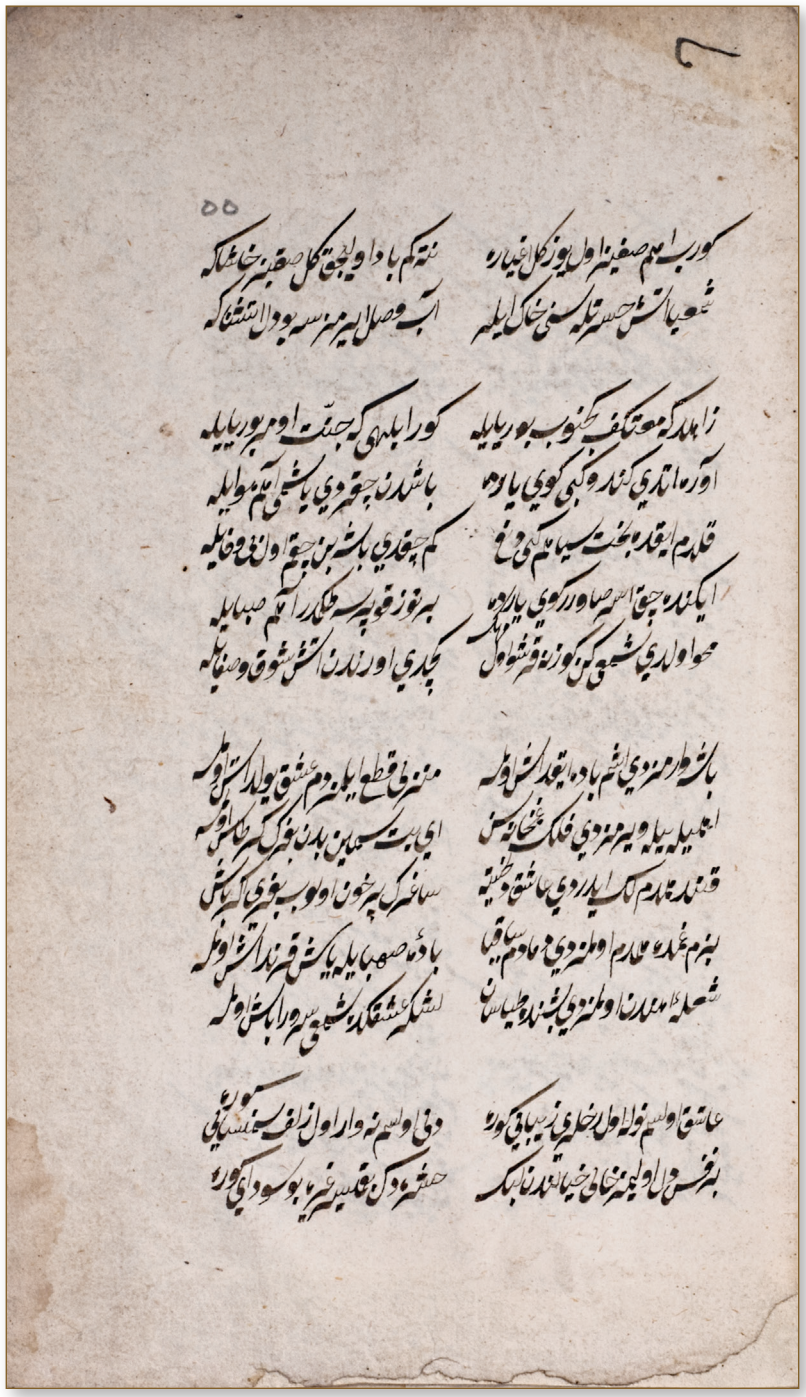

[55ª]

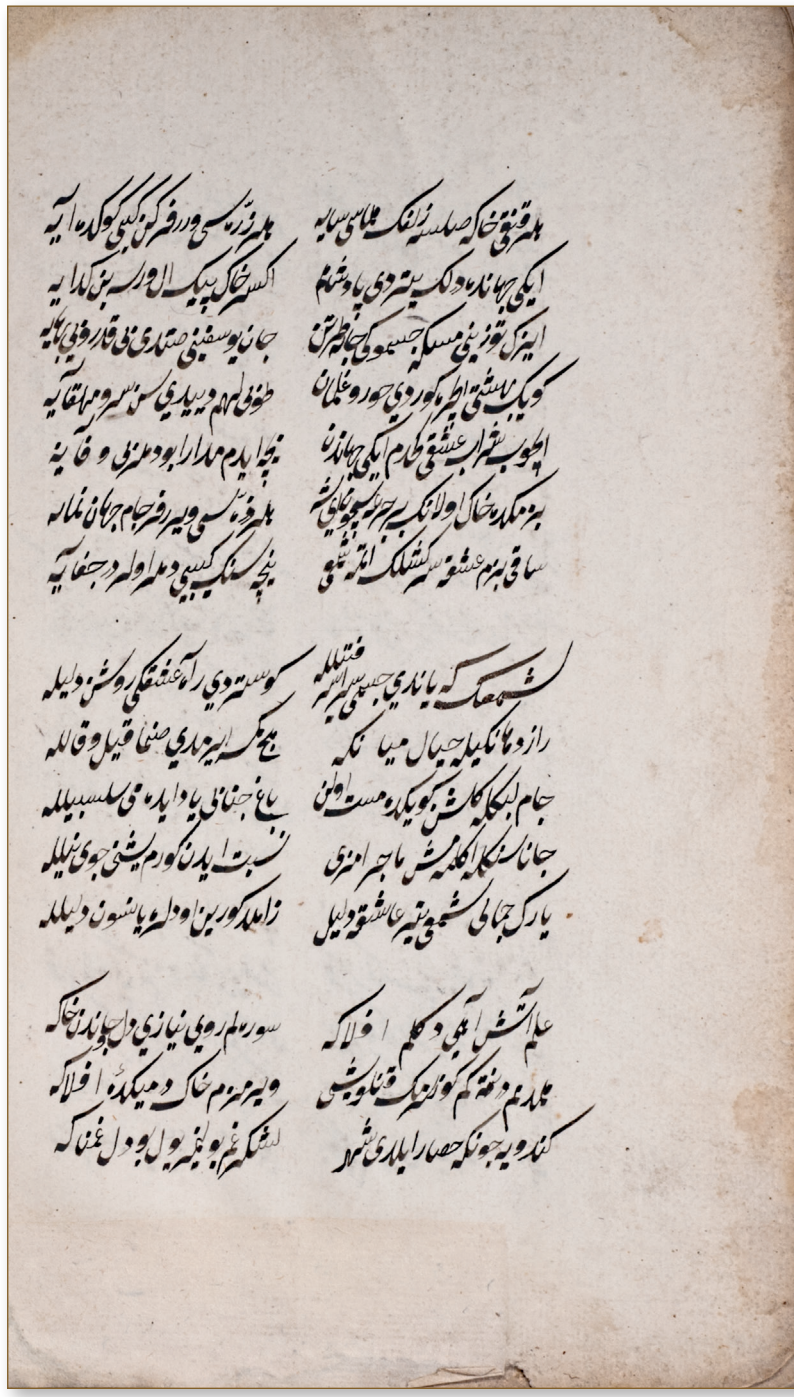

[54ᵇ]

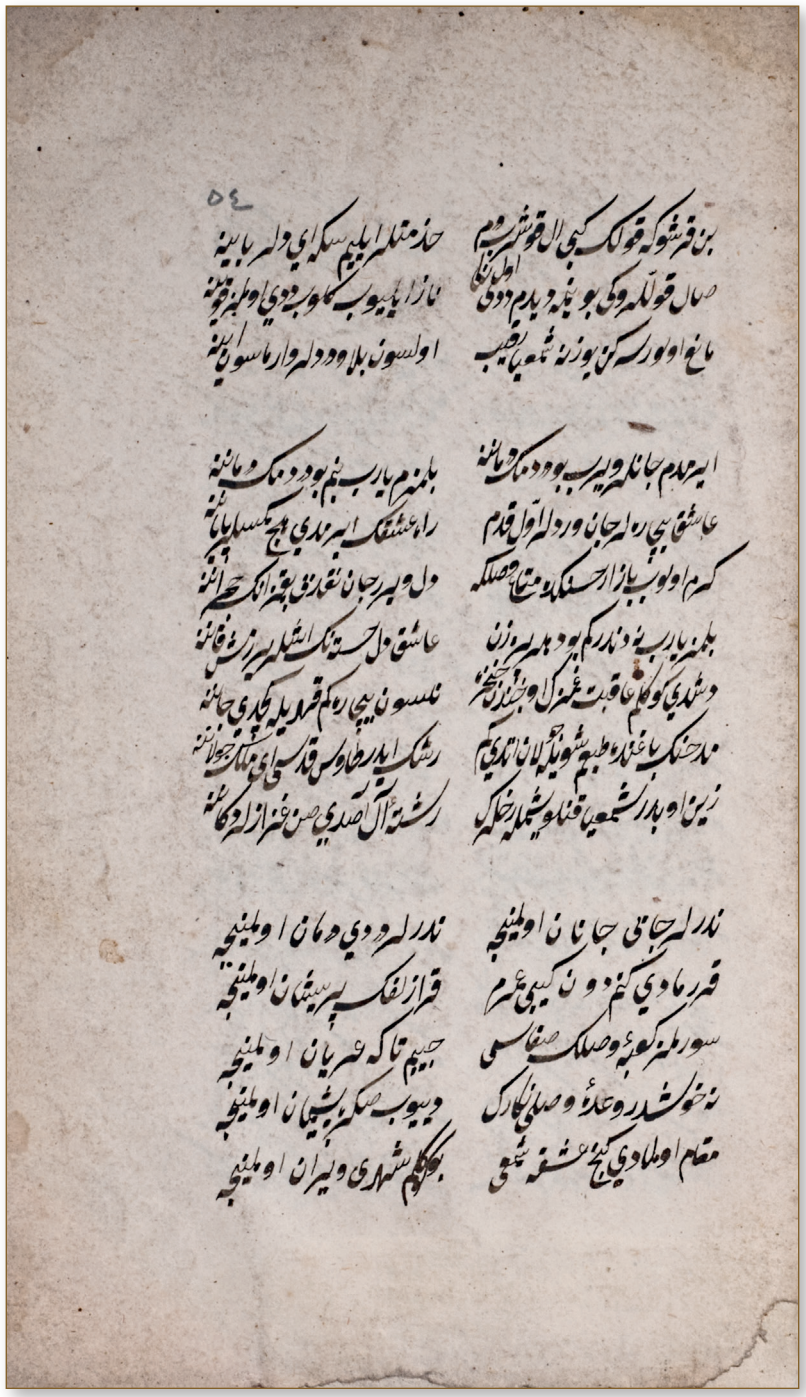

٥٤

بن قرشو که قولک کبی ال قوشرب دم — حذمتلر ایلیم سکه ای دلربا بینه
صال قوللروکی بو ینه دیدم دوی اول زلفی — نازا ایلیوب کلوب دوی اولمز قوینه
مانع اولورسه کن یوزنه شمعیا رقیب — اولسون بلا و درد لر وار ماسون اینه

ایرمدم جانلر ویرب بو دردمک درمانینه — بلمزم یارب نیم بو دردمک درمانینه
عاشق بیچاره لر جان ور دلر اول قدم — راه عشقک ایرمدی هیچ کمسلر پایانینه
کرم اولوب بازار حسنکده متاع وصلکه — دل ویرر جان نقد بی بقمز انک حجرانینه
بلمز یارب نه دندر کم بو دهر پیرزن — عاشق دل خسته نک اشلر یرزش قانینه
دشدی کوکلم عاقبت غمزک اوجندن خنجره — نلسون بیچاره کم قهریله کچدی جانینه
مدحنک باغنده طبعم شویله جولان اتدی کم — رشک ایدر طاوس قدسی ای ملک جولانینه
زین او بدر شمعیا قنلو شمله رخلرک — رشتهٔ آل آصدی صن غزالر دکانینه

ندرلر جانی جانان اولمینجه — ندرلر دردی درمان اولمینجه
قرر مادی کنم دون کیبی عمرم — قرا زلفک پریشان اولمینجه
سورلمز کعبهٔ وصلک صفاسی — جیبم تا که عریان اولمینجه
نه خوشدر وعدهٔ وصلی نکارک — دییوب صکره پشیمان اولمینجه
مقام اولمادی کنج عشقه شمعی — بوکوکلم شهری ویران اولمینجه

[54a]

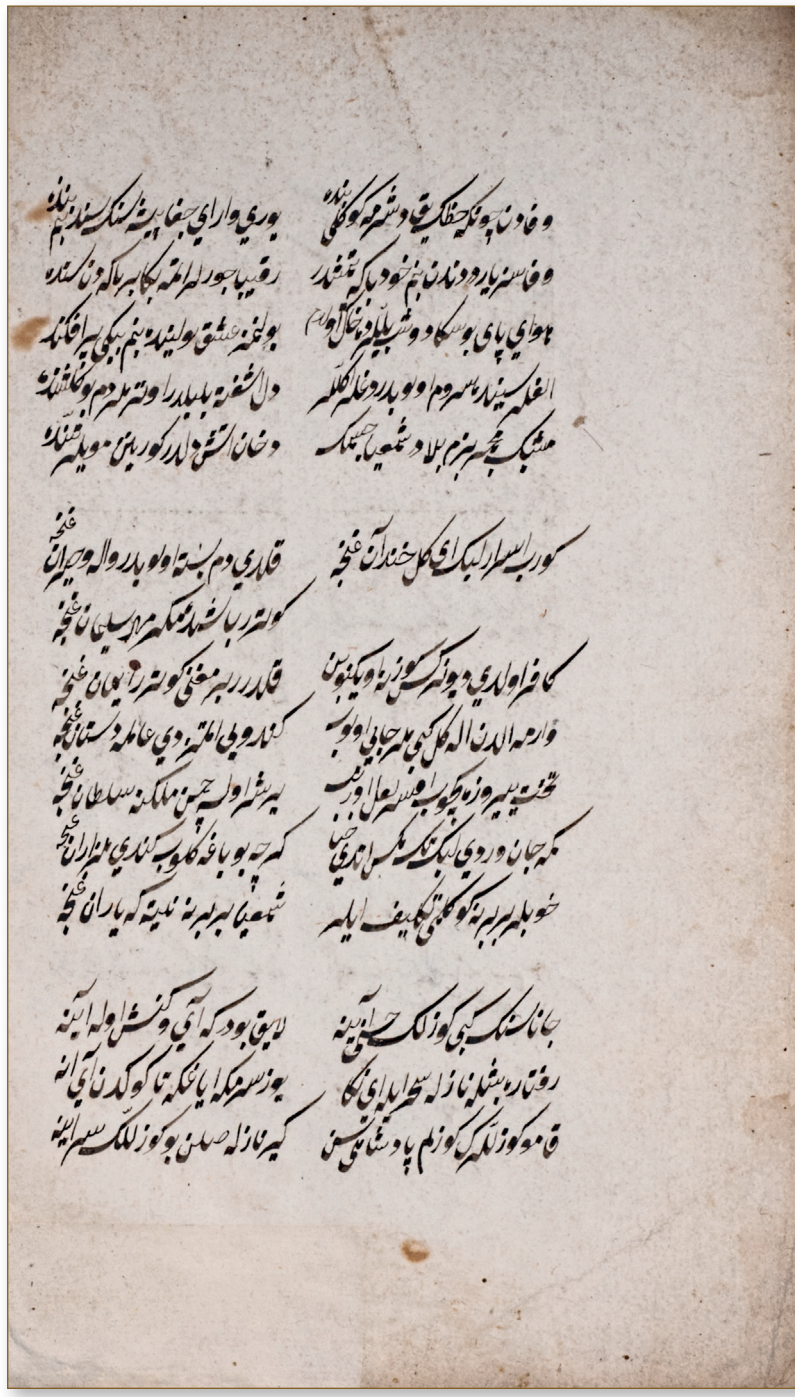

[53ᵇ]

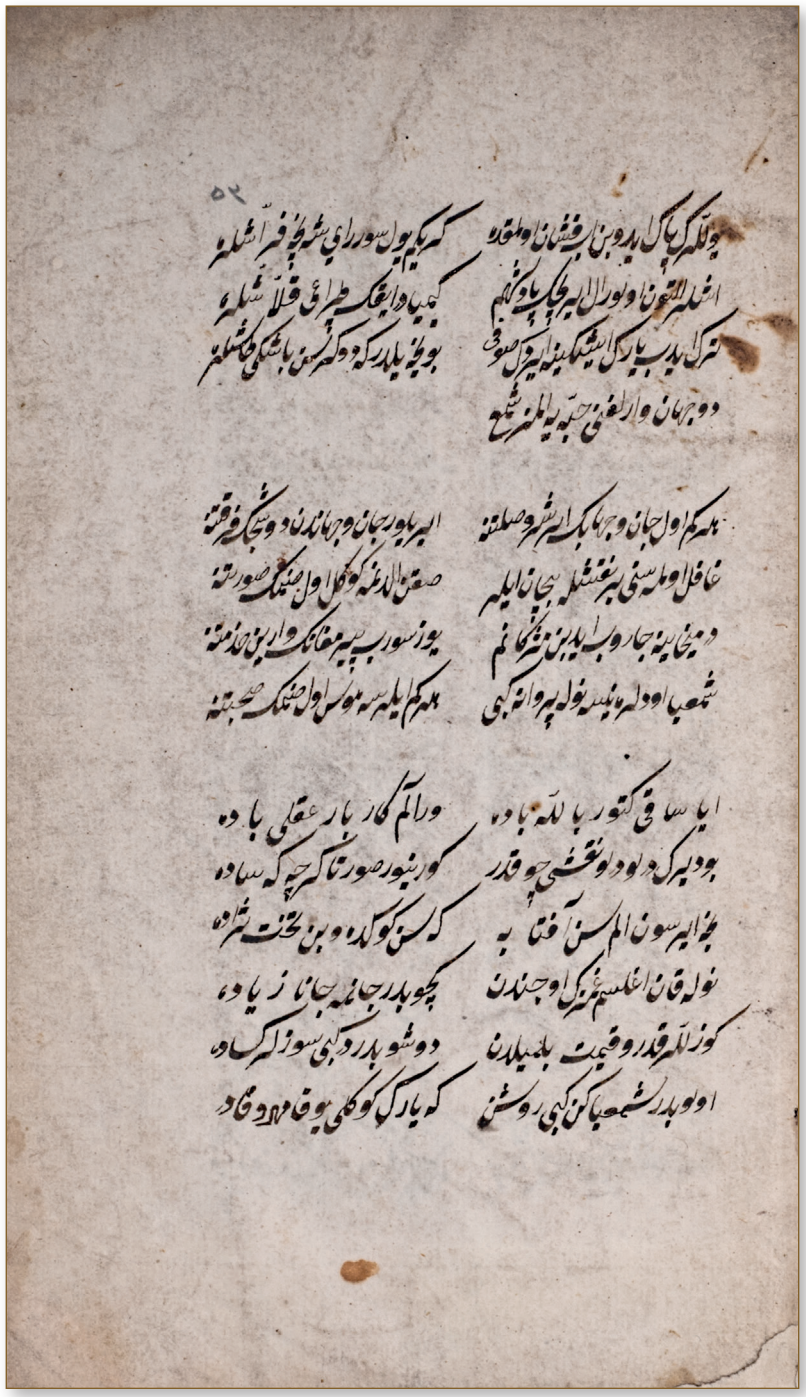

٥٢

یوللرک پاک ایدوبن اب فشان اولمقده — کریکم یول سوررای شه نچه فراشلر
اشلر التون اولور ال ایرجک پادشهم — کیمیا دایغک طپراغی قلاشلر
ترک ایدب یارک ایشکینه ایردک صوفی — بو نچه یلدرکه دوکرسن باشکی طاشلر
دو جهان وارلغنی حبه یه المز شمع

هر کم اول جان و جهانک ایرشر وصلتنه — ایریلور جان و جهاندن دوشجک فرقتنه
غافل اولمه سنی بر نقشله بیجان ایلر — صقن الدنمه کوکل اول صنمک صورتنه
در میخانه جاروب ایدبن مژکانم — یوز سورب پیر مغانک وارین خدمتنه
شمعیا اودلره نیسه نوله پروانه کبی — هر کم ایلرسه هوس اول صنمک صحبتنه

ایا ساقی کتور بالله باده — ورالم کار بار عقلی باده
بو دیرک دلو دلو نقشی چو قدر — کورنیور صورتا کرچه که ساده
نچه ایرسون الم سن آفتابه — که سن کوکده و بن تخت ثراده
نوله قان اغلسم غمزک اوجندن — کچوبدر جانمه جانا زیاده
کوزللر قدر و قیمت بلمیلدن — دوشوبدر دکبی سوزلر کساده
اولوبدر شمعیا کن کبی روشن — که یارک کوکلی یوقا مهر و وفادر

[53a]

ایکی عالمده غرض قلبه صفا ویرمکمش سورلم بزده صفای مه تابانلرله
نیدوکن اکلیه سن شمعنک ای ماه جبین زهره ایندورجک بزمکه افغانلرله

ای بلی انجه و لبی غنچه بکه اولدی خیالک اکلنجه
بولیجق یاری جامه خوابنده صنورم اوغردم یتورکنجه
نجه رستملری زبون ایله طوتمزمکسه شقله پنجه
وصف ایدلدن میان و کاکلکی سوزلرم اولدی انجه دن انجه
مکسه طعن ایلمزدی صوفیه کر شمعیا دپرنیدی حاکنجه

جام لر همدم اولوب لعل لب جانانمه اهکم هردم بنم اودلر یقیرلر جانمه
کن کبی رفعتده در اول مه تنزل ایلمز عار ایدر بن خاکدن کلمز انکچون یانمه
هی قیامت کل بنی بر لحظه طپرقدن کوتر بر قدم بص لطف ایدوب بو کلبهٔ احزانمه
یوز چوردک کل کبی فریاد اهمدن بنم ناز ایدوب بن بلبلک کوش اورمدک نغمه
دردی دمانمه اولمکدن ارتق چاره یق دوستلر سعی ایلمک شمدن کرو درمانمه
یانه یانه حاملی عرض اتدکم عیب ایلمه شمعیم جانا بنم بنمق کلوبدر شانمه

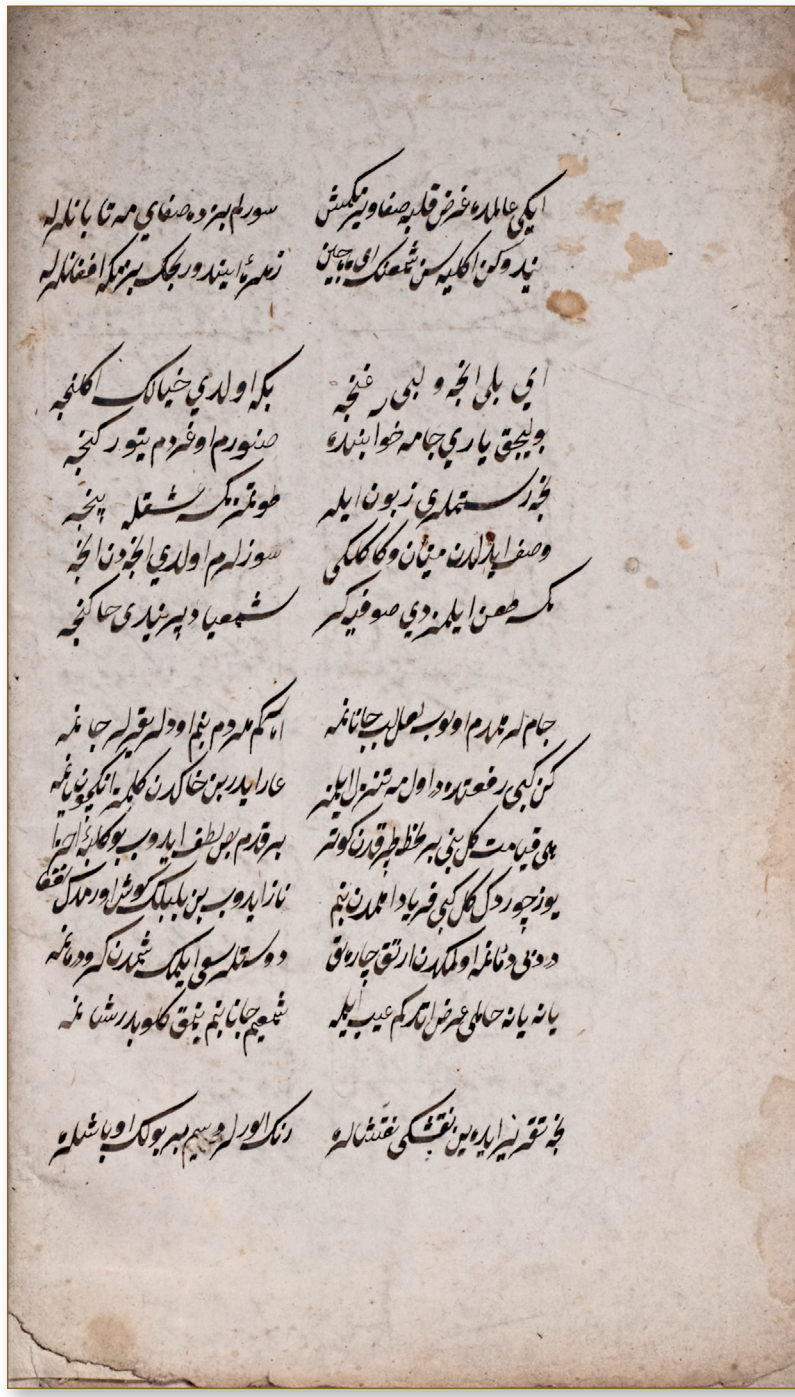

نجه تقریر ایده یین نقشکی نقشلره رنک الورلر سیم بر بولک اوباشلره

[52b]

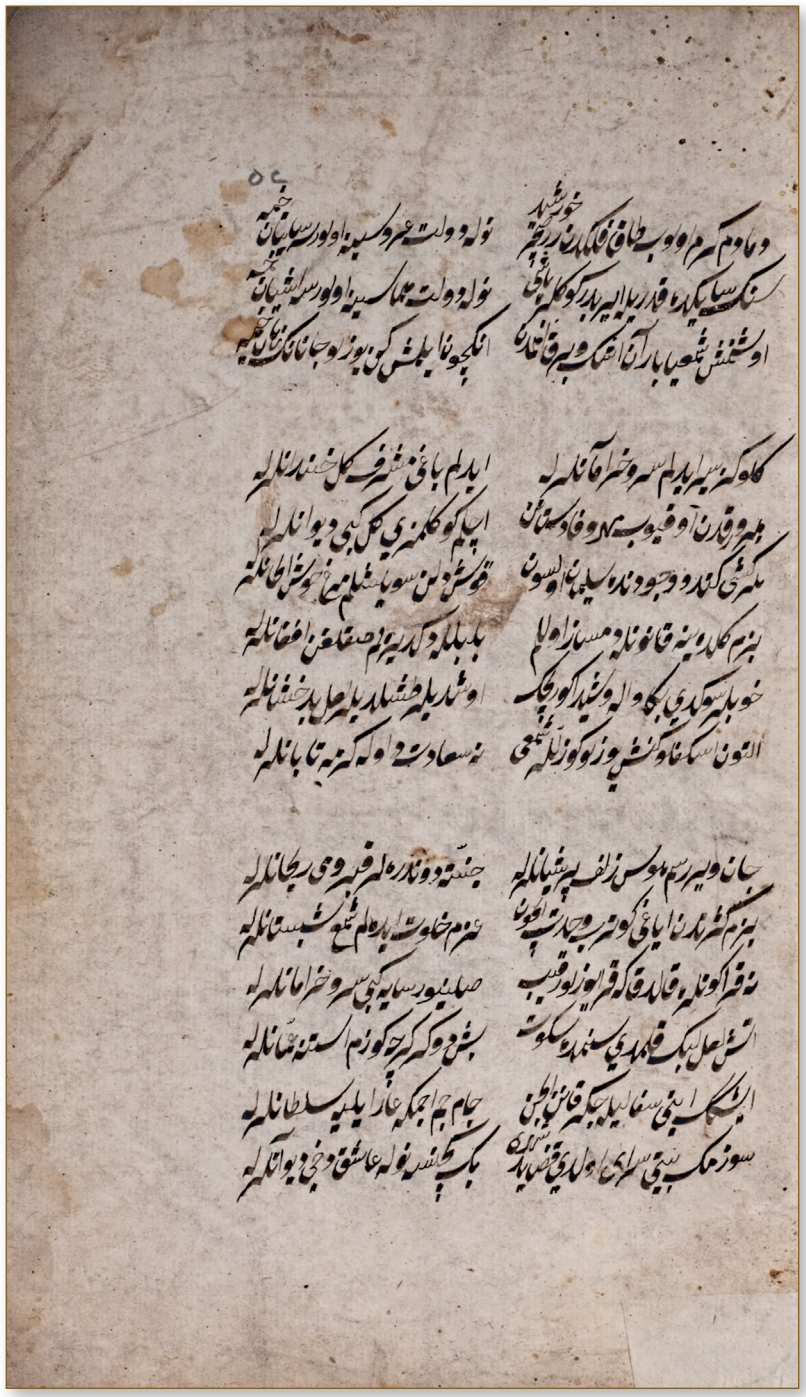

[52ª]

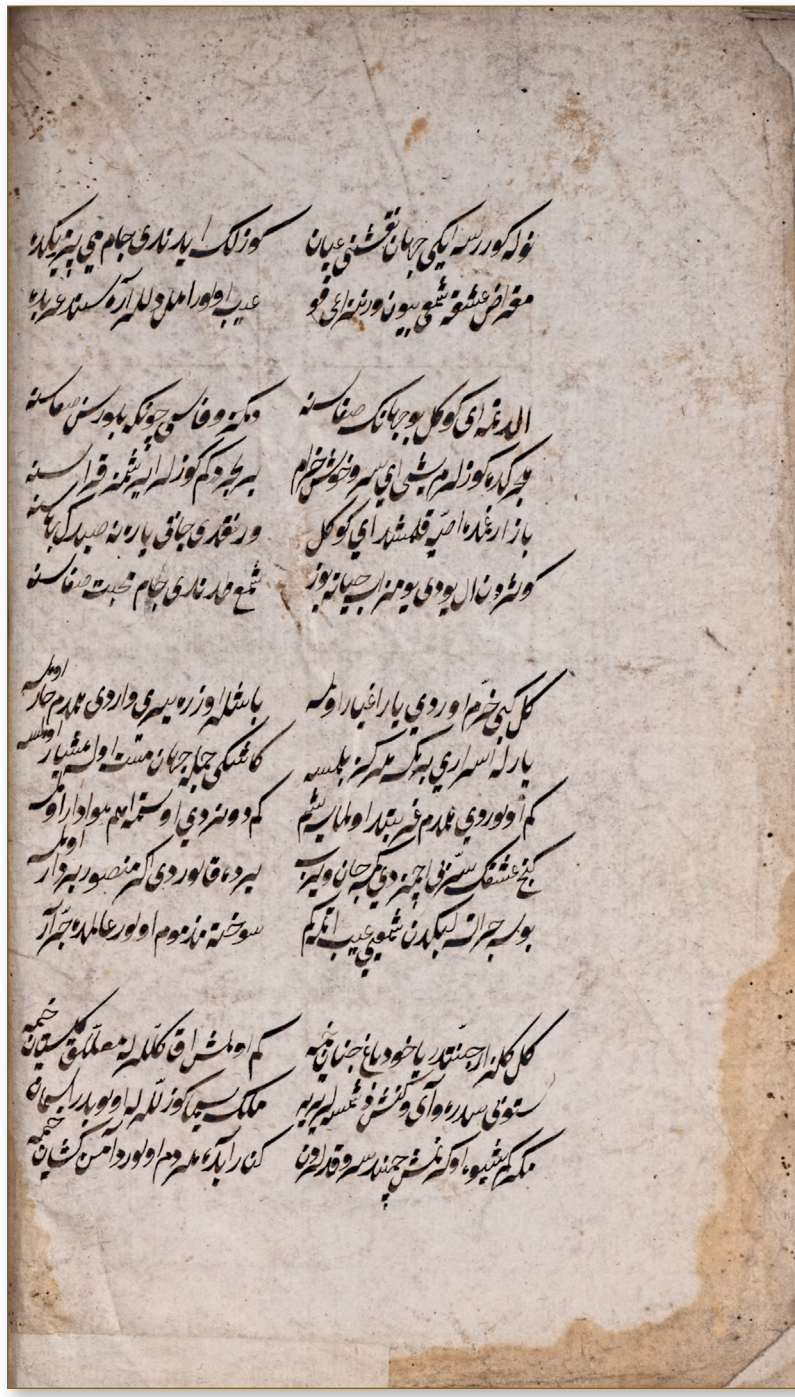

[51ᵇ]

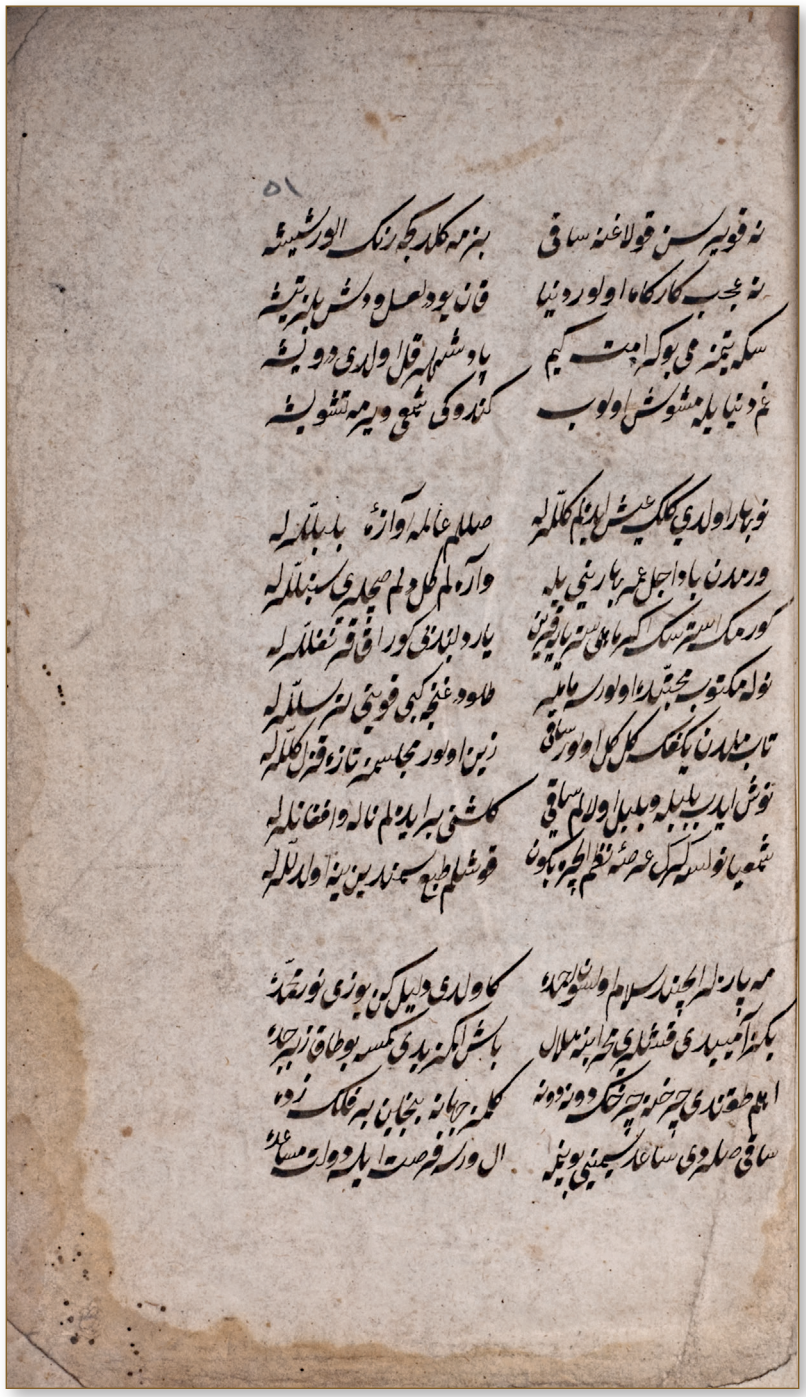

٥١

نه قویرسن قولاغنه ساقی — بزمه کلدکجه رنک الور شیشه
نه عجب کارکاه اولور دنیا — قان یودلعل و دش بلز تیشه
سکه تیمز می بوکه امت کیم — پادشهلر قل اولدی درویشه
غم دنیا یله مشوش اولوب — کندوکی شمعی ویرمه تشویشه

نوبهار اولدی کلک عیش ایدنلم کللرله — صللم عالمه آوازهٔ بلبللرله
ورمدن باد اجل عمر بهارینی یله — وارهلم کل دلم صچلری سنبللرله
کورمک استرسک اکر ماهی ستر یاره قرین — یار دلبندی کوراق قرنفللرله
نوله مکتوب محبتده اولورسه مایلر — طلوع غنچه کبی قوینی ترسللرله
تاب ملدن یکفک کل کل اولور ساقی — زین اولور مجلسمز تازه قزل کللرله
نوش ایدب بلبله و بلبل اولالم ساقی — کلشنی بر ایدهلم ناله و افغانلرله
شمعیا نولسه کرک عرصهٔ نظم ایچره بکون — قوشلم طبع سمندرین ینه اولدللرله

مه پارهلر ایچنده سلام اولسون احمده — کاولدی دلیل کن یوزی نور محمده
بکزر آمیدی قشلری محرابنه هلال — باش اکمزیدی کمسه بو طاق زبرجده
اهلم طقندی چرخنه چرخک دونه دونه — کلمز جهانه بنجاین بر فلک زده
ساقی صلهدی ساعد سیمینی بوینمه — ال ورسه فرصت ایله دولت مساعده

[51a]

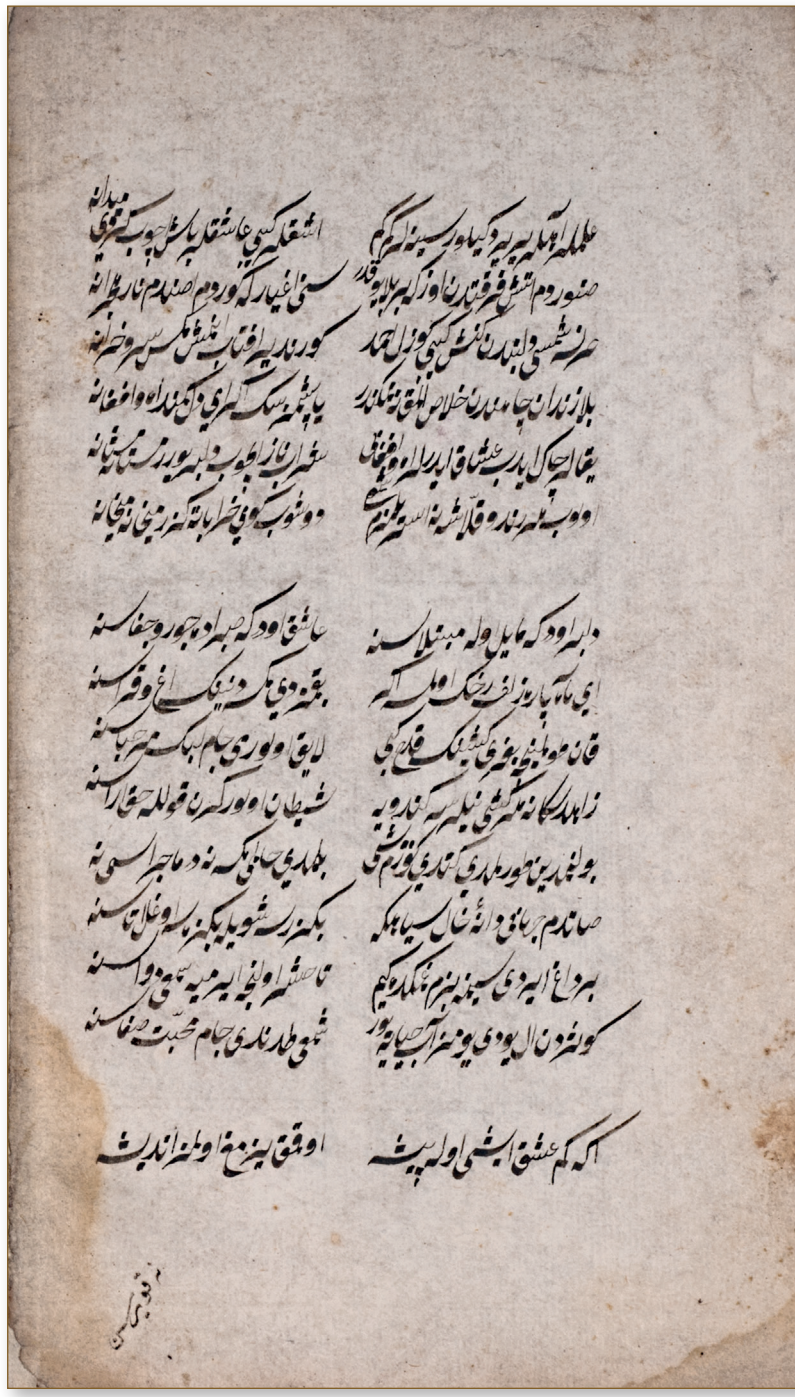

[50^{b}]

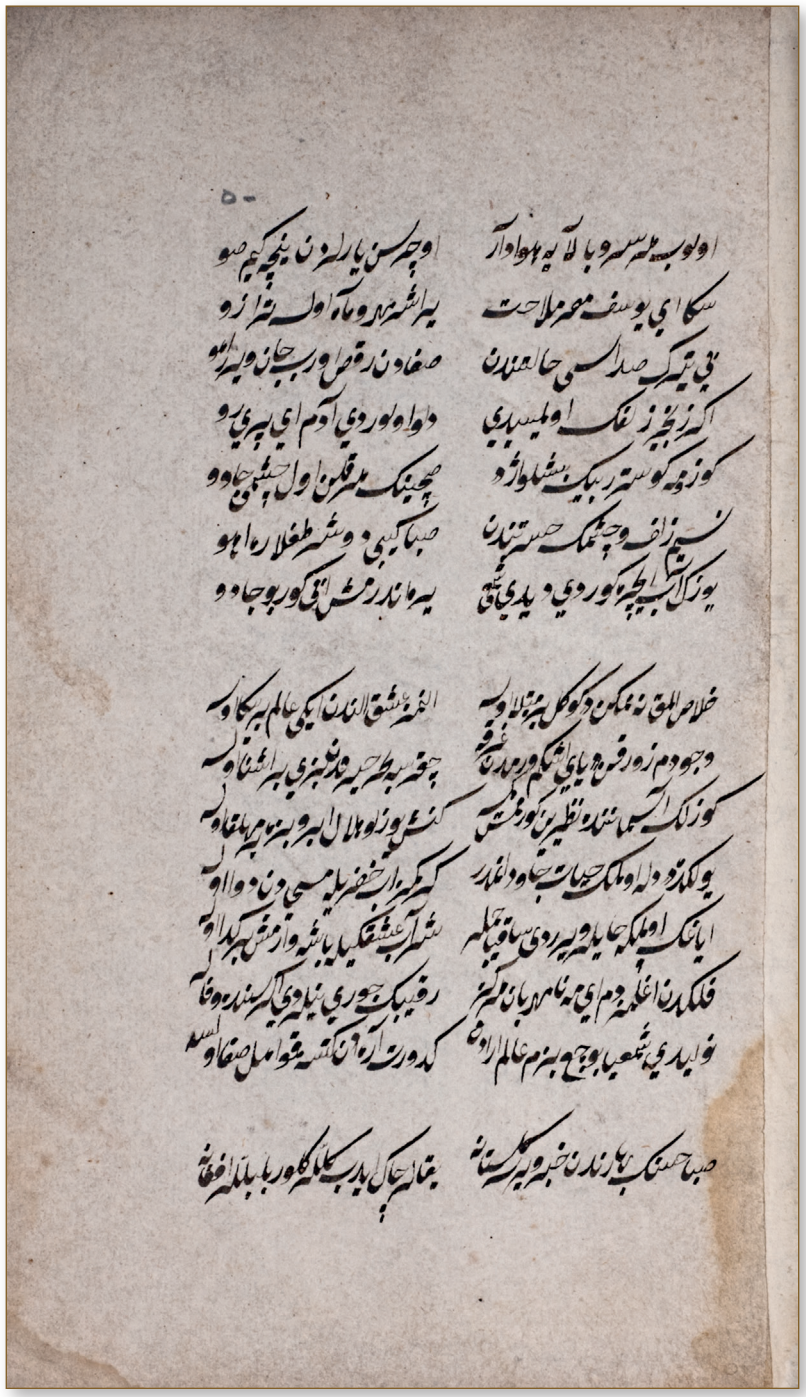

[50a]

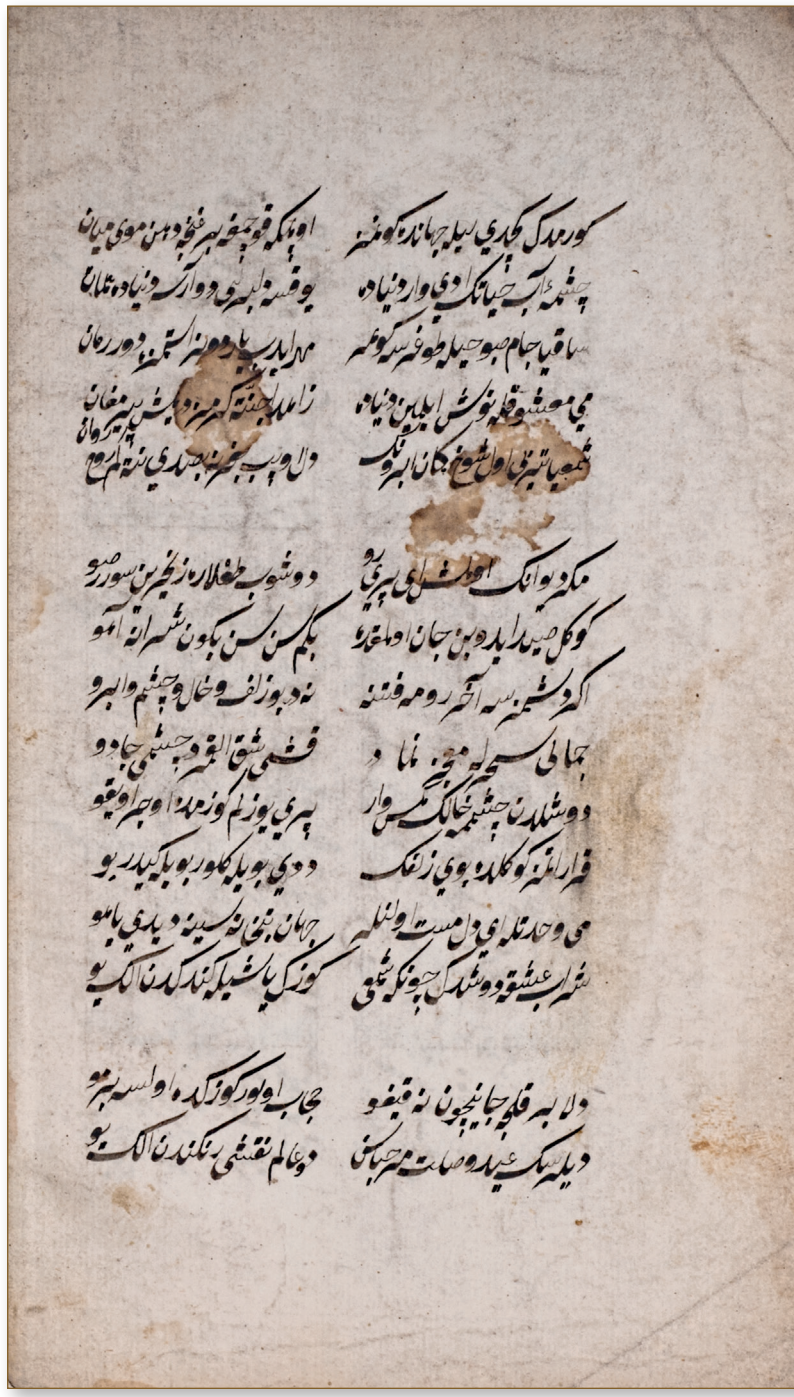

[49b]

[49a]

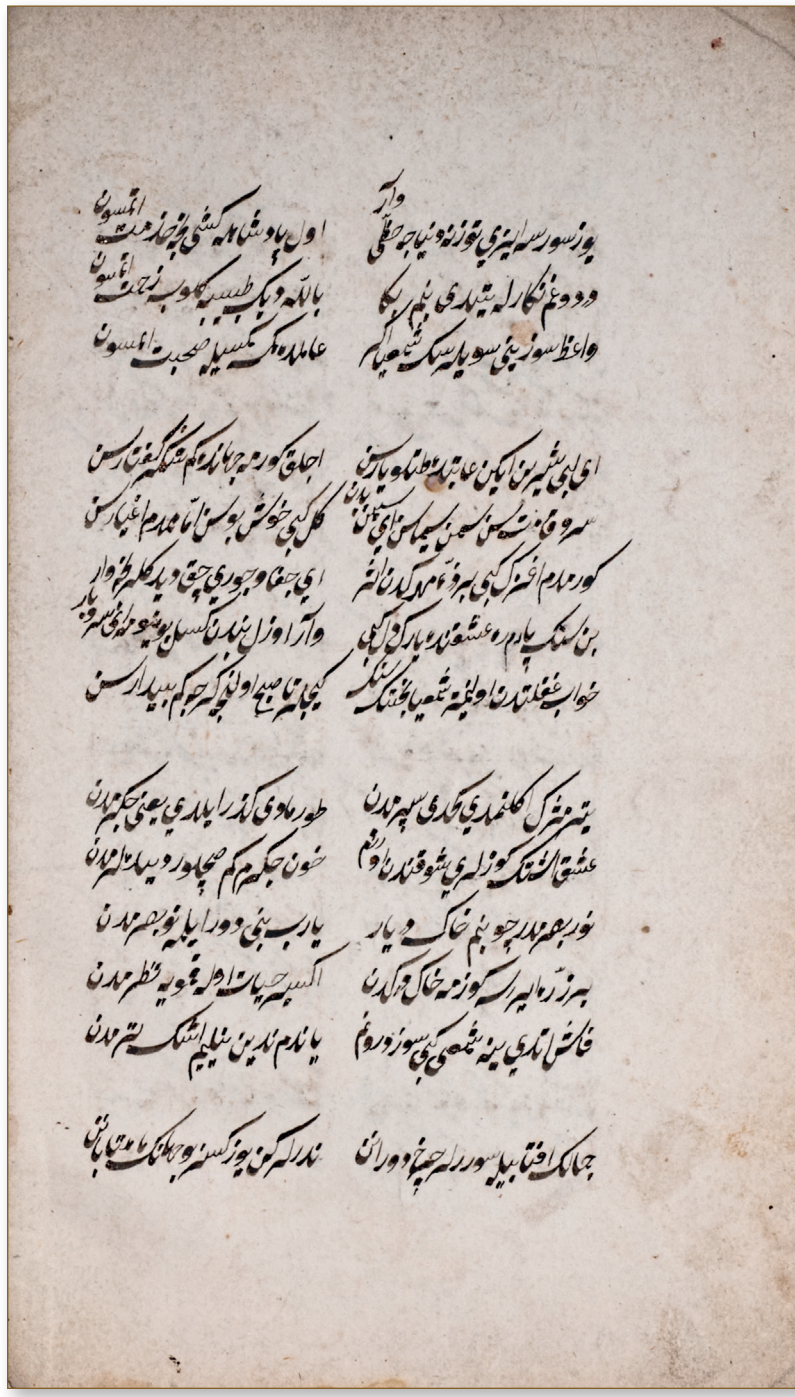

[48ᵇ]

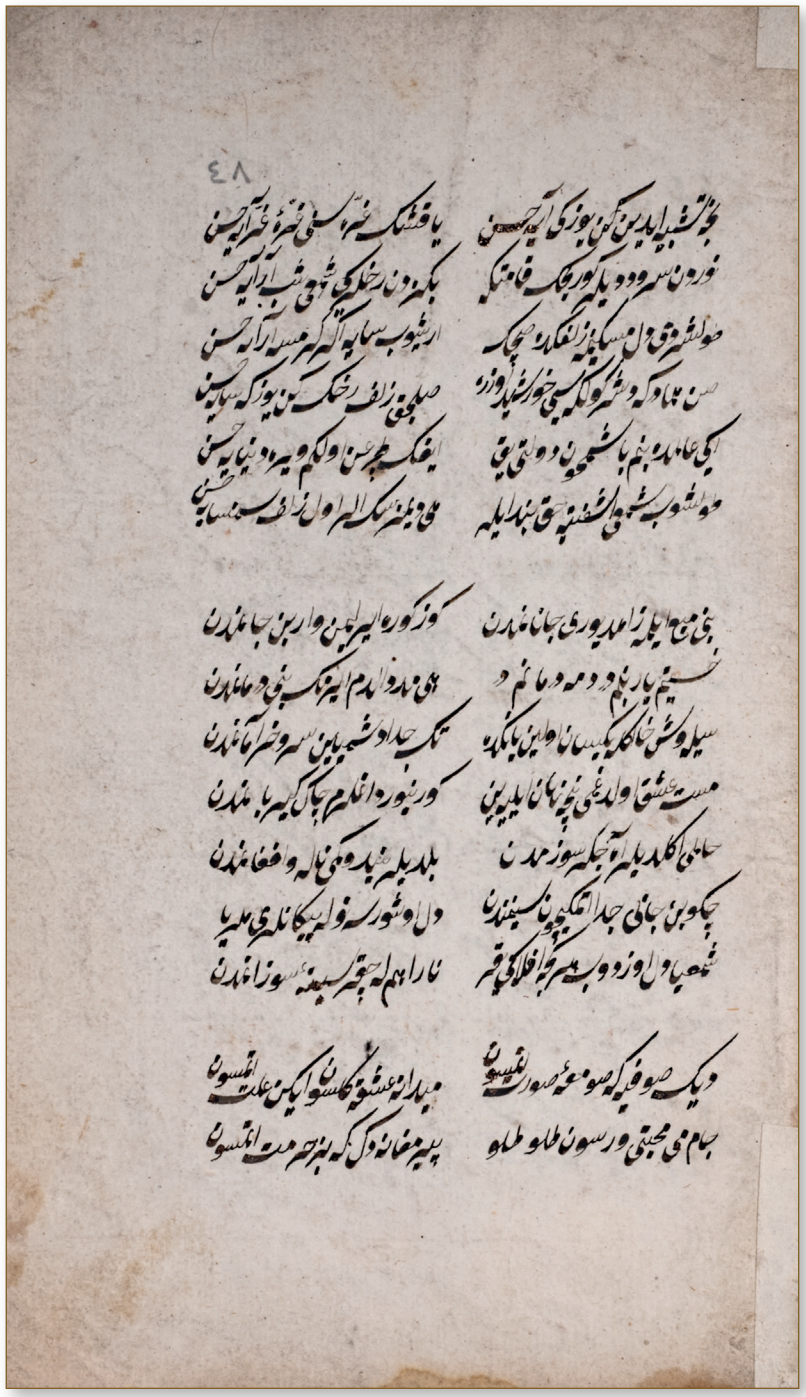

٤٨

نجه تشبیه ایدین کن یوزکی آیه حسن — یا قشنک غره سنی غره غره آیه حسن
نوردن سرو دیلر کورنجک قامتکه — بکزدن رخلرکی شمعی شب آرایه حسن
طولشردی دل مسکینمه زلفکده صچک — ارشیوب سایه اکر کرمسه آرایه حسن
صن همادکه دشر کولکه سی خورشید اوزره — صلجق زلف رخک کن یوزکه سایه حسن
ایکی عالمده بنم باشمچون دولتی یق — ایغک طرعن اولکم ویره دنیایه حسن
طولشوب شمعی اشفته حق بند ایله — هی دیمزسک الر اول زلف سمنسایه حسن

بنی مبع ایلمه زاهد یوری جانانمدن — کوز کوره ایرلمین وار بن جانمدن
خستیم یار بنم درد مه درمانم در — هی مدد الدم ایرنک بنی درمانمدن
سیله وش خاکله یکسان اولین یانکده — تک جدا دشمیاین سرو خرامانمدن
مست عشق اولدغمی نیجه نهان ایلیه ین — کورنیور دانلرم چاک کیر بانمدن
حالمی اکلدیلر آه جکر سوزمدن — بلدیلر نیدوکمی ناله و افغانمدن
چکوبن جانی جدا اتمکیچون سینمدن — دل اوشورسه وله پیکانلری هر یا
شمعیا دل اوزدوب هرکجه افلاکی قر — نارا هم له چقر سینه سوزانمدن

دیک صوفیه که صومعه صورت اتمسون — میدانه عشقه کلسون ایکن علت اتمسون
جام می محبتی ورسون طلو طلو — پیر مغانه دک که بز حرمت اتمسون

[48a]

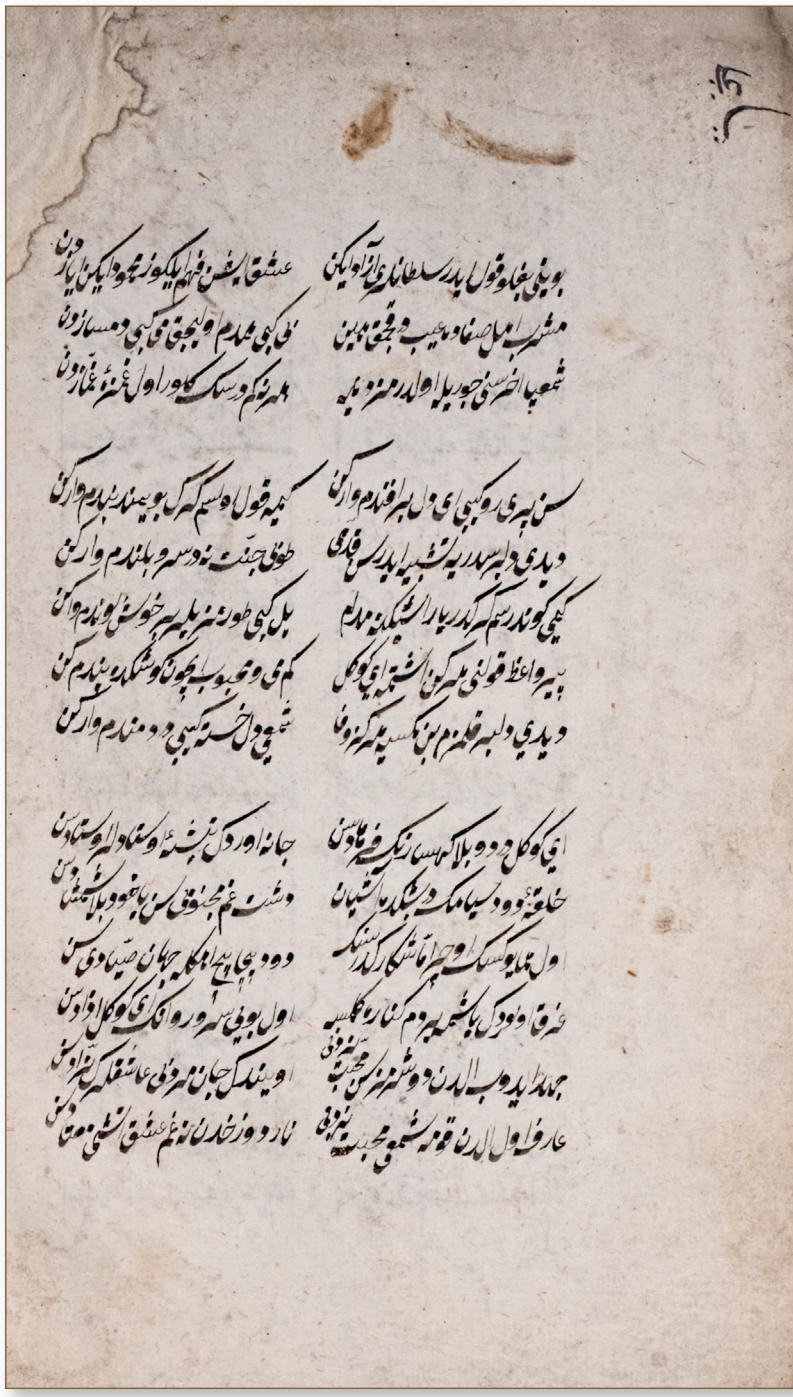

[47ᵇ]

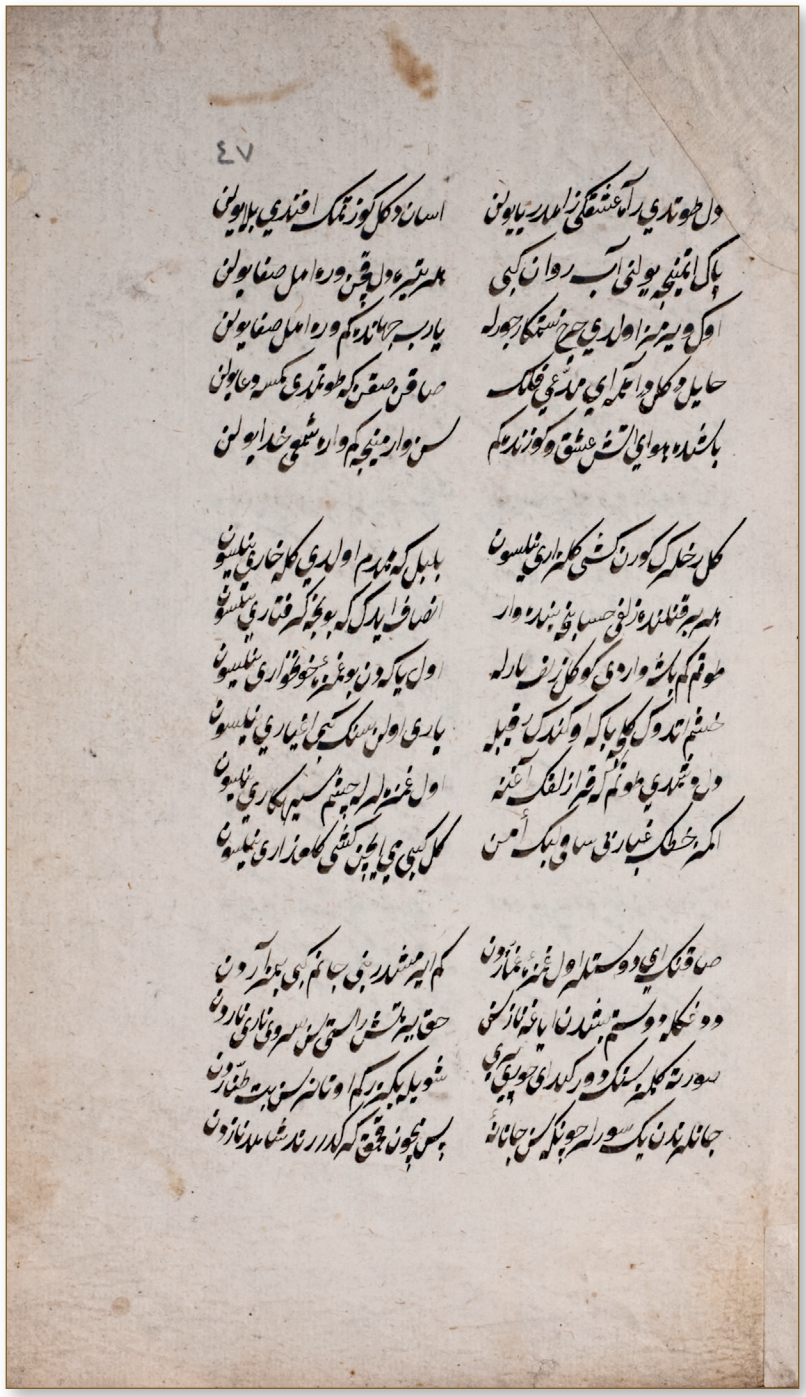

٤٧

دل طوتدی راه عشقکی زاهد ریا یولن — اسان دکل کوزتمک افندی بلا یولن
پاک ایتمینجه یولنی آب روان کبی — هر تیره دل قچن وره اهل صفا یولن
اوک ویرمز اولدی چرخ ستمکار جورله — یارب جهانده کم وره اهل صفا یولن
حایل دکلدر آهمه ای مدعی فلک — صاقن صقن که طوتمدی کمسه دعا یولن
باشنده هوای آتش عشق و کوزنده کم — سن وارمینجه کم واره شمعی خدا یولن

کل رخلرک کورن کشی کلزاری نیلسون — بلبل که همدم اولدی کله خاری نیلسون
هر بر قنلنده زلفی حسابنجه بنده وار — انصاف ایدک که بونجه کرفتاری نیلسون
طوتم کم باشه واردی کوکل زلف یارله — اول یاکه دن بو غمزه خونخواری نیلسون
خشم اتدوک کلچه یاکه اوکندک رقیبله — یاری اولن سنک کبی اغیاری نیلسون
دل دشمدی طوتم که قرا زلفک آغنه — اول غمزه لرله چشم سیه کاری نیلسون
اکمز خطک غباری سامی لبک امن — کل کبی می ایچن کشی کلعذاری نیلسون

صاقنک ای دوستلر اول غمزه غمازدن — کم ایرمشدر بنی جانم کبی بیمار آردن
دوغکله دوستم بشدن ایاغه نازکن — حق یرتش راستی سن سروی ناری ناردن
سورته کلمز سنک دور کیدی چوری پری — شویله یکزرکم اوتانرسن بت طنازدن
جانلرندن یک سورلر چونکه سن جانانه — پس نیچون قچمق کرکدر رندشاهد نازدن

[47a]

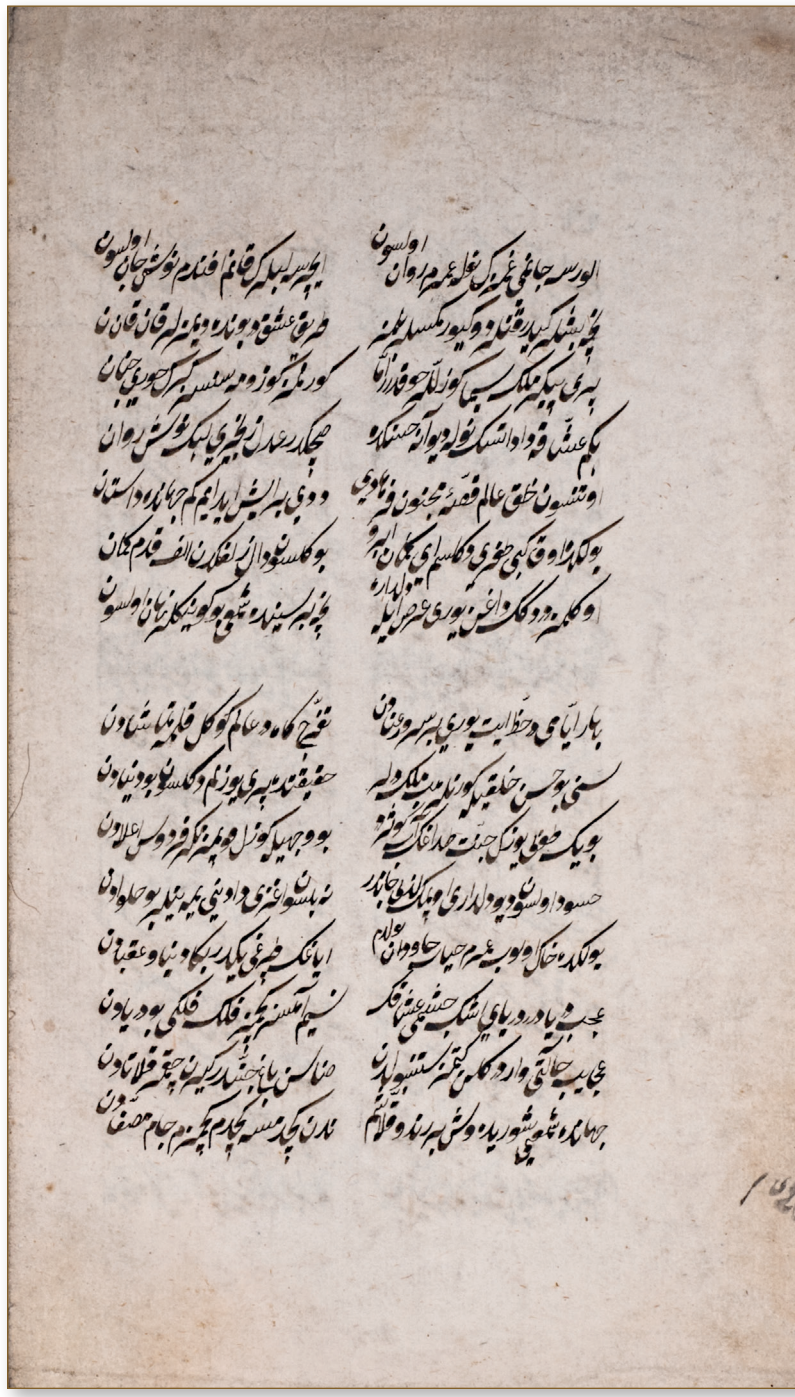

[46ᵇ]

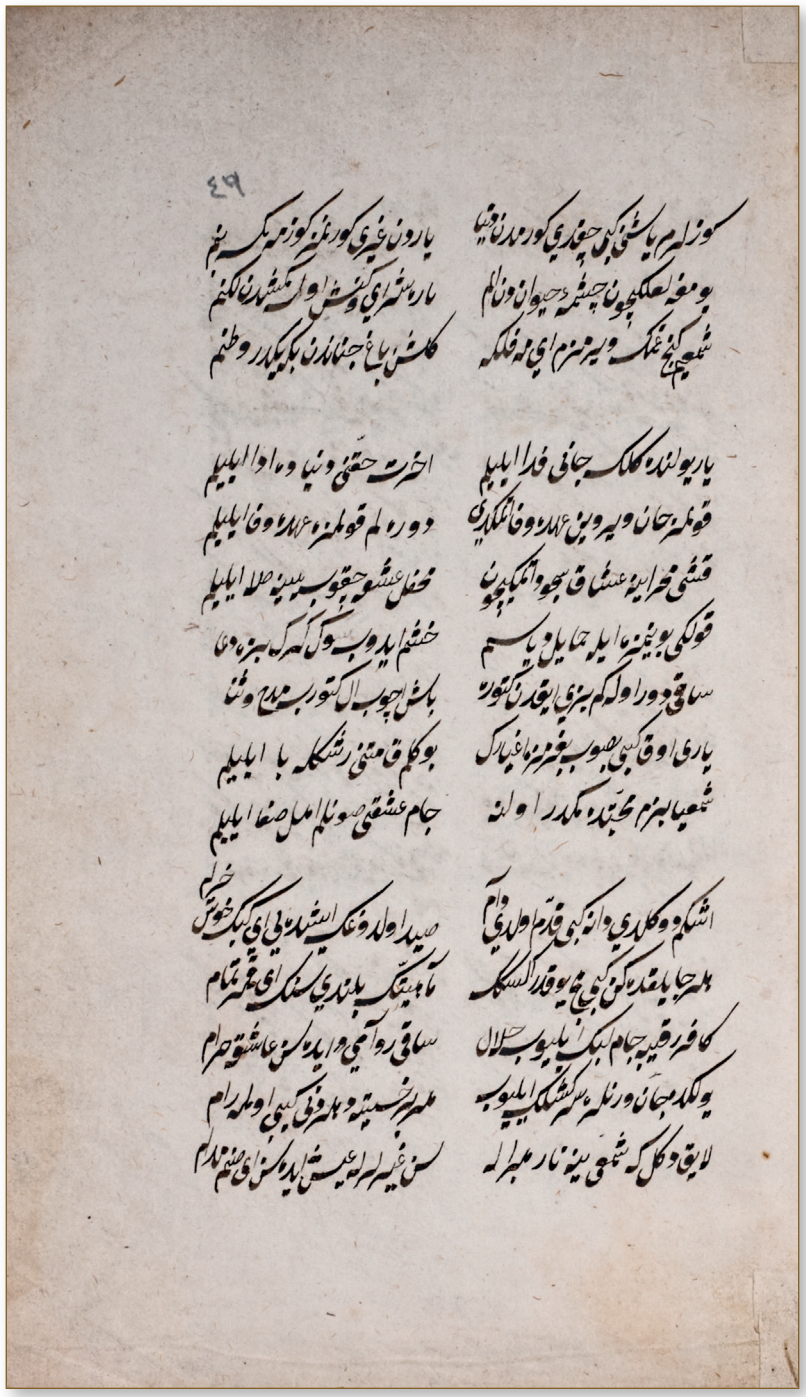

٤٩

کوزلرم یاشنی کبی چقدی کورمدن دنیا — یاردن غیری کورنمز کوزمه کمسه بنم
بو مغه لعلکیچون چشمهٔ حیوان دن الم — یاره شرای وکنش اولمشدن لکنم
شمعیم کنج غمک ویرمزم ای مه فلکه — کلشن باغ جنانلردن بکا یکدر وطنم

یار یولنده کلک جانی فدا ایلیلم — آخرت حقنی دنیاده ادا ایلیلم
قولمز جان ویروین عهده وفا تمکدی — دوره لم قولمزه عهده وفا ایلیلم
قشی محرابینه عشاق سجود اتمکیچون — محفل عشقه چقوب بینه صلا ایلیلم
قولکی بوینمزه ایله حمایل دیاسم — خشم ایدوب سوکرک بزه دعا
ساقی دور اوله کم بزی ایقدن کتوره — باش اچوب ال کتوروب مدح وثنا
یاری اوق کبی بصوب بغرمزه اغیارک — بو کلم قامتنی رشکله با ایلیلم
شمعیا بزم محبتده مکدر اولنه — جام عشقی صونلم اهل صفا ایلیلم

اشکم دوکلدی دانه کبی قدم اولدی دام — صید اولدوغک ایشیدی ای کبک خوش خرام
هلر جایلقده کن کبی بیچ یوقدر اکسکک — ماهیتک بلندی سنک ای قمر تمام
کافر رقیبه جام لبک ایلیوب حلال — ساقی روآمی وایده سن عاشقه حرام
یولکده جان ورنلره سرکشلک ایلیوب — هر بر خسته دهلر دنی کبی اولمه رام
لایق دکل که شمعی ینه نار هبرا له — سن غیرلرله عیش ایده سن ای صنم مدام

[46ᵃ]

لاله وش بغرم یعقوب قان اغلسم عیب ایلمک — بیوفا دوستلر دنیا کبی یارم بنم
لبلرک وصفنده درای خسرو شیرین دهن — شهد و شکردن لذیذ اولدوغی گفتارم
ینمغه عشق اودنه پروانه ایلر ادمی — بزم حسنک شمعی در طومار اشعارم بنم
سیم اشکم شمعیا چرخ ایلمزدم صو کبی — می اچوب محبوب سومک اولمه کارم

عالمک حسنیله سن جانانی سن بو شفقم — لعل جان بخشکله جانلر جانی سن بو شفقم
بن سنک یعقوبکم درد و بلا و حزنله — سن کوزلک ملکنک سلطانی سن بو شفقم
ماه رولر اره سنده کن کبی بر دانه سن — شمدی شهرک افت دورانی سن بو شفقم
سجده اتسه مهر و مه نوله ایاغک توزنه — مصر حسنک یوسف کنعانی سن بو شفقم
وصلکه جانلر ویرب نوله ایدرسم آرزو — خسته کوکلم دردنک درمانی سن بو شفقم
بلبل شوریده وش اکلتمه بردم زار و زار — کلشن حسنک کل خندانی سن بو شفقم
شمعی بیچاره دن منع ایلمزسن لعلکی — حاشه لله سن مروت کانی سن بو شفقم

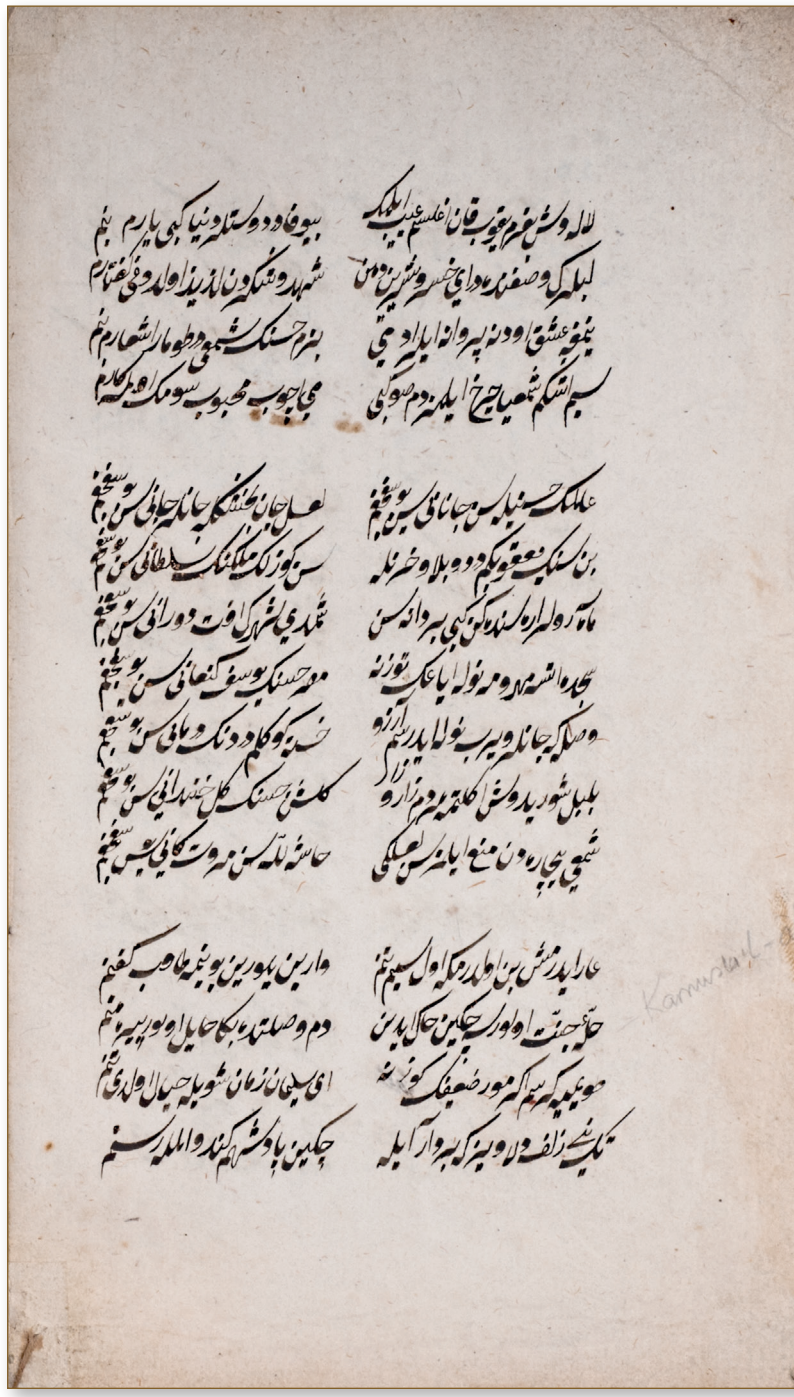

عار ایدرمش بن اولدرمکه اول سیم تنم — وارین یلورین بو نیمه طاوب کفنم
حله جنت اولورسه چکین خاک ایدین — دم وصلتده بکا حایل اولور پیرهنم
طویمیه کیرسم اکر مور ضعیفک کوزنه — ای سلیمان زمان شویله خیال اولدی تنم
تک نی زلف دلاویز که بر دار ایله — چکین پادشهم کندو اهلله رسنم

Kamusluk-al

[45b]

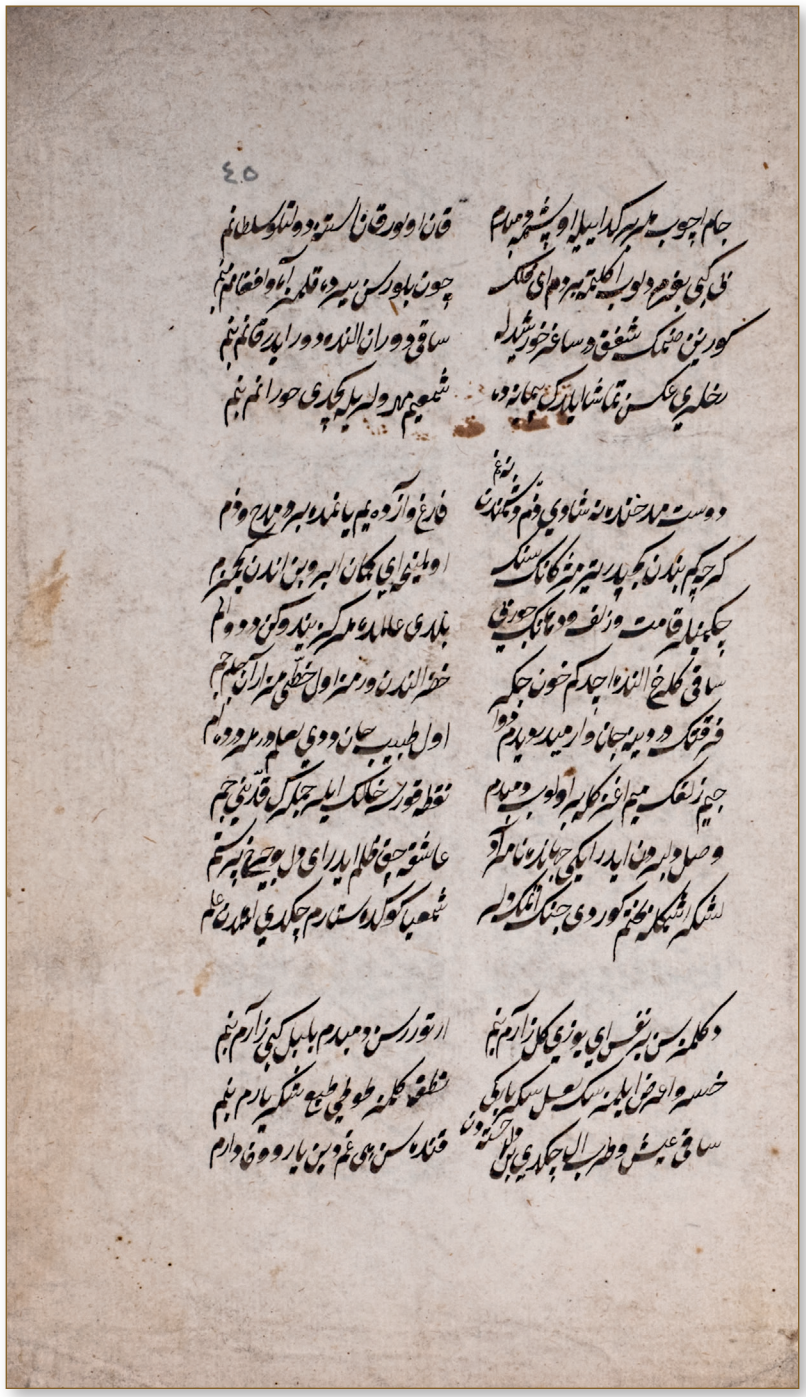

٤٥

جام اچوب هر بر کدا ایله او پشمه دمبدم — قان اولور قان استه دولتلو سلطانم
نی کبی بغرم دلوب اکلتمه بردم ای فلک — چون بلورسن بیرده قلمز آه و افغانم بنم
کورنین صنمک شفق در ساغر خورشیدله — ساقی دوران النده دور ایدر قانم بنم
رخلری عکسن تماشا ایلدرک پیمانه ده — شمعیم مهرولریله کچدی حورانم بنم

دوست مدحنده نه شادی ذم دشمندن نه غم — فارغ و آزده یم یانمده بر در مدح و ذم
کرچه کم بندن کچه پدر تیر مژکانک سنک — اولمینجه ای کمان ابرو بن اندن کچمزم
چکمینلر قامت و زلف و دهانک جورینی — بلدی عالمده هرکز بند و کن دد و الم
ساقی کلرخ النده اچدکم خون جکر — خضر الندن ورمز اول خطی مزاران جام جم
فرقتک دردینه جان وار میدر دیدم دوا — اول طبیب جان ددی لعلم در هر درده ام
جیم زلفک میم اغزکله بر اولوب دمبدم — نقطه قورسه خالک ایله جملکرک قدینی جم
وصل دلبردن ایدر ایکی جهانده نامراد — عاشقه چق ظلم ایدر ای دل بو چرخ پرستم
لشکر اشکمله بختم کوردی جنک اتمک دلر — شمعیا کوکده ستارم چکدی اتمدن علم

دکلمزسن بر نفس ای یوزی کل زارم بنم — ار تورر سن دمبدم بلبل کبی زارم بنم
خسرو اعرض ایلمزسک لعل شکربارکی — نطقه کلمز طوطی طبع شکربارم بنم
ساقی عیش و طرب ال چکدی بن دلخسته دن — قنده سن هی غم دین یار و وفادارم

[45a]

بلدی یندوکن اکسیر حیات ابدی — ایفک طرغن اولکم کوره دنیایه بدل
کوکلکی جنت ایدب عاشق دیدار ایله — اکی عالمده نه وار جام مصفایه بدل
طوته لم اردی الک آب حیاته صوفی — می عشقیله نه وار جام مصفایه بدل
خوبلق کلمی اولوب اوللی دیوانه جمال — یزمدی کمسه نشان اول قشی طغرایه
شمعیا نون قلم حقیچون اولمز هرکز — ماه نو لطفله اول غرهٔ غرایه بدل

٥

یار بر بوسه سنی کر طوته بیک جانه بدل — بر کرم اولمیه دنیاده بو احسانه بدل
کله بقسیه یوزکه کل کبی کوکلک اچلور — نه مفرح اوله اول غنچهٔ خندانه بدل
کلشن باغ بهشتک اوله کز یوه سی ناز — اولمیه شیوه ده اول سرو خرامانه بدل
سکا ای یوزکنش ماه مقابل اولیمز — نجه اول شمع شبستان مه تابانه بدل
سوز عشقیله کونمز کوزمه نار جحیم — قورقرم اولدرکه اولم آتش هجرانه
دی طتلو سزی شیرین لبی جان کبی لذیذ — بو حلاوتله کم اولور اول پری شانه
شمعیا کمدر اولن اول شه خونانه نظیر — کم اوله کم اوله اول شاه سلیمانه بدل

٥

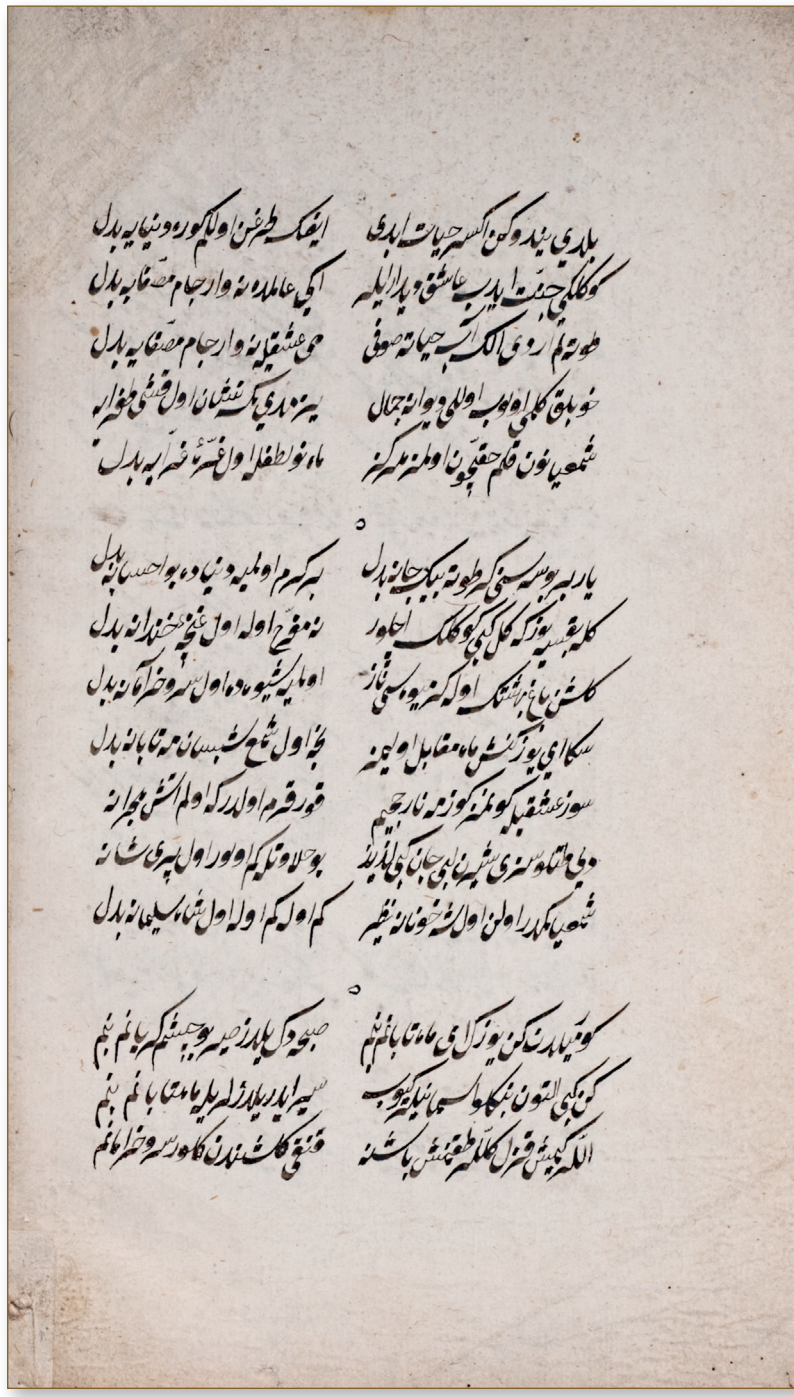

کورمیلدن کن یوزک ای ماه تابانم بنم — صبحه دک یلدز صیر بو چشم کریانم بنم
کن کبی التون بنکلو آسمانیلر کیوب — سیر ایدر یلدزلر یله ماه تابانم بنم
الله کیمش قزل کللر طقنمش باشنه — قنغی کلشندن کلور سرو خرامانم

[44b]

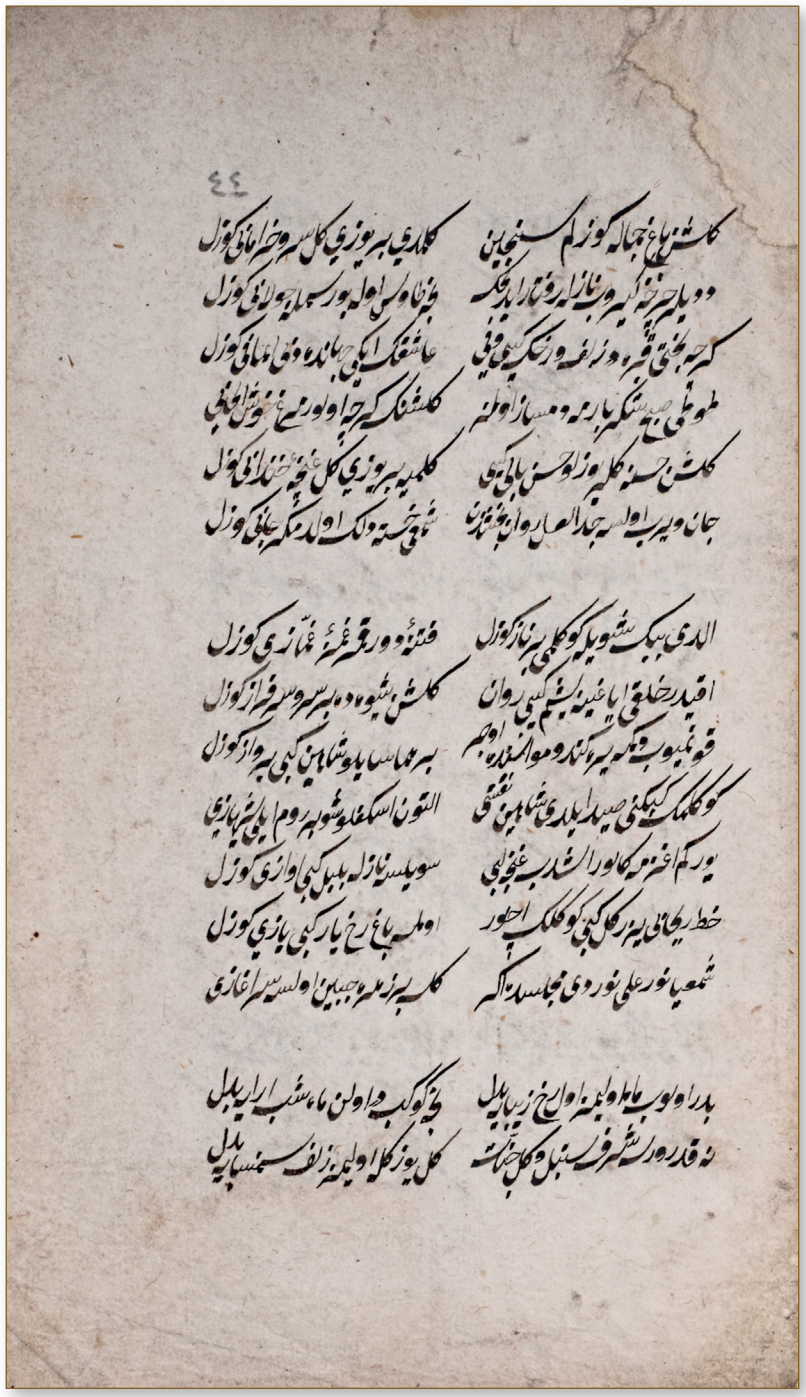

٤٤

گلشن باغ جماله گوزلم سنجین — گلمدی بر یوزی گل سرو خرامانی گوزل
دوبلر چرخه گیروب نازله رفتار ایدنجک — بحر طاوس اوله بو رسمله جولانی گوزل
گرچه بختی قبره دن زلف و رخک کبی وفی — عاشقک ایکی جهانده دی امانی گوزل
لمو طی صبح شکربارمه دمساز اولمز — گلشنک گرچه اولور مرغ خوش الحانی
گلشن حسنه گلیر یوزلو حسن بالی کبی — گلمیه بر یوزی گل غنچه خندانی گوزل
جان ویرب اولسه جدا لعل روان بخشدن — شمعی خسته دلک اولدمگه جانی گوزل

الدی بیک شویله کوکلمی بر ناز گوزل — فتنه دور قمر غمزه غمازی گوزل
اقیدر خلقی ایاغینه یشم کبی روان — گلشن شیوه ده بر سرو سرفراز گوزل
قونمیوب دکمه یره کندو موانسنده اوجر — بر هما سایلو شاهین کبی پرواز گوزل
کوکلمک کبکنی صید ایلدی شاهین نقشی — التون اسکفلو شو بر روم ایلی شهبازی
یورکم اغزمه کالور اشدب غنچه لبی — سویلسه نازله بلبل کبی آوازی گوزل
خط ریحانی یزر گل کبی کوکلک اچلور — اولمسه باغ رخ یار کبی یازی گوزل
شمعیا نور علی نوردی مجلسده اگر — گلسه بر زهره جبین اولسه سر آغازی

بدر اولوب ماه اولیمز اول رخ زیبایه بدل — نجه کوکب دراولن ماه شب آرایه بدل
نه قدر ورسه شرف سنبل و گل جنات — گل یوزگله اولیمز زلف سمنسایه بدل

[44ᵃ]

شراب لعلکی ساقی نه قانمش بلدک — کوکلده حالت وتنده روانمش بلدک
کوکلده چونکه محک در شراب حالت عشق — شکرده لذت ویی ده فغانمش بلدک
بهاری حسنکی ارتوردی مهرک اما کم — متاع وصلکه هجران زبانمش بلدک
بر انده عقلمز الدی شراب لعل لبک — بر مله صحبت حسنک بر انمش بلدک
کتاب ایسه حسنک کلنجه اتدی تمام — خطوکی فتنهٔ آخر زمانمش بلدک
دهانی یوقلغنه ذره دکلویق شبهه — میانی قلجه بلور مز کمانمش بلدک
کورنجه بزم محبتده یاندوغم ساقی — ددی که شمعی بزده نه شانمش بلدک

روزه هجرکده عید وصلیچون اولدم هلال — یکدم کوکلکدن ای مه کرچه کم اولدم خیال
اول الا کوزلم سوزب نرکسلرن یوز نازله — قان ایدر قان اوزره کیمش کل کبی آل اوزره آل
ایک اون دردن کمش سرو اوزره تصویر ایلمش — کن یوزکله قامتک نقاشی صنع بی مثال
جرعکی صونمق رقیب کافره محضا کناه — کوز اوجیله مرحبا اغیارله عین وبال
ایلسون قدر شب زلفک نحوستدن خلاص — عیدمز اولسون مبارک کن کبی عرض ایت جمال
حسرت موی میانکله سنک ای غنچه لب — شویله انجلدم وجودم ایده مز کمسه خیال
شمعیا کچدی کوتی هجران دونیله آه کم — کن طوغب باشوکه بر کون کورمدک صبح وصال

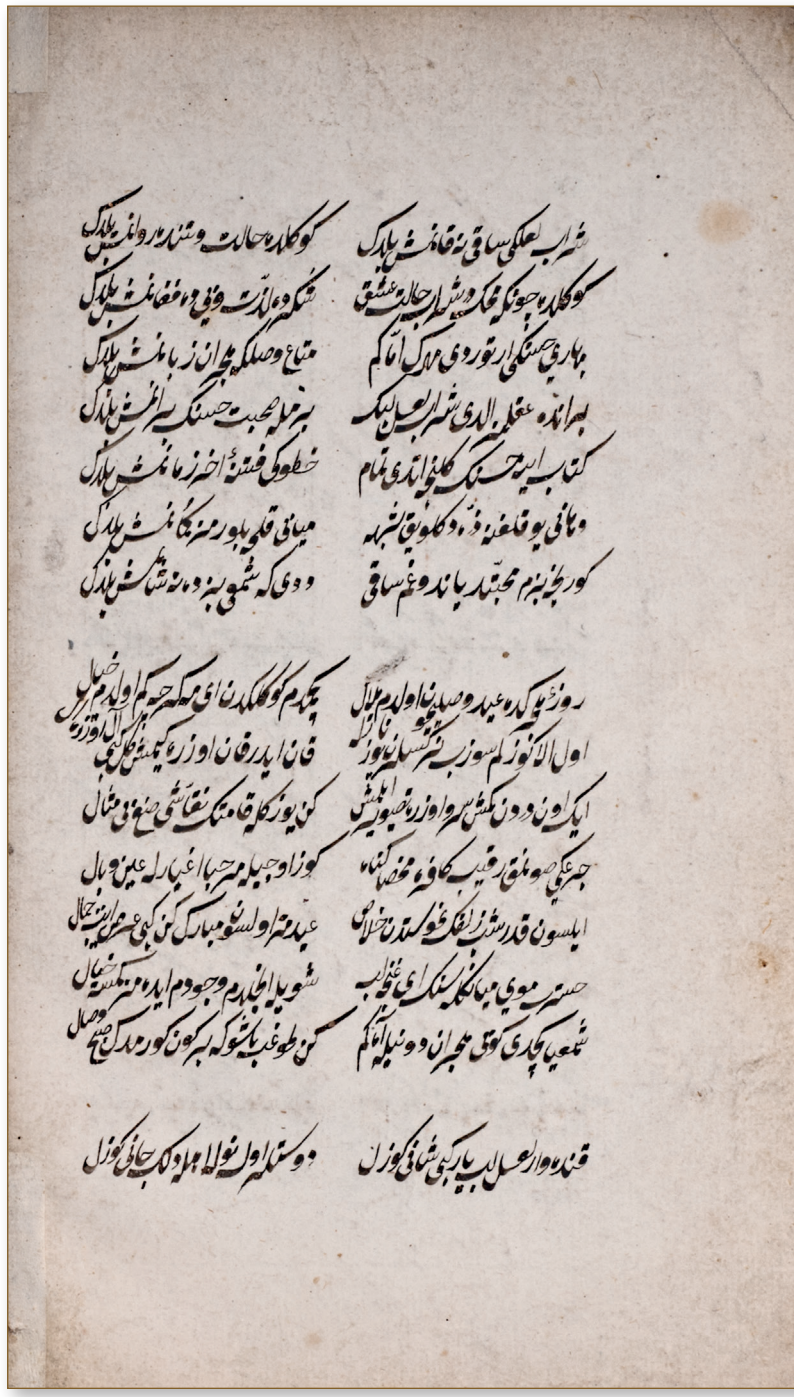

قنده وار لعل لب یار کبی شانی کوزل — دوستلر اول نوله اهله دلک جانی کوزل

[43b]

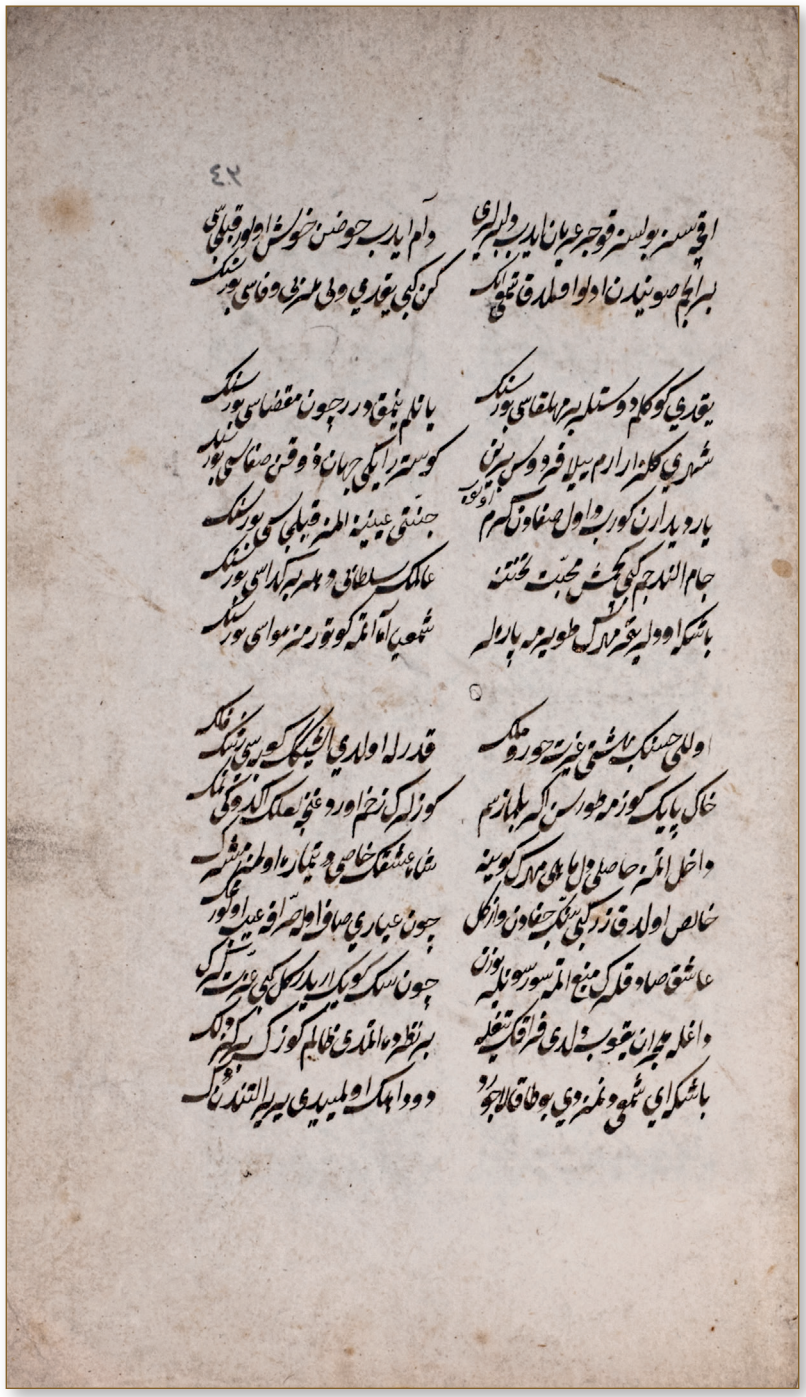

٤٢

اقچه سنز بولسنز قوجر عریان ایدب دلبرلری — دام ایدب حوضن خوش اولور قبلجی سی
بر انجم صونیدن اولوا قلدق شمعی ایک — کن کبی یقدی ولی هر بی وفاسی بورسنک

یقدی کوکلم دوستلر بر مهلقاسی بورسنک — یانلم ینمق درر چون مقضاسی بورسنک
شهری کلزار ارم ییلا فردوس برین — کوستر ایکی جهان ذوقن صفاسی بورسنک
یار دیدارن کورب اول صفادن کرم اولوب — جنتی عینینه المز قبلجاسی بورسنک
جام الندجم کبی کچمش محبت تختنه — عالمک سلطانی دهر بر کداسی بورسنک
باشکه اودلر یقر مهرک طویرمه پاره لر — شمعیا آه اتمه کوتورمز هواسی بورسنک

اوللی حسنک بهشتی غیرت حور و ملک — قدر له اولدی ایشیکک کعبه سی رشک فلک
خاک پایک کوزمه طورسن اکر بلمازسم — کوزلرک زخم اورد غنچه لعلک اکدوکی نمک
داخل اتمز حاصلی دل ماهی مهرک کوینه — شاه عشقک خاصی و تیماره اولمز مشرک
خالص اولدق زر کبی سنک جفادن وار کل — چون عیاری صاف اوله صرافه عیب اولور محک
عاشق صادقلرک منع اتمه سور سونلر یوزن — چون سک کویک اریدر کل کبی عزت کرک
داغله هجران یقوب دلدی فراقک تیغله — بر نظرده اتمدی ظالم کوزک بر کز دلک
باشکه ای شمعی دنمزدی بو طاقلا جور — دود اهک اولمیدی یریر التندن دک

[43a]

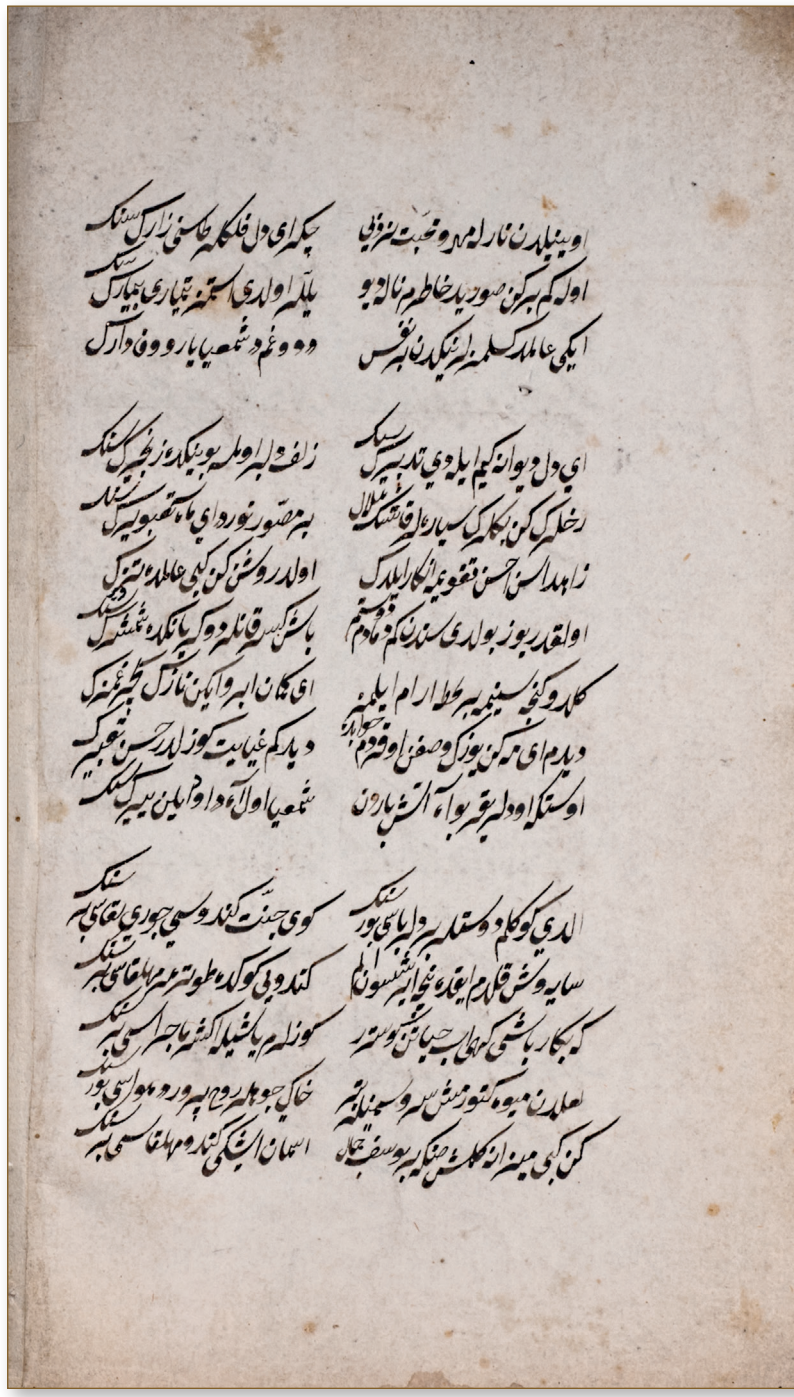

[42ᵇ]

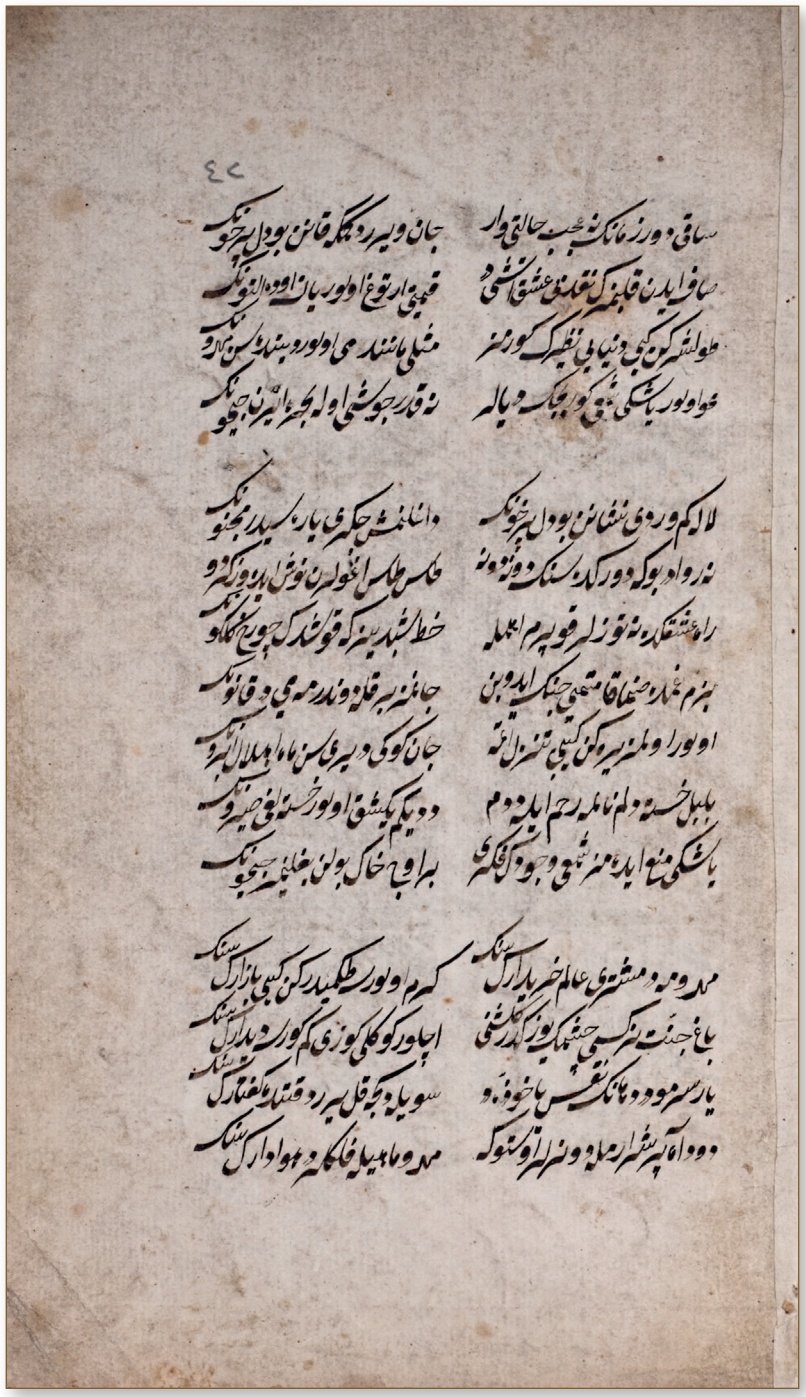

٤٧

ساقی دور زمانک نه عجب حالتی وار — جان ویرر دیمکه قانن بو دل پرخونک
صاف ایدن قلبمزک نقدنی عشق آتشی در — قیمتی ارتوغ اولور یانسه اوده التونک
طولشرکن کبی دنیایی نظیرک کورمز — مثلی مانند می اولور دیندهسن مهرونک
محو اولور یاشکی شمعی کوریجک دیالر — نه قدر جوشی اوله بحر ایرن جیحونک

لاله کم وردی نشانن بو دل پرخونک — داغلنمش جکری یاره سیدر مجنونک
نه روا در بوکه دورکده سنک دونه دونه — طلس طلس اغولرن نوش ایده وز کردونک
راه عشقکده نه توزلر قوپرم اهمله — خط شبدیزکه قوشدک چو رخ کلکونک
بزم غمده صنما قامتمی چنک ایدوبن — جانمز بر قله دوندرمه می در قانونک
اولور اولمز یره کن کبی تنزل ایتمه — جان کوکی دیری سن ماه اهلال ابرونک
بلبل خسته دلم نامه رحم ایلدم — دیدیکم یکشق اولور خسته لغی صیرونک
یاشکی منع ایده مز شمعی وجودک فکری — بر اوج خاک بولن بغلنمز جیحونک

مهر و مه در مشتری عالم خریدارک سنک — کرم اولورسه طکمیدرکن کبی بازارک سنک
باغ جنت نرکسی چشمک یوزکدر کلشنی — اچلور کوکلی کوزی کم کورسه دیدارک سنک
یار سرمو دهانک نفس یاخود ده — سویله دیجه قل یرر دقتده کفتارک سنک
دود آه پر شرارمله دونرلر اوستوکه — مهر و ماهیله فلکلر در هوادارک سنک

[42a]

دریای اشک چشمم عرض اتدی ماجرامی
اول سرو ناز کوردی دیدی کناره یریق

بو شرحه سرحه سینم کوینکلریله یردر
داغ جفایه هرکز ای ماه پاره یریق

سن سز حیات عمرم غایتده مشکل الحق
کل هی قیامتم کل بو انتظاره یریق

آهمله اشک چشمم یر کوک کوترمز ای مه
مدکله یره کوکدن خوار و زاره یریق

شهرنده اول پرینک صغمز سلامت اهلی
شمعی ملامت اولکم ناموس و عاره یریق

بنم عالمده ای مهروسنک کبی نکارم یق
ایاغک طپرغی حقی طپکدن غیر وارم یق

سر کویک دیارمدر اشکک ایتی یارم در
غریب دوستم ایرق بنم یار و دیارم یق

بنی محروم ایدب ایدک رقیبی کندکه محرم
دریغا استانکده بر انجه اعتبارم یق

بنم جانانله چون کم بتوندر عهد و پیمانم
سنورسه کاسه سی چرخک قوصنسون انکسارم

صیلنر سایه وش افتاده لر بر سرو قدیله
دریغا دهر باغنده بنم بر کلعذارم یق

شراب عشقله مستم کیدوبدر اختیار الده
کوزللر سومدم صوفی انکچون اختیارم یق

ازلدن شمعیم ساقی شراب و شمعه بار الدم
جهانه عشقله کلدم بنم زهدیله کارم یق

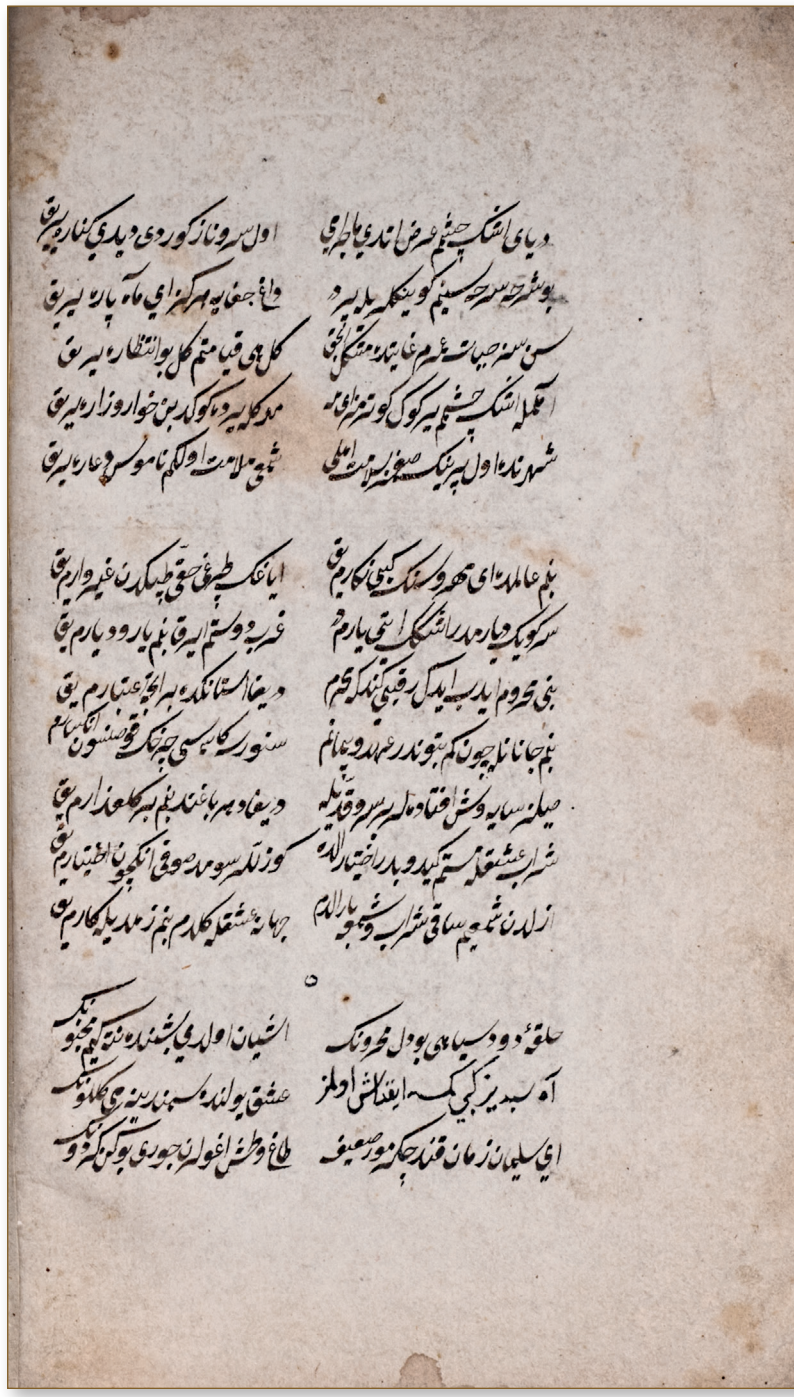

٥

حلقهٔ دود سیاهی بو دل محزونک
اشیان اولدی بشنده نته کیم مجنونک

آه سبدیز کبی کمسه ایقداش اولمز
عشق یولنده سمندینه می کلکونک

ای سلیمان زمان قند چکرمور ضعیف
طاغ وطش اغولرن جوری بوکن کردونک

[41b]

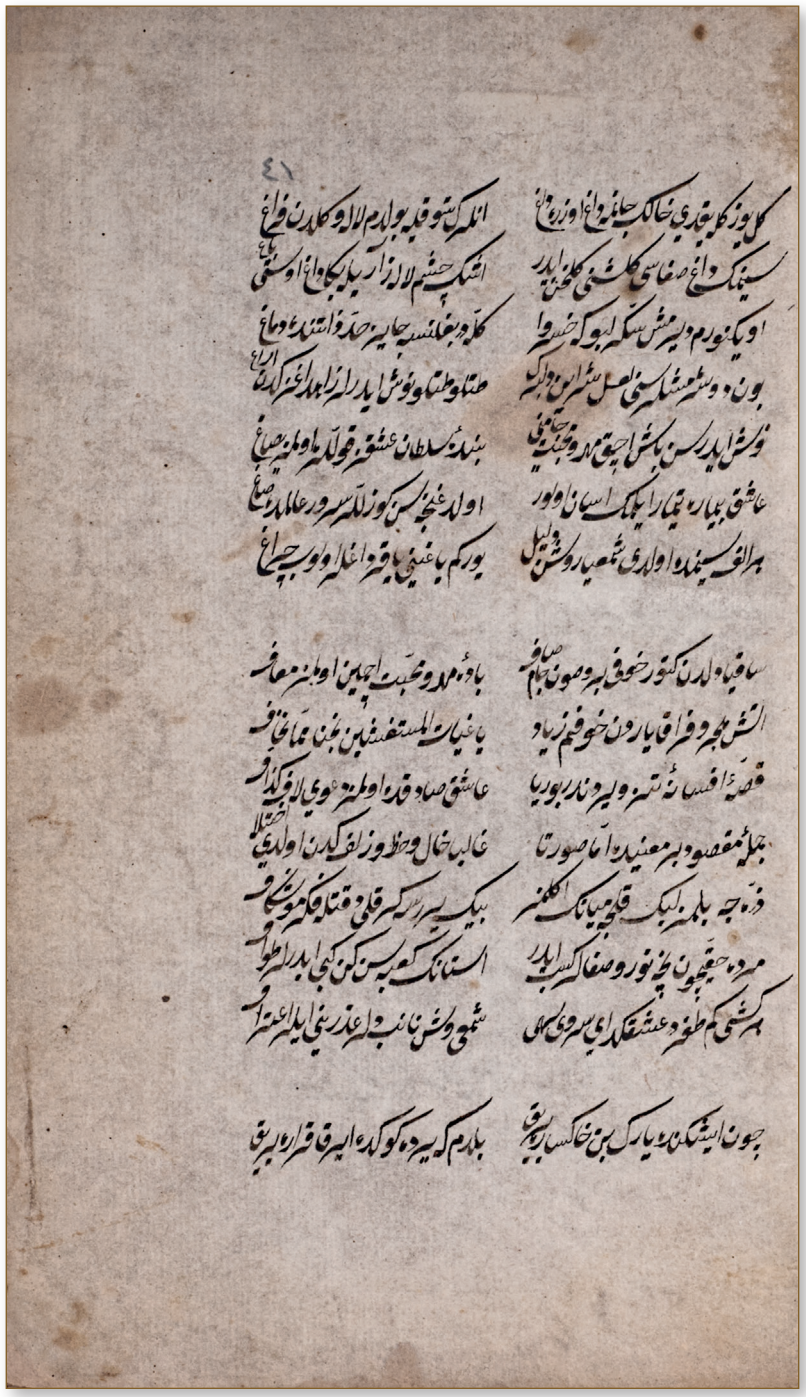

٤١

گل یوزکله یقدی خالک جانمه داغ اوزره داغ
انلرک شوقیله بولدم لاله و گلدن فراغ

سینمک داغ صفاسی گلشنی گلخن ایدر
اشک چشم لاله زاریله بکا داغ اوستی باغ

اویکنورم دیرمش سکر لبوکه خسروا
کله در بغلنسه جایز حد ذاتنده دماغ

بون دوشرمشلرسنی لعل شیرین دلبرک
طتلو طتلو نوش ایدرلر زاهد اغزکدن ایراغ

نوش ایدرسن باش اچیق مهر و محبت جامنی
بنده سلطان عشقز قوللره اولمز بصاغ

عاشق بیماره تیمار ایلمک آسان اولور
اولدغنجه سن کوزللر سرور عالمده صاغ

هر الف سینمده اولدی شمعیا روشن دلیل
یورکم یاغینی یاقر داغلر اولوب چراغ

ساقیا دلدن کتور خوفی بر و صون جام صاف
باده مهر و محبت اچمین اولمز معاف

آتش هجر و فراق یاردن خوفم زیاد
یا غیاث المستغیثین نجنا مما نخاف

قصه افسانه تنز ویردندر بوریا
عاشق صادقده اولمز دعوی لاف گزاف

جمله مقصود بر معنیده اما صورتا
غالبا خال و خط و زلف کدن اولدی اختلاف

ذره جه بلمز لبک قلجه میانک اکلمز
بیک یررسه کر قلی دقتله فکر موشکاف

مرده حقیچون نچه نور و صفالر کسب ایدر
آستانک کعبه سن کن کبی ایدرلر طواف

هر کشی کم طغرد عشقکدای سروی سهی
شمعی وش نانب دلر عذرینی ایلر اعتراف

چون ایشکنده یارک بن خاکساره یریق
بلدم که یرده کوکده ایرق قراره یریق

[41a]

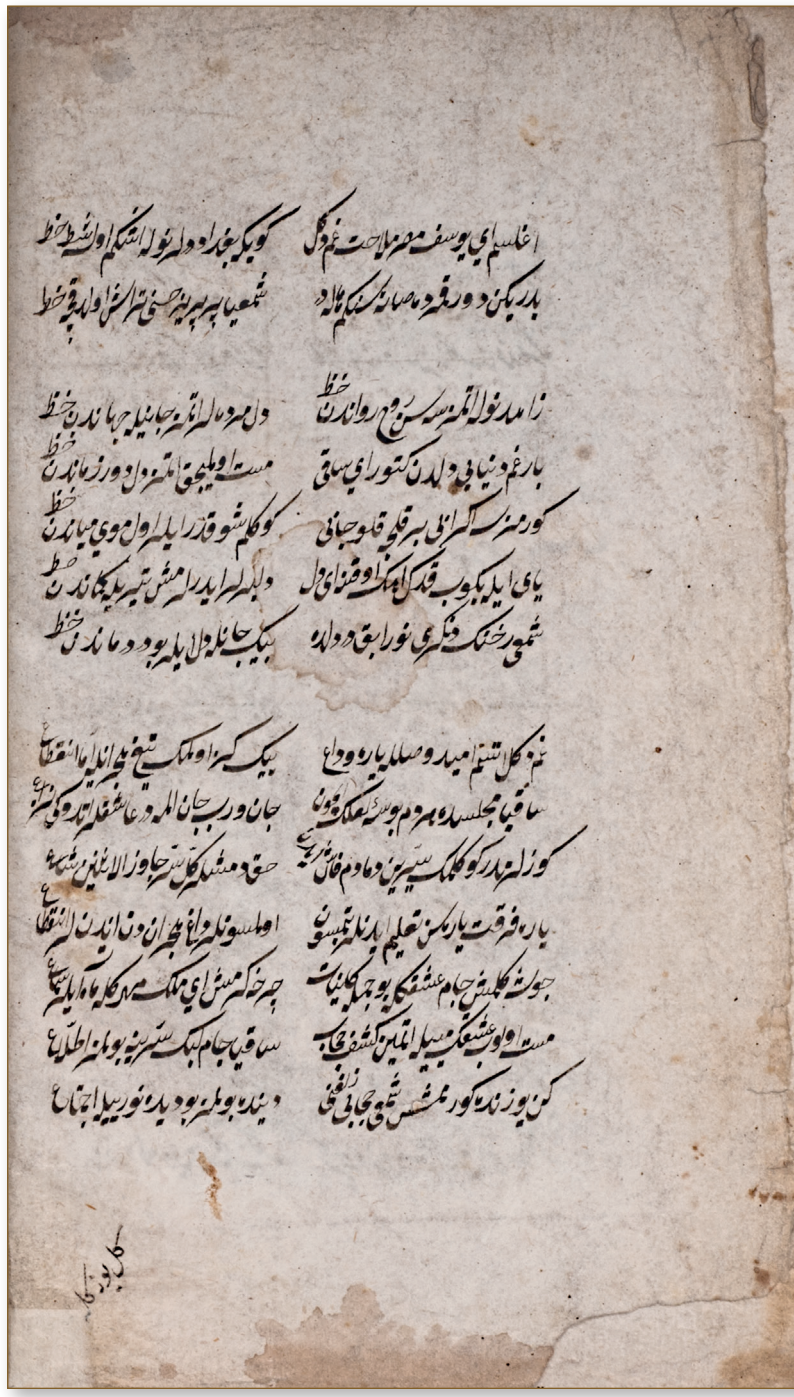

[40ᵇ]

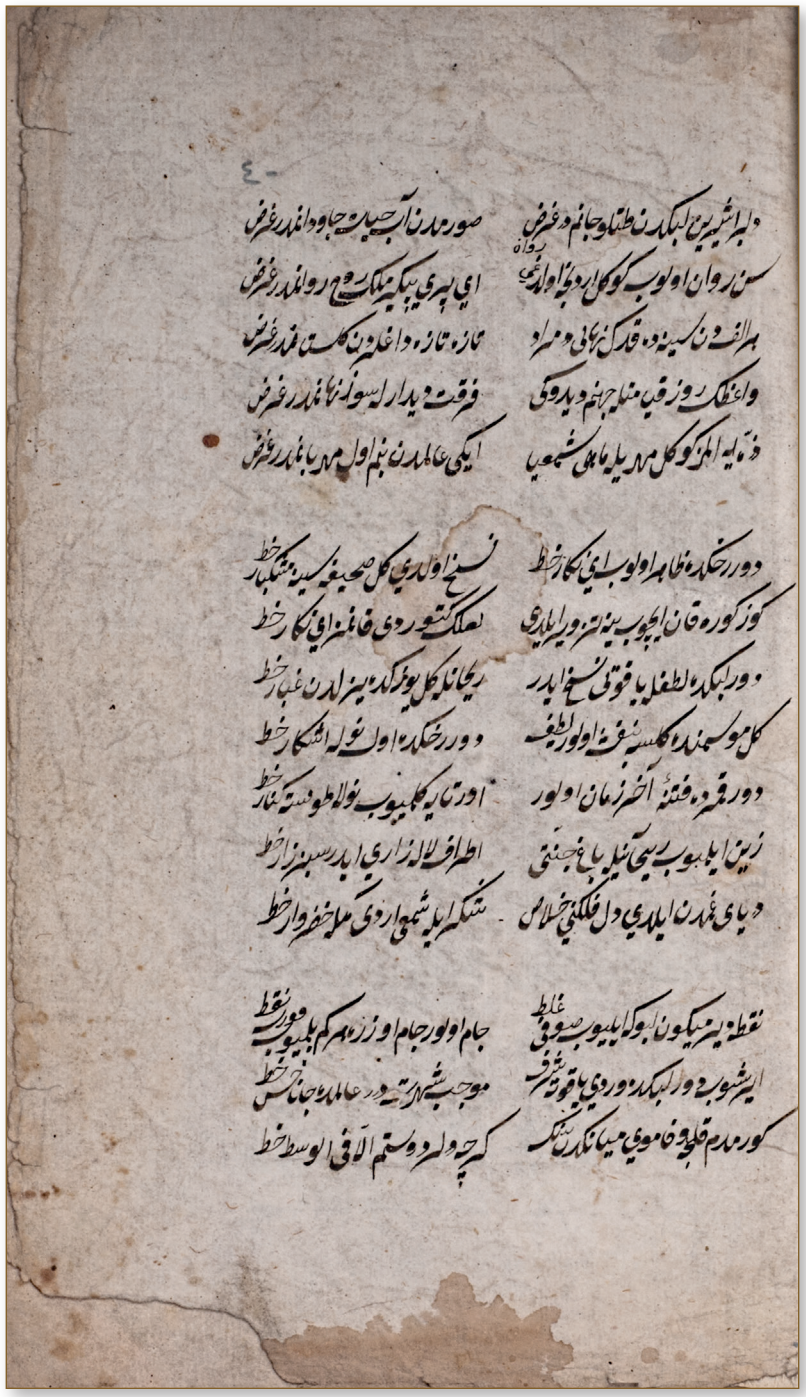

٤٠

دلبر اشیرین لبکدن طتلو جانم در غرض — صورمدن آب حیات جاودانمدر غرض
سن روان اولوب کوکل اردنجه اولدغی روان — ای پری پیکر ملک روح روانمدر غرض
هر الفدن سینه ده قدک نهالی در مراد — تازه تازه داغلردن کلستانمدر غرض
واعظک روز قیامتله جهنم دیدوکی — فرقت دیدارله سوز نهانمدر غرض
ذره یه المز کوکل مهر ایله ماهی شمعیا — ایکی عالمدن بنم اول مهربانمدر غرض

دور رخکده ظاهر اولوب ای نکار خط — نسخ اولدی کل صحیفه سینه مشکبار خط
کوز کوره قان ایچوب ینه تزویر ایلدی — لعلک کتوردی قانمز ای نکار خط
دور لبکده لطفله یاقوتی نسخ ایدر — ریحانله کل یوزکده یزلدن غبار خط
کل موسمنده کلسه بنفشه اولور لطیف — دور رخکده اول نوله اشکار خط
دور قمرده فتنهٔ آخر زمان اولور — اورتایه کلمیوب نوله طوسته کنار خط
زین ایلمیوب ریحانیله باغ جنتی — اطراف لاله زاری ایدر سبز زار خط
دریای غمدن ایلدی دل فلکنی خلاص — شکر ایله شمعی اردی مله خضروار خط

نقطه یر میکون لبوکه ایلیوب صوفی غلط — جام اولور جام اوزره هر کم بلمیوب دور نقط
ایرشوب دور لبکده وردی یاقوته شرف — موجب شهرتدر عالمده جانا خس خط
کورمدم قلجه و قاموی میانکدن سنک — کرچه دلر دوستم الا فی الوسط خط

[40a]

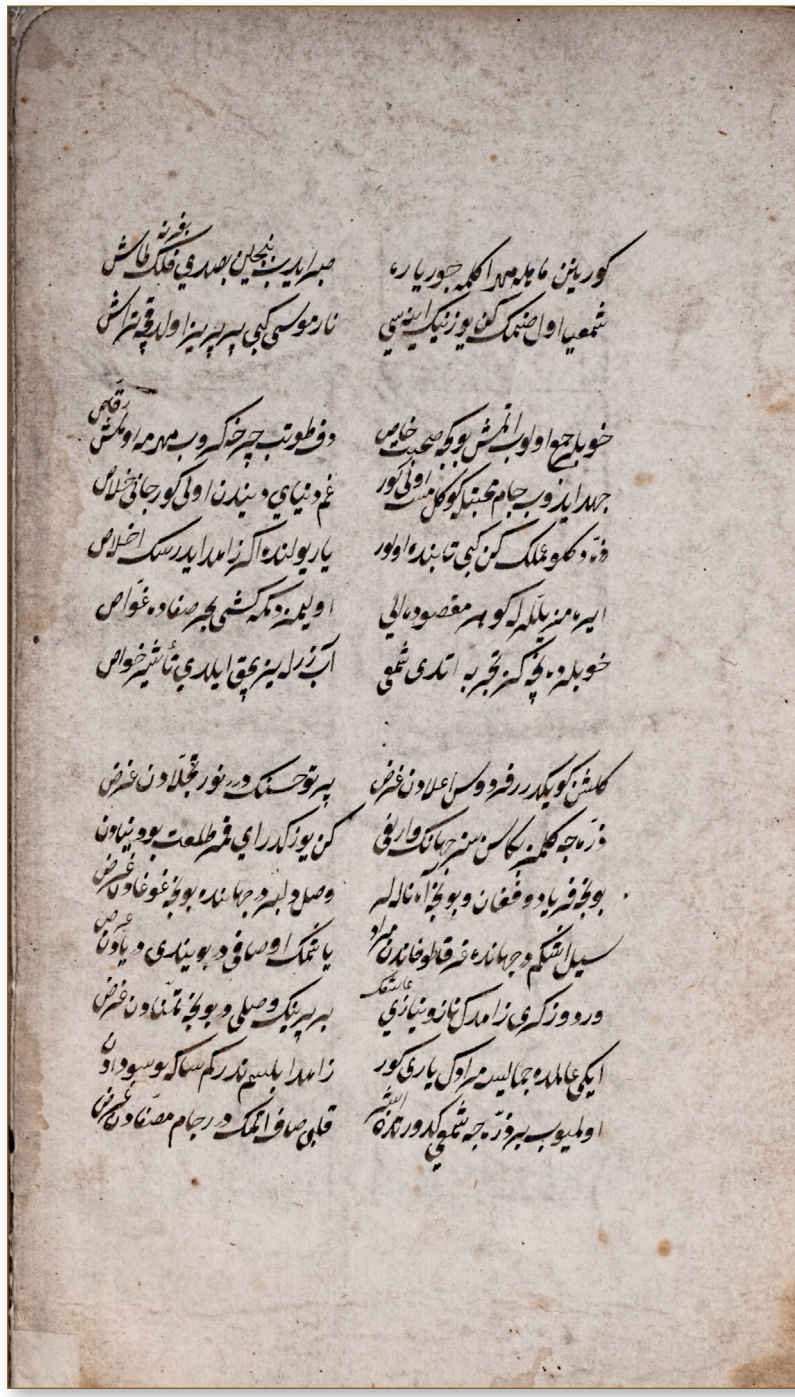

[39ᵇ]

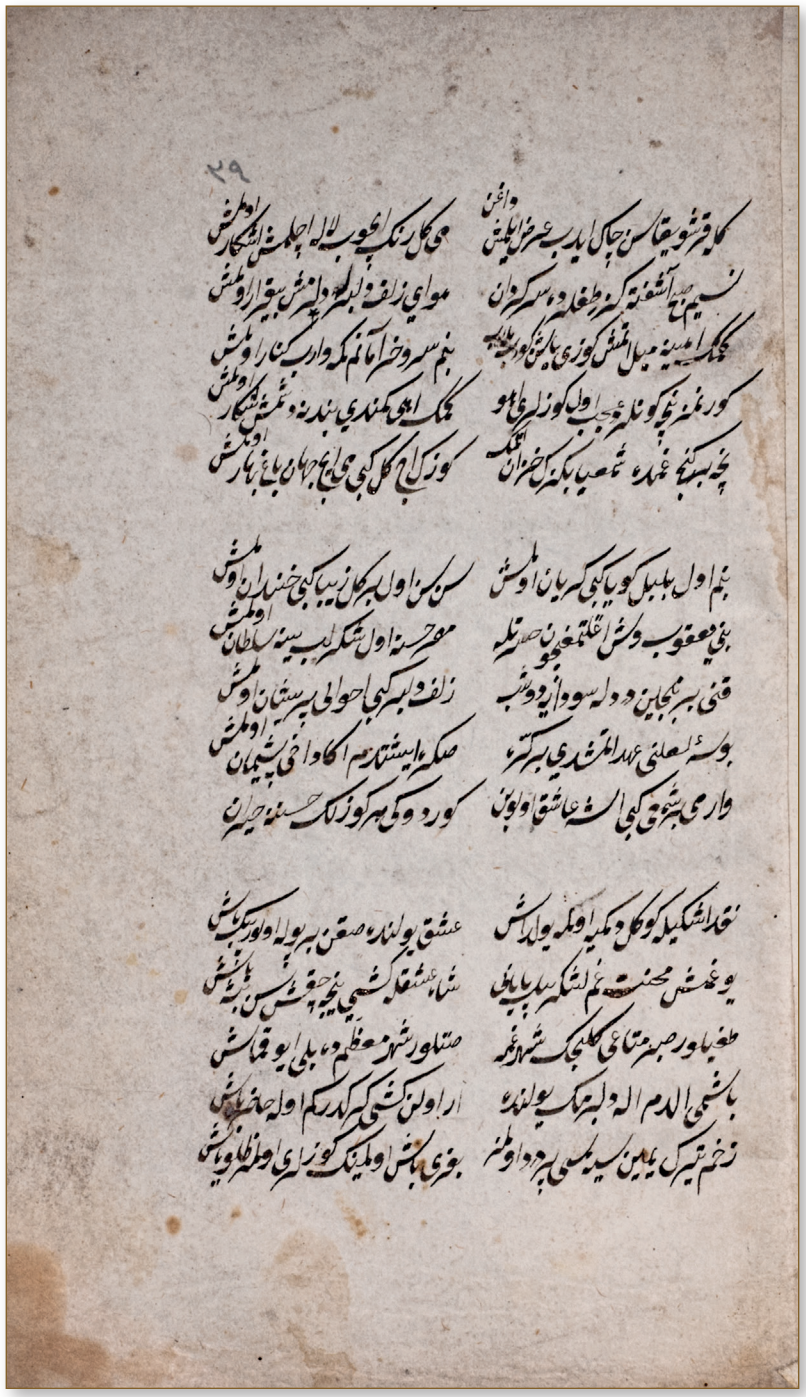

[39a]

بزم غمده اکلیوب سرکشلک ایلر هر نفس — نالهٔ عشاقه اولمزنی کبی فریادرس

افتابک نیجه سن بوردی کمال حسنله — رستم صاحب قرانلر دیدیلر عشقده کس

سنسزن عمرم جهاندر بر نفس اولمز قرار — کن یوز کسز ای هما دنیادمزدن بر نفس

طوطی طبعمله هر نک اولیمز زاغ رقیب — نیجه پرواز ایلسون ای مه هما ییله مکس

کمسه عشقک کاربانینک نشانن ورمدی — نالهٔ عشاقدن کرچه کم اولمشدر جرس

کل ایدرسن شمعیا آه جهان افروزله — یار یولنده اکر دنیا اولورسه خاروس

فرقتکدن انجنوب جان ورمکه اندم هوس — سن سزن عمرم بکا دلک نه ممکن بر نفس

ناله ایلر کاربان عشقله همراه اولن — قلبی اهن دولیکن کورنجه اکلر جرس

کوزلرمده آل طوطی درخیالی لعلکک — کریکمدن ای هما طلعت اکا قلدم قفس

ایغک طپراغنه دل نیجه ایرسون ای ملک — افتابه ال ارشمز ماهه اولمز دسترس

چین و ماچین طولشدی نیجه یل باد صبا — زلفکه طوش اولمینجه اولمدی مکسین نفس

مسند حسن اوزره کل یوز غزله بیک نازله — بلبلک ییری قفسدر اشیانی خاروخس

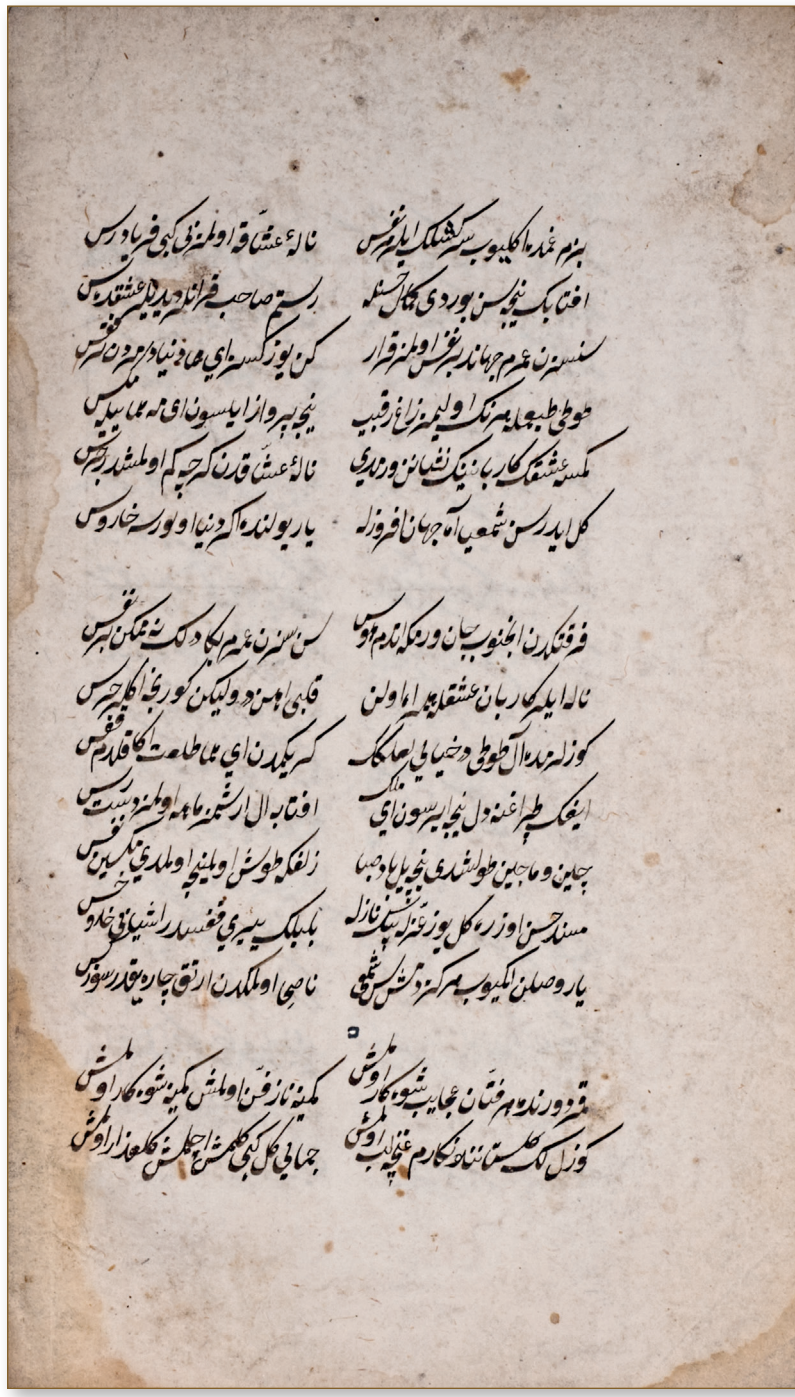

یار وصلن اکیوب هر کز دمش سن شمعی — ناصحا اولمکدن ارتق چاره یقدر سوز کس

قمر دورنده هر فتان عجایب شوه کار اولمش — کمینه نازفن اولمش کمینه شوه کار اولمش

کوزل لک کلستاننده نکارم غنچه لب اولمش — جمالی کل کبی کلمش اچلمش کلعذار اولمش

[38b]

۲۸

جهانی بر بر ینه وردی عشقنک — کوزلرلک نیلکی اولمزمش فتنسز
بنم روح روانم سینه‌یه کل — بلورسن چونکه جان اولمز بدنسز
صررک آتش حسنکله شمعی — اررسن زر کبی بر سیم تنسز

صنما سنجلین یار جفاکار اولمز — نته کم سنجلین عاشق غمخوار اولمز
بر جفا طاشیله نیچه پاپسون کوکلم — چون بلورسن بیلکوزه طاشیله دیوار
مشربی صافده کل کندوزنی پاک ایدمکز — صو کبی سرکشی کم عاشق دیدار
قو بنی یلتمه ای دل کرم ایت خوبلره — طالعم بن بلورم کمسه بکا یار اولمز
جام عشقنک نه صورورسن بکه کیفیتنی — زاهدا چونکه بلورسن اکه اقرار اولمز
سنی سودوکمی ای مه نوله اقرار ایتسم — کن کبی روشن اولن سنیه انکار اولمز
باشن قویوب اورته میدانه جکر عشاقی — دوستم شمعی کبی بیجه جکر وار اولمز

صنما خط غبارک کبی ریحان یتمز — کوزلرمی متوکه سرو خرامان یتمز
باشمه اوستنده قلچلر طوته لرغمزه‌لرک — باشن ویرر ربو دل بیچاره قبلکدن کچمز
آه کم قلدی او کلمز جکرم یاره‌لری — دوستلر عاشق اولان دینده اوملکه یتمز
زاهدا عاشقه طعن ایلدیه سوای دیو — اختیار ایله کشی کندوزنی بدنام ایتمز
کره فالر ایدیسن یاخو جفا ایلیه‌سن — شمع سوختیه ملرنه ایدرسک یتمز

[38a]

می کبی چوشه کلوب نی کبی افغان ایدرز بندوکن کمسه بزم بلمدی کیفیتمز
ندالم کحل صفاهانی الوب عینمز کوزلر نوری ایزک توزنه دمتمز
قان طولر کوزلرمز هجرله یعقوب کبی چو قدر ای یوسف کلچهره بکا حسرتمز
یوز سورب ایشکه قدرمز اعلا ایدلم کن کبی عرشی سریر اتمه در رحمتمز
خدمتکده یانلم آتش اشوقکله مدام شمعی یوز چونکه بزم یانمغش خدمتمز

٥

بن آه آتسم ویرر سینمدن آواز نی یترک اولوبدر باکه دمساز
دلنسون نی کبی بغرم حبیبم اچرسم سر عشقکدن اکر راز
بنی فاش اتدی یاشم چقدی کوزدن بلی کوزدن چقر قندیسه غماز
جهانده وارلغنی یوغه صالمش بولینور کرچه اما آزدن آز
هوای یارله کوکلم هماسی کچر مهر اشیانن اتسه پرواز
اولور دل مرغنه زلفی حواله صلر بکلر صناسن صیده شهباز
ینه بر نازنینه دوشدی شمعی که قامو نازنینه اوکر دناز

٥

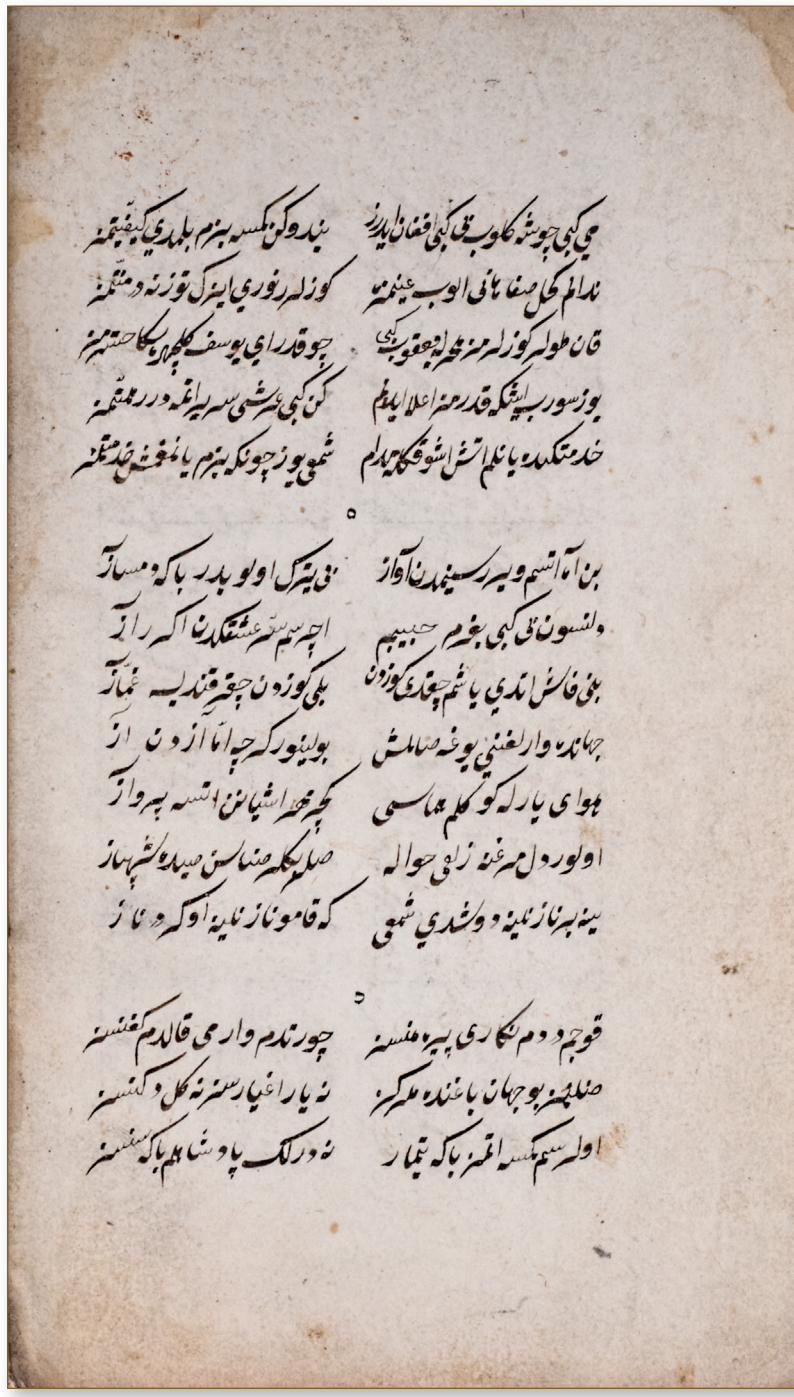

قوجم دردم نکاری پیره منسز چورتدم وار می قالدم کفنسز
صنلمز بو جهان باغنده هرکز نه یار اغیارسز نه کل دکنسز
اولرسم کمسه اتمز باکه تیمار نه درلک پادشاهم باکه سنسز

[37b]

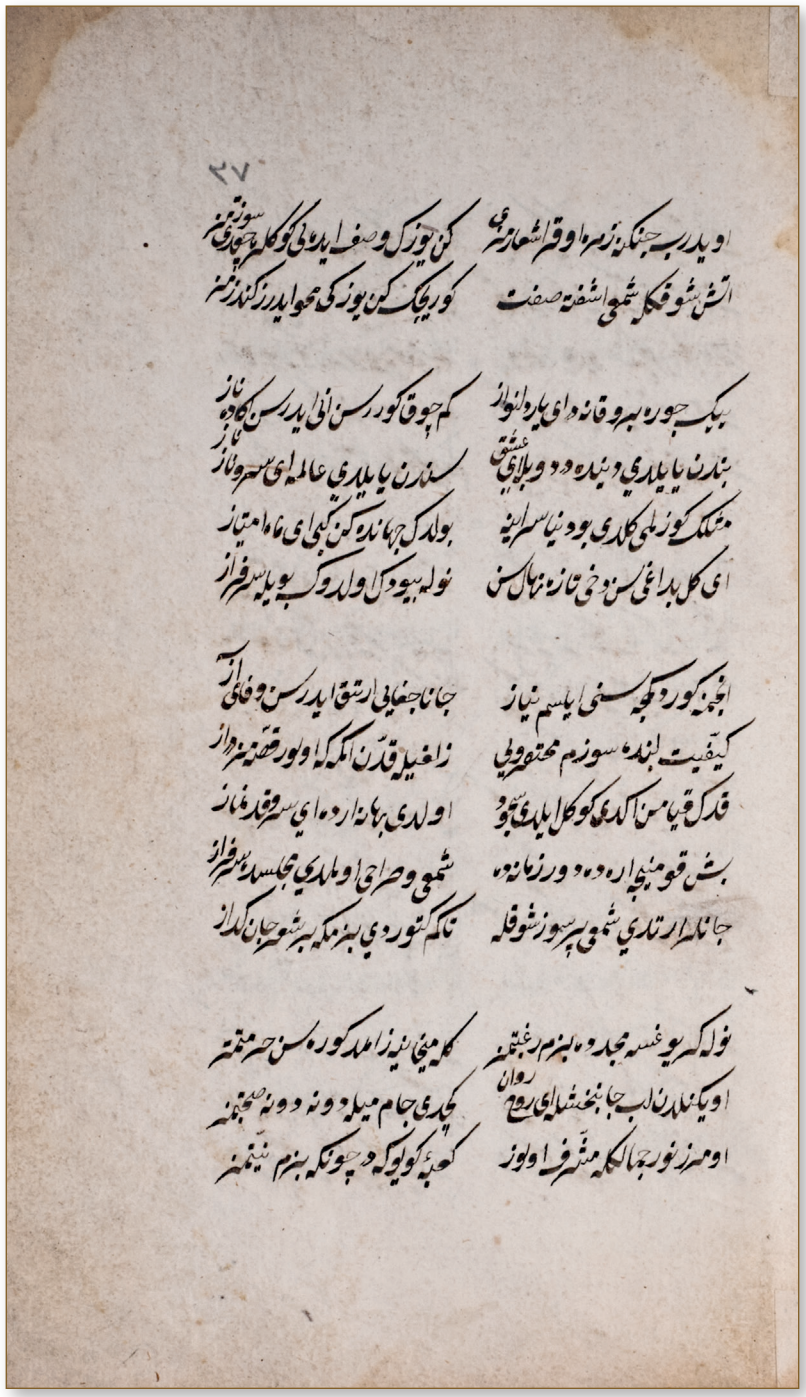

٢٧

اویدرب جنکنه زمره اوقر اشعارمزی — کن یوزک وصف ایدهلی کوکلره چقدی سوزمز
آتش شوقکله شمعی اشفته صفت — کوریجک کن یوزکی محو ایدرز کندزمز

بیک جوره بر وقانه دای یار دلنواز — کم چوق کوررسن انی ایدرسن اکا ده ناز
بندن یایلدی دینده دد و بلای عشق — سندن یایلدی عالمه ای سرو ناز ناز
مشلک کوزلمی کلدی بو دنیا سراینه — بولدک جهانده کن کبی ای ماه امتیاز
ای کل بداغی سن دخی تازه نهال سن — نوله بیودک اولدوک بویله سرفراز

انجمنه کوردکجه سنی ایلسم نیاز — جانا جفایی ارتق ایدرسن وفای آز
کیفیت لبنده سوزم محتقر ولی — زلفیله قدن اکمه که اولور قصه مز دراز
قدک قیامن اکدی کوکل ایلدی سجود — اولدی بهانه ارده ای سرو قد نماز
بش قومنیجه اره ده دور زمانه ده — شمعی و صراحی اولمدی مجلسده سرفراز
جانلر ارتدی شمعی پر سوز شوقله — تاکم کتوردی بزمکه بر شعر جان کداز

نوله کر یوغسه مجدده بزم رغبتمز — کله میخانه زاهد کوره سن حرمتمز
اویکنلدن لب جانبخشله ای روح روان — کچدی جام میله دونه دونه صحبتمز
اومرز نور جمالکله مشرف اولوز — کعبهٔ کویوکه در چونکه بزم نیتمز

[37ª]

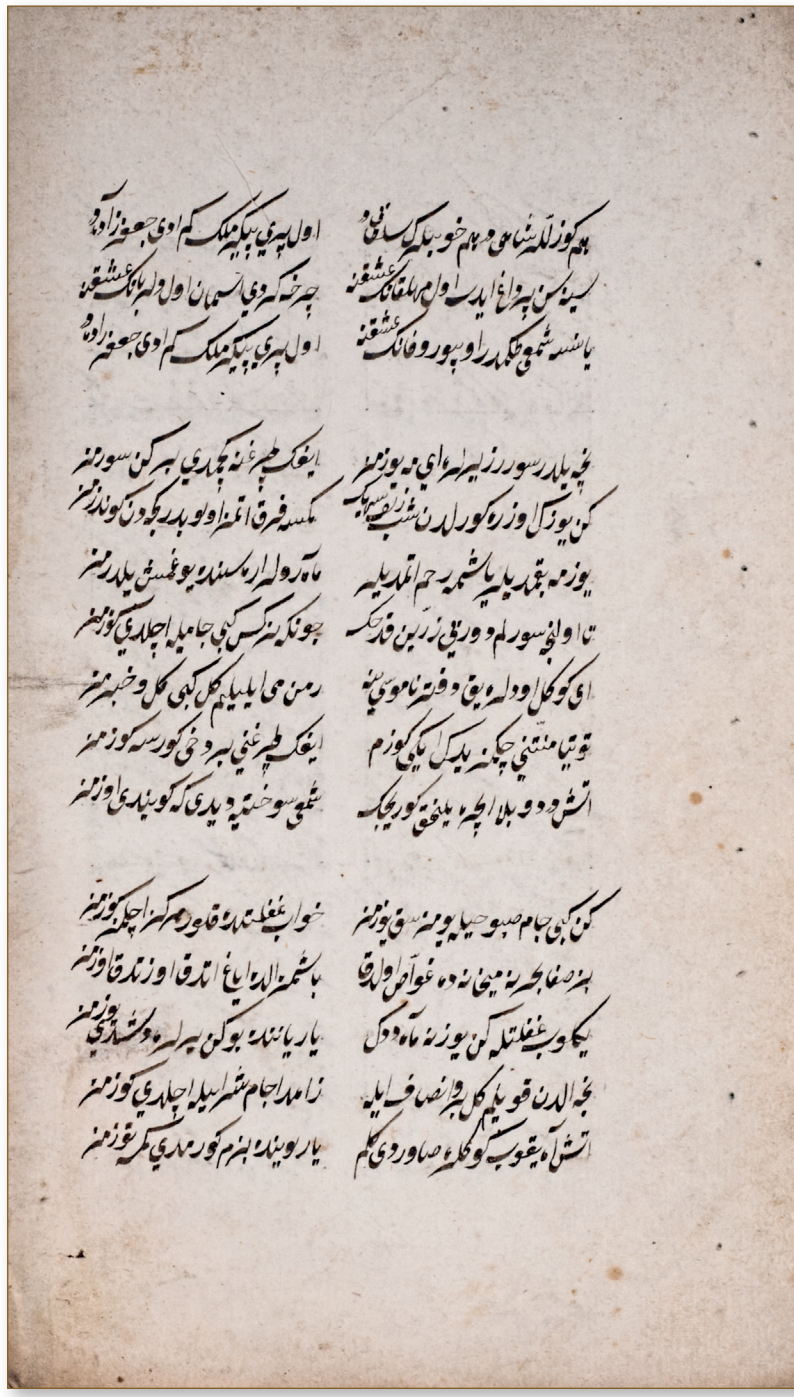

[36ᵇ]

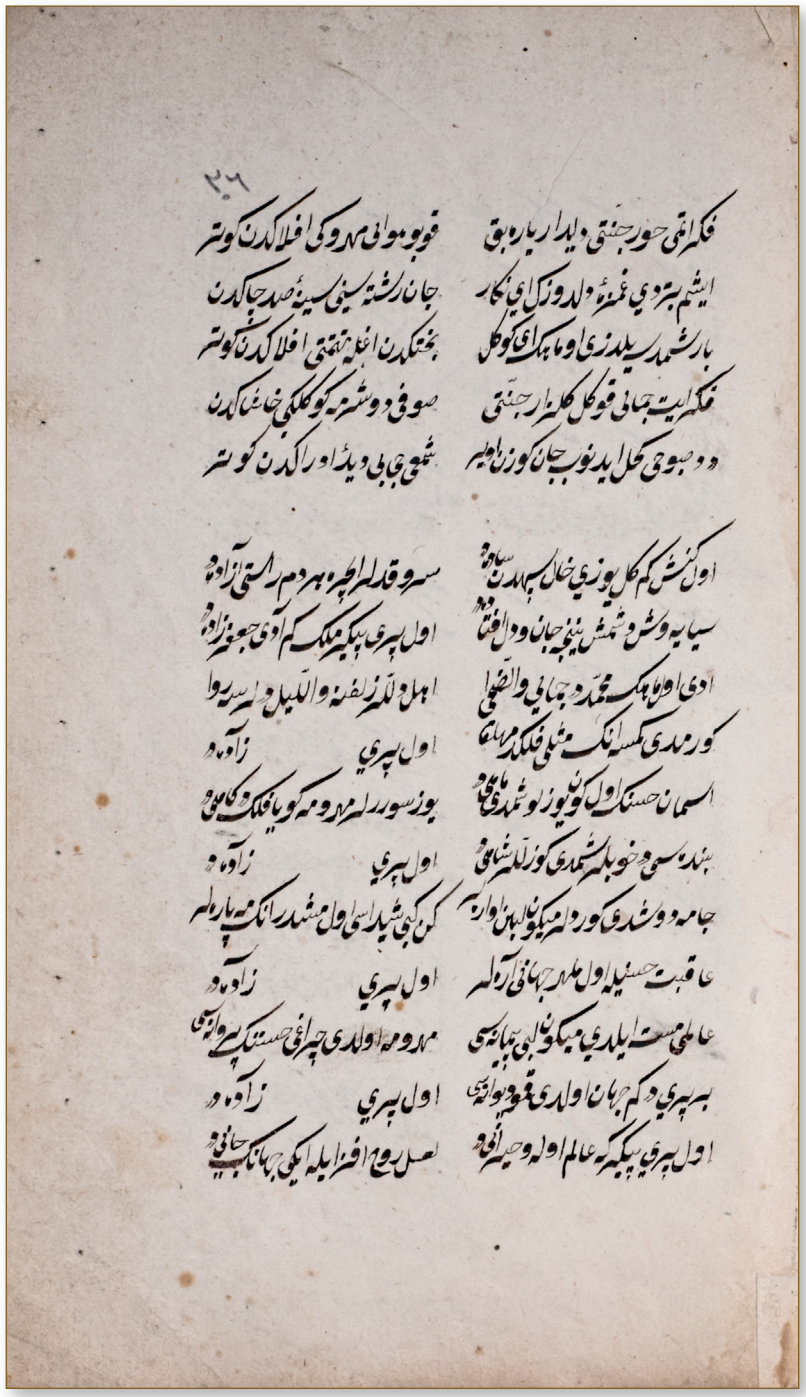

٢٦

فکر اتمی حور جنتی دلدار یاره بق — قوبو هوای مهروکی افلاکدن کوتر
ایشم بتردی غمزهٔ دلدوزک ای نگار — جان رشته سینی سینهٔ صد چاکدن
بارشمدسه یلدزی او ماهک ای کوکل — بختکدن اغله تهمتی افلاکدن کوتر
فکر ایت جمالی قوکل کلزار جنتی — صوفی دوشرمه کوکلکی خاشاکدن
دد صبوحی کحل ایدنوب جان کوزن اویر — شمعی جی بی دیدهٔ ادراکدن کوتر

اول کنش کم کل یوزی خال سیهدن ساده در — سرو قدلر ایچره هر دم راستی آزاده در
سیایه وش دشمش نیجه جان و دل افتاده در — اول پری پیکر ملک کم آدی جعفر زاده در
ادی اول ماهک محمد در جمالی والضحی — اهل دللر زلفنه واللیل دلرسه روا
کورمدی کمسه انک مثلی فلکدر مهلقا — اول پری زاده در
اسمان حسنک اول کون یوزلو شمدی ماهی در — یوز سوررلر مهرومه کویا فلکدر کاهی در
بنده سی در خوبلر شمدی کوزللر شاهی در — اول پری زاده در
جامه دوشدی کوردلر میکون لبن اوارلر — کن کبی شیداسی اول مشدر انک مه پاره لر
عاقبت حسنیله اول مهر جهانی آره لر — اول پری زاده در
عالمی مست ایلدی میکون لبی پیمانه سی — مهرومه اولدی چراغی حسنک پروانه سی
بر پری در کم جهان اولدی قمو دیوانه سی — اول پری زاده در
اول پری پیکر که عالم اوله و حیرانی در — لعل روح افزا ایله ایکی جهانک جانی در

[36a]

افتاب شوقله جان بزمنی پر نور ایدر هر که بر مهر والنده کن کبی ساغر چکر
شاه عشقم لشکر انجم کنجه شمعیا اتش اهم هوای اژدها پیکر چکر

بکون عالمده دلبرلر سورلر هم سویلورلر کوزللر ماه پیکرلر سورلر هم سویلورلر
شولر کم صنع خالقدر کوکل ویرر اکا عشاق صورر سک جمله عاشقلر سورلر هم سو
بکون دلبرلرک خیلی بری برینه دمیلا کمی مجنون کمی لیلی سورلر هم سویلورلر
اچلمش شمعیا کللر ایدر فریاد بلبللر کوزللر زلفی سنبللر سورلر هم سویلورلر

سرو راهر کم اشیکلده اوزین خاک ایلر تاج ایدب مهر و مهی تختنی افلاک ایلر
شعلهٔ مهری فلک ایلدی زرین جاروب سن کوزللر شهنک بوللر بی پاک ایلر
ساقیا نوش لبک سبعهٔ سیاره ایله یدی قت طاس فلک زهر بی تریاک ایلر
نکتهٔ لعل لبک فهم ایده مز اهل خرد سر جاندر دهنک انی کم ادراک ایلر
کن یوزک شوقی قومز زره قدر دلده غبار ساقیا جام لبک جانی فرحناک ایلر
کل یوزکله دهنک یاد ایدجک باد صبا طویلوب غنچه کبی دل یقه سن چاک ایلر
کم یقر کندویی عشق اودنه پروانه کبی ینه بو شیوه لری شمعی بی باک ایلر

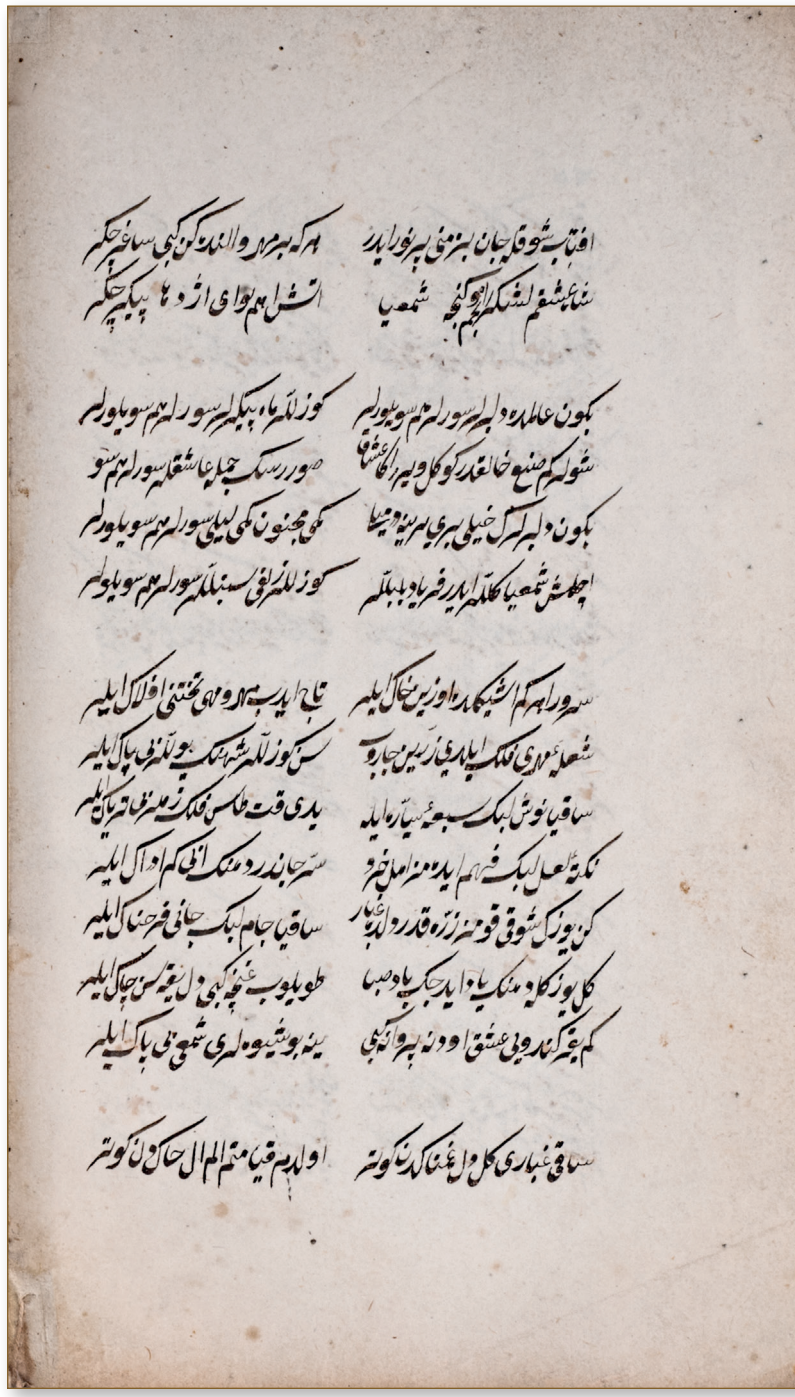

ساقی غباری کل دل غمناکدن کوتر اولدم قیامتم الم ال حاکدن کوتر

[35b]

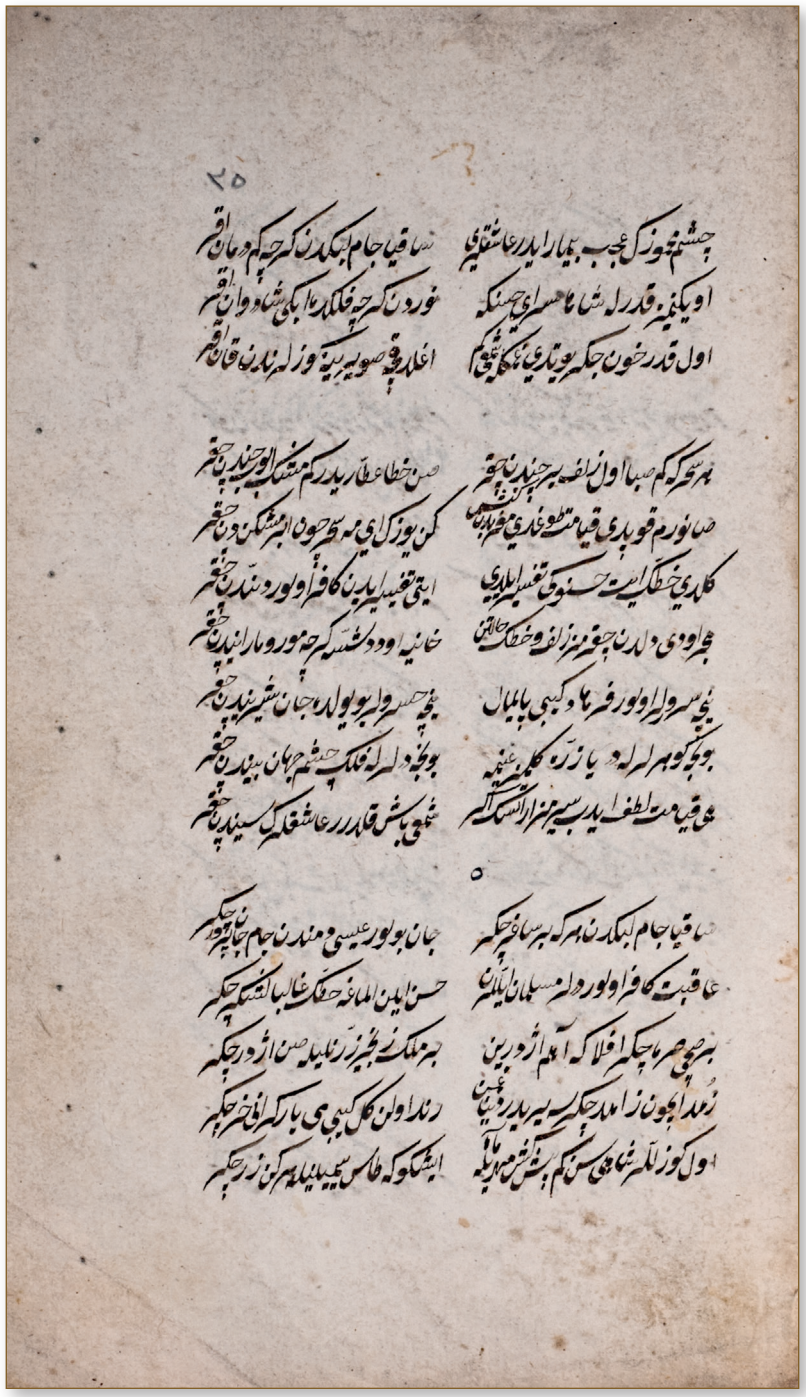

٢٥

چشم مخمورک عجب بیمار ایدر عاشقلری — ساقیا جام لبکدن کرچه کم درمان اقر
اویکنمز قدرله شاها سرای حسنکه — نوردن کرچه فلکده ابکی شادوان اقر
اول قدر خون جکر یوتدی نهکله شمعی کم — اغلدقجه صویرینه کوزلرندن قان اقر

هر سحرکه کم صبا اول زلف پرچیندن چقر — صن خطا عطاریدر کم مشک الوب چیندن چقر
صانورم قوپدی قیامت طوغدی مغربدن کنشت — کن یوزک ای مه سحر چون ابر مشکین دن چقر
کلدی خطک ایت حسنوکی تفسیر ایلدی — ایتی تفسیر ایدن کافر اولور دیندن چقر
هجر اودی دلدن چقرمز زلف و خطک حالتن — خانه اوددشسه کرچه مور و مار ایندن چقر
نیجه سرو لر اولور فرهاد کبی پایمال — نیجه خسرو لر بو یولده جان شیرین دن چقر
بونجه کوهرلر له دریا زره کلمز غنیمه — بونجه دلرله فلک چشم جهان بیندن چقر
هی قیامت لطف ایدب سیر مزار اتسک اکر — شمعی باش قلدرر عاشقلرک سیندن چقر

٥

ساقیا جام لبکدن هر که بر ساغر چکر — جان بولور عیسی دمندن جام جان پرور چکر
عاقبت کافر اولور دلر مسلمان ایللرن — حسن ایلن الماغه خطک غالبا لشکر چکر
بر صچی صرما چکر افلاکه آهم اژدرین — بر ملک زنجیر زرنلیله صن اژدر چکر
زهد ایچون زاهد چکرسه یریدر دنیا غمن — رند اولن کل کبی می بار کرانی خر چکر
اول کوزللر شاهی سن کم پیش کش مهدیله ماه — ایشکوکه طاس سیمینیله هر کن زر چکر

[35a]

غرض براجی طتلو کچه‌ده بو فانی دنیاده — غم بالا فکر لبک بال و بلا بسدر
کرمکز دامنی دهرک اکر بر شب چراغ اولمسه — اکی عالمده اکلنجه بکا بر مهلقا بسدر
نه حل آرزو ایلر کوکل نه خلعت شاهی — بکا سر اورتوسی ایکی جهانده بر عبا بسدر
سک کویک خیالیله جهانده اکلنر کوکلم — بو یاد ایللرده اکلنجه بزه بر آشنا بسدر
کل تر جام کلرنکم صراحی غلقلی بلبل — هوا کلزاری بزمنده بزه برک نوا بسدر
کمه مسجد کمه کعبه کمه زهد و کمه تقوی — سکا شمعی جهانده جام عشق بی ریا بسدر

٥

حریم باغ جنتدن بکا کوی وفا یکدر — مزاران خور و غلماندن کوکلر بر دلربا یکدر
کنش بالین فلک التون بنکلو جامه خواب اولسه — بلورسک حالکی صوفی سکا بر بوریا یکدر
نه اصی عاشق ملک جهانک شمس و ماهندن — کوکل بزمی چراغن یقمغه بر مهلقا یکدر
سکا قندیل مسجدن ایرن نار ضیا زمد — بکا جام محبتدن اولن نور صفا یکدر
یقرلر بزم وصلتده کیشی شمعی مهرولر — هلال ابرو کوزللرله ایرقدن مرحبا یکدر

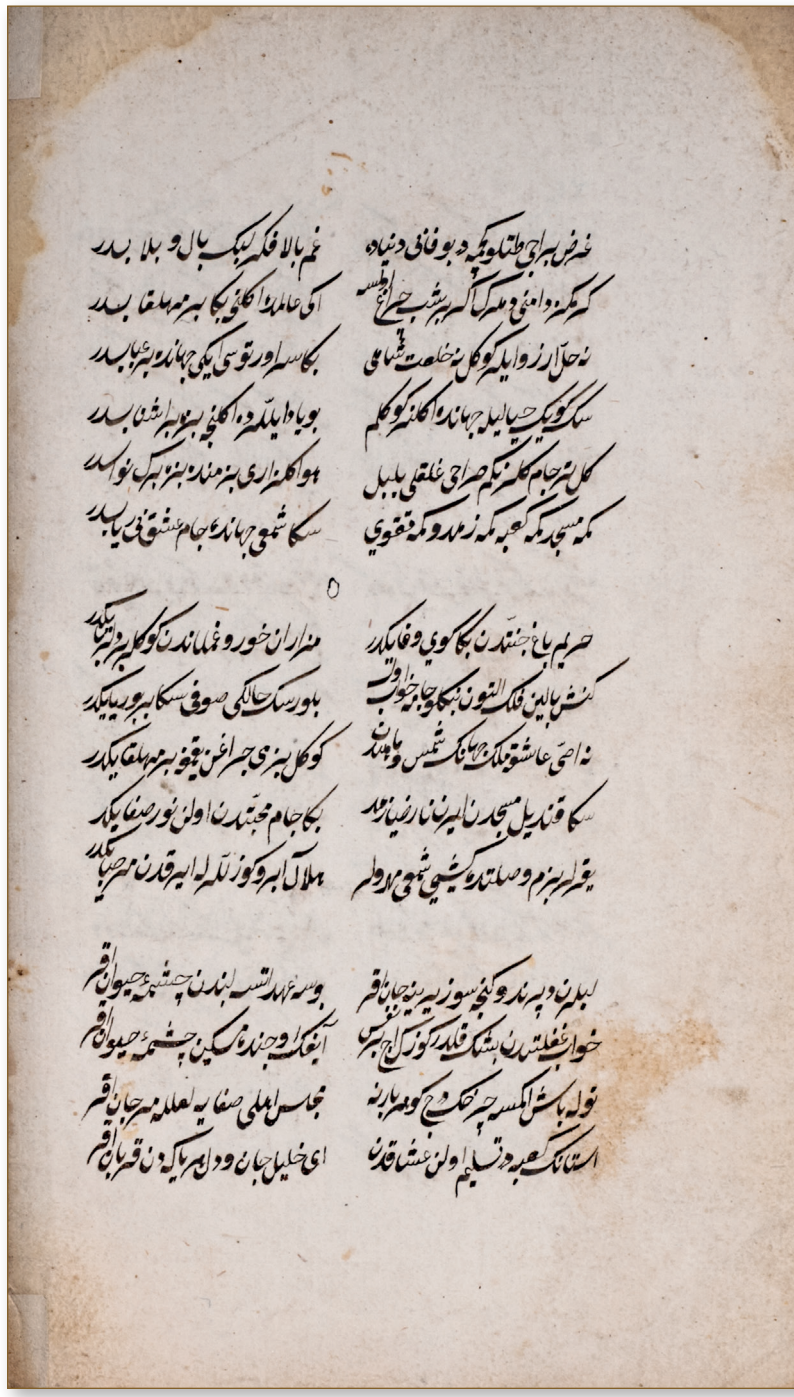

لبلرن دپرندو کنجه سوز یرینه جان اقر — بوسه عهد اتسه لبندن چشمهٔ حیوان اقر
خواب غفلتدن بشک قلدر کوزک اچ بر نفس — آیغک اوجنده مسکین چشمهٔ حیوان اقر
توله باش اکمسه چرخک درج کوهر بارنه — مجلس اهلی صفایه لعلله مرجان اقر
استانک کعبه‌ده تسلیم اولن عشاقدن — ای خلیل جان و دل هر یاکه‌دن قربان اقر

[34b]

٢٤

بشدن اشر ایکن دخی یوز ویرمه زلفکه — بو نیوکه دوشمون کوزلم حق وبالی وار
دل فکر ایدر میانکی جان سر لعلکی — جانا جهانده هر کشینک بر خیالی وار
باش اکمزسه نوله جهان افتابنه — ای مه کمک که سنجلین زلف وخالی وار
دنیا واخرت بکا حسنک کمال بس — ایکی جهانده دولت انک کم کمالی وار
شمعی جمال وصفنی کورنجه اول نکار — تحسینلر اتدی دیدی نه روشن مقالی وار

٥

غافل اولمه ای ملک اهم اوقندن قل حذر — کم طوقزقت جوشن افلاکدن ایلر کذر
ای ملک سیماسنی بر لحظه کوسترمز بکا — بلمزم نه استر عجب بندن سپهر کینه وار
اه کم محو اولدی یاشمدن وجودم سرتسر — یا الهی اولمسون هیچ کمسه بندن بتر
کلدوکنجه سینمه بر لحظه ارام ایلمز — یتر غمزک ای کمان ابرو ایکن نازک کچر
لشکر غم دوستم بر یاکه دن ال بیر ایدب — بو دل ویرانمک بلسم نسن یغما ایدر
عاشق صادقلره دشمنلر اتمز اتدوکن — الحذر ای دوستلر اول بی وفادن الحذر
دور لعلکده سنک ای ساقی بزم جمال — ایچدوکم قنلو شیمدر سیدکم خون جکر
شهر عشقکده کم اولدی داغ مهرکله کوکل — ورمدی کمسه انک نام نشانندن خبر
کورنن انجم دکل ای ماه روکون ومکان — اتش اه دل شمعیدن اولدی پر شرر

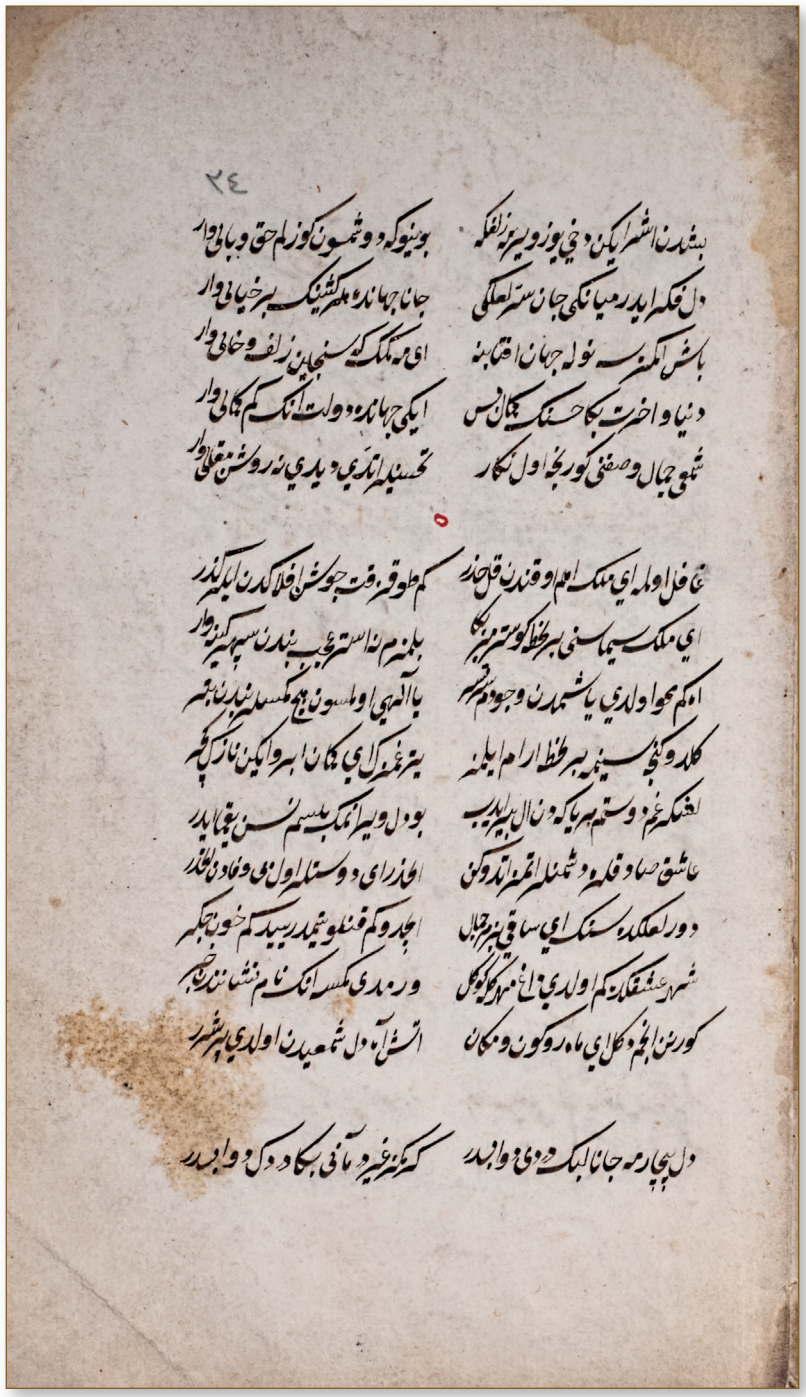

دل بیچاره مه جانا لبک دردی دوا بدر — کرکمز غیر درمانی بکا دردک دوا بدر

[34a]

مهر و مه کبی یقیرلر بیر بیر یارن چراغ — کوکلمک شهری طلودکن کبی مهپاره‌لر
مرهم وصلکله جانا چاره اتمزسک اگر — داغ هجرانک کبی هرگز اوکلمز یاره‌لر
حالمی عرض اتمکه تیر مژکدن دل دلی — آغز اچدی سینهٔ مجروحم اوزره یاره‌لر
گوشهٔ میخانه‌لرده جام لعلک شوقنه — بادهٔ حمرایه دوشمشدر نچه آواره‌لر
هی نه ظالم دکوزک جانا رخک دوندکم — عاشق دلخستهٔ بردمده بیک بیک پاره‌لر
شمعیا اخرسنی بو آتش هجرانله — آره‌لرسه اول مهک صبح وصالی آره‌لر

گل یوزیچون کیجه تا صبحه دکی زار و نزار — جان ویرر گلشن کویکده بنم کبی هزار
حالنی عرض ایده بن خاکک اگر باد صبا — کلمسون کوکلوکه بالله صقن ای شاغیار
کوره‌لبی سرو سرفرازکی ای گلبن ناز — چوبچه کلمز کوزمه سدره و طوبی و چنار
غرقه ویرمزدی کوزم بحری تنم زورقنی — روزکاریله بنم عمرم اگر اولسه کنار
جور اغیار بزه یارمز اغیاره نصیب — نه عجب گلشن اولور کیمینه گل کیمینه خار
ساقی دور زمان دوری عجب دوردر — کمسی جام صفا کیمی چکر رنج خمار
رشتهٔ جانن ایدوبدر صنما شمعی فتیل — یانمغه زلف و رخک شوقیله لیل و نهار

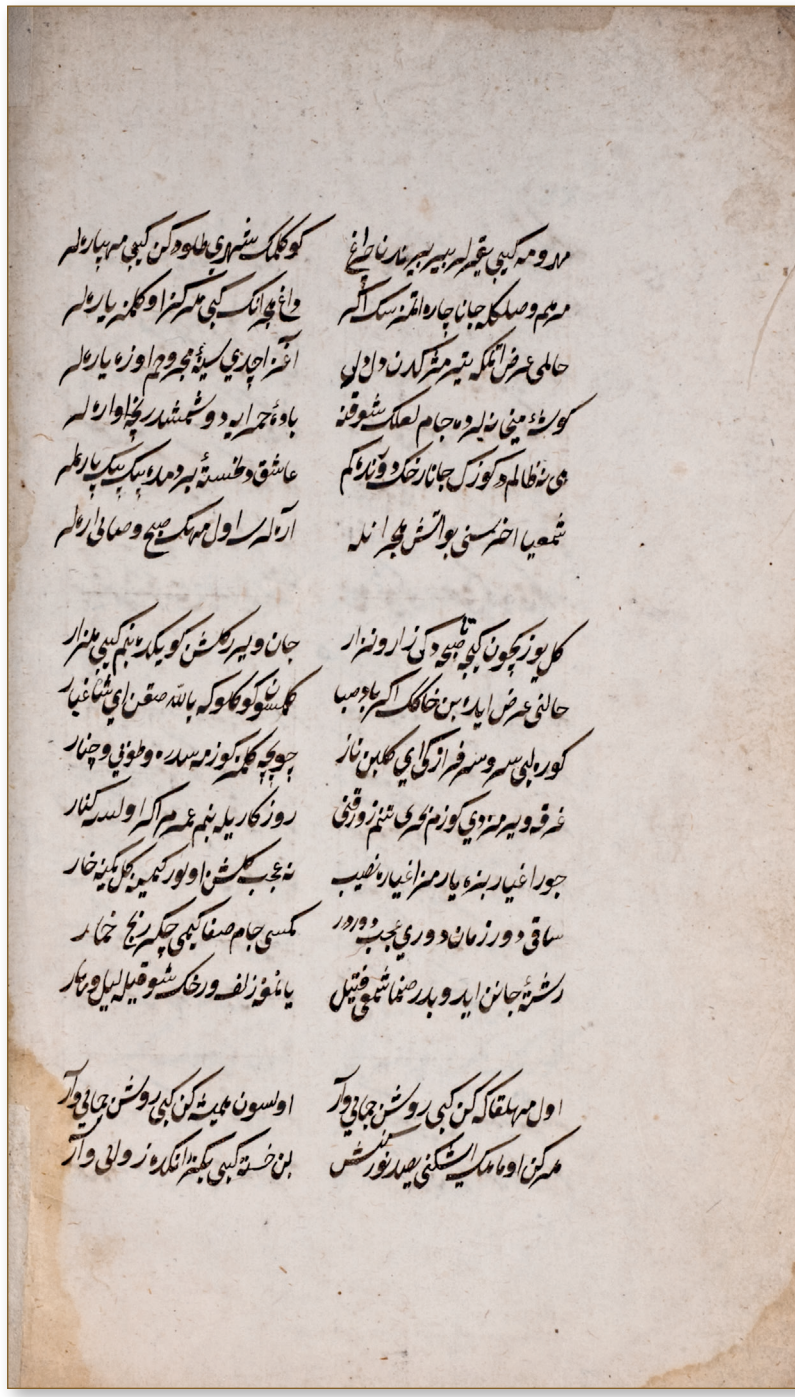

اول مهلقا که کن کبی روشن جمالی وار — اولسون همیشه کن کبی روشن جمالی وار
هرکن او ماهک ایشکنی یصد نورکنش — بن خسته کبی بکزر انکده زوالی وار

[33b]

۲۲

اوقین اتدی یایین یصدی بخاقی — یوری وار شمعیا دوران سنکدر

کلشن جسنده رخک تک کل زیبایی کلور — یا اکا بنجلین بلبل کویایی کلور

کلشن باغ لطافتده قدک بیکی ورخی — راستی لطفله بسر سرو دلارای کلور

چوق وارر لر سرکو یوکه سنک نی سروپا — هیچ بلم بیکی ورزنی سروقنی یایی کلور

سن کلرسن بلم اغلادوغمه فرقتله — بوخسرو ای شاه جهان سا که تماشایی کلور

لب شکر شکننک مدح ایدر رای سرو روان — طبع شمعی کبی بر طوطی کویایی کلور

٥

زاهد که زهد و صومعه‌یه منزطابینر — بیچاره کورکه حالت عشقی نیور حسنه

واعظ شراب نابه دیک اول طوت لشسون — صکنه یوزینه اور جفنه کلدوا و تمنه

سندن کوکل اوصندیغی قهر رقیبله — قهر یله کر حکیم کتی جاندن اوصنه

واحسرتا که کورمدم اول کلعذارمی — خونی جکرله دیده‌لرم قانه بویینه

سرمایه محبتله نقد عمرینی — دولت الکله سوردوکی یولنده خرجنه

ای ماه چهره مهر کبه قندیل اسمان — شمع رخکدن اتدوکی املدن اوتنه

یولوکه جان ورمکه جانا دل بیچاره‌لر — بوملدیلر کرچه چوغ استدیلر چاره‌لر

حسن میداننده اول مهرو سمندلر نازله — عاقبت کن کیبی بتر تا سر جهانی اره‌لر

[33a]

هر نکه کم دل ویرب وصلن ایدرسم آرزو — اکم بخت سیاهم کبی بر سرکش چقر
خجلتندن یرلره اولر برابر افتاب — آستانندن قچن کنی کبی اول مهوش چقر
شمعیا اهک سنک اول ماهه تأثیر ایلمز — کرچه کم سوز دونکدن کوکه آتش چقر

مهر رخک نه جانه که جانا صفا ویرر — هر قنده یسیه کن یوزکک پرتون کورر
کوکلر بو نیدی کوکلره دود سیاهله — عاشقلر وکه زلف و رخک کونمی کورر
دکدرمدی کوزم یشن ای سرو کلعذار — کرچه کوزک اقر صوتی سحر ایله طور غرر
وار ای طبیب دردمه امسم بو یورمه کم — بیمار اولدو جغم باکه خوش کلور
نازکی کن کورک مقابل اولور دیو — بر صورتیله ایلینه اول صنم کیرور
دنیا طورالی کلمدی مسلک کوزل دیو — ایللر ایچنده شمعی سنی مدح ایدر یورر

٥

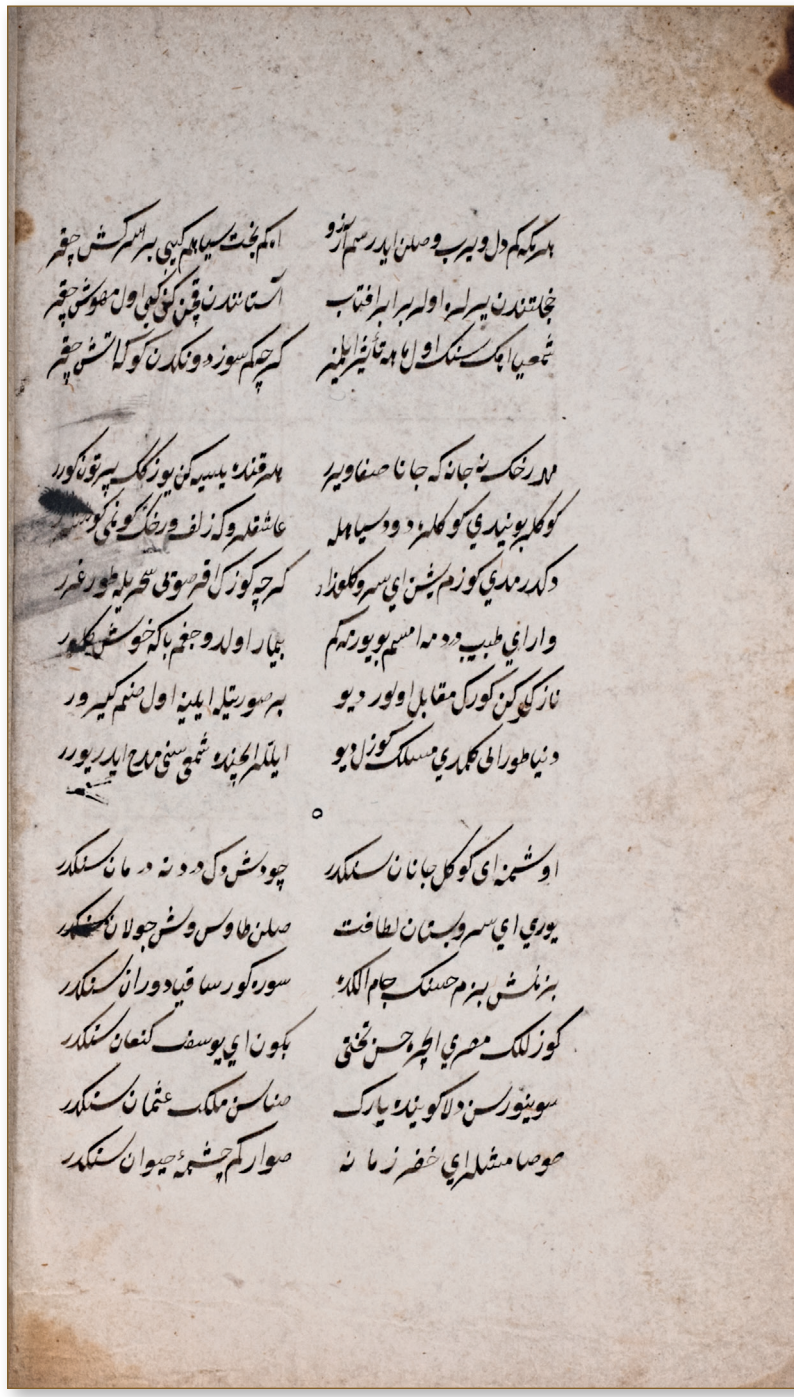

اوشمنه ای کوکل جانان سنکدر — چو دشدک دردنه درمان سنکدر
یوری ای سرو بستان لطافت — صلن طاوس وش جولان سنکدر
بزمنش بزم حسنک جام الکده — سوره کور ساقیا دوران سنکدر
کوزللک مصری ایچره حسن تختی — بکون ای یوسف کنعان سنکدر
سوینورسن دلا کوینده یارک — صناسن ملک عثمان سنکدر
صوصامشلر ای خضر زمانه — صوارکم چشمهٔ حیوان سنکدر

[32b]

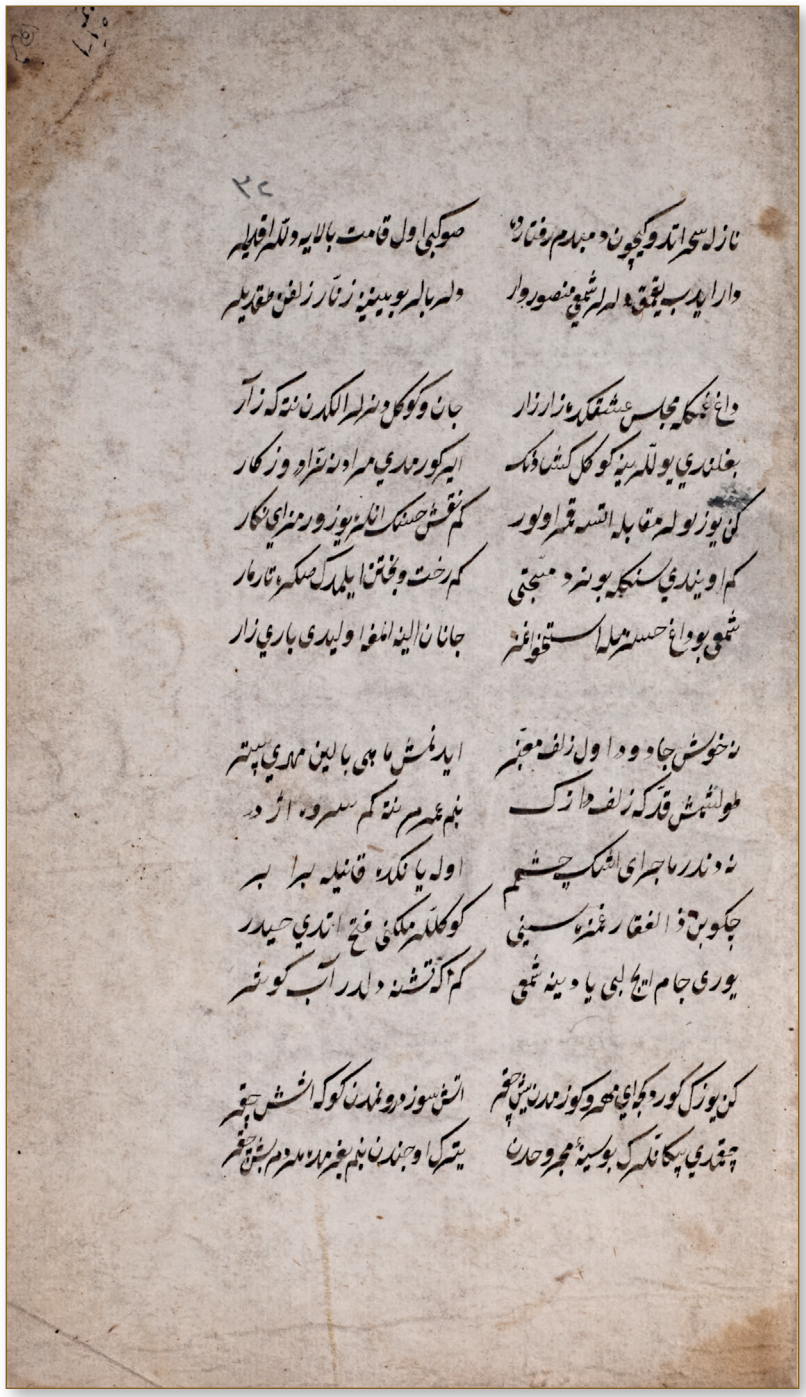

٢٧

نازله سحر اتدوکیچون دمبدم رفتارده — صوکبی اول قامت بالایه دللر اقدیلر
دار ایدب یقمق دلرلر شمعی منصوروار — دلربالر بو بینینه زنار زلفن طقدیلر

داغ غمکله مجلس عشقکده زار زار — جان و کوکل دنرلر الکدن نته که زار
بغلندی یوللرینه کوکل کشادنک — ایر کورمدی مرادنه نزاد روزکار
کن یوزلولر مقابله اتسه قمر اولور — کم نقش حسنک انلره یوزورمز ای نکار
کم اویندی سنکله بو نرد مسبحتی — کم رخت و بختن ایلمدک صکره تارمار
شمعی بو داغ حسرتمله استخوانمز — جانان الینه المغه اولیدی باری زار

نه خوش جادو دا اول زلف معنبر — ایدنمش ماهی بالین مهری پیتر
طولشمش قدکه زلف دازک — بنم عمرم نته کم سروه اژدر
نه دندر ماجرای اشک چشمم — اوله یانکده قانیله برابر
چکوبن ذوالفقار غمزه سینی — کوکللر ملکنی فتح اتدی حیدر
یوری جام ایچ لبی یادینه شمعی — کم اکه تشنه دلدر آب کوثر

کن یوزک کوردکجه ای مهر و کوزمدن یش چقر — اتش سوز درونمدن کوکه اتش چقر
چقمدی پیکانلرک بو سینه مجروحدن — یترک اوجندن بنم یغرمده هردم بش چقر

[32a]

باشدن اشورمه اتش هجرک ستملرن یانسه یقاسه شمعی نه وارسندن ای نگار

جمالک شمعنک کرمیتی وار بنی یقماغه بکزر نیتی وار
ایاغ اوزره طورر بزمکده شمعک یزاودلر بشنده خدمتی وار
کچوب دل جام عشقکله اوزندن بنم روحم ایکن خوش راحتی وار
ایاغک طپرغن ورمز جهانه بشنده هر کمک کم دولتی وار
مقابل اوللی اول افتانه مهک کن کبی شمعی شهرتی وار

حطک قچن که کن یوزکه یزوکه پرده دار اولور عالم کوزومه قاره صچک کبی تار اولور
قواتکک اوکنجه بنی سیر ایدم شها که اکثر اوکنجه باد صبانک غبار اولور
هجرکده اکدوغمجه شها کن یوزک سنک قنلو شیمله هر طرفم لاله زار اولور
تیغ جفاکی حکمه وچاک اتمه سینمی ای دوست خلقه راز درون اشکار اولور
شمعی جهاندن ال بله کیت تیغ زخمنی غربتده یاردن سکه اول یادکار اولور

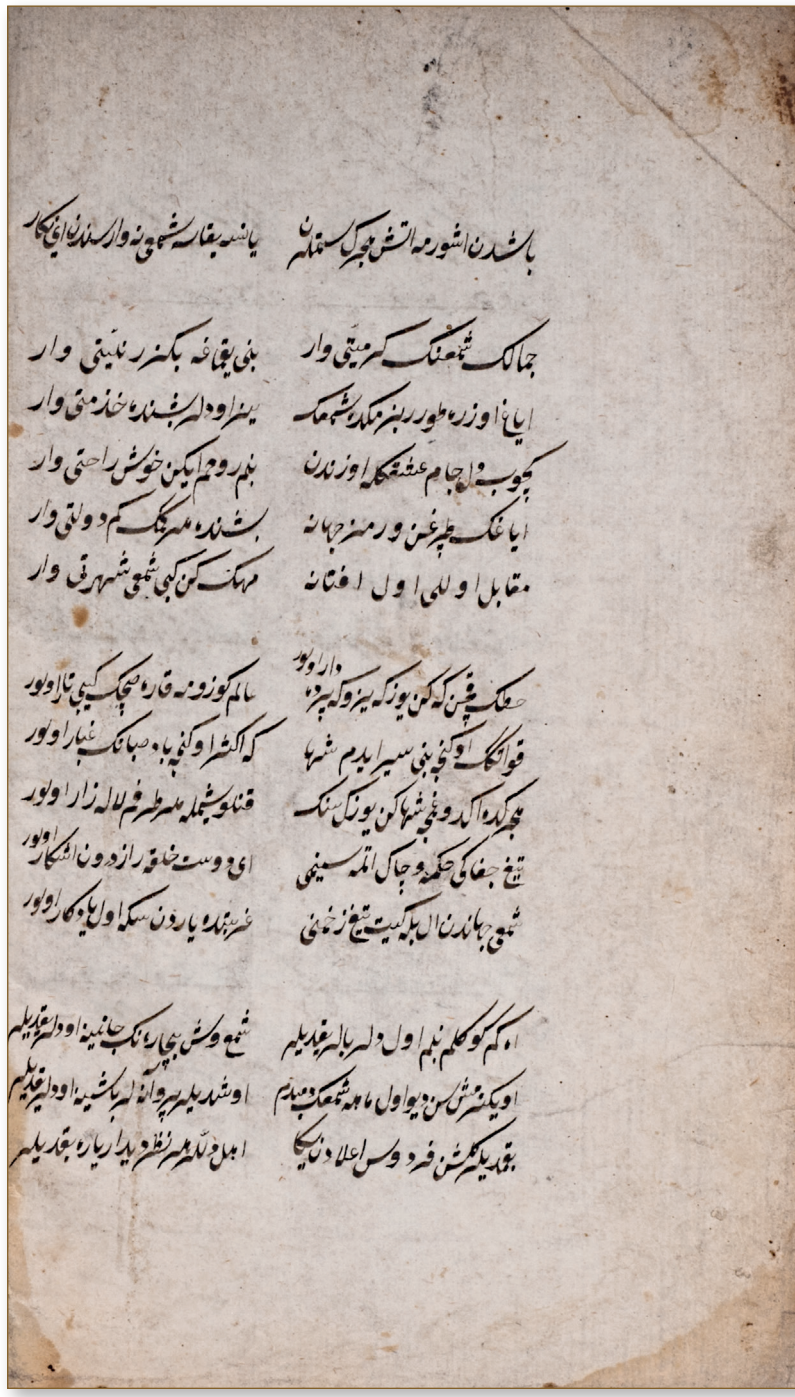

اه کم کوکلم بنم اول دلربالر یقدیلر شمع وش بیچاره نک جانینه اودلر یقدیلر
اویکنرمش سن دیو اول ماهه شمعک دمبدم اوشدیلر پروانه لر باشینه اودلر یقدیلر
بقمدیلر کلشن فردوس اعلادن یکا اهل دللر هر نظر دیدار یاره بقدیلر

[31b]

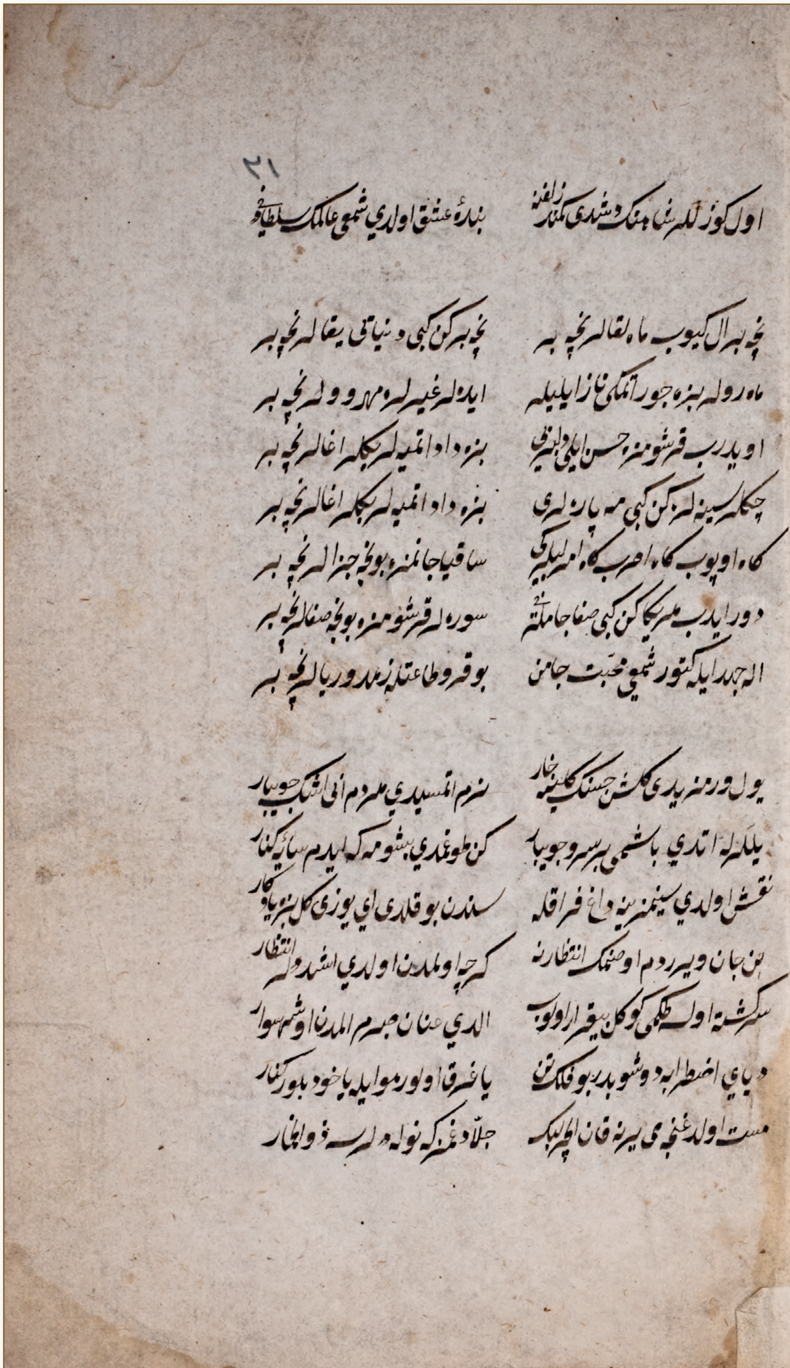

٢١

اول كوز لكلرمی منك دشمنی كلمكدر زلفنه ‎ بندۀ عشق اولدی شمعی عالمك سلطانیكن

نیجه بر ال كیوب ماه لقالر نیجه بر ‎ نیجه بر كون كبی دنیایی یقالر نیجه بر
ماهرولر بزه جور اتمكی نازایلیله ‎ ایده‌لر غیره‌لر مهر و ولر نیجه بر
اویدرب قرشومزه حسن ایلی دلبرلری ‎ بزه داد اتمیه‌لر بكلر اغالر نیجه بر
چكله سینه‌لر كون كبی مه پاره‌لری ‎ بزه داد اتمیه‌لر بكلر اغالر نیجه بر
كاه اویوب كاه اوریب كاه ایلیلرنكی ‎ ساقیا جانمزه بو نیجه جفالر نیجه بر
دور ایدرب مهر كبی كون كبی صفا جاملتنی ‎ سوره‌لر قرشومزه بو نیجه صفالر نیجه بر
اله چهد ایله كتور شمعی محبت جامنی ‎ بو قرو طاعتله زهد و ریالر نیجه بر

یول ورمز یدی گلشن حسنك گلنه خار ‎ بزم اتمسیدی ملردم انی اشك جویبار
بلبللر اتدی باشمی بر سرو جویبار ‎ كن طوغدی بشومه كه ایدم سایه كنار
نقش اولدی سینه‌مز ینه داغ فراقله ‎ سندن بو قلدی ای یوزی گل بزه یادگار
بن جان ویردم او صنمك انتظارنه ‎ گرچه اولمدن اولدی اشدرلر انتظار
سرگشته اولدی طلكی كوكل سیقر اراولوب ‎ الدی عنان صبرمی الدن او شهسوار
دیای اضطرابه دوشوبدر بو فلكك تن ‎ یا غرق اولور موایله یا خود بولور كنار
مست اولدی غنچه می یرینه قان اچلیبك ‎ جلاد غمزه كه نوله در لر سه ذوالفقار

[31ª]

سدره یه باش اکیوب طوبییه ویرسن سلام — ای کوکل یانکجه بر سرو خرامانکمی وار
یرده کوکده مثلی یوق بر افتابم وارنم — ای فلک یعنی سنکده ماهتابانکمی وار
باشکه اودلر یقوب فریاد ایدرسن شمعیا — جوری جوق دنیا کبی ظلم اسی سلطانکمی وار

نه خوبیدر کوزک ساقی که بغرمدن کباب استر — دوکوب ناحق یره قانم قباغم پر شراب استر
دوشب میخانهٔ عشقه کوکل رسوای عام اولسه — بکا نه ساقی بزم اجل مست و خراب استر
سنی بکلر ارسنده انکچون اختیار اتدم — قل اولمزدکمه بر شاهه کوکل عالی جناب استر
کوزللک اسمانده هلال ابرو کوزللر حق — ایک اون دوده بکزر کوکل بر افتاب استر
قمر کبی مجلا اتمکه جان نقد نیک قلبن — کوکل بر افتابک خاک پایندن تراب استر
نجه زهد و نجه تقوی نه دسن بلمزم صوفی — بهار ایامی کل وقتی بنم کوکلم شراب استر
شراب لعل دلبردن ایچوب قنمق دلر هردم — نجه دیوانه دشمعی کورک اتشدن اب استر

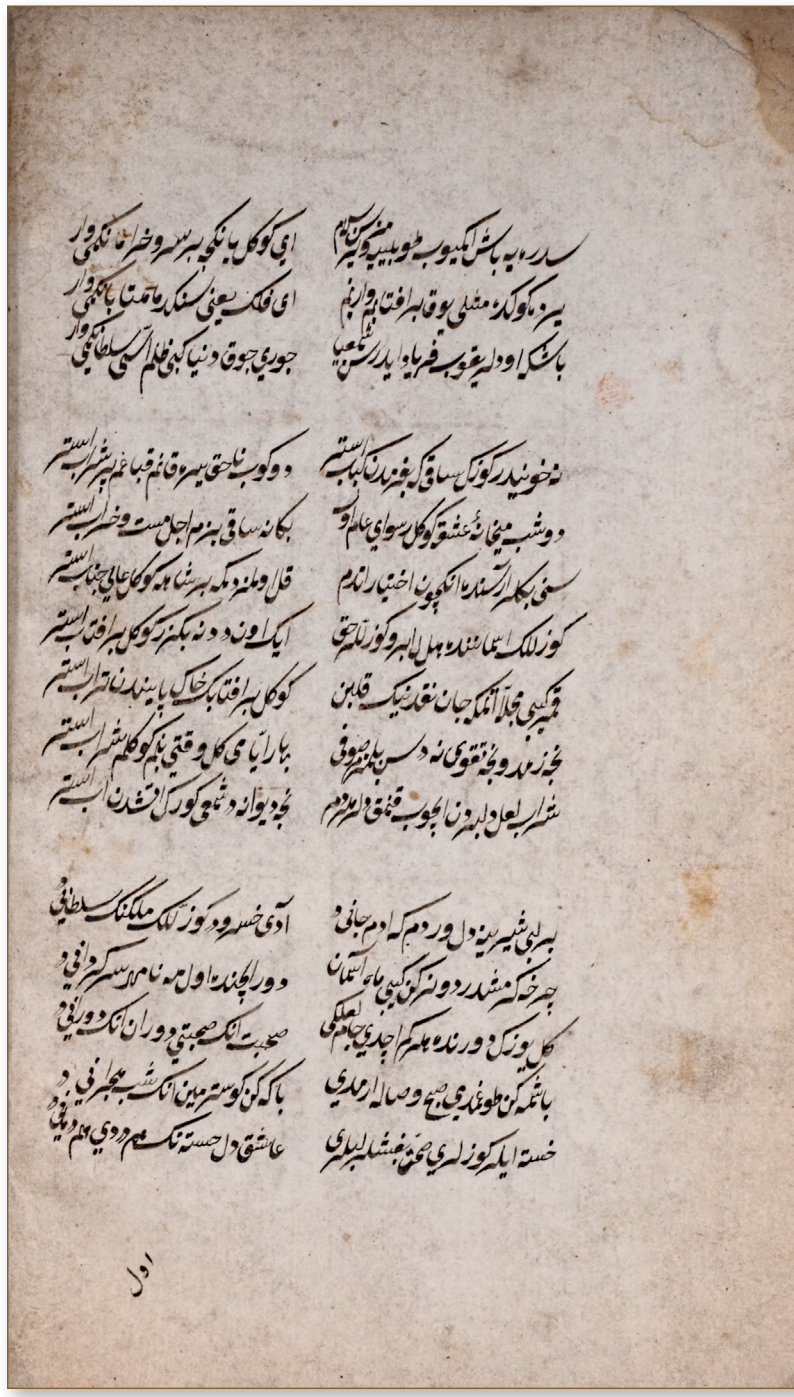

بر لبی شیرینه دل وردم که ادم جانی در — آدی خسرو در کوزللک ملکنک سلطانی در
چرخه کرمشدر دونرکن کبی ماه اسمان — دور ایچنده اول مه نامهر سرکردانی در
کل یوزک دورنده هلرکم اچدی جام لعلکی — صحبت انک صحبتی دوران انک دورانی در
باشمه کن طوغمدی صبح وصاله ارمدی — باکه کن کوسترمین انک شب هجرانی در
خسته ایلر کوزلری صحت بخشلر لبلری — عاشق دل خسته نک هم دردی هم درمانی در

اول

[30b]

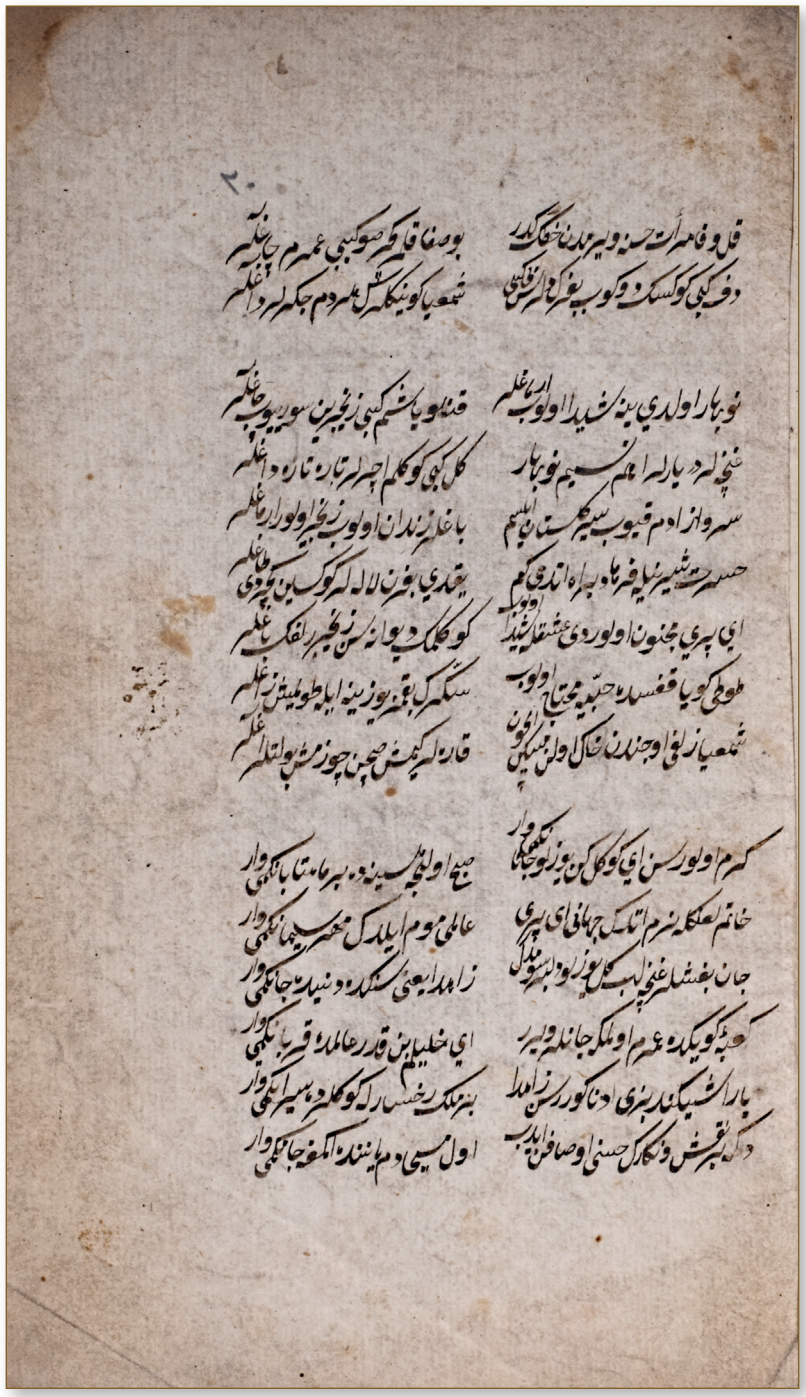

[30a]

فراق اودیله یقر شمعیا بزی دلدار ایکچون ایلدی اهلم فلک یوزن پر دود

کرچیکم اولدی روح روانم شکر لذیذ پالوده لبک کبی اولمایه تر لذیذ
پرورده اولسه اصلی اکر سلسبیلله اولمز بهشت میوسی لعلک قدر لذیذ
روحه غذا و قلبه صفا جسمه جان اولور شیرین لبک کبی اولیجق اولسه هر لذیذ
جان حظ ایدر طوتنجه لبکچون عدم یولن شیرین یولنده خسروه اولور سفر لذیذ
بر سوز که جاندن اوله اولورمش غذای روح سندن کلن خبر کبی اولمز خبر لذیذ
حسنک کلیله قند لبکدر غذای روح جنت کلیله اوله اولور کلشکر لذیذ
ذکر نبی صوکنده قو اوصاف جنتی شهد و شکر صوکنده دکل میوه لر لذیذ
حسنک زکاتی عاشقه بر بوسه قل عطا شهرن اولور کدالره حقا نظر لذیذ
شمعی جهانده عاشق دیدار اولنلره ایکی جهان دمندن اولور بر نظر لذیذ

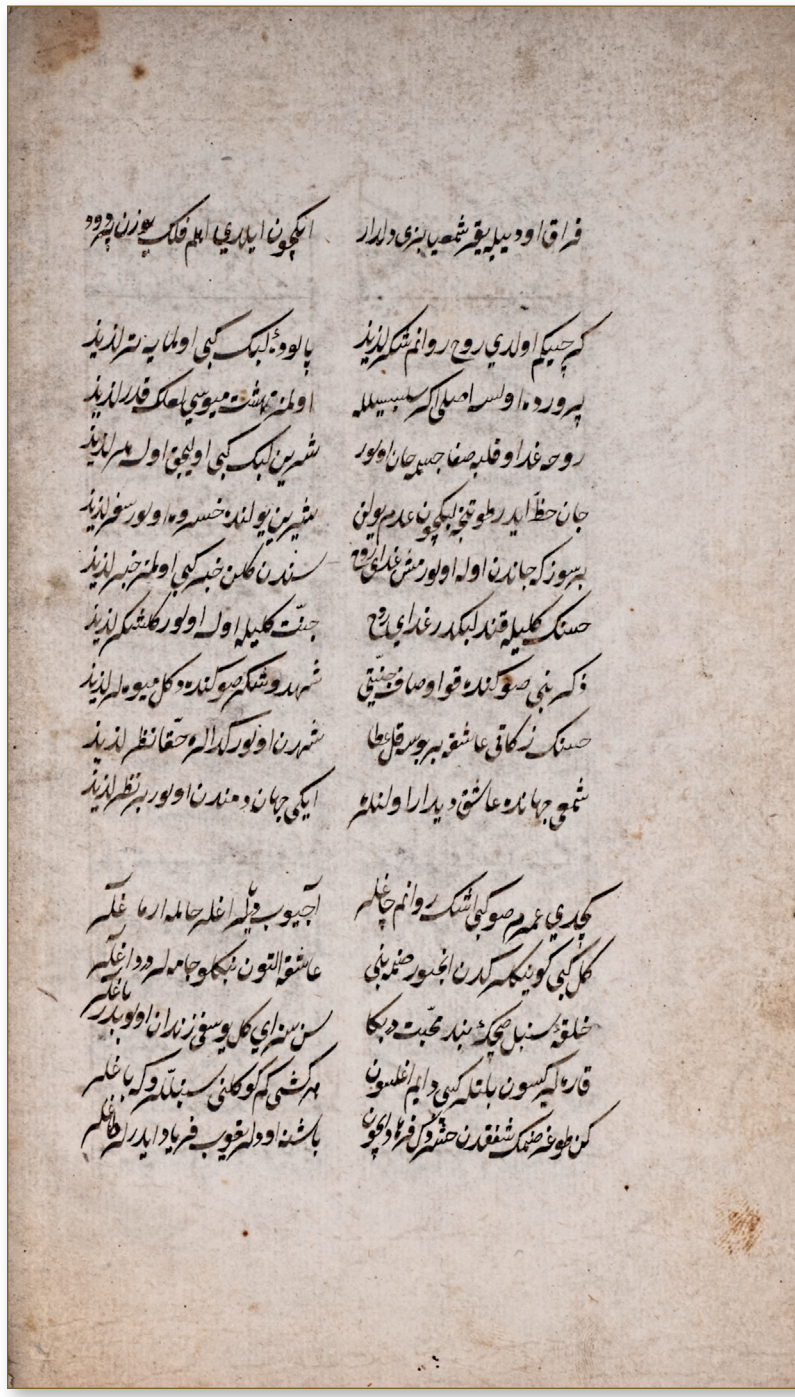

کچدی عمرم صو کبی اشک روانم چاغلر آجیوب دیلر اغلر حامله ارماغلر
کل کبی کونیکلر کدن انجیور صنمه بنی عاشقه التون بنکلو جامه لر درد اغلر
خلقه سنبل صچک بند محبت در بکا سن سزای کل یوسفی زندان اولوبدر باغلر
قاره لر کیسون بلتلر کبی دایم اغلسون هر کشی کم کوکلنی سنبللر وکه باغلر
کن طوغر صنمک شفقدن حشر دکل فرهاد ایچون باشنه اودلر یغوب فریاد ایدرلر طاغلر

[29b]

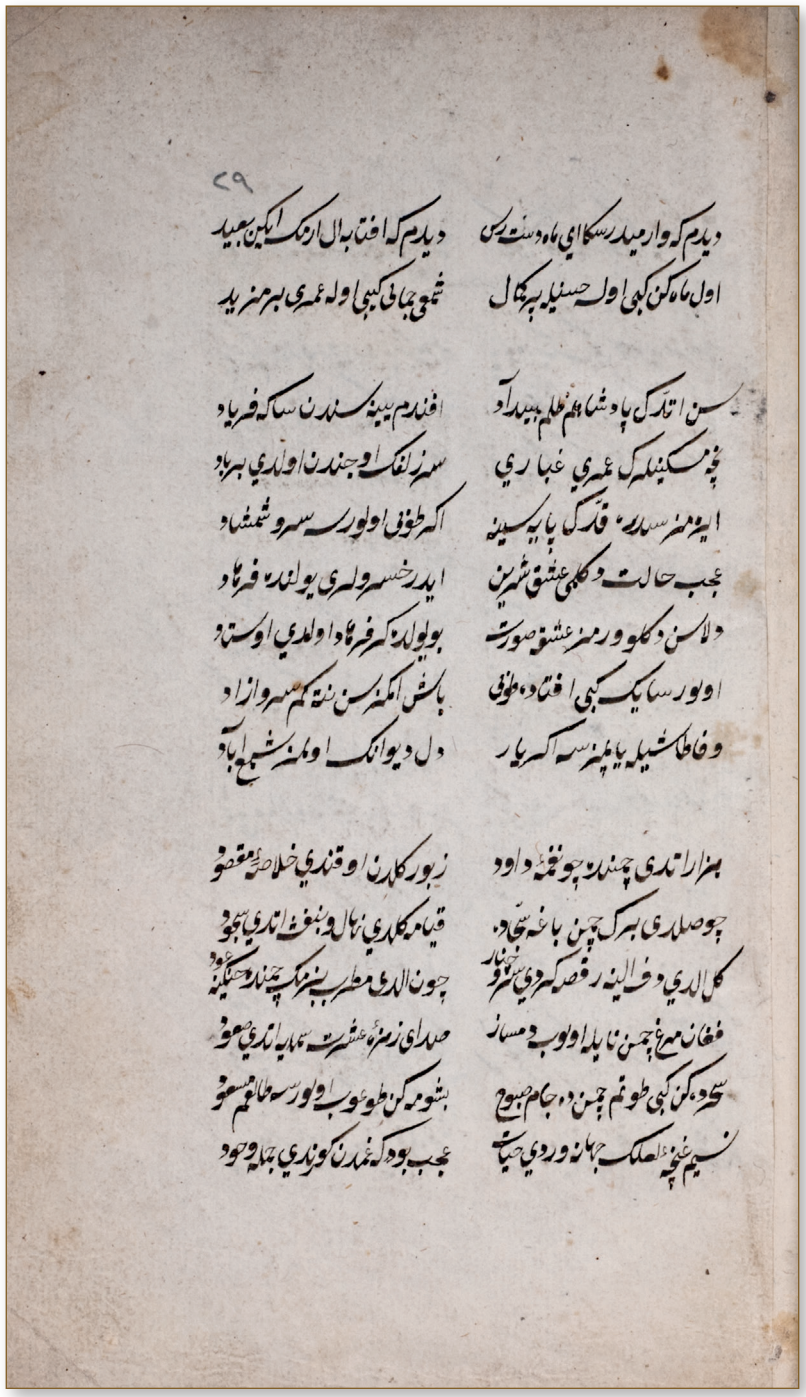

٢٩

دیدم که وارمیدرسکا ای ماه دست رس — دیدم که افتابه ال ارمک ایکن بعید
اول ماه کن کبی اوله حسنیله پر کمال — شمعی جمالی کبی اوله عمری بر مزید

سن اتدک پادشاهم ظلم بیداد — افندم یینه سندن ساکه فریاد
نچه مسکینلرک عمری غباری — سر زلفک اوجندن اولدی برباد
ایزمز سدره قدک پایه سینه — اکر طوبی اولورسه سرو شمشاد
عجب حالت دکلمی عشق شیرین — ایدر خسرولری یولنده فرهاد
دلاسن دکلو ورمز عشق صورت — بو یولده کر فرهاد اولدی اوستاد
اولور سایک کبی افتاده طوبی — باش اکمزسن نته کم سرو ازاد
وفا طاشیله یاپمزسه اکر یار — دل دیوانک اولمز شمع اباد

بزار اتدی چمنده چو نغمهٔ داود — زبور کلدن اوقندی خلاصهٔ مقصود
چو صلدی برک چمن باغه سجاده — قیامه کلدی نهال و بنفشه اتدی سجود
کل الدی دف الینه رقصه کردی سرو چنار — چون الدی مطرب بزمک چمنده حنکینه عود
فغان مرغ چمن نایله اولوب دمساز — صدای زمزمهٔ عشرت سمایه اتدی صعود
سحرده کن کبی طوتم چمنده جام صبوح — بشومه کن طوعوب اولورسه طالعم مسعود
نسیم غنچهٔ لعلک جهانه وردی حیات — عجب بوده که غمدن کوزندی جمله وجود

[29a]

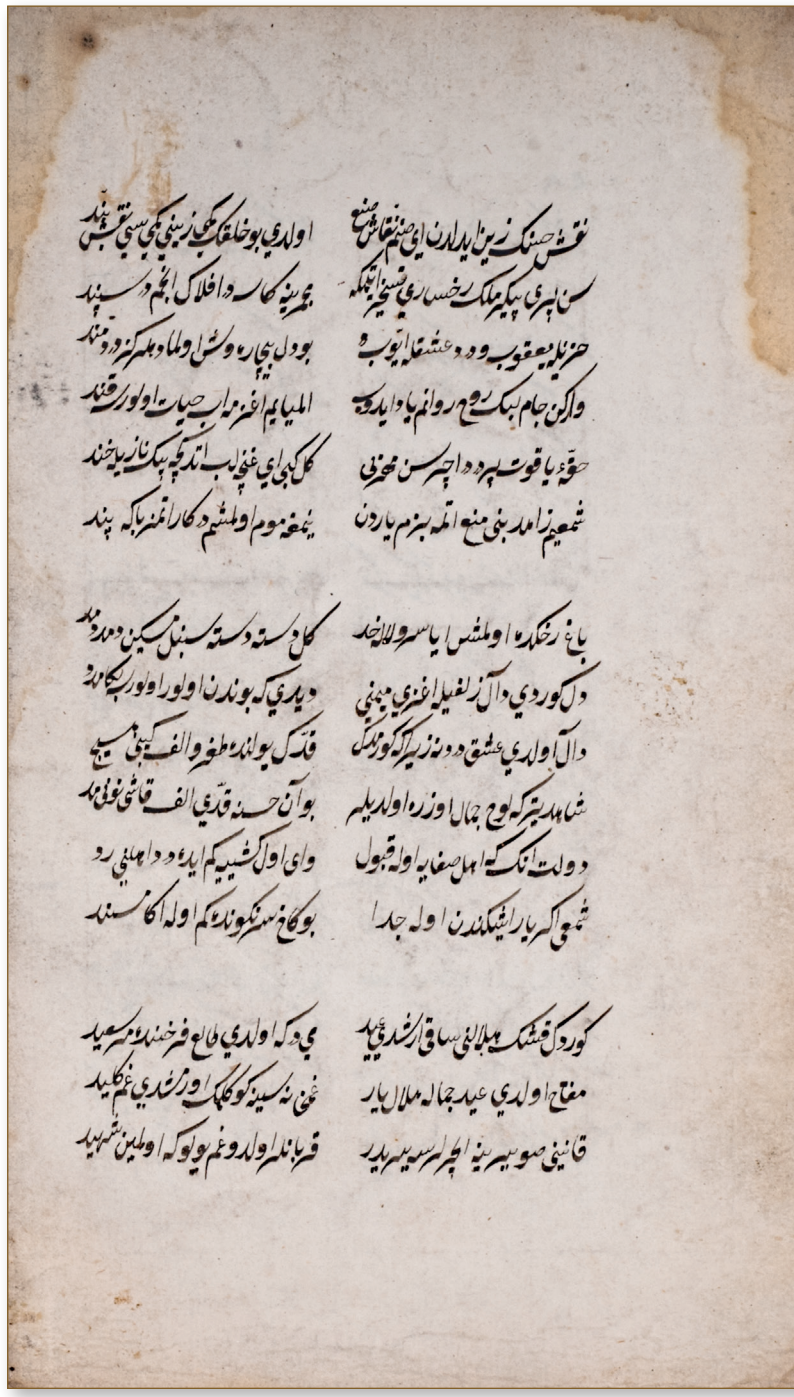

[28ᵇ]

٢٨

پوششش پلپلهٔ داغ و دل پرسوز گداز | شمع سوخته را خلعت دیبا باشد

صوفی ز بهر دنیی و عقبی نماز کرد | عشقت مرا ز هر دو جهان بی نیاز کرد

با سنگ عشق کوهر مستی خود شکست | محمود آنکه همت کار ایاز کرد

دم بسته عندلیب و نسیم قبول گل | در بزم خار و خس چمن غنچه باز کرد

روی نیاز را بزمین همچو ما نهاد | هر کو هوای قامت آن سرو ناز کرد

باید چو شمع بزم زبان و سرش برید | هر کس که گرم دل شد و افشای راز کرد

هیچکس در هوای عشق تو یار من نشد | غم بسی خوردم ولی کس غمگسار من نشد

از بهار خرمی هر کس ز گل شادی نشست | غالبا بوی وفا در گلعذار من نشد

حلقهٔ دود سیاهم دام بر افلاک زرد | ان هما بر اوج حسن اما شکار من نشد

آفتاب طالعم از دود آهم شد سیاه | صبح شام تیرهٔ چون روز تار من نشد

ساقیا بزم محبت سوخت سر تا پا دلم | عاقبت گفتا که شمع داغدار من نشد

ایلدی مشکین چچن اول کوزلری اهو کمند | صید ایدب چکدی دل مسکینه بند اوستینه بند

هنکی آهوی ختن در چشمنگ ای خوب خط سبز | چین زلفنگ صید ایچون اولمش کا مشکین کمند

باد آهم کوکلده اکمشدر نهال سدرهٔ | بلنزم یارب نچون میل اتمز اول سرو بلند

[28a]

کوکلمی اتدی زلفی کبی تار ومار رخ — عقلومی الدی اتدی بنی تار ومار رخ
کل لطفله افندی اچلسون کلبرک یوزک — رفع ایتدی جی فی عرض ایدی کلعذار رخ
نطع جمال اوزره سوروب خال پیدقن — مات ایلدی جهانی اچوب شاهوار رخ
مرآت اچنده رخلرک عکسی کوییا — نطع چمنده
حسنک سپراین ایلدی جاروب زلف پاک — قومادی ذره ده کلوکو کلده غبار رخ
آلیدی دللرا الغیچون شمعیا ینه — کل کبی اتدی آل یون اشکار رخ

باغ عشقکده کوکل مرغی اوچوب شاخ بشاخ — صولو شفتالویه میل ایتسه اولور می کستاخ
سینکک داغی میل اتدی کوروب اول یوزکل — میل اولور کلکلره زین اولیجق ملر قوربی شاخ
کن کبی چلمغیچون مهر و محبت طونبی — خواب اولور ملر نه قدر عرصه طول اولسه صلاح
تنک ایدر حالمی بر غنچه لبک فکر بیله — بنزه ایوان فلک زرده قدر ور مهدی کاخ
بچه کوکش ایلیه شمعی کشی اغیار سوزن — یلبه غفلتله طوبطلوده راه سماخ خ

تا که این آینهٔ جام مصفا باشد — بلمزاد ول من صورتی پیدا باشد
ذوق فرهاد به از عشرت پرویز بود — حزن مجنون به از شادی دارا باشد
یار شمعیست که عالم همه پروانهٔ اوست — وای بر عاشق دلخسته شوریدهٔ تنها باشد
گر خورد قطرهٔ از آب حیات لب یار — جان دهد از نفسش مرده مسیحا باشد

٢٧

شمع عشقکده اچن جمله کوکلر ملکنی بوندن اوزکه نجه اولور پادشهم فتح فتوح
عالمی غرقه ایدلی قتلو سیشم طوفانی قلدی اکلمز اولو بدر کوزلرم قصه نوح
شمعیا جام لب یار مدام اولسه اکر توبه نک مکر کنز اون امکز دق توبه نصوح

ه

اهل حکمت ایچنده اولدی صحیح که در بدر لبکله نام مسیح
اچی سوزلو شکر لبدن کل شیء من الملیح ملیح
راقنک اوزره نقطهٔ خالک جیم زلفکله ایلدی ترجیح
قورقرم زاهدا قیامتده الک المزریا یله تسبیح
پیر منزلقده ایلک اغیاره کل فعل من القبیح قبیح
قول عیسی ده باده الدی حلال وارلبک نقل کبی نقل صحیح
اتش باده بیله کوکلک اویر شمعی دل زنده اولنته که مسیح

پرواز ایدر صبوحیله کین کبی صلاح مرغ همای همت اچوب شوق قلدی جناح
احیای بزم روح اتدکه افلاح دل ایکن یا معشر الاحبه هیوا علی الفلاح
فتوای پیر عشقله قانی حلال اولور زاهد شراب عشقی شوکم کورمدی مباح
بزمنده عشقک اولمدی صدر صف نعال تمکن ولسه ساقی عشق ایلر افتتاح
پاک ایله شمعی اینه کی جام عشقله یول کوستره اولا که سکا معنی صلاح

شمعیا یقدی وجودم سر بسر
آتش هجران الندن الغیاث

تخت پیروزی فلکک اولورسه التونلو تاج
وارکن خاک درکه اتمه بو کلمه احتیاج

شویله بیمار اولمشم افکار چشم یار ایله
جمله عالم کر طبیب اولورسه ایتمز علاج

آه ایدب کوز یشلرندن دکه بولمدن نم قیمه
تازه در کل پیرهن غنددن دلبر نازک مزاج

طویمیدی کوکلم کوزم حسنک تماشا قیلدن
یمدن جنت طعامن طویمز ملک کوزی آج

تاج زرّین سعادت اسرسیک شمعیا
طوت کوزک نرکس کبی کندکده دایم کوز اواج

جان ویرب اسنه نوله ملکر کبی جانا احتیاج
بوسۀ لعلک ویر وصلک تا عینده رواج

ای طبیب جان ودل اولمزسه وصلک مرهمی
ایدمز کمسه فراقک داغنه هرکز علاج

انجنور ممشل ایشودب فریادی بلبل کبی
بغری طلشدر ولیکن کل کبی نازک مزاج

نولدی جان المق دلرسن کوکلک ضعیفن کورب
قنغی ظالم دالن بر شهر ویراندن خراج

کوستر ایکی جهان نقش معیّن ای کوکل
خاک پای توتیاسینک صفاسی کوزکا اج

شمعی باشن اکر افندم خاک پایک وارکن
تخت اولورسه فلکدر هر بنه اولور تاج

ساقیا لعل لبکله ایچلم جام صبوح
بر بسی جانه غدادر بری اصنه روح

کوکده حاجت قپوسن اچمدی مفتاح دعا
کورمینجه در میخانه عشقی مفتوح

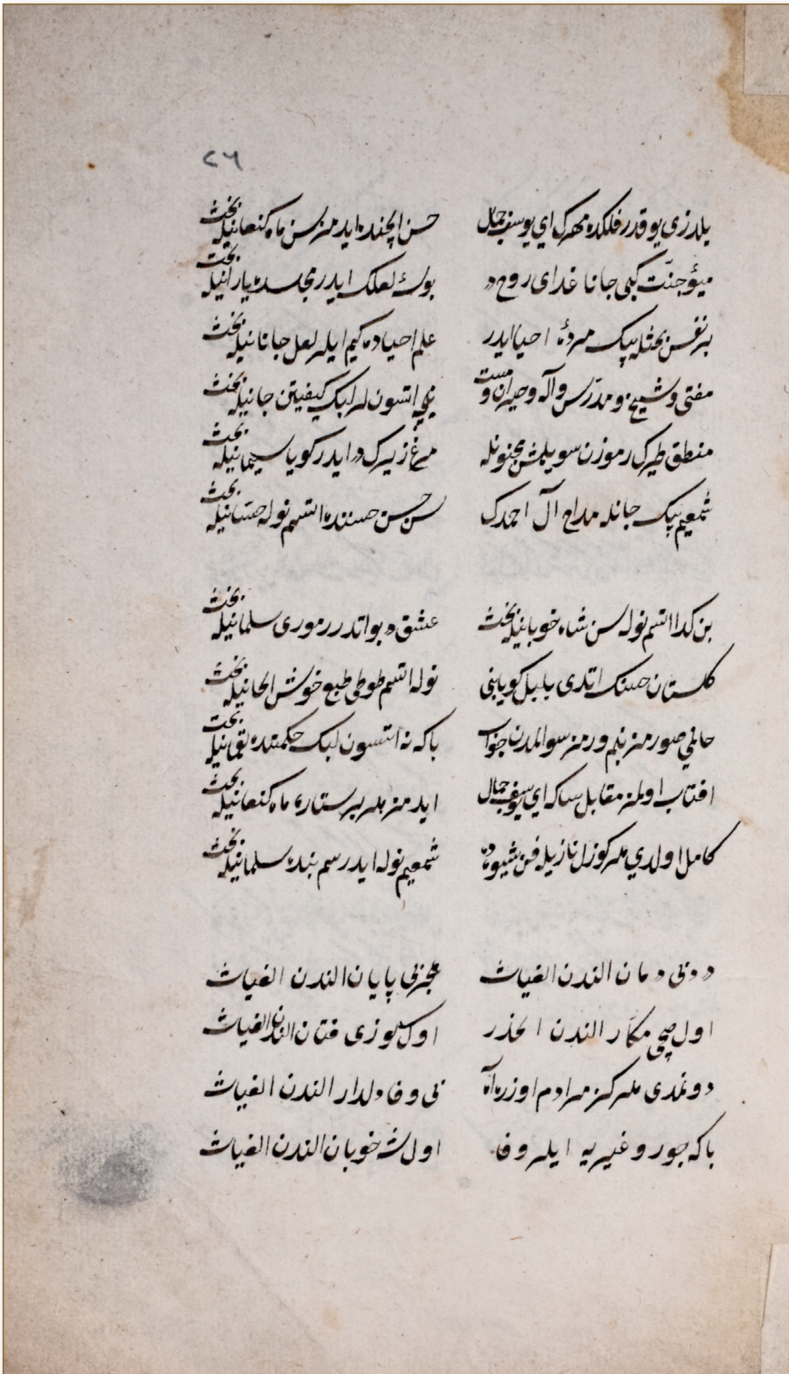

٢٦

یلدزی یوقدر فلکده مهرک ای یوسف جمال
حسن اچنده ایدر مهر حسن ماه کنعانیله بحث

میوۀ جنت کبی جانا غدای روحدر
بوسۀ لعلک ایدر مجلسده یار آنیله بحث

بر نفسده تشنه بیک مردۀ احیا ایدر
علم احیاده مگر ایلر لعل جانانیله بحث

مفتی و شیخ و مدرس واله و حیران و مست
نیجه اتمسونلر لبک کیفیتی جانانیله بحث

منطق طیرک رموزن سویلتش مجنونله
مرغ زیرکدر ایدر گویا سلیمانیله بحث

شمعیم بیک جانله مداح آل احمدک
کیم حسن حسنده اتسم نوله حسانیله بحث

بن گدا اتسم نوله سن شاه خوبانیله بحث
عشقده بوا اتدر رموزی سلیمانیله بحث

گلستان حسنک اتدی بلبل گویانی
نوله اتسم طوطی طبع خوشالحانیله بحث

حالی صور منزلم ورمز سوالمدن جواب
باکه نه اتمسونلر لبک حکمتده لقمانیله بحث

افتاب اولمز مقابل سنکه ای یوسف جمال
ایدمز بلر بر ستاره ماه کنعانیله بحث

کامل اولدی بلر گوزل نازیله فن شیوه‌ده
شمعیم نوله ایدر رسم بنده سلمانیله بحث

دونی دمان الندن الغیاث
عجزنی پایان الندن الغیاث

اول چچی مکار الندن الحذر
اول گوزی فتان الندن الغیاث

دونمدی بلر گز مرادم اوزره آه
بی وفا دلدار الندن الغیاث

باکه جور و غیره ایلر وفا
اول شه خوبان الندن الغیاث

[26a]

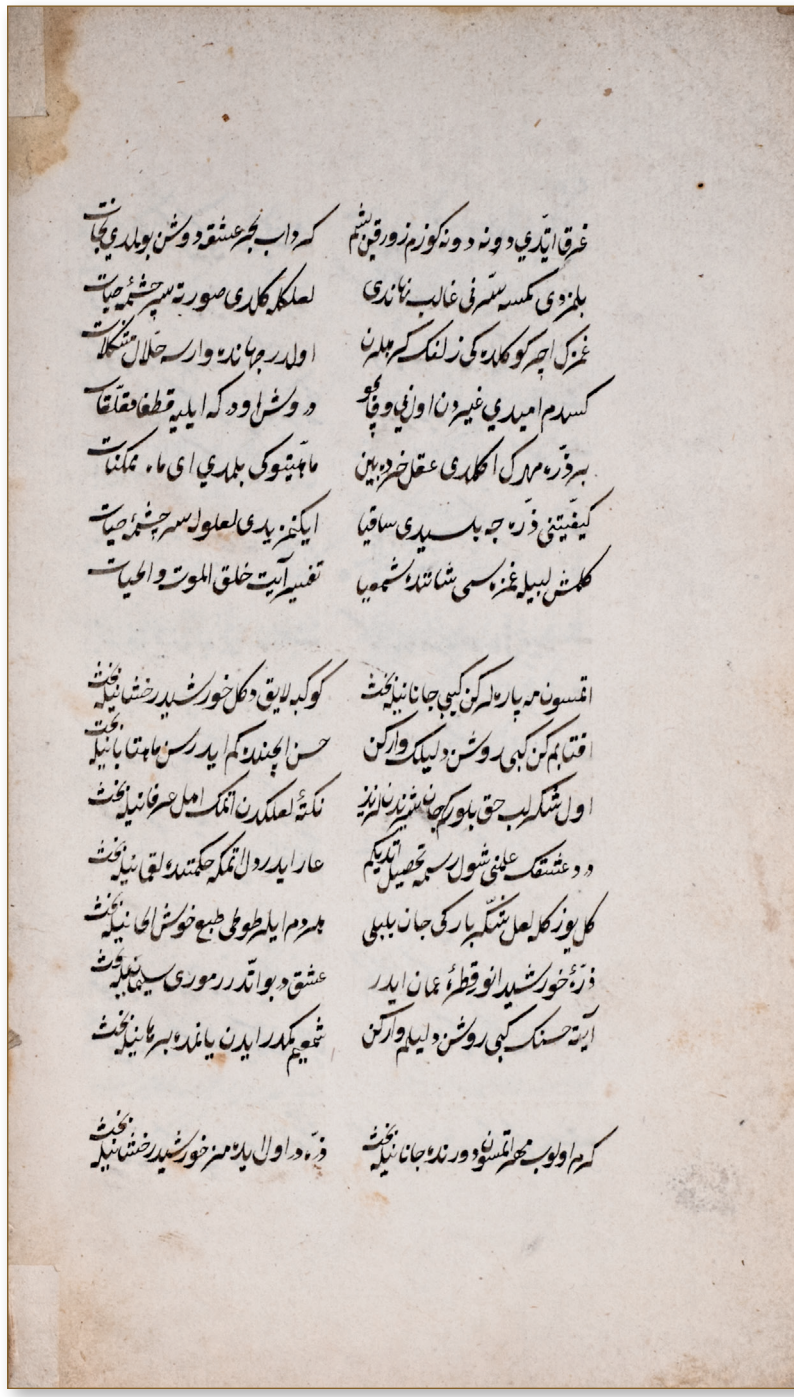

غرق ایتدی دونه دونه کوزم زورقین بشم — کرداب بحر عشقه دوشن بولمدی نجات
بلمزدی کمسه سرّنی غالب نهاندی — لعلکله کلدی صورته سرچشمهٔ حیات
غمزک اچر کوکلده کی زلفک کرهلرن — اولدر جهانده وارسه حلال مشکلات
کسدم امیدی غیردن اولنی وفا بجو — دروش اودر که ایلیه قطعا تعلقات
بر ذره مهرک اکلدی عقل خرده بین — ماهیتوکی بلمدی ای ماه ممکنات
کیفیتنی ذره جه بلسیدی ساقیا — ایکنمزیدی لعلوله سرچشمهٔ حیات
کلمش لبیله غمزه سی شانده شمعیا — تفسیر آیت خلق الموت والحیات

اتمسون مه پاره لرکن کبی جانانیله بخت — کوکبه لایق دکل خورشید رخشانیله بخت
افتابم کن کبی روشن دلیلک وارکن — حسن ایچنده کم ایدرسن ماهتابانیله بخت
اول شکرلب حق بلورکم جان شیرین لرنیز — نکتهٔ لعلکدن اتمک اهل عرفانیله بخت
درد عشقک علمنی شول رسمه تحصیل ایتدیکم — عار ایدر دل اتمکه حکمتده لقمانیله بخت
کل یوزکله لعل شکربارکی جان بلبلی — هردم ایلر طوطی طبع خوش الحانیله بخت
ذرهٔ خورشید انور قطرهٔ عمان ایدر — عشق در بو اتدرر موری سلیمانیله بخت
آیت حسنک کبی روشن دلیلم وارکن — شمعیم کمدر ایدن یانمده برهانیله بخت

کرم اولوب مهر اتمسون دورنده جانانیله بخت — ذره در اول ایده مز خورشید رخشانیله بخت

[25b]

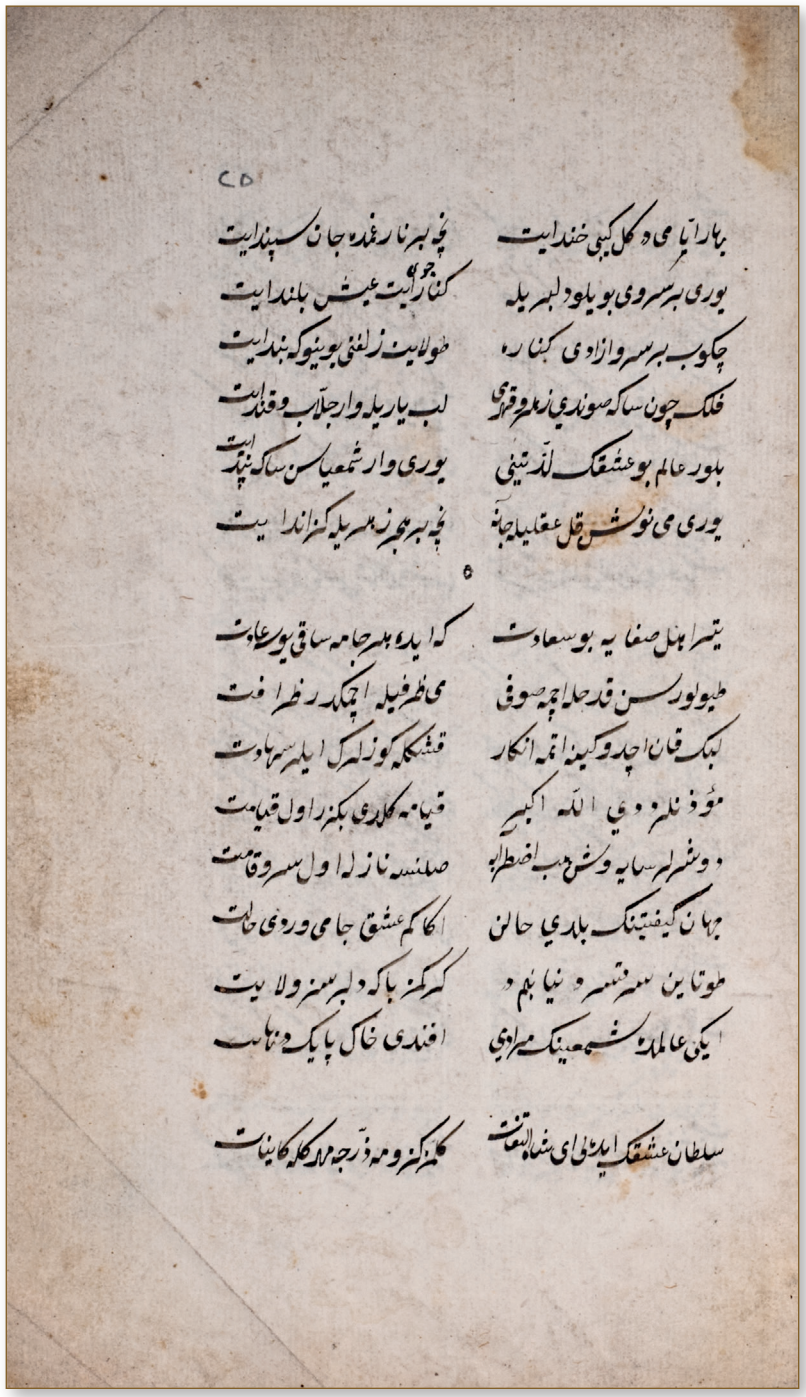

٢٥

بهار آیا می دکل کبی خندایت — نچه بر نار غمده جان سپندایت
یوری بر سروی بویلو دلبریله — کنار جویایت عیش بلندایت
چکوب بر سرو آزادی کناره — طولایت زلفنی بوینوکه بندایت
فلک چون ساکه صوندی زهر و قهری — لب یاریله وار جلاب و قندایت
بلور عالم بو عشقک لذتینی — یوری وار شمعیاسن ساکه پندایت
یوری می نوش قل عقلیله جانه — نچه بر هجر زهریله کزاندایت

٥

یتر اهل صفایه بو سعادت — که ایده هر جامه ساقی یوسه عادت
طیولورسن قدحله اچمه صوفی — می ظرفیله اچمکدر ظرافت
لبک قان اچدوکینه اتمه انکار — قشکله کوزلرک ایلر شهادت
مؤذنلر دیدی الله اکبر — قیامه کلدی بکزر اول قیامت
دوشرلر سایه وش هب اضطرابه — صلنسه نازله اول سرو قامت
جهان کیفیتنک بلدی حالن — اکا کم عشق جامی وردی حالت
طوتاین سر قسر دنیا بنم در — کرکمز باکه دلبرسز ولایت
ایکی عالمده شمعینک مرادی — افندی خاک پایک دنهایت

سلطان عشقک ایدلی ای شاه التفات — کلمز کز و مه ذرجه مهر کله کاینات

[25ᵃ]

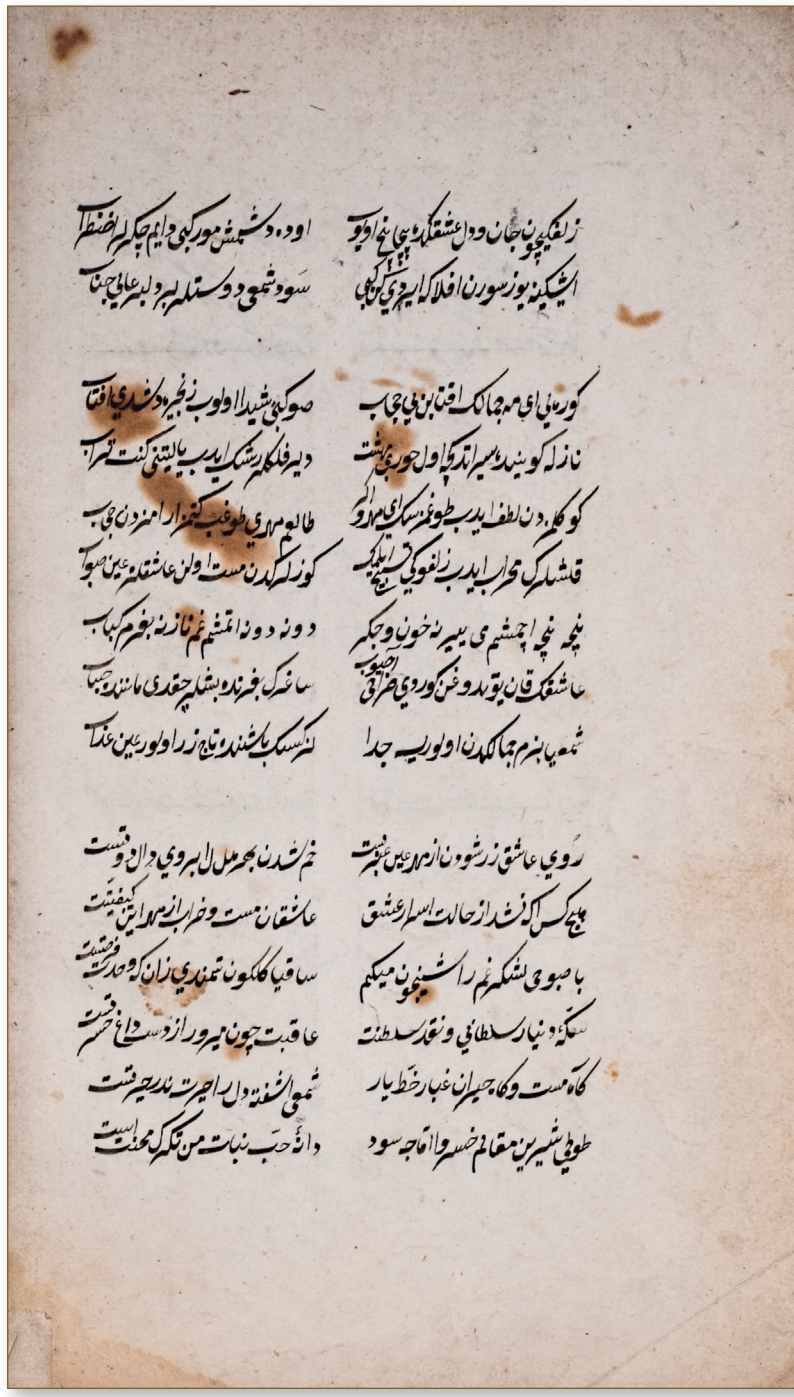

[24b]

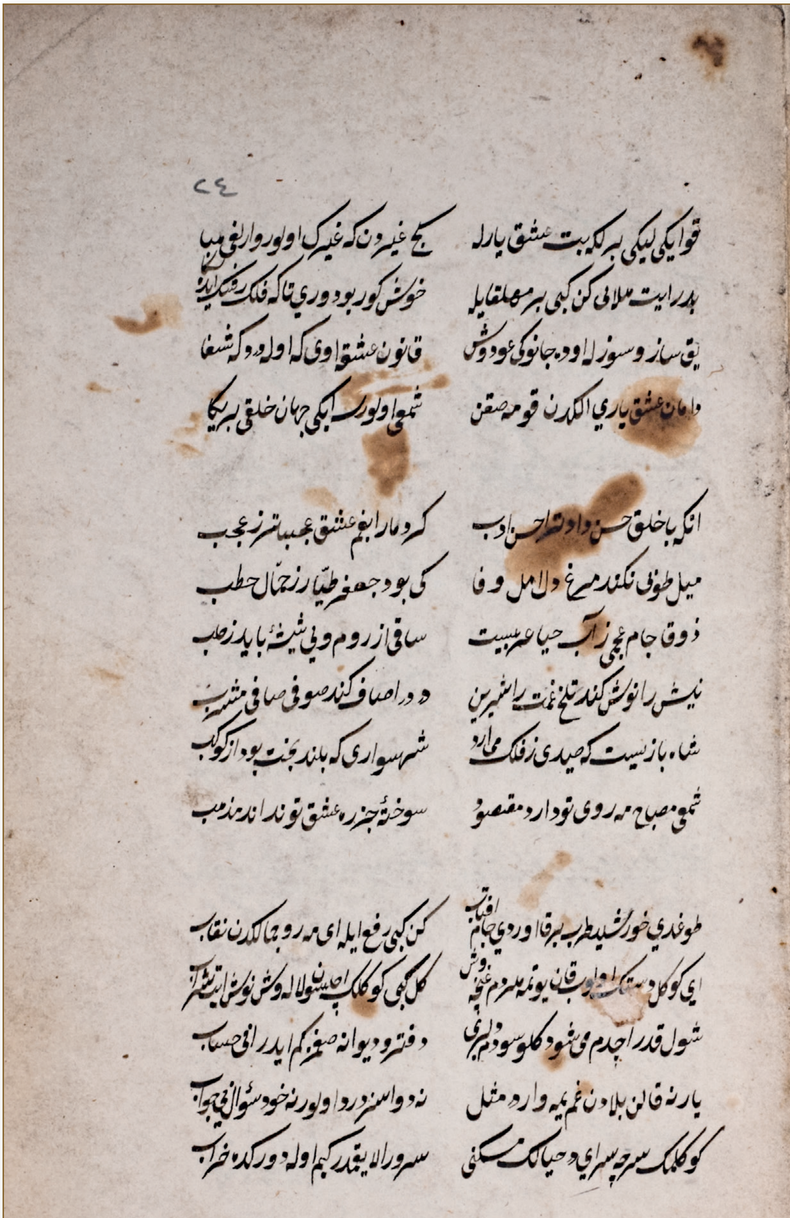

٢٤

قوایکی لیکی بر لکه بت عشق یارله — بچ غیرون که غیرک اولور وارلغی هبا

بدر رایت ملالی کن کبی بر مه‌لقا ایله — خوش کور بو دوری تا که فلک رشک ایده

یق ساز و سوز ایله اود جانوکی عود وش — قانون عشق اوی که اوله دوکه شعا

دامان عشق یاری الکدن قومه صقن — شمع اولور ایکی جهان خلقی بریکا

انکه با خلق حسن داد ترا حسن ادب — کرد مار ابغم عشق عجباتر ز عجب

میل طوطی نکند مرغ دل اهل وفا — کی بود جعفر طیار ز رحال حطب

ذوق جام عجمی ز آب حیات عمر بیست — ساقی از روم وی شیشه باید ز حلب

نیش را نوش کند تلخ نعمت را شیرین — درد اصناف کند صوفی صافی مشرب

شاه باز نیست که صیدی ز فلک می آرد — شهسواری که بلند بخت بود از کوکب

شمع مصباح مه روی تو دارد مقصود — سوخته جز ره عشق تو ندارد مذهب

طوغدی خورشید طرب بر قاوردی جام آفتاب — کن کبی رفع ایله ای مه رو جمالکدن نقاب

ای کوکل دستک اولور قان یونمه بزم غنچه وش — کل کبی کوکلک اچلسون لاله وش نوش ایت شراب

شول قدر اچدم می شود کلو سودم دلبری — دفتر و دیوانه صغمز کیم ایدر انی حساب

یار نه قالن بلادن غم نه وار مثل — نه دواسز درد اولور نه خود سؤالی جواب

کوکلمک سیرجه سرای حیاتک مسکنی — سرورا لایقدر کیم اوله دورکده خراب

[24a]

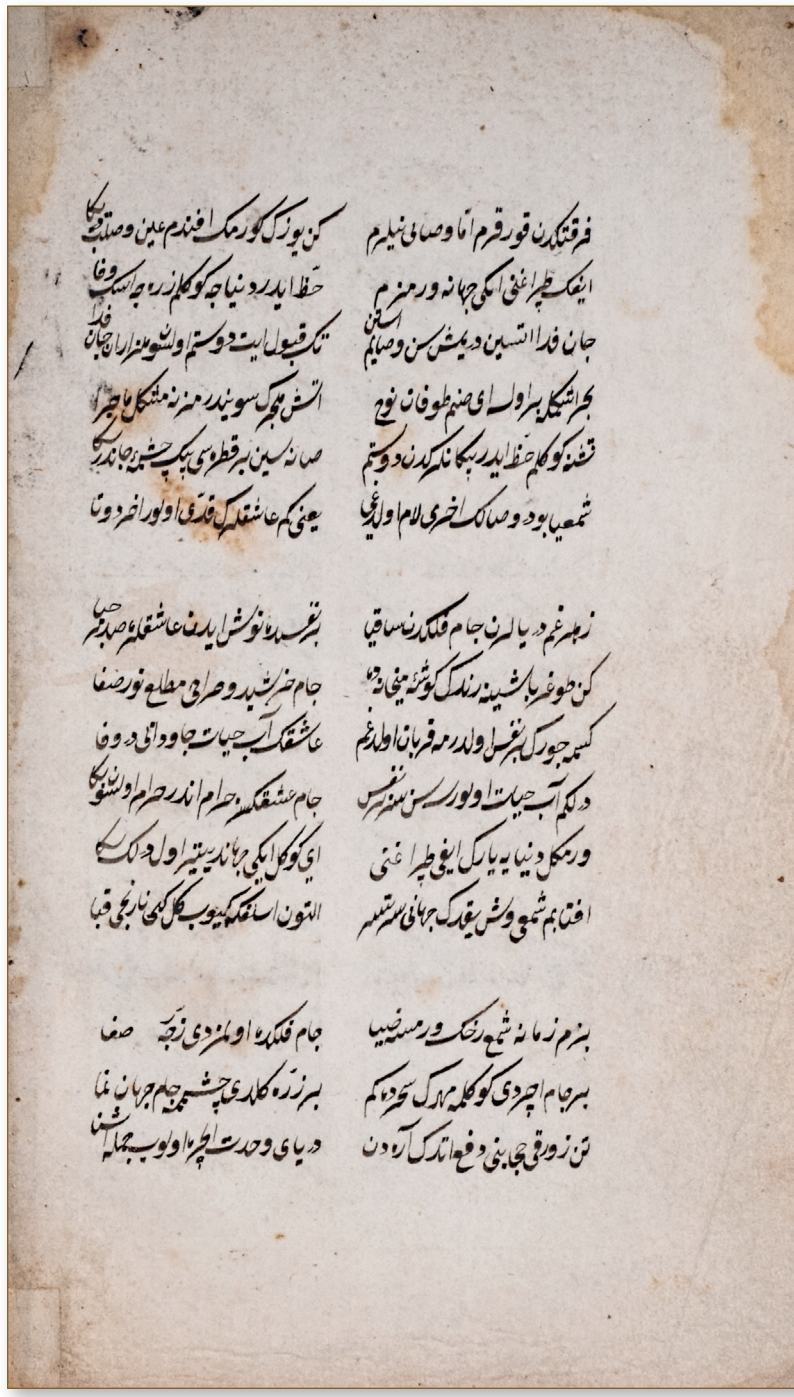

فرقتکدن قورقرم اما وصالی نیلرم — کن یوزک کورمک افندم عین وصلت دیکا
ایغک طپراغنی ایکی جهانه ورمزم — حظ ایدر دنیاجه کوکلم زره جه اسک وفا
جان فدا اتسین دیمش سن وصالم استن — تک قبول ایت دوستم اولسون هزاران جان فدا
بحر اشکمله بر اولسه ای صنم طوفان نوح — اتش هجرک سوندرمزنه مشکل ماجرا
تشنه کوکلم حظ ایدر بیکانلرکدن دوستم — صانه سین بر قطره سی بیک چشمه جاندر بکا
شمعیا بودر وصالک اخری لام اولدیغی — یعنی کم عاشقلرک قدی اولور اخر دوتا

زهر غم دریالرن جام فلکدن ساقیا — بر نفسده نوش ایدن عاشقلره صد مرحبا
کن طوغر باشینه رندک کوشهٔ میخانه ده — جام خورشید و صراحی مطلع نور صفا
کسمه جورک بر نفس اولدرمه قربان اولدغم — عاشقک آب حیات جاودانی در وفا
دلکم آب حیات اولورسن سن بر نفس — جام عشقکسز حرام اندر حرام اولسون بکا
ورمکل دنیایه یارک ایغی طپراغنی — ای کوکل ایکی جهاندیتیر اول دلک بکا
افتابم شمعی وش یقدک جهانی سرتسر — التون اسلفکه کیوب کل کبی نارنجی قبا

بزم زمانه شمع رخک ورمسه ضیا — جام فلکده اولمزدی زجه صفا
بر جام اچردی کوکلمه مهرک سحرده کم — بر زره کلدی چشمه جام جهان نما
تن زورقی حجابنی دفع اتدک آره دن — دریای وحدت ایچره اولوب جمله اشنا

[23b]

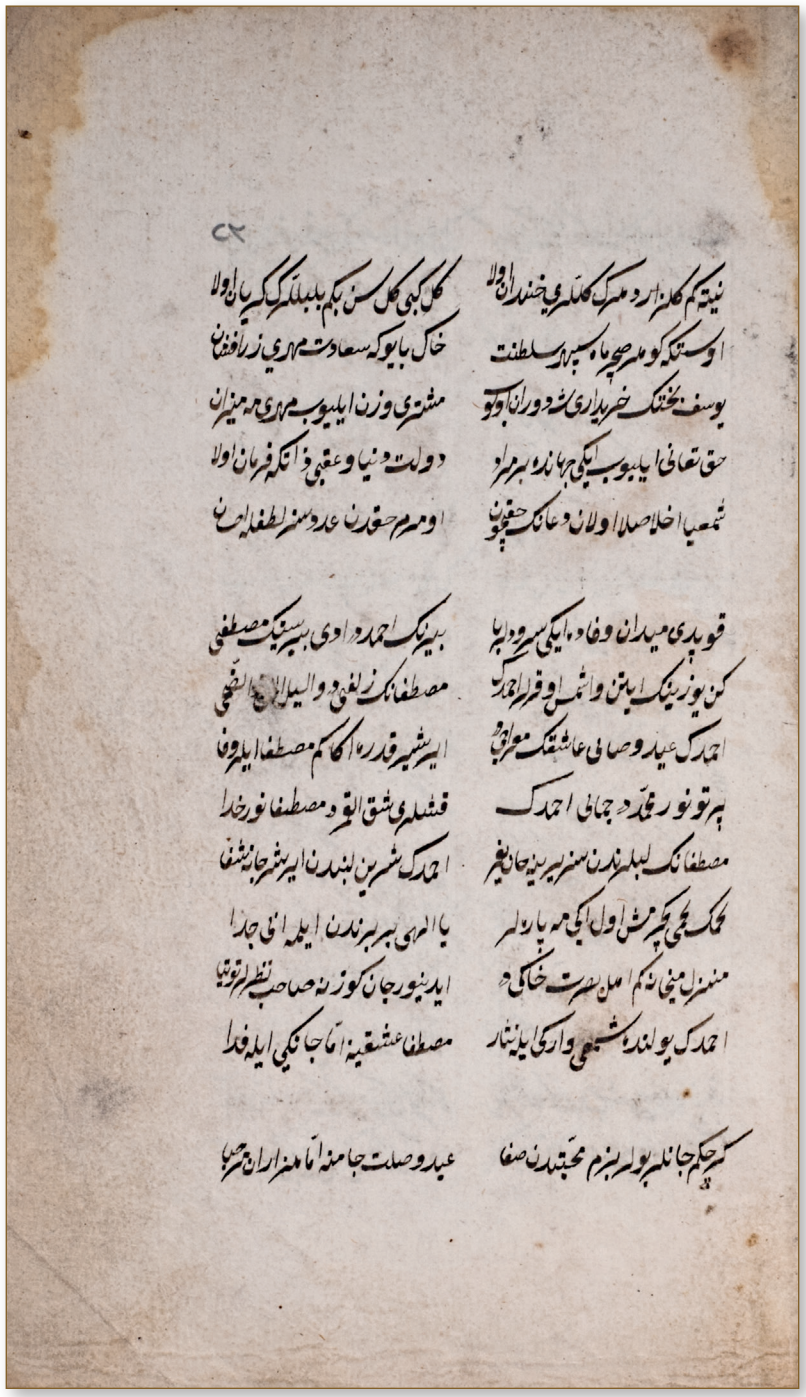

٢٢

نیته کم کلزار دهرک کللری خندان اولا — کل کبی کل سن بکم بلبللرک کریان اولا
اوستکه کوهر صچر ماه سپهر سلطنت — خاک بایوکه سعادت مهری زرافشان
یوسف بختک خریداری شه دوران اولوب — مشتری وزن ایلیوب مهری مه میزان
حق تعالی ایلیوب ایکی جهانده بر مراد — دولت دنیا و عقبی ذاتکه فرمان اولا
شمعیا اخلاصلا اولان دعانک حقیچون — اومرم حقدن عدد سز لطفله احسان

قوپدی میدان وفاده ایکی سرو دلربا — بیرینک احمد در ادی بیرینک مصطفی
کن یوزینک ایتن واشمس اوقرلر احمدک — مصطفانک زلفی در واللیل الی والضحی
احمدک عید وصالی عاشقک معراجیدر — ایر شیر قدره اکا کم مصطفا ایلر وفا
پرتو نور محمد در جمالی احمدک — قشلری شق القمر در مصطفا نور خدا
مصطفانک لبلرندن سز یرینه جان یغر — احمدک شیرین لبندن ایر شرجانه شفا
لحمک لحمی کچرمش اول ایکی مه پاره لر — یا الهی بر برندن ایلمه انی جدا
منزل میخانه کم اهل بصرت خاکیدر — ایدینور جان کوزنه صاحب نظرلر توتیا
احمدک یولنده شمعی وارکی ایله نثار — مصطفا عشقینه اما جانکی ایله فدا

کر حکم جانلر بولر بزم محبتدن صفا — عید وصلت جامنه اما هزاران مرحبا

[23a]

اول پری پیکر ملک رخسار الندن اه کم ایلدی بندن بنی پیکانه اولمز آشنا
نی کبی بغرن دنوب یللرله نالان اولمین بزم غمده عاشقک امن صنور باد هوا
اتمکوز اغیاردن مهر و محبت جامنی دوستلر کلمز بلک اهل کدورتدن صفا
هر کشی برکز اولور بیچاره شمعی هر نفس بویله اولورز اهدا اهل محبتده فنا

افتاب طلعتک نور خدادر مصطفی راستی عشاقه شمع رهنمادر مصطفی
استانک کعبه در نور محمد حقیچون انکیچون کعبهٔ اهل صفادر مصطفی
کوهر اشکم ندر کم اتمیم انی نثار ایغک طپراغنه جانلر فدادر مصطفی
راستی قدرک بلادر بو دل افتادیه کاکلک اما بلا اوزره بلادر مصطفی
یانسه شمعی طک دکل نار فراقک اودنه پرتو نور جمالکدن جدادر مصطفی

بو کمال حسنه کم ورمشدر الله هم سکا ویرمشدر کمسه الا که ای ماهم سکا
کل کبی نازکسن ای سرو سرافرازم بنم قورقرم کار اتمسون آه سحرکاهم سکا
صاقنور کن افتابم کندو کوکلمدن سنی بلمزم نیلردیه اغیار بدخواهم سکا
زخم خون آلوده می قنلو یشمله یومه کم قانی قانی له یومق دشمن بنم شاهم سکا
یللر اولمشدر سر کویکده سرکردانکم بو نه حکمتدر که بر کون اوغرمز راهم سکا
دود آهی شمعنک سرکشلک ایلر دمبدم قورقرم برکن ارشر ای یوز ماهم سکا

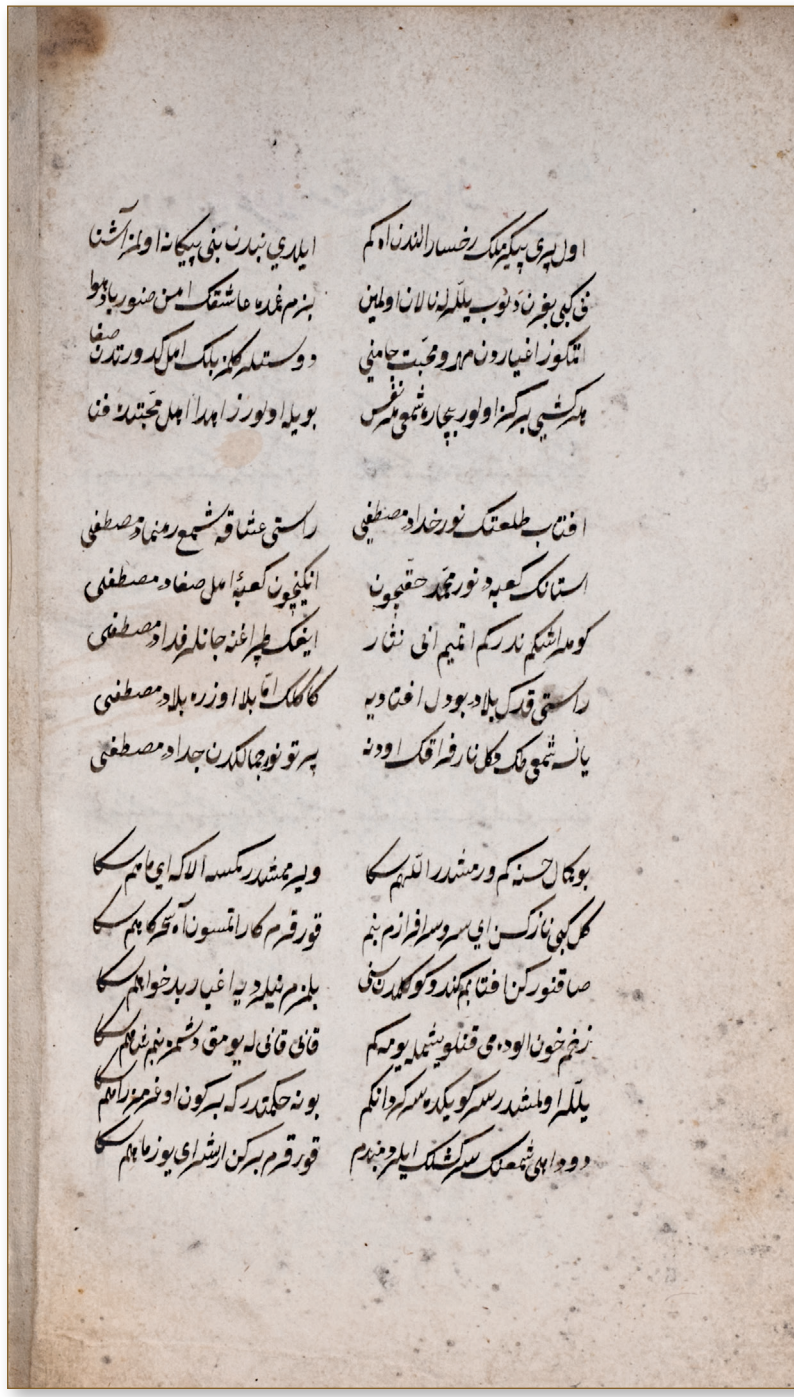

[22b]

٢٢

دیوان غزلیات شمعی افندی

ای جمالک آفتابی مظهر نور خدا / اولدی نازل گن یوزک وصفنده گوکدن والضحی

ایشگکده یاشمه والنجم او قرلر ای ملک / حق دمشلر تنزل الا اسماء من صوب السما

گلمدی ایکی جهانده کن گبی مشکلک سنک / ایکی عالم آفتابی سن سن ای بدر دجا

ای هلال ابرو قشک محرابنه باش اگدرب / عاشقک قدینی بوگلدی سلام اولسون گا

ایغنک طپراغنی جانا گورلدن گوزلرم / حق بلور دنیا گبی چقدی گوزمدن توتیا

یر یوزن باران اشکم سیلی طوتدی شهر شهر / آه منزده یارله اولدی گلوب گچدی ماجرا

شمعیا گندم بللدن بی وفا دنیاده بن / گورمدم مهر جهانده ماه رولردن وفا

ای دل عشقه شهر بلا اسندین دوا / وار چاره ایله درد که نیمش سکا

غنچه نه سینی مسکن ایدرک گوگلک گلور / یر گوگ گوترمدوکی قضادن گلن بلا

عاشق اودر که ایلیه بر نازه بیک نیاز / معشوق اودر که ایلیه بیک جوره بر وفا

شمع رخکله اولدی گوگل جامی پر سرور / جان بزمی جام لعلکله اولدی پر صفا

شمعی گشیده گوهر بحر هنر گرک / اول شهریار حسنه اولا تا که آشنا

بو گیجه عید اولدی بنمله ایتمدک بر مرحبا / چوق وفاسز گورمشم الا اسلام ولسون گا

روزه و قدر و براتک بلمشز مامیتن / بر هلال ابرو یله عید وصاله مرحبا

[22a]

طولولر ایچسون ایپشون کوزلری مستانه‌لر — جام جم صون ساقیا سلطان سلیمان دورده

التون اسکفلو کمش خنجرلو اول بک زاده‌لر — ساعد سیمینیله المش الینه جام زر

سلطنت جامی صفا بزم دولت بی‌کدا — جام جم صون دورده

نوبهار ایامی کل هنکام عشرت دورده — دوست کامی لر ایچک مهر و محبت دورده

فرصتی فوت ایلمک کل کبی صحبت دورده — جام جم صون دورده

قلدی ایقده صفا قندیل یندرمق کرک — بو محبت شمعنی باشدن اویندرمق کرک

تشنه‌ده عالم شراب عشقه قندرمق کرک — جام جم صون دورده

بر پری یوزلو ملک‌ده ایکی عالمدن مراد — یوقسه بو فانی جهاندن المدی برکمسه داد

قانی کیخسرو قنی قیصریه قانی کیقباد — جام جم صون دورده

زهره چالسون چنکنی اتسون سماعی نه فلک — چرخه کرسون مهر و مه دنسون فلکلرده ملک

پیر و کوک املی صفا چنکینه رقص ایلمک کرک — جام جم صون دورده

شمعیا عمری مزید اولسون وجودی مستدام — حق تعالی ایلسون ایکی جهانده شادکام

شوقی کوکلکدن دلکدن کتمسون بو سر مدام — جام جم صون ساقیا سلطان سلیمان دورده

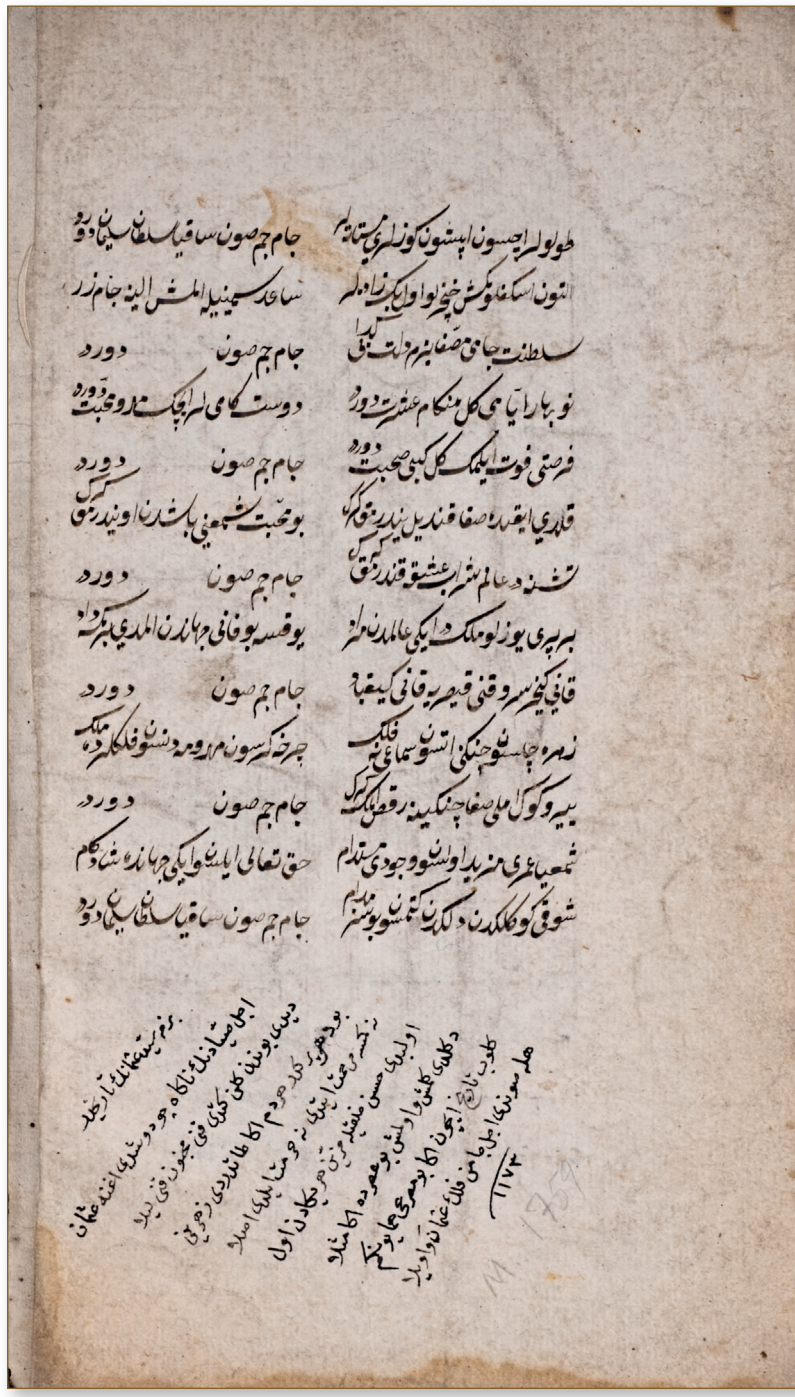

بزم سیمتنانک تاریخدر
اجل صیادنک ناکاه چو دوشدی اغنه عثمان
دیدی بوندن کلن کتدی قنی مجنون قنی لیلا
بو دهر بر کلدی هردم اکا طاتدردی زهرینی
نه کسه مرحمت ایتدی نه حرمت ایلدی اصلا
اولیدی حسن خلقیله مزین هر یکادن اول
دکلدی کلمش و اولمش بو عصرده اکا مثلا
کلوب تاریخ ایچون اکا بو مصرعی همایونکم
هله سوندی اجل جامن فلک عثمان و اویلا
۱۱۷۳

[21b]

٢١

مى نابك

كلبۀ احزانمز دار السلام اولمق كرك   كوشۀ ميخانه لر بيت الحرام اولمق كرك

ساقيا مى صون بهار ايامى كل دورانيدر

غنچه و جام و صراحى اغز اچشلر تمام   غصه و غمدن بكا اولمق دلرلر انتقام

توبه و زهد و صلاح عاقبت اولدى   دوستلر بزدن سلامت املەيەلك سلام

ساقيا مى صون بهار ايامى كل دورانيدر

كل كه اثار جمال احمد مختاردر   سرخ پوش اولمشدر حسن حيدر كرار

بال اچوب اوچمق دلر يا جعفر طياردر   غنچۀ كل يوسفن صحن چمن بازاردر

ساقيا مى صون بهار ايامى كل دورانيدر

شمعيم جام محبتدن خروش اتدم ينه   خام اولان مى دللرك رغبتنه جوش اتدم ينه

تلخ ايدى عيشم بلا بزملنده نوش اتدم ينه   كوكلمك بزدن صفا دلسينه خوش اتدم ينه

ساقيا مى صون بهار ايامى كل دورانيدر

اى كوكل عيش ايت شراب لعل جانان دوردر   بر عيسى بيك جانه دكر جام مى جان دوردر

كن كبى دنسون قدح اول ماهتابان دوردر   جام جم صونا ساقيا سلطان سليمان دوردر

ايچلم اول طلوتى پادشاهلر عشقنه   سرو قد سيمين بدن زرين قبالر عشقنه

حسن ايلى سرورلرى بكلر اغالر عشقنه   جام جم صون دوردر

كن كبى زرين ايلسون بزم املنى پيمانه لر   كم كم اوتسون نعرۀ عشاقدن خمخانه لر

[21a]

ای گوکل عیش ایت که عیش ایتمک جهانک جانیدر | خضر در ساقی صراحی چشمهٔ حیوانیدر
اغزن اچمش غنچه‌لر گل بزمنگ حیرانیدر | غنچهٔ زنبق بو بزمنگ شمع نور افشانیدر
ساقیا می صون بهار ایّامی گل دورانیدر

آفتاب طلعتک مجلسده ای مه گل گبی | حسنگک مجموعه‌سنده کاکلک سنبل گبی
جاملر گلدر صراحی غلغل بلبل گبی | جنّته دوندی جهان کوثر سرینه مل گبی
ساقیا می صون بهار ایّامی گل دورانیدر

سرولر صف صف طوروب گل شاه دیوان ایلمش | نرگس زرّین کلاهی اگه دربان ایلمش
خار ظلمتدن گلوب بلبللر افغان ایلمش | باش اچوب سرلر چکوب چاک گریبان ایلمش
ساقیا می صون بهار ایّامی گل دورانیدر

اشک چشمم موج اوروب جوش ایلسون دریا گبی | چاک چاک اولسون یقالر دامن صحرا گبی
خدمتده طورسون صراحی شمع بزم آرا گبی | نسنه اچز گوکلی جام می صهبا گبی
ساقیا می صون بهار ایّامی گل دورانیدر

گلشن حسنگ بحمد الله اچلدی گللری | هر یکادن ناله و فریاد ایدر بلبللری
چکلدی هم فلکلر طاسنی غلغللری | حالمی غایت پریشان ایلدی سنبللری
ساقیا می صون بهار ایّامی گل دورانیدر

بر هلال ابرو یله گن گبی جام اولمق گرک | عکس حسندن قدح بدر تمام اولمق گرک

کلبه

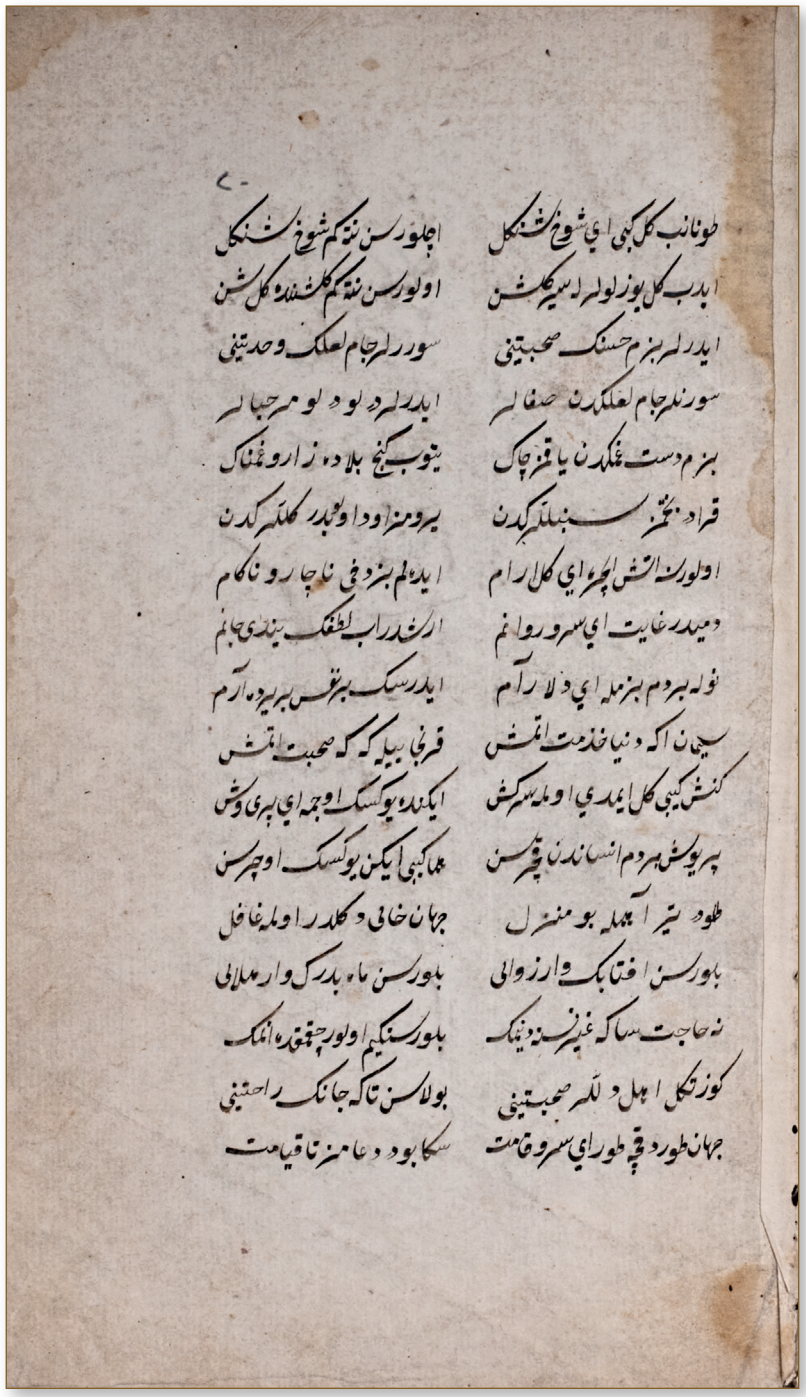

طونانب کل کبی ای شوخ شنکل — اچلورسن نته کم شوخ شنکل
ایدب کل یوزلولر له سیر کلشن — اولورسن نته کم کلشنده کل شن
ایدرلر بزم حسنک صحبتینی — سوررلر جام لعلک وحدتینی
سورنلر جام لعلکدن صفالر — ایدرلر دلو دلو مرحبالر
بزم دست غمکدن یاقمز چاک — یتوب کنج بلاده زار و غمناک
قرادر بختمز سنبللر کدن — یرومز اودا اولوبدر کللر کدن
اولورسه اتش ایچره ای کل ارام — ایده لم بزدخی ناچار و ناکام
دمیدر غایت ای سرو روانم — ارشدر اب لطفک یندی جانم
نوله بردم بزمله ای دلارام — ایدرسک بر نفس بر پرده آرم
سلیمان اکه دنیا خدمت اتمش — قرنجی بیله که که صحبت اتمش
کنش کبی کل ایمدی اولمه سرکش — ایکنده یوکسک اوجمه ای پری وش
پریوش بردم انساندن قچرسن — هما کبی ایکن یوکسک اوچرسن
طلودر تیر آهمله بو منزل — جهان خالی دکلدر اولمه غافل
بلورسن افتابک وار زوالی — بلورسن ماه بدرک وار هلالی
نه حاجت سا که غیرنسنه دینمک — بلورسنکیم اولور چقمقده انمک
کوزتکل اهل دللر صحبتینی — بولاسن تا که جانک راحتینی
جهان طوردقچه طور ای سرو قامت — سکا بودر دعامز تا قیامت

[20a]

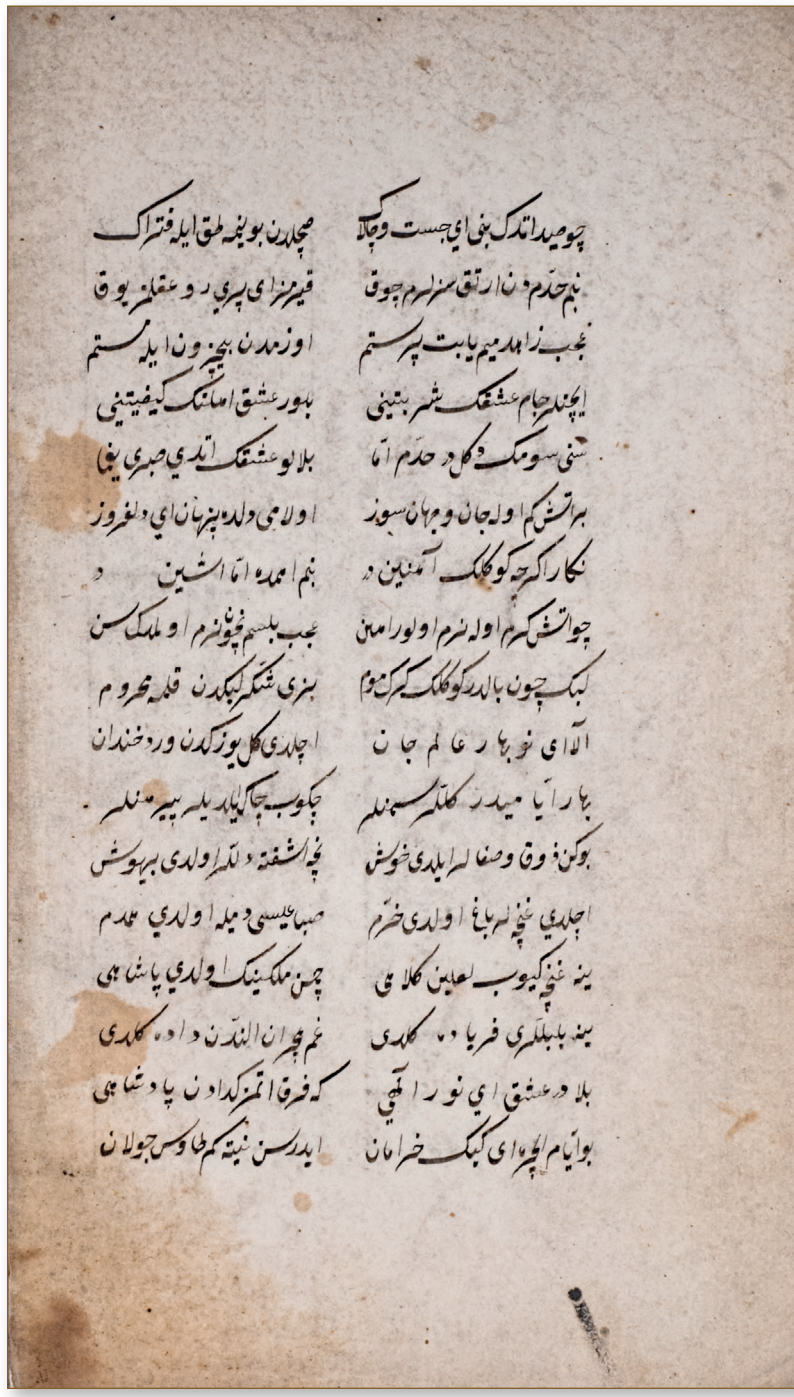

چو صید اتدک بنی ای جست و چالاک صچلدن بو نیمه طق ایله فتراک
بنم حدم دن ارتق سزلرم چوق قیرمز ای پری رو عقلمز یوق
عجب زاهد میم یا بت پرستم اوزمدن بیچزون ایله مستم
ایچنلر جام عشقک شربتینی بلور عشق اهلنک کیفیتینی
سنی سومک دکل در حدم اما بلالو عشقک اتدی صبری یغما
بر اتش کم اوله جان و جهان سوز اولامی دلده پنهان ای دلفروز
نکار اکرچه کوکلک آهنین در بنم اهمده اما اشین در
چو اتش کرم اوله نرم اولور اهن عجب بلسم نچون نرم اولمدک سن
لبک چون بالدر کوکلک کرک موم بزی شکر لبکدن قلمه محروم
الا ای نوبهار عالم جان اچلدی کل یوزکدن ورد خندان
بهار ایامیدر کللر سمنلر چکوب چاک ایلدیلر پیرهنلر
بوکن ذوق و صفالر ایلدی خوش نچه اشفته دللر اولدی بیهوش
اچلدی غنچه لر باغ اولدی خرم صبا عیسی دمیله اولدی همدم
ینه غنچه کیوب لعلین کلاهی چمن ملکینک اولدی پادشاهی
ینه بلبللری فریاده کلدی غم هجران الندن داده کلدی
بلا در عشق ای نور الهی که فرق اتمز کدادن پادشاهی
بو ایام ایچره ای کبک خرامان ایدرسن نیته کم طاوس جولان

[19b]

١٩

اشبو دعایه صدقله آمین دینلر شمع جمالی نورني عرض ایدر بیر وبار

الا ای یوسف مصر ملاحت ایر رشکه لبکدن جان راحت

دم عیسی لبکدن بر نفس در لبکدن بر نفس بیک جانه بس در

ایاغنگ طپراغیني اهل جنت گورر یردن گوکه ای ماه منت

گل ای عاشقلرگ نور وصفاسی گوکلکه کعبه سینک مطافسی

قپنگ کعبه یوزنگ نور الهی اشیگنگ اهل دللر سجده گاهی

قیامت گلسه قدگ ای صنوبر گلور هر باکدن الله اکبر

یوزگدن گل بوییکدن سرو حیران صچکدن سنبلنگ حالی پریشان

اولور نرگس یوزگدن ایله بیمار دوشر مسکین عصایه چار ناچار

قرارمش در گوزی بیمارلغدن قرارمش در اوزی غمخوارلغدن

ایدر بدر چشم مستنگ ایله غمگین عصا بیله طورر یردن او مسکین

گنش مه گلا سرگردان اولوپ در یولکده باشی چوب عریان اولبدر

گزر صو گبی بر دم یوق قراری ارر هر گوشه ده حسن گلعذاری

شولرکم طالب جانان اولورلر ایکی عالمده سرگردان اولورلر

گل ای حسن اقلیمینک کامرانی گوزللک ملکینک صاحب قرانی

سوار اولدقچه شاهم اسب نازه طورر عاشقلرگ صف صف نیازه

[19a]

بازار غمده کورکه بو دلال فتنه جوی — رختنی نیچه خواجه لرک قلدی تار مار
اتلمش سرشته خاکنی آب و هوا ایله — عمرک انکیچون اولمدی بنیادی برقرار
بازار غمده کچمیه بر فلس اجره — اول مال نی قیاسله بو کنج نی شمار
ای دل غرور اتمه بو دورک صفاسنه — دورنده جام جمله ورمشدر انکسار
خاک مذلت ایچره دوشب اولمیه پایمال — یعنی بو دهر دونه ایکن قلمه اعتبار
قانی وفاکه مظهر نور خدا ایدی — اولمشدی مهری کن کبی عالمده اشکار
اول سرو لاله رخ کل باغ وفا یکن — کورنیچه صلدی یرلره آنی بو روزکار
یارب بو دهر دون بختی نی وفایمش — که اتدی او سرو سیم بری بویله کاسار
جان کلشنینه ایلدی پرواز اول هما — بلبللرن فراقله اکلتدی زار زار
بلدی بو عمر باغنی کم نی شباتمش — کتدی جنانه سر ایچون اول سرو کل عذار
کوزیشلرنی حسرتله لاله زار ایدب — داغ فراقنی قودی دللرده یادکار
طوتدی غریو عالمی اول مه لقا ایچون — آه فغان و ناله ییله طولدی هر دیار
سنکنی دلبر نقدر بو مصیبتک — آهن اشتدی اکلدی دیله کوهسار
درد درونی جوشه کلوب بو فراقله — اقتدی کوزیشلرن قلدی چشمه سار
آهم دخانیله فلک قاره لر کیوب — اغلریشن یشن نته کم ابر نوبهار
یارب مقامی روضهٔ خلد برین اولا — طوییلایه خون لطفیله انی کردکار
دور اتدکنجه بو فلک ایکینه رنک — باقی قتلرینک اوله عمری برقرار

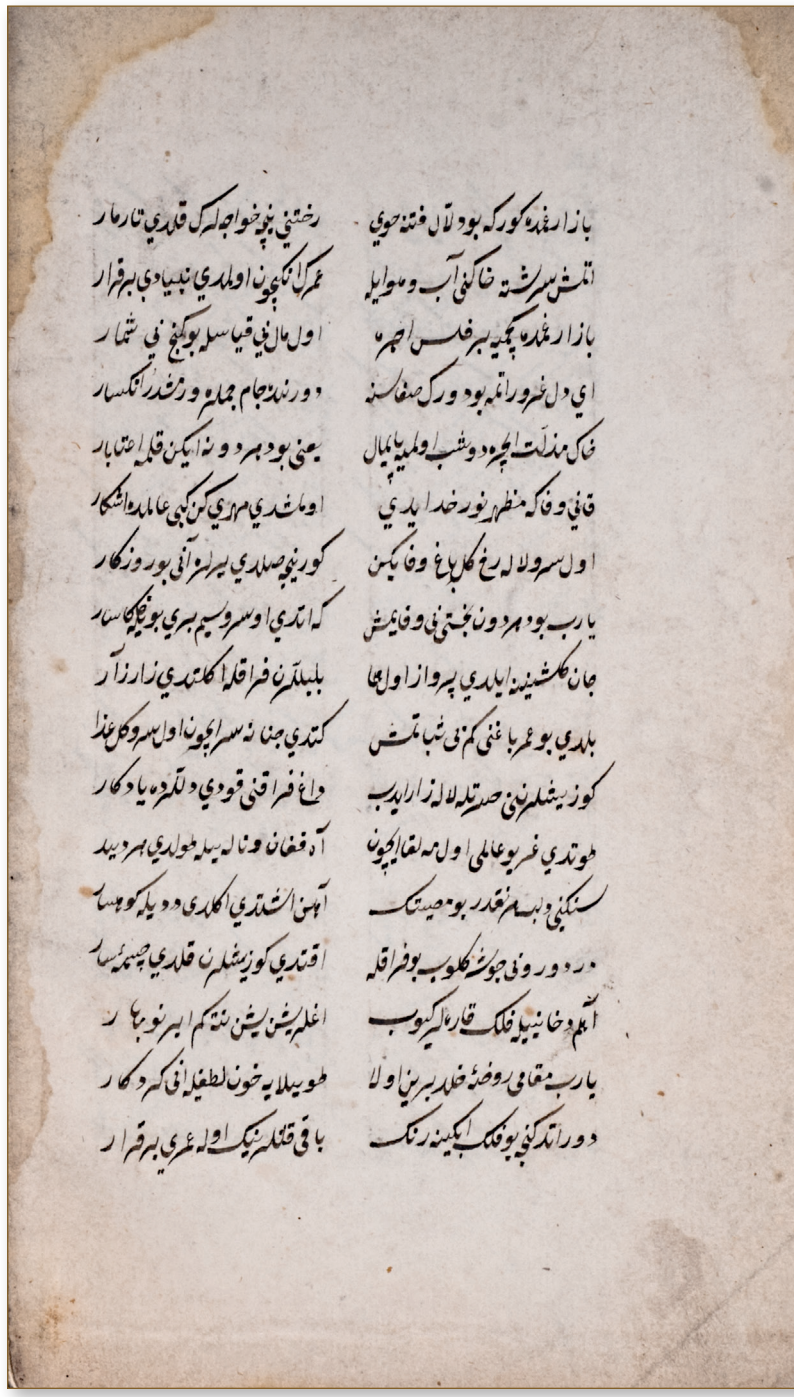

[18b]

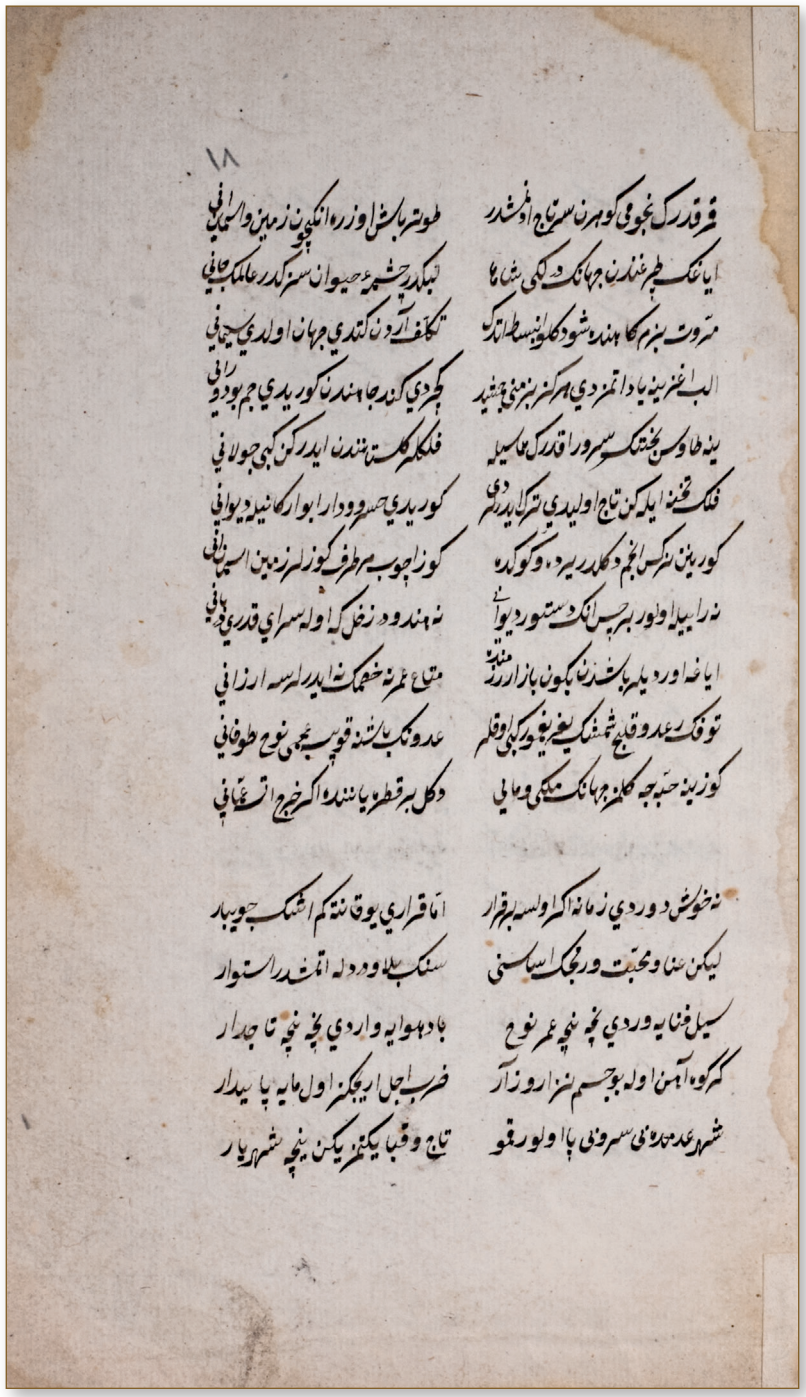

١٨

قمر قدرک نجومی کوهرن سر تاج اولمشدر — طوتر باش اوزره انکیچون زمین و آسمانی
ایاغک طپراغندن جهانک دلکی شاها — لبکدر چشمهٔ حیوان سزکدر عالمک جانی
مروت بزم کاهنده شود کلو انبساط اتدک — تکلف آردن کتدی جهان اولدی سیمانی
الب اغزینه یاد اتمزدی هرکز بزمنی جمشید — کچردی کندجاهندن کوریدی جم بو دورانی
ینه طاوس بختنک سرور اقدرک هماسیله — فلکلر کلستانندن ایدرکن کبی جولانی
فلک تخته ایله کن تاج اولیدی ترک ایدرلردی — کوریدی خسرو و دارا بو ارکانیله دیوانی
کورینن نرکس انجم دکلدر یرده و کوکده — کوز اچوب هر طرف کوزلر زمین آسمانی
نه راییله اولور برجس انک دستور دیوانی — نه هندو در زحل که اوله سرای قدری دربانی
ایاغه اوردیلر باشدن بکون بازار رزمنده — متاع عمر نه خصمک نه ایدرلر سه ارزانی
توفک رعد و قلیج شمشک یغمور کبی اوقلر — عدونک باشنه قوپسه عجمی نوح طوفانی
کوزینه حبه جه کلمز جهانک ملکی و مالی — دکل بر قطره یاننده اکر خرج اتسه عمانی

نه خوش دوردی زمانه اکر اولسه برقرار — اما قراری یوقنته کم اشک جویبار
لیکن عنا و محبت و رنجک اساسنی — سنک بلا و درد له اتمشدر استوار
سیل فنایه وردی نچه نیچه عمر نوح — باد هوایه واردی نچه نیچه تاجدار
کر کوه آهن اوله بو جسم نزار و زار — ضرب اجل اریجکز اول مایه پایدار
شهر عدمده بی سر و بی پا اولور قمو — تاج و قبا یکتمز یکن نیچه شهریار

[18a]

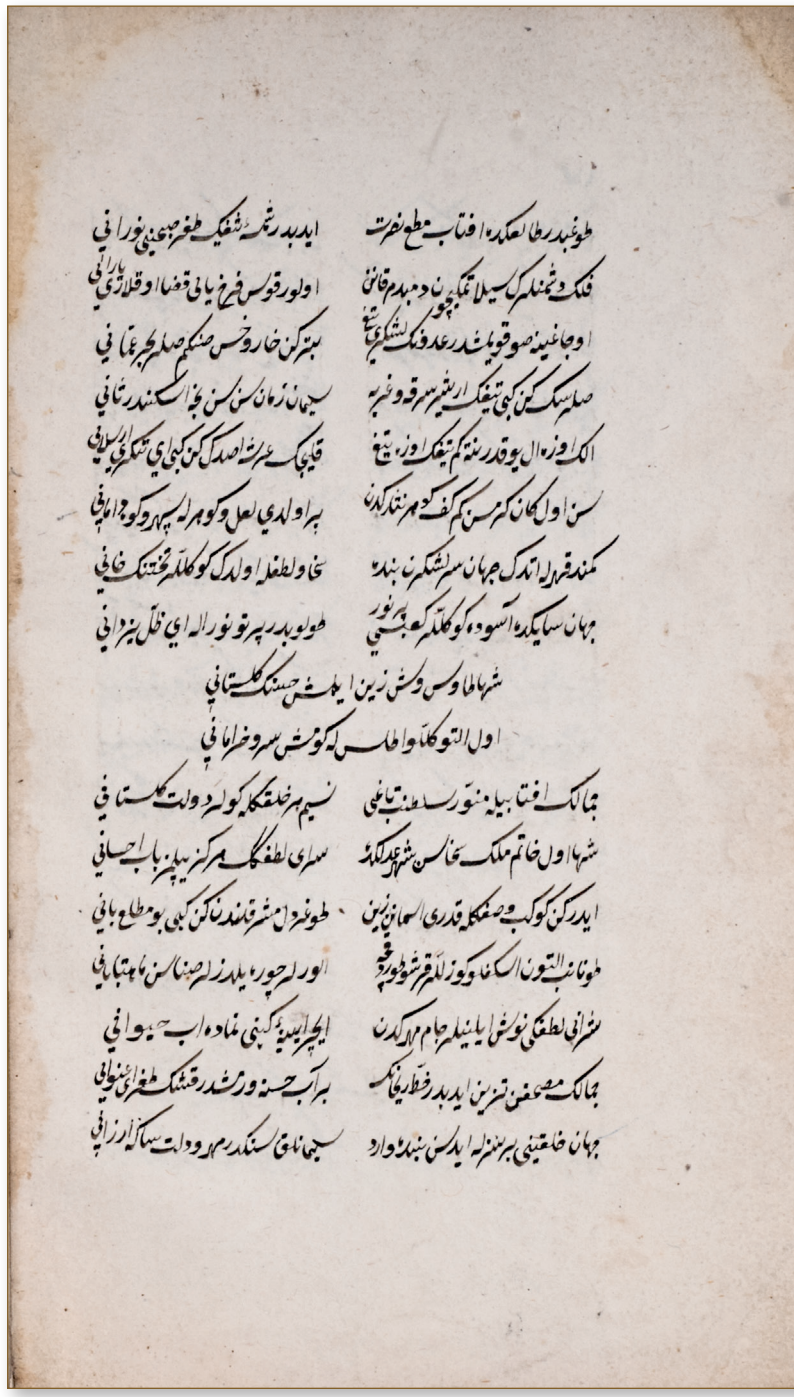

[17b]

١٧

زبور گل اچلدی محفل گلشنده هر بلبل
سلیمان دورده گویا ایدر داودی الحانی

یزر لطف ایتن لوح چمنده کاتب قدرت
که نسخ ایلر لطافتده خط یاقوت وریحانی

هوا عیسی نفس غنچه دم اورر نفخ مریمدن
چمنلر خضر صوندی لبی چون آب حیوانی

زبان حالله بلبل اوقوردی آیت فانظر
ینه آثار رحمتدن بلوردی فضل یزدانی

چمن اردی بهشت اولدی نسیم صبح جان پرور
اچلدی گلشن جانده گل فردوس روحانی

اچلدی گن کبی گللر سحرله گل بدا غنده
ینه طاوس جنت جلوه سینک گلدی دورانی

جگر خون ایلیوب قان اغلیرکن خار هجرانده
تبسم ایلدی غنچه سوندی بلبلک جانی

سراسر برگ شویله طونندی قامتی سرور
در شبنمله هر غنچه یازر یاقوت خندانی

چراغ بزم نوروزی یقر گلشنده هر نرگس
اویرسه غنچۀ زنبق نه وار شمع شبستانی

یر ایدر رشک ایدر گر زمینه آسمان شمدی
شمس یلدز شفق لاله گل اولدی ماه تابانی

نسیم صبح گلشنده دم اوردی زلف سنبلدن
نوله گل بزمنک اولسه بنفشه عنبر افشانی

گل مصری دلدی چونکه شاهنک گلستاندن
سحر مرورده ایله اولدی منور روم بستانی

چمن ملکنی فتح اتدی سراسر لشکر ازهار
جهانی گن کبی اچدی ینه نوروز سلطانی

شفق رنگیله آل اولدی سپهر نیلگون گویا
قزل اوتاغنی قوردی سحرده آل عثمانی

امیر المؤمنین سلطان سلیمان خسرو عادل
کم اولدر مملکت دینک امیر و شاه سلطانی

انک فتحیله کسر اولدی سراسر قلبی اعدانک
دلیل نص قاطع در الندۀ تیغ برانی

[17a]

دوکلن انجم دکلدی صبحه دک افلاکدن — اوستنه کوهر صچردی حوریلر جمعیتی
دور ادمیدن بر ومک نشانن ورمدی — بر ضیافت اتدی ابراهیم پاشا خضرتی
درفشان اولوب قمر خورشید اولور زر نثار — آی وکن تعظیم ایدب اتدی فلکلر رغبتی
کیجه لر تا صبح اولنجه نو عرس بختنه — شمع دولت اودیز باشنده ایلر خدمتی
اجتماع اتدی ضیاسن جمع اولوب حور و ملک — آی وکن بر یره کلمش کبی طوتدی شهرتی
بر قمر بهجت کنش طلعت ستاره منزلت — کن کبی ظاهر دکلمی مهرینک ماهیتی
اشکینه روز شب یوز سورمییدی مهر و ماه — خلعت زرین کیوب بولمزلر ایدی رفعتی
کر انک شان شریفنده سعادت اولمسه — اکا ورمزدی خدا بو دکلو عز و رفعتی
جوهر خاک کف پایکدر اکسیر مراد — ذاتک اول پاکیزه کوهردکه یوقدر قیمتی
جام مهرک نوش ایدن قلمز ایقنده سرورا — کم اولور هر کیشینک کندو النده حرمتی
خلقله خلق ایلمک کاری سخاوت ساقی — صنعتی لطف و کرم مهر و مروت عادتی
ایلدی جوری کمان کبی جهانده کوشه کیر — اتدی اوقا کبی بیانه ظلمتی دست همتی
شمعیا اوصافنه اولمز نهایت قل دعا — حق مبارک ایلیوب اولسون زیاده دولتی
نیته کم زین اوله کللرله عروسه نوبهار — کورمسون هرکز خزان کلزار عمرک زینتی

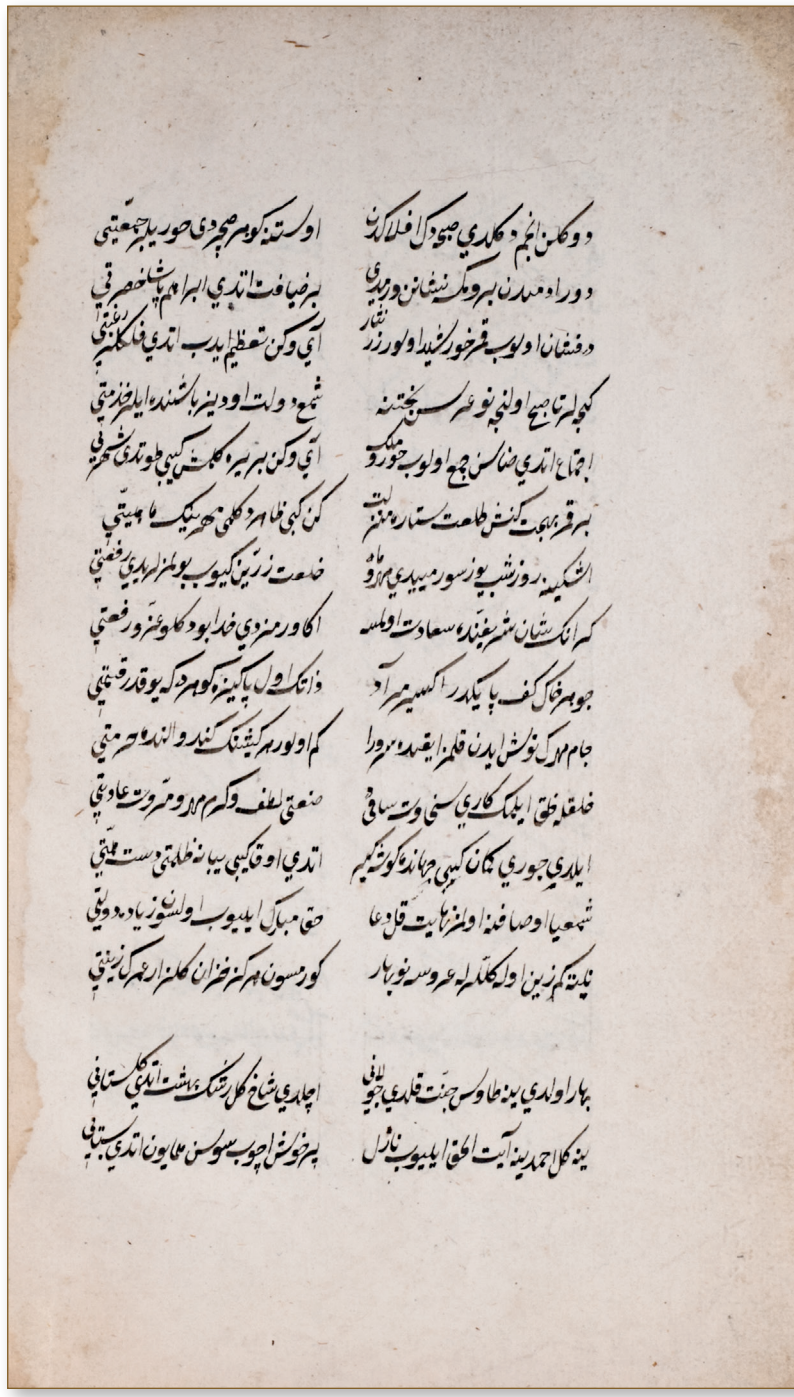

بهار اولدی ینه طاوس جنت قلدی جولانی — اچلدی شاخ کل رشک بهشت اتدی کلستانی
ینه کل احمد ینه آیت الحق ایلیوب نازل — پر خوش اچوب سوسن همایون اتدی بستانی

[16b]

١٦

سلطنت مهوشلري چالوب سماع ایلدیلر　　رقصه کیردي چرخ اورب بزم صفا جمعیتي
چرخه گیردي مهر و مه ایلر سماعي نه فلک　　زهره ال اوردي صفا چنگینه کل گور صحبتي
نایلر اغز بر ایدب بینه موسیقالر　　چنگك قانونه ویرمز سه عجیمي نوبتي
رشك ایدرسه نخل طوني شمر بتینه سلسبیل　　گلشن فردوسه طعن ایلر بو سوزك زینتي
هر طرفدن بذل ایدب وقا صفا نعمتلرن　　بزم عیشه ییزدلر اوله سعادت عشرتي
صانه سن هر دانه بیرنجي بر انجیدر رانك　　دکلدیلر التون نخود لوه لودر بو نعمتي
هر چورك بر افتاب هر بورك بر ماهتاب　　دانه حب نبات اولدي نجومك زینتي
شکري معمولا حتدن صوي آب حیات　　جانلره ویرر حیات جاوداني شربتي
بوسه لعل لب جانانه نسبت ایلمش　　انکیچون جان ویرر سنبوسه سینك لذتي
شول قدر بذل اولدي انواع نعم بزم املنه　　شکري نعمتلرك نماکه کلمز نوبتي
ماحصل دنیا طوراتي کلمشدر عالمه　　نعمتي و عشرتي و زینتي و شهرتي
کورمش جمشید و جم بزم صفاسي حالتي　　کلمش دورزمانه جامنك کیفیتي
استماع عندن سماع اتدي زمین اهلي انك　　رقصه قویدي زهره چرخ اوزره چنگك حالتي
چرخه کیرمش کن کبي چرخمش صحن مهپاره لم　　دف طوتراي و کنش جوریلر ایلر رفعتي
نای روح افزا اولوب عالم دلدي بي حساب　　روز محشردن نشان اولدي بو سوزك کسرتي
شوقله دوندي فلك مانند فانوس خیال　　ایلدي پروانه ماهي شمعنك کرمیتي
یغدیلر آتش الیشین اولوب کلوا آتش بازلر　　دودلر اولدي فلك انجم شرار زینتي

[16a]

سفر نارنده قال اتدک خرردک پوته عمده — جهانی خالص اتدک ای عدالت جوهر کانی
سنک ای شاه شرافکده ولو بدر دور عدلکده — هزاران کله کرکک بوکن بریز چوبانی
بهای یوسف قدرک شها وزن اتمک قدرت — فلکلر دامنن پر کوهر اندی قوری میزانی
دکل ای معدن اکسیر همت قطره یانکده — بو فانی ظلمتک آب حیات اولور عمانی
دعای دولتک ایلر شها بیک جانله شمعی — ولیکن زهر غم نوش اتمکیله کچدی دورانی
کچه کوندز دعا ایلر دل جانیله مؤمنلر — جهان طوردقچه اول شاهک طوره دولتیو دوا

ینه بر صاحب کرم کن کبی بولدی رفعتی — کید دولت خلعتنی اورندی تاج دولتی
شمسهٔ زرینی کن در طوق سیمینی هلال — کوکدن انمشدر اکا کویا بو دولت خلعتی
کن کبی ارکردی افلاک سعادت طوبنی — یرده قومزمکه هرکز علو همتی
یلدزمی بارشد اول ماه جهان ارایله — بغرنه بصدی کنار ایدب عروس دولتی
واردی درج فلکده ایکی در شاهوار — رشتهٔ نظمه دزلدی بولدی عقد دولتی
نوله فتح ایلرسه بو سور منیر بانی کم — دستنه وردی فلک مهر نشان عزتی
دور کل سور بهشت آسا خصوصا نوبهار — کلدی صنکم بر یره ایکی جهانک زینتی
اوقیوب بر پرینک کوکلنی بیزردی خوبلر — صن سلیمان دوریدر اولدی پریلر دعوتی
عرصهٔ عرسه قورلدی خیمهٔ لر کردون مثل — رفع اولوب صنکم فلک عرض اتدی باغ جنتی
یا دوشمش کلستانیلر نقوشی عکسی در — کم ویرر مرآت افلاکه بهشت صورتی

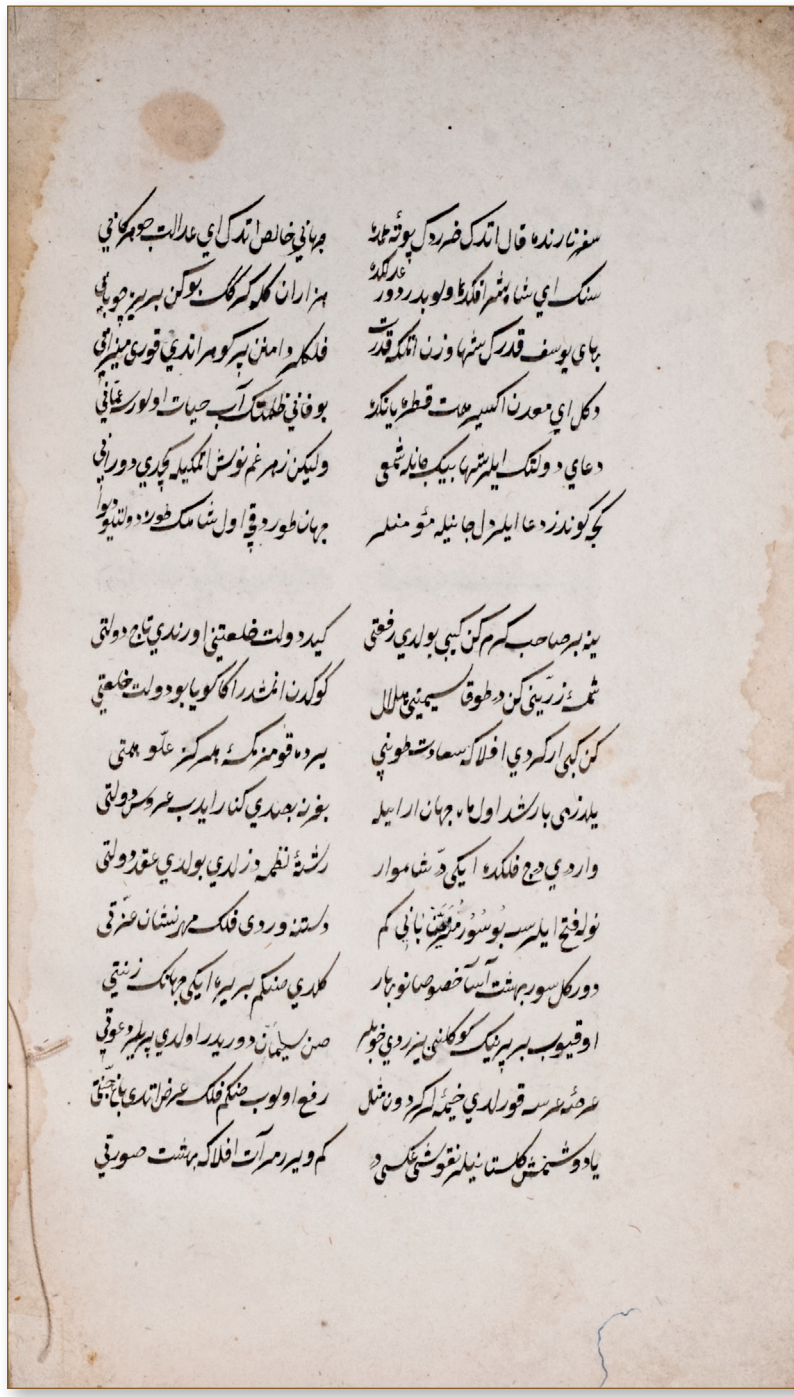

[15b]

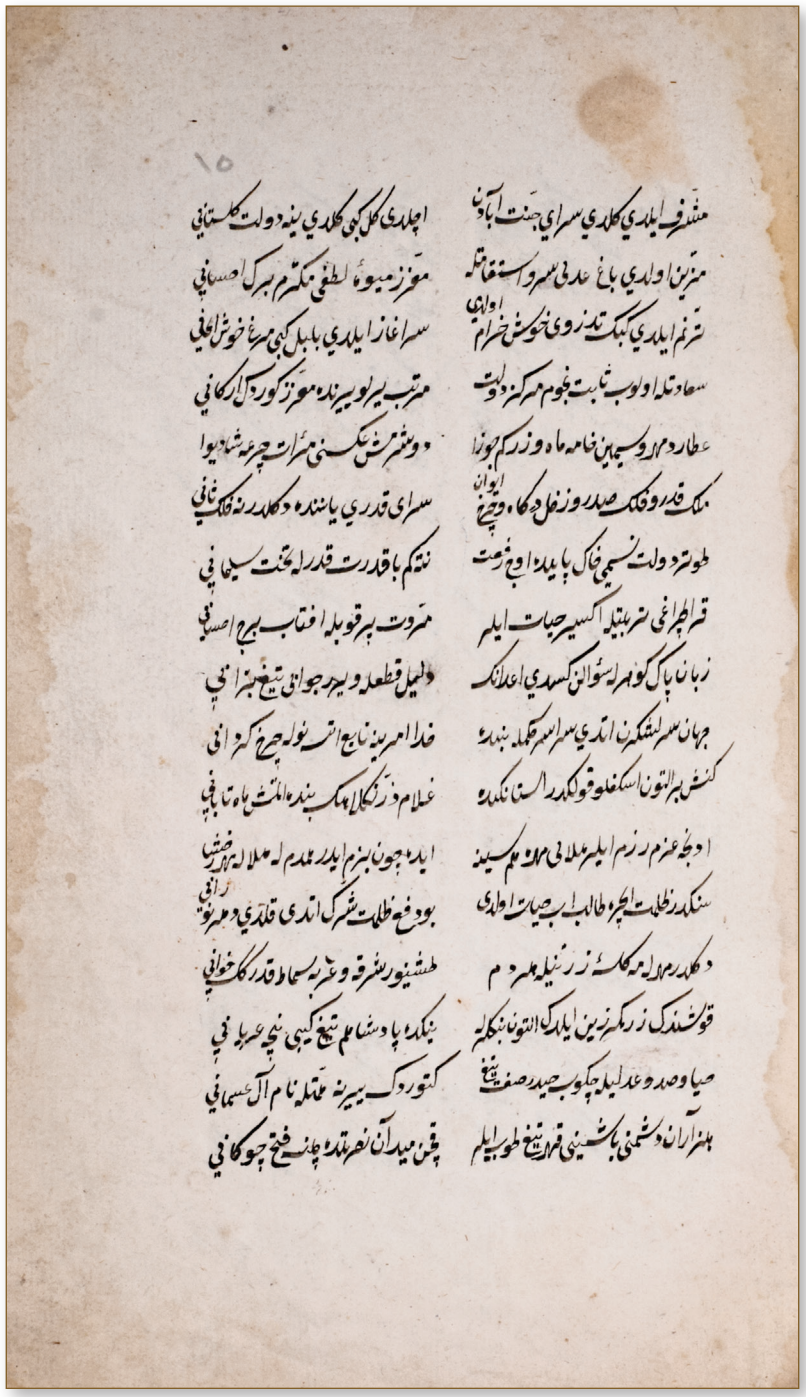

١٥

مشرف ایلدی کلدی سرای جنت آبادن — اچلدی کل کبی کلدی ینه دولت کلستانی

مزین اولدی باغ عدلی سرو استقامتله — معزز میوهٔ لطفی مکرم برک احسانی

ترنم ایلدی کبک تذروی خوش خرام اولدی — سرآغاز ایلدی بلبل کبی مرغ خوش الحانی

سعادتله اولوب ثابت نجوم مرکز دولت — مرتب یرلو یرنده معزز کوردک ارکانی

عطارد مهر و سیمین خامه ماه و زرکم جوزا — دوشرمش عکسنی مرآت چرخه شادیوا

ملک قدر و فلک صدر و زحل درکاه و چرخ ایوان — سرای قدری یاننده دکلدر نه فلک ثانی

طوتر دولت نسیمی خاک پایده اوج رفعت — نته کم با قدرت قدرله تخت سلیمانی

قرا طپراغی تربیتله اکسیر حیات ایلر — مروت پرقوبله آفتاب برج احسانی

زبان پاک کوهرله سؤالن کسدی اعدانک — دلیل قطعله ویرر جوابی تیغ برانی

جهان سرلشکرن اتدی سراسر حکمله بنده — خدا امرینه تابع اتسه نوله چرخ کردانی

کنش بر التون اسکفلو قولکدر استانکده — غلام ذرنکلاهک بنده اتمش ماه تابانی

ادنجه عزم رزم ایلر هلالی مهره هم سینه — ایده چون بزم ایدر همدم له هلاله مهر رخشانی

سنکدر ظلمت ایچره طالب آب حیات اولدی — بو دفع ظلمت شرک اتدی قلدی دهر نورانی

دکلدر مهر له مه کلسه زرینله هر دم — طشینور شرقه و غربه سماط قدرکک خوانی

قوشندک زرکمر زین ایلدک التون بنکلرله — ینکده پادشاهم تیغ کبی نیچه عریانی

صیا و صدو عدلیله چکوب حیدر صف تیغ — کتوردک یرینه همتله نام آل عثمانی

هزاران دشمنی باشینی قهر تیغ طوب ایلر — قچن میدان نصرتده چلنسه فتح چوکانی

[15a]

بولدی تربیت انک دورنده ارباب نظم　　شکر کم آنی منزین قلدی رب العالمین
اول قدر یوکسک که اوجینه عقل پروازکم　　کوش نه کر منز صدای شهپر روح الامین
جام مهرک شاهدی فرنک جابین دفع ایدرب　　مطلع صبح صفادن دوغدی خورشید یقین
همتکده شمعی کم فتح اتدی معنی گنجنی　　اچهدی کمک سیما اولهی بوبله دفین
یو قدر دورکلدی خونین دل مکر جام شراب　　قان یودی دوران الندن اهل دلکر حمیین
مکسلیر یان منز مکر کم شمعدن پروانه لر　　دمبدم همدم لرندن فی ایدر ابخق انین
کعبه لطفنک حرمی داخلی بولدی نجات　　بنده وحرص وهوا آزاد اولوب اولدی امین

سعادتله صلوب سایه همای اوج سلطانی　　کنومنز طوغدی کوردک آفتاب ظل یزدانی
کتوردی ذره ذره سایه وش خاک مذلتدن　　عنایت آسمانینک دوغوب خورشید رخشانی
قدومی خاک پاییله حیات جاودان بولدق　　سعادتله آستانه کورب دولتلو سلطانی
منزین التون اسکلو سپاهی یک یکتلرله　　کلوریلدزلر بیله صن جهانک ماه تابانی
همای اوج همت بال اچوب المشدی پروازی　　شکارن صید ایدب کلدی یینه شهباز سلطانی
نوله کر انس وجن قرشو چیقوب عزتلر ایلر　　عدالت ملکنک کلدی سعادتله سلیمانی

یا رب منز مورمشتاقه وررجان آستانه جانی
سلیمان زمانیله قدوم آصف ثانی

سعادتله قرار اتدی سریر عز ودولتده　　صفاییله اوتوردی مهر کشتینک یرینه جانی

١٤

اردی ظلمک ظلمتن محو اتدی نور عدلت — پرتو رحمت ارشدی ذلک الفوز المبین

دور عدلکده دورب طومار قهرک دفترن — اومرم یزمایه جرموی کراماً کاتبین

سرور اقدرک سرایی صفوسن پاک اتمکه — کن کبی جاروب ایدرسه نوله زلفن حور عین

تیغ قهرک ایلدی خشمک غلافندن ظهور — جهد ایدب افساد دین اتمزدی قوم مفسدین

اورمغه چرخ اوقلرن دایم عدونک جاننه — ایلدی یتر جلالک کوشهٔ قوسی کمین

کوکب نحوست لشکرندن حفظ ایچون — بر دمردن قلعه در کویا بو چرخ هفتمین

لشکر یأجوجی سرک فتنه سن دفع اتمکه — اتدی دیوار شریعت سدنی حصن حصین

هر نهال راست ایلر فاستقم سترن بیان — اولدی سرو استقامتله مزین باغ دین

مهر و مه باغ جمالکده ایکی کل دسته در — باغ قدرت ارمغانی در سکا ای مه جبین

شمسهٔ ایوان قدرک شمسه سی شمس فلک — سایهٔ چترک محیطی مرکزی دوری زمین

ماه اوج سلطنت کف کهر پاشک در — دست در پاشک اولورسه یار شرمسار آستین

نسخهٔ باغ ارم اولدی کلکلر کلشنی — شاهد ذوق و صفا انده مثال حور عین

مجلس قدرکده شاهامی شفق جام افتاب — همتک جامنده چرخ اولمش حباب مکترین

حبه جه کلم زهمای همتک شهبازنه — مزرع سبز فلکده خوشهٔ در ثمین

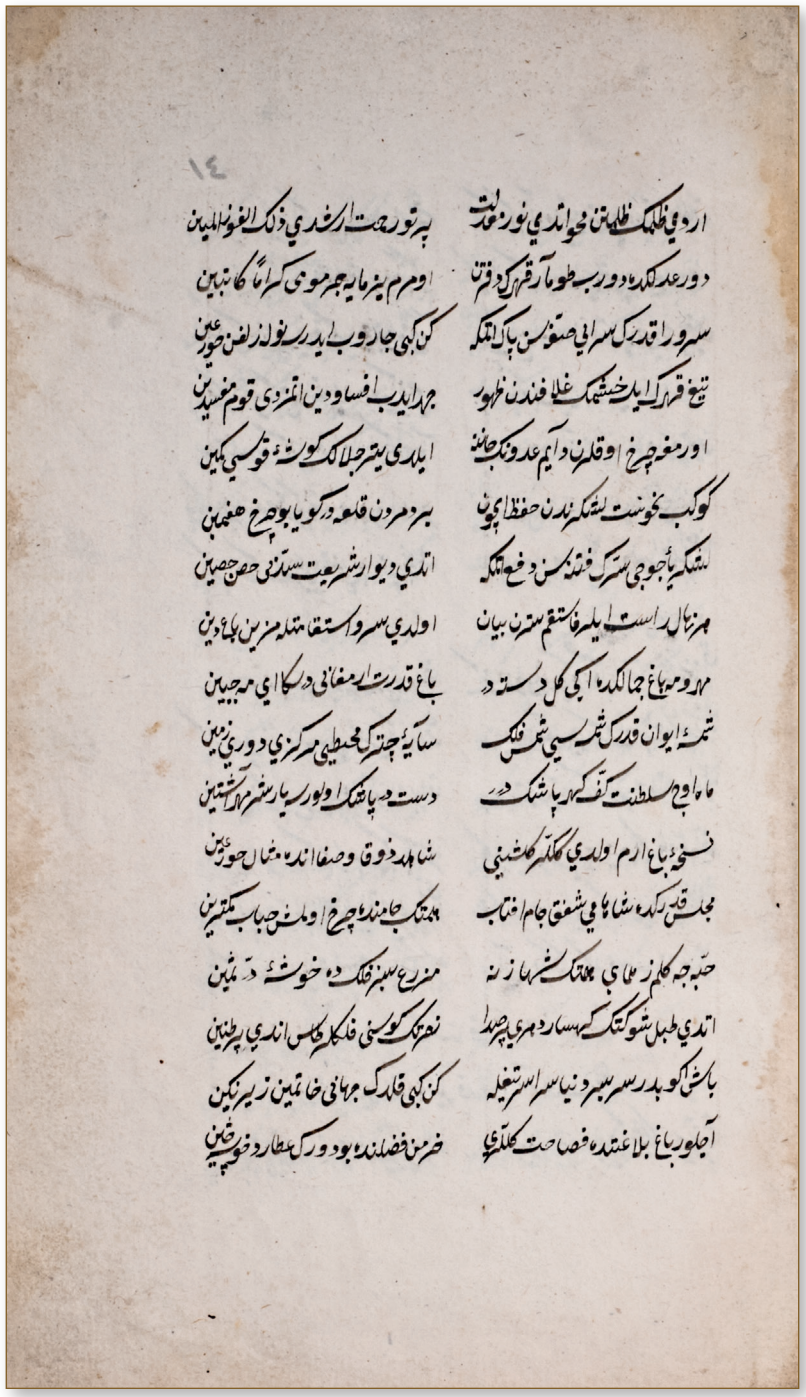

اتدی طبل شوکتک کهسار دهری پر صدا — نصرتک کوسنی فلکلر طاس اندی پر طنین

باش اکو بدر سر سبز دنیا سراسر تیغله — کن کبی قلدک جهانی خاتمین زیر نکین

آچلور باغ بلاغتده فصاحت کللری — خرمن فضلنده بودورک عطارد خوشه چین

[14a]

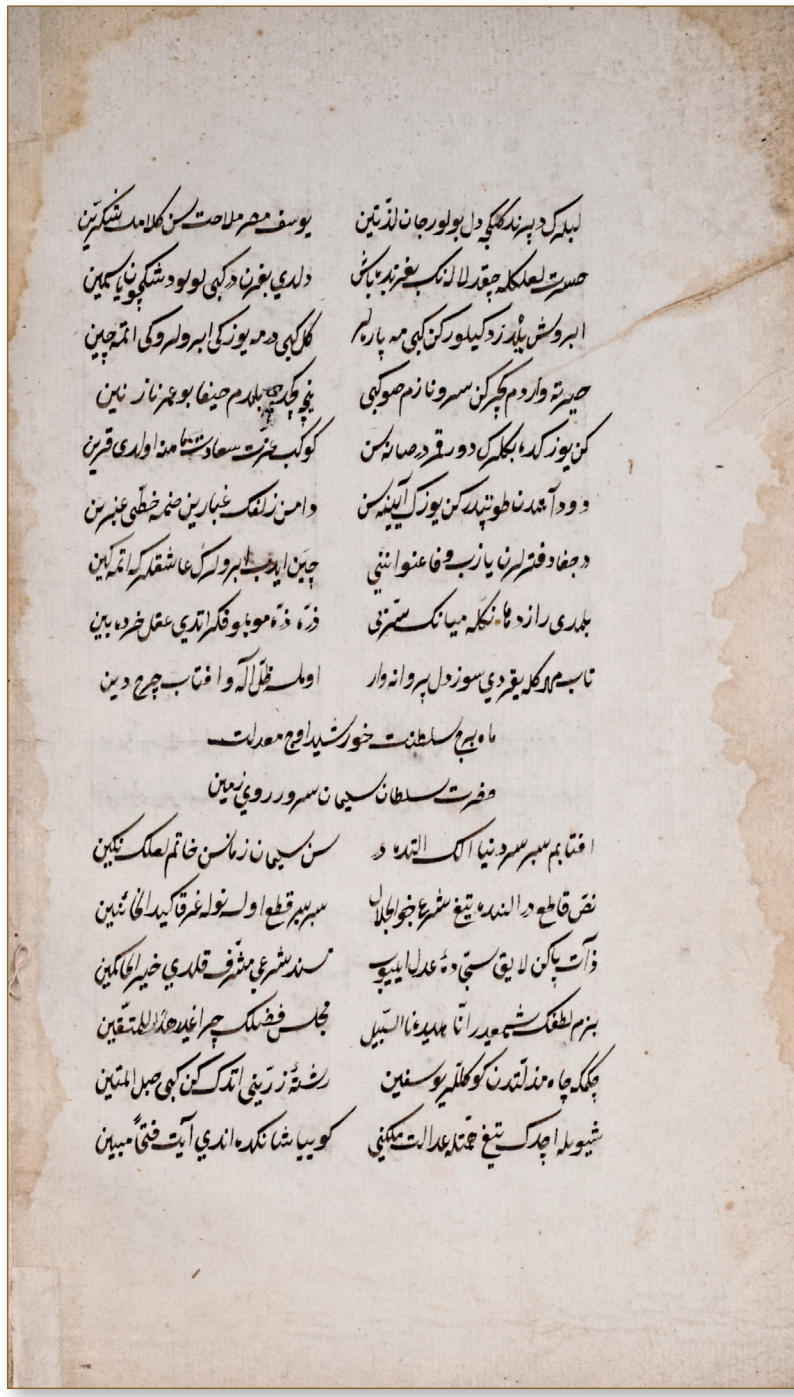

لبلرک دپرندکلکجه دل بولور جان لذتین — یوسف مصر ملاحت سن کلامک شکرین

حسرت لعلکله چقدر لاله نک بغرنده باش — دلدی بغرن در کبی لولو دشکچون یاسمین

ابروش یلدز دکیلور کن کبی مه پاره لر — کل کبی در مه یوزکی ابرولر وکی اتمه چین

حیرته واردم کچرکن سرو نازم صو کبی — نیجه کچدی بلدم حیفا بو عمر نازنین

کن یوزکده بکلرک دور قمر در صانه سن — کوکب عزت سعادت مامنه اولدی قرین

دود آتشدن طوتیدر کن یوزک آیینه سن — دامن زلفک غبارین ضمه خطی عنبرین

در جفا دفترلرن یازب وفا عنوانینی — چین ایدب ابرولرک عاشقلرکه اتمه کین

بلمدی رازده ها نکله میانک سرنی — ذره ذره مو بمو فکر اتدی عقل خرده بین

تاب مهرکله یقردی سوز دل پروانه وار — اولمه ظل اله و افتاب چرخ دین

ماه برج سلطنت خورشید اوج معدلت

حضرت سلطان سلیمان سرور روی زمین

افتابم سبر سر دنیا الک التده در — سن سلیمان زمانسن خاتم لعلک نکین

نص قاطع در النده تیغ شرع خو الجلال — سبر سبر قطع اوله نوله غرقا کید الخائنین

ذات پاکن لایق سجاده عدل ایلیوب — مسند شرعی مشرف قلدی خیر الحاکمین

بزم لطفک شمعیدر انا هدینا السبیل — مجلس فضلک چراغیدر هدی للمتقین

چکمکه چاه مذلتدن کوکللر یوسفین — رشته زرینی اتدک کن کبی حبل المتین

شیوه ایله اچدک تیغ همتله عدالت ملکنی — کویا شانکده اندی آیت فتحا مبین

[13b]

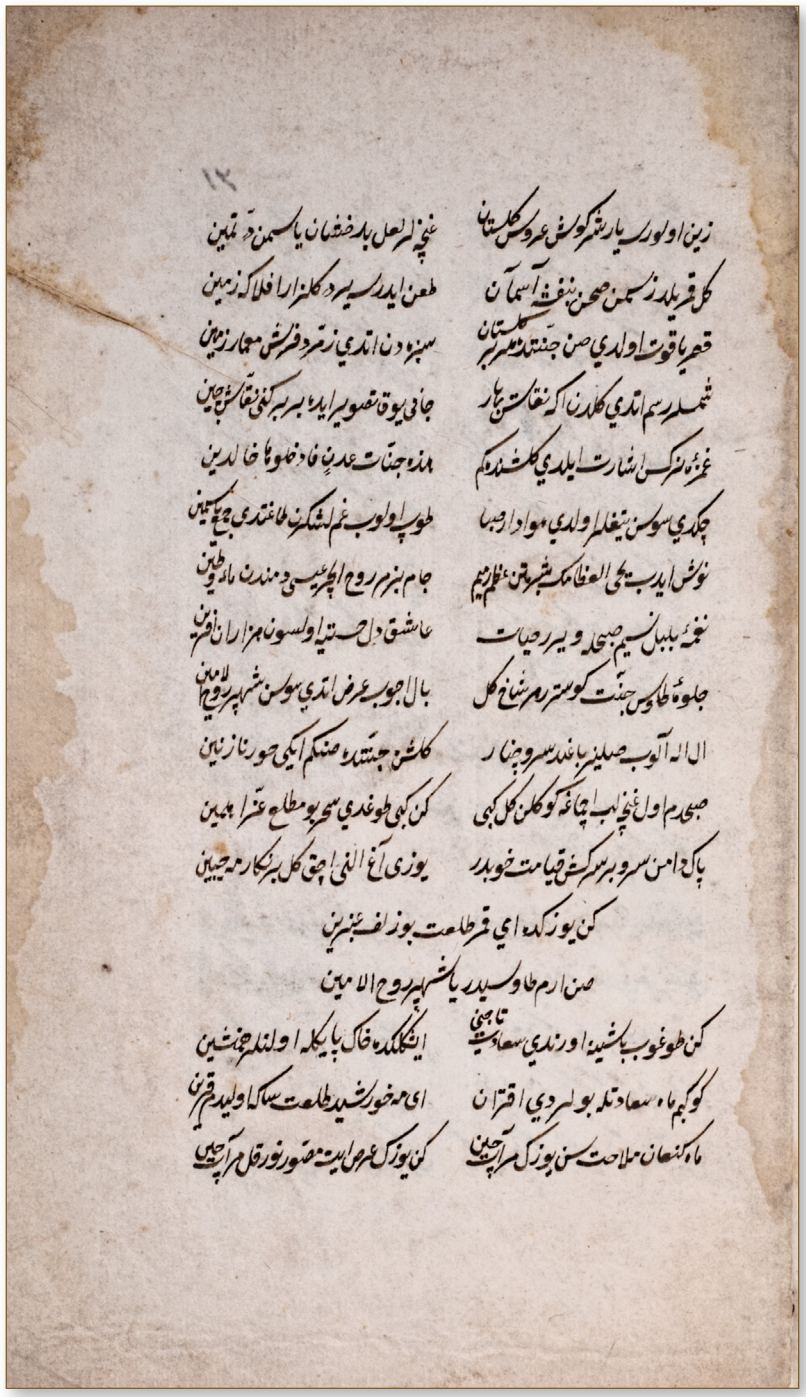

١٢

زین اولورسه یار شهر کوش عروس گلستان — غنچه لر لعل بدخشان یاسمن در ثمین

گل قمریلدز سمن صحن بنفشه آسمان — طعن ایدرسه بر در گلزار افلاکه زمین

قصر یاقوت اولدی صن جنتده هر بر گلستان — سبزه دن اتدی زمرد فرش معمار زمین

شمسلر رسم اتدی گلدن اکه نقاش بهار — جانی یوق تصویر ایده بر بر کنی نقاش چین

غمزهٔ نرگس اشارت ایلدی گلشنده کم — هذه جنات عدن فادخلوها خالدین

چکدی سوسن تیغلر اولدی هوادار صبا — طوپ اولوب غم لشکرن طاغتدی جمع یاسمین

نوش ایدب یحیی العظامک شربتن عظم رمیم — جام بزم روح الچر عیسی دمندن ماء و طین

نغمهٔ بلبل نسیم صبحله ویرر حیات — عاشق دل خسته اولسون هزاران آفرین

جلوهٔ طاوس جنت گوستر هر شاخ گل — بال اچوب عرض اتدی سوسن شهپر روح الامین

ال اله آلوب صلیز باغند سرو چنار — گلشن جنتده صنکم ایکی حور نازنین

صبحدم اول غنچه لب اچماغه گوکلن گل کبی — کن کبی طوغدی سحر بو مطلع غرا همین

پاک دامن سرو بر سرکش قیامت خوبدر — یوزی آغ النی اچق گل بر نگار مه جبین

کن یوزکده ای قمر طلعت بو زلف عنبرین

صن ارم طاوسیدر یا شهپر روح الامین

کن طوغوب باشینه اورندی سعادت تاجینی — ایشکلکده خاک پایکله اولنلر همنشین

کوکبم ماه سعادتله بولردی اقتران — ای مه خورشید طلعت ساکه اولیدم قرین

ماه کنعان ملاحت سن یوزک مرآت چین — کن یوزک عرض ایت مصور نور قل مرآت چین

[13a]

همچو مریخ و عطارد کرده با سیف و قلم   آسمان سلطنت را منتظم چون ملک و دین

قاصر از فکر عمیقت رای اصحاب خرد   عاجز از درک دقیقت فهم و عقل خرده‌بین

وه سرای پادشاهی شاهها مقصود را   بر سریر تخت عزت یار و دولت همنشین

سایهٔ چتر همایون تو می‌ارد پناه   صفوه شش سوی عالم طاق چرخ هفتمین

شمسهٔ ایوان قدرت مهر اوج سلطنت   آسمان عزتت رشک فلک شد بر زمین

بر سر عقد ثریا از چه رو خم شد هلال   گر نشد بر خرمن قدرت گدای خوشه‌چین

خدمت ایام کی بردی بسر گر از تو   گر نبودی ماه را داغ غلامی بر جبین

گر نیابد شحنهٔ عدل تو شاها کی شود   دامن رندان خلاص از دست کوته آستین

پست بالنی راحت رای که بنهد بخواب   آنکه چون شمعی بود ای خسرو مسندنشین

تا که نخل همتت با شاخ طوبی همسر است   تا دهد گلهای جودت رونق خلد برین

نوبهار دولتت همچون بهشت جاودان   ز آفت باد حوادث تا ابد بادا امین

یینه سلطان بهار صنع رب العالمین   ایلدی دنیا سرایین روضهٔ خلد برین

جنته دوندردی دنیایی سراسر نوبهار   باغلر فردوس اعلا گلستان خلد برین

آچدی نسکین نافه‌سن بازار عطار چمن   گلدی بر دم کم صبا قلدی جهانی عنبرین

بولدی خجلت شک گلدن نا فلکده مهر و مه   باغده رشک ثریا اولدی جمع یاسمین

مراغ بر قهر بلور اولدی جنت بوستان   لعلدن فرش اولدی لاله صحن فیروزی زمین

[12[b]]

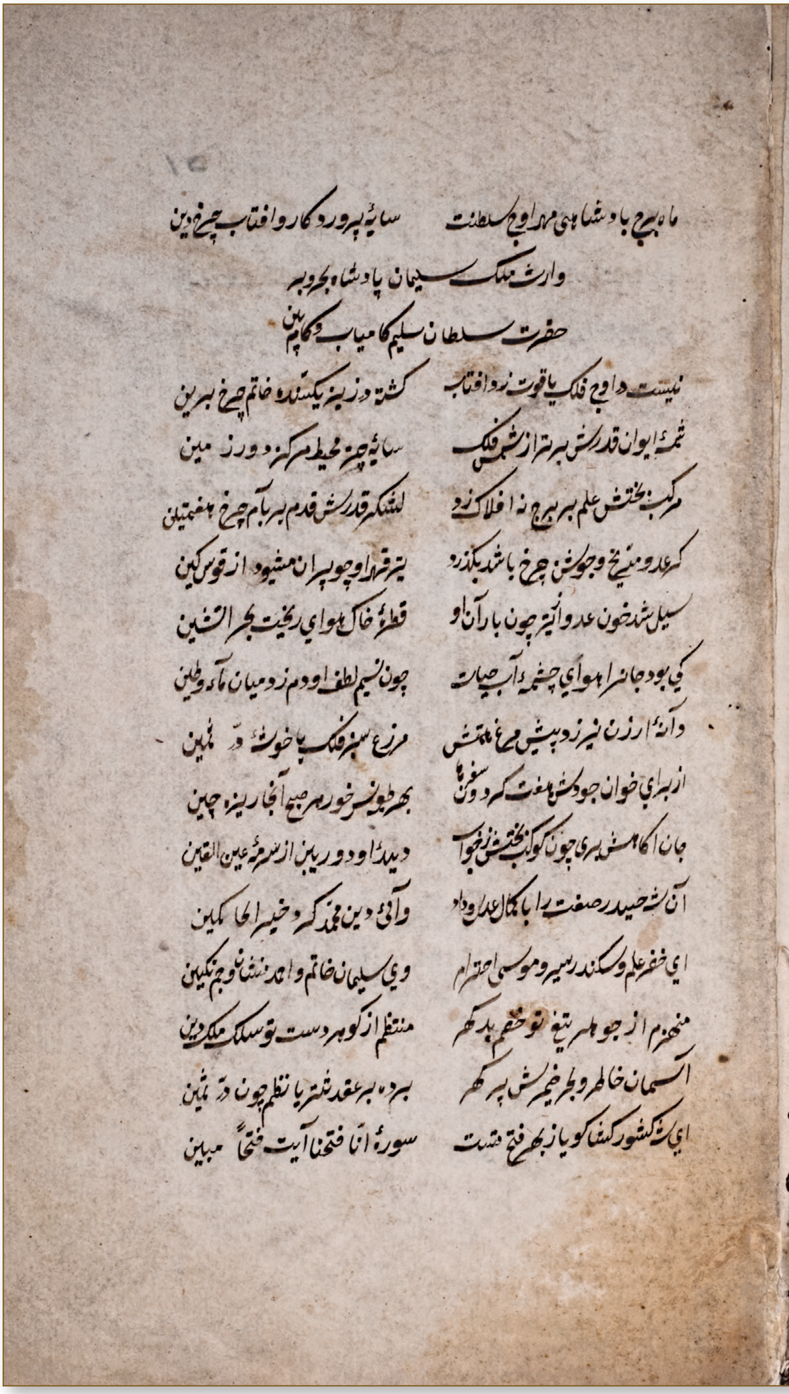
۱۵

ماه برج پادشاهی مهر اوج سلطنت — سایهٔ پروردگار و آفتاب چرخ دین
وارث ملک سلیمان پادشاه بحر و بر
حضرت سلطان سلیم کامیاب و کامبین
نیست در اوج فلک یاقوت زرد آفتاب — گشته در زیر نگینش خاتم چرخ برین
شمهٔ ایوان قدرش برتر از شمسهٔ فلک — سایهٔ چتر محیط مرکز دور زمین
مرکب بختش علم بر برج نه افلاک زد — لشکر قدرش قدم بر بام چرخ هفتمین
گر عدو میخ وجودش چرخ باشد بگذرد — تیر قهر او چو پران میشود از قوس کین
سیل شد خون عدو از تیر چون باران او — قطرهٔ خاک هوای ریخت بحر آتشین
کی بود جان را هوای چشمهٔ آب حیات — چون نسیم لطف او دم زد میان ماء و طین
دانهٔ ارزن نیرزد پیش مرغ همتش — مزرع سبز فلک با خوشهٔ در ثمین
از برای خوان جودش همت گردون سفرها — بهر طونس خور هر صبح آنجا ریزه چین
جان آگاه منشد بری چون کوکب بختش زخواب — دیدهٔ او دوربین از سرمهٔ عین الیقین
آن شه حیدر صفت را با کمال عدل و داد — وآی دین محمد کرده خیبر الحا تکین
ای خضر علم و سکندر رهبر و موسی احترام — وی سلیمان خاتم و احمد نشان و جم نگین
منهزم از جوهر تیغ تو خصم بدگهر — منتظم از گوهر دست تو سلک ملک دین
آسمان خادم و بحر خیمهٔ رشش پر گهر — برده بر عقد ثریا نظم چون در ثمین
ای شه کشور گشا گویا ز بهر فتح تست — سورهٔ انا فتحنا آیت فتحا مبین

[12a]

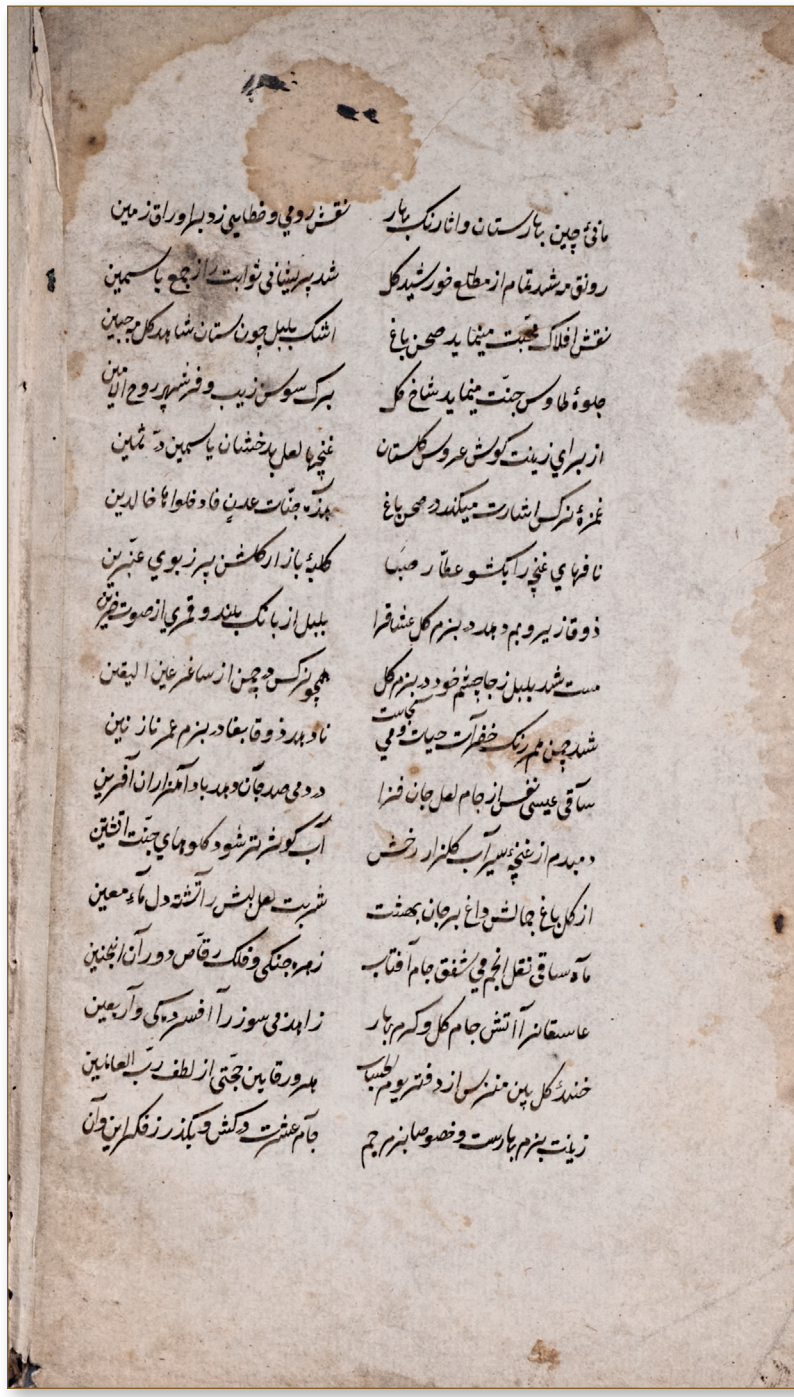

مانیٔ چین بهارستان و آثار رنگ بهار — نقش رومی و خطایی زد بر اوراق زمین

رونق مه شد تمام از مطلع خورشید گل — شد پریشانی ثوابت را ز جمع یاسمین

نقش افلاک محبت مینماید صحن باغ — اشک بلبل چون ستان شاهد گل مه جبین

جلوهٔ طاوس جنت مینماید شاخ گل — برگ سوسن زیب و فر شهپر روح الامین

از برای زینت گوش عروس گلستان — غنچها لعل بدخشان یاسمین در ثمین

غمزهٔ نرگس اشارت میکند در صحن باغ — هذه جنات عدن فادخلوها خالدین

نافهای غنچه را بگشو عطار صبا — کلبهٔ بازار گلشن پر ز بوی عنبرین

ذوق از زیر و بم دهد در بزم گل عشاق را — بلبل از بانگ بلند و قمری از صوت حزین

مست شد بلبل ز جا چشم خود در بزم گل — همچو نرگس در چمن از ساغر عین الیقین

شد چمن هم رنگ خضرات حیات و می کجاست — نا دهد ذوق بقا در بزم عمر نازنین

ساقی عیسی نفس از جام لعل جان فزا — در دمی صد جان دهد باد آمیزاران آفرین

دمبدم از غنچهٔ سیراب گلزار رخش — آب کوثر تر شود گلوهای جنت آتشین

از گل باغ جمالش داغ بر جان بهشت — شربت لعل لبش را تشنه دل ماء معین

ماه ساقی نقل انجم می شفق جام آفتاب — زهره چنگی و فلک رقاص دوران انجنین

عاشقان را آتش جام گل و گرم بهار — زاهد بی سوز را افسردگی و اربعین

خندهٔ گل بین منزس از دفتر یوم الحساب — هر ورقا بین حجتی از لطف رب العالمین

زینت بزم بهارست و خصوصا بزم جم — جام عشرت در کش و بگذر ز فکر این و آن

[11b]

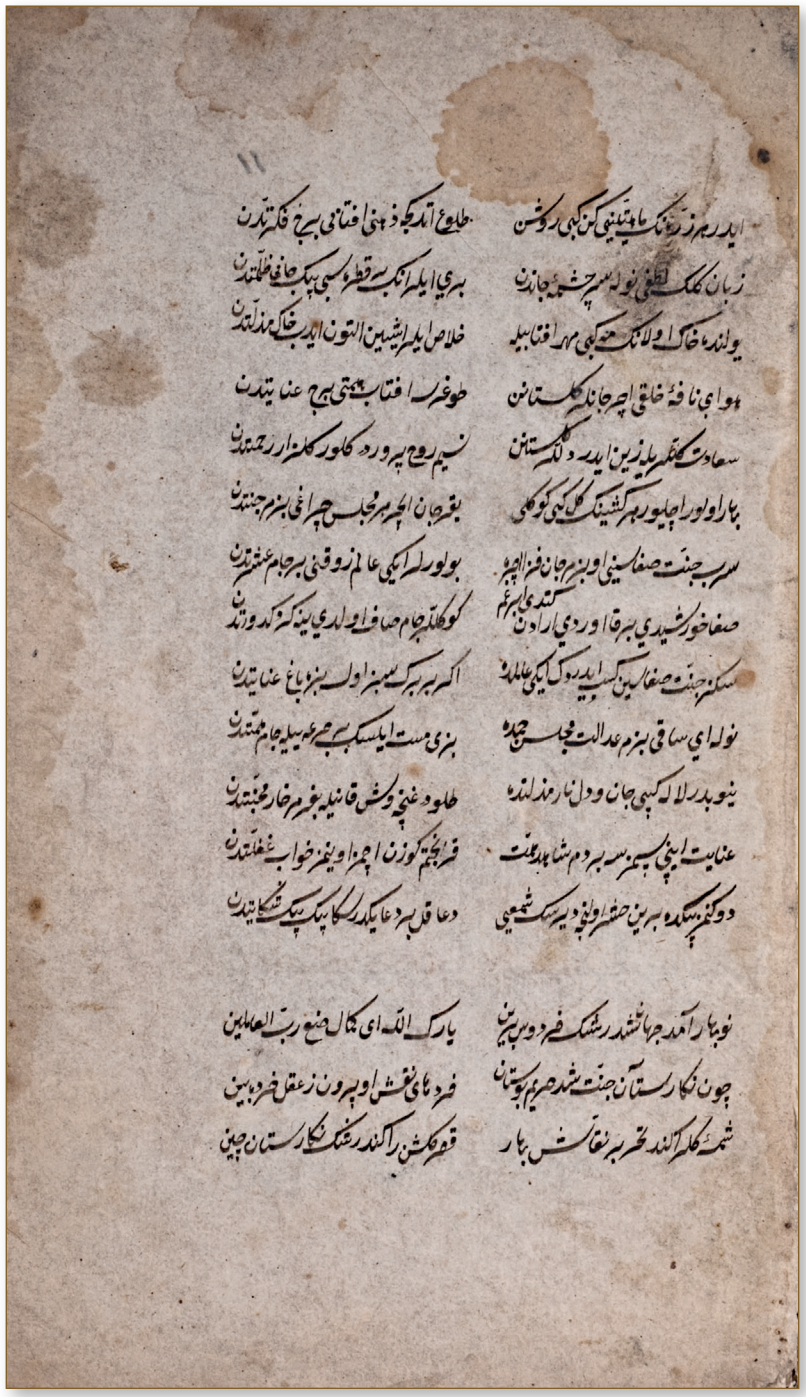

11

ایدر هر ذره‌نک ماهیتینی کن کبی روشن — طلوع اتدکجه ذهنی افتابی برج فکرتدن
زبان کلک لطفی نوله سرچشمهٔ جاندن — بری ایلر انک بر قطره‌سی بیک جانی ظلمتدن
یولنده خاک اولانک مه کبی مهر افتابیله — خلاص ایلر ایشین التون ایدب خاک مذلتدن
هوای نافهٔ خلقی اچر جانلر گلستانن — طوغرسه افتاب همتی برج عنایتدن
سعادت گلشنلر یله زین ایدر دللر گلستانن — نسیم روح پرورده گلور گلزار رحمتدن
بهار اولور اچیلور هر کشینک گل کبی کوکلی — بقر جان اچر هر مجلس چراغی بزم جنتدن
سرب جنت صفاسینی او بزم جان فزا اچره — بولورلر ایکی عالم زوقنی بر جام عشرتدن
صفا خورشیدی برقا اوردی ارادن کتدی ابر غم — کوکللر جام صاف اولدی ینه کرد کدورتدن
سکز جنت صفاسین کسب ایدردک ایکی عالمده — اکر بر برک سبز اولسه بزه باغ عنایتدن
نوله ای ساقی بزم عدالت مجلس جمده — بزی مست ایلسک بر جرعه‌یله جام همتدن
نیوبدر لاله کبی جان و دل نار مذلتده — طلوع غنچه وش قانیله بغرمز خار محنتدن
عنایت اینی سیمز سه بر دم شاهد همت — قرانجتم کوزن اچمز اوینمز خواب غفلتدن
دوکنمز بیکده برین حشر اولنجه دیرسک شمعی — دعا قل بر دعا یکدر سکا بیک بیک شکایتدن

نوبهار آمد جهان شد رشک فردوس برین — بارک الله ای کمال صنع رب العالمین
چون نگارستان جنت شد حریم بوستان — فردهای نقش او بیرون ز عقل خرده بین
شمهٔ گلرا کند تحریر نقاش بهار — قصر گلشن را کند رشک نگارستان چین

[11a]

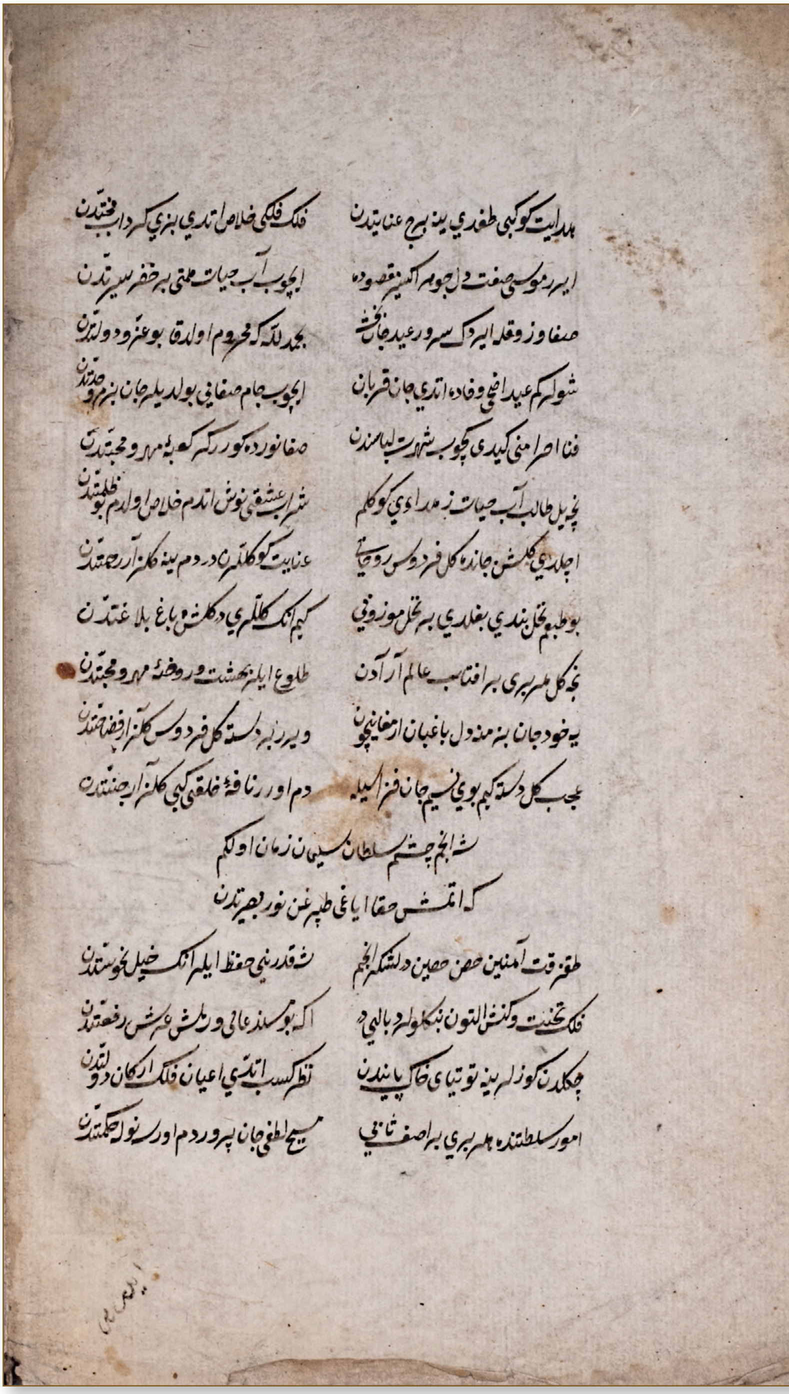
بدر اییت کوکبی طغدی یینه برج عنایتدن
فلک فلکی خلاص ایتدی بزی گرداب فتنه‌دن
ایبرر موسی صفت دل جوهر اکسیر مقصوده
ایچوب آب حیات ملتی بر خضر سیرتدن
صفا و ذوقله ایردک سرور عید جان بخشه
بحمد الله که محروم اولدق بو عز و دولتدن
شولرکم عید اضحی وفاده ایتدی جان قربان
ایچوب جام صفایی بولدیلر جان بزم وحدتدن
فنا احرامنی کیدی کچوب شهرت لباسندن
صفا نورده کورر کعبهٔ مهر و محبتدن
نچه یل طالب آب حیات ز مداوی کوکلم
شراب عشقی نوش ایتدم خلاص اولدم بو ظلمتدن
اچلدی گلشن جانده گل فردوس روحانی
عنایت کوکلدن دردم یینه گلزار رحمتدن
بو طبعم نخل بندی بغلدی بر نخل موزونی
کیم انک کللری دکلشن باغ بلاغتدن
نچه گل مهر بری بر آفتاب عالم آرادن
طلوع ایلر بهشت و روضهٔ مهر و محبتدن
یه خود جان بنه منده دل باغبان ارمغانیچون
ویرر بر دسته گل فردوس گلزار فصاحتدن
عجب گل دسته کیم بوی نسیم جانفزا ایله
دم اورر نافهٔ خلقی کبی گلزار جنتدن
شه انجم حشم سلطان سلیمان زمان اولکیم
که اتمشدر حقا ایاغی طپراغن نور بصیرتدن
طقز قات آسمانین حصن حصین دلشکر انجم
شه قدرینی حفظ ایلر انک خیل نحوستدن
فلک تخت و کنش التون تنکولر دربالی‌در
اکه بوسلنه عالی ورملش عرش رفعتدن
چکلدن کوزلر بینه توتیای خاک پایندن
نظر کسب ایتدی اعیان فلک ارکان دولتدن
امور سلطنتده مهر بری بر آصف ثانی
مسیح لطفی جان پرور دم اورر نوله حکمتدن

[10[b]]

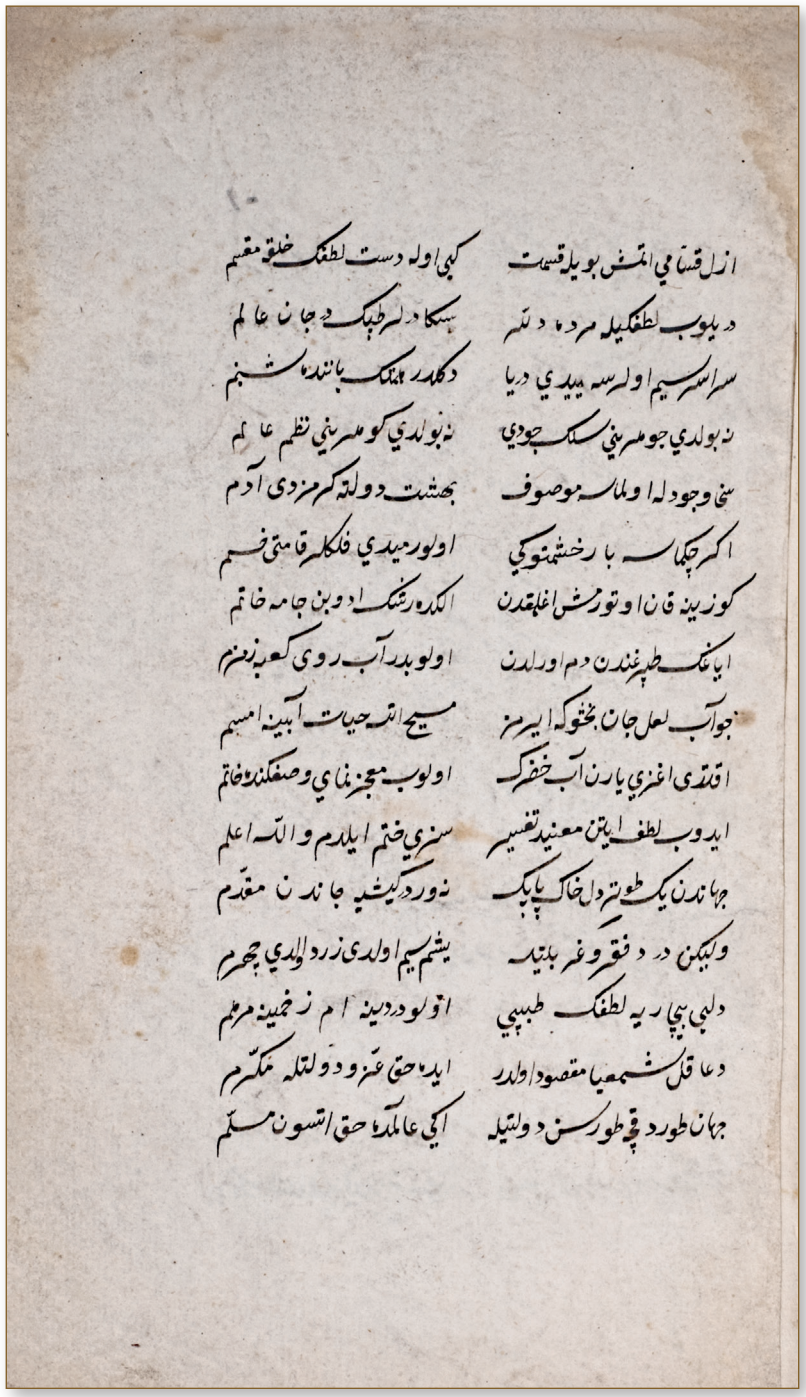

ازل قسامی اتمش بویله قسمت — کبی اوله دست لطفک خلقه مقسم
دریلوب لطفکیله مرده دللر — سکا درلر طپک در جان عالم
سراسر سیم اولرسه ییدی دریا — دکلدر همتک باننده شبنم
نه بولدی جوهرینی سلک جودی — نه بولدی کوهرینی نظم عالم
سخا وجودله اولماسه موصوف — بهشت دولته کرمزدی آدم
اکر چکماسه بار خشمتوکی — اولور میدی فلکلر قامتی خم
کوزینه قان اوتورمش اغلمقدن — الکده رشک ادوبن جامه خاتم
ایاغک طپرغندن دم اورلدن — اولوبدر آب روی کعبه زمزم
جو آب لعل جان بخشوکه ایرمز — مسیح الله حیات آبینه امسم
اقتدی اغزی یارن آب خضرک — اولوب معجز نمای وصفکنده خاتم
ایدوب لطف ایتن معنید تفسیر — سزی ختم ایلدم والله اعلم
جهاندن یک طوتر دل خاک پایک — نه ور در کیشیه جاندن مقدم
ولیکن درد فقر و غربتیله — یشم سیم اولدی زرد اولدی چهرم
دلی بیچاریه لطفک طبیبی — اولو دردینه ام زخمینه مرهم
دعا قل شمعیا مقصود اولدر — ایده حق عز و دولتله مکرم
جهان طوردقچه طورسن دولتیله — اکی عالمده حق اتسون مسلم

[10a]

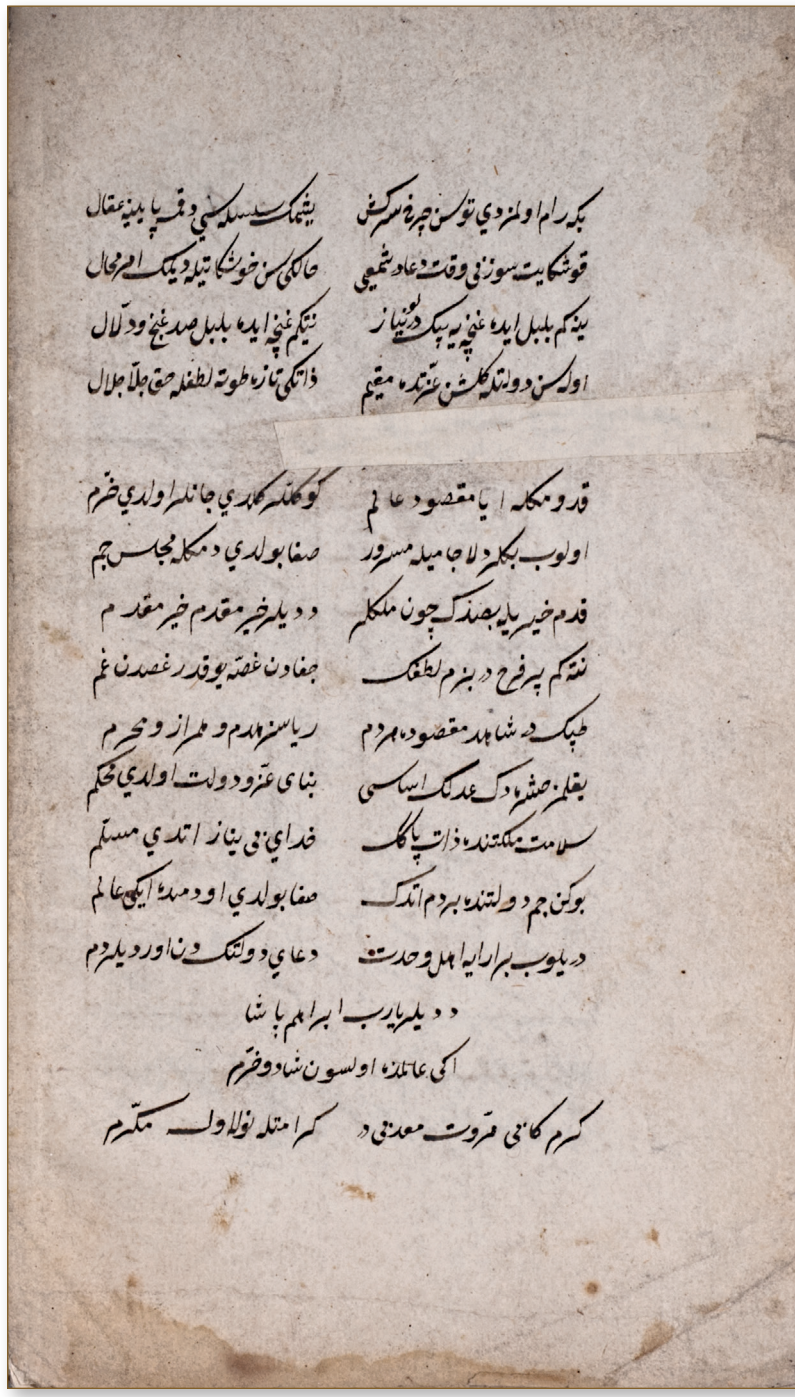

بکه رام اولمزدی توسن چرخ سرکش یشمک سلسله‌سی دقمه پایینه عقال
قوشکایت سوزنی وقت دعا دشمعی حالکی سن خوشکاتیله دیلک امر محال
ینه کم بلبل ایده غنچه‌یه پیک درلو نیاز نتیکم غنچه ایده بلبل صد غنج و دلال
اوله‌سن دولتله کلشن عزتده مقیم ذاتکی تازه طوته لطفله حق جلّا جلال

قدومکله ایا مقصود عالم کوکللر کلدی جانلر اولدی خرم
اولوب بکلر دلا جامیله مسرور صفا بولدی دمکله مجلس جم
قدم خیریله بصدک چون ملکلر ددیلر خیر مقدم خیر مقدم
نته کم پر فرح در بزم لطفک جفادن غصه یوقدر غصدن غم
طپک در شاهد مقصوده هردم ریاسز هدم و همراز و محرم
یقلمز حشره دک عدلک اساسی بنای عز و دولت اولدی محکم
سلامت ملکتنده ذات پاکک خدای بی نیاز اتدی مسلم
بوکن جم دولتنده بردم اتدک صفا بولدی اودمده ایکی عالم
دریلوب برارایه اهل وحدت دعای دولتک دن اوردیلر دم

ددیلر یارب ابراهیم پاشا
اکی عالمده اولسون شاد و خرم

کرم کانی مروت معدنی در کرامتله نولا اول مکرم

[9b]

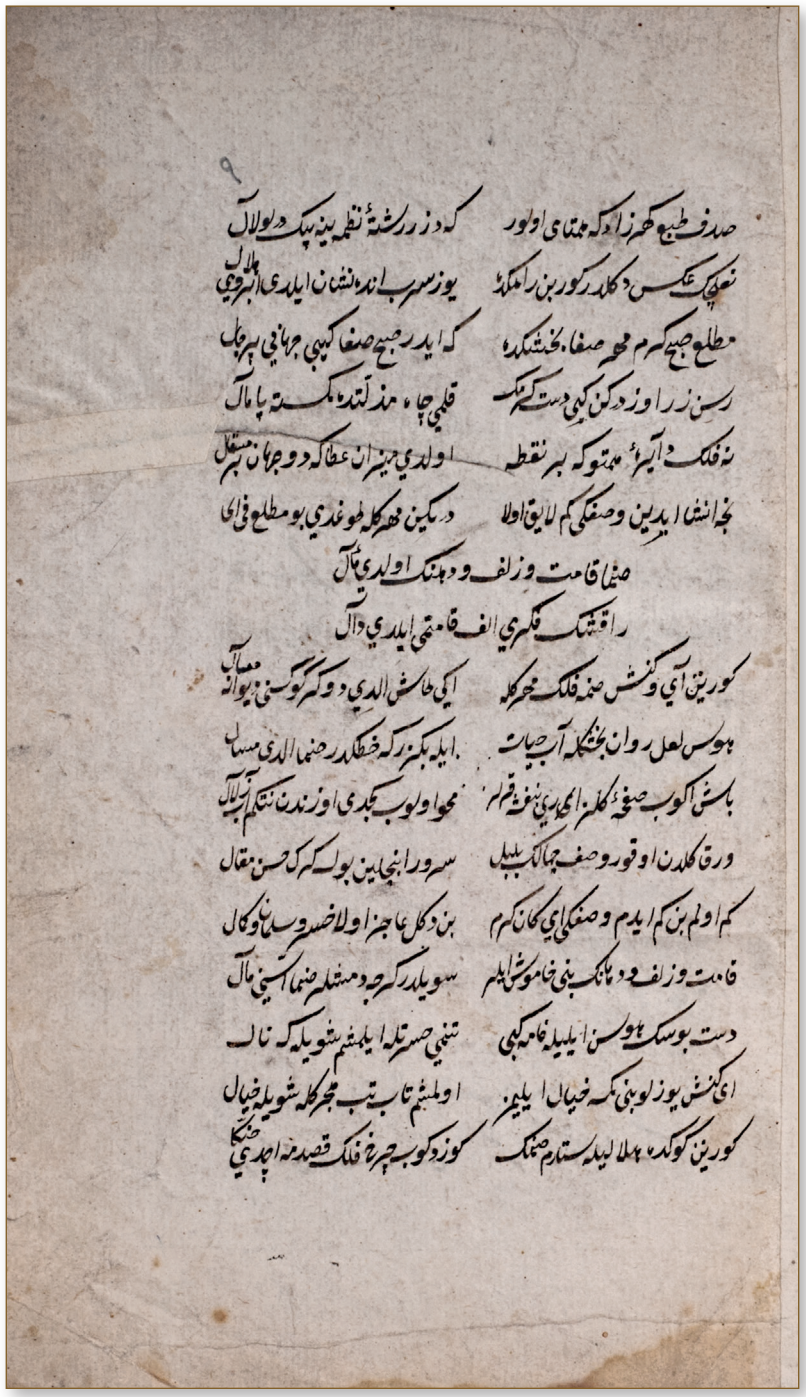

صدف طبع گهرزادکه همتای اولور — که دز رشتهٔ نظمه ینه بیک در لولال
نعلچک عکس دکلدر کوربن رامکده — یوز سرب اندهٔ نشان ایلدی ابروی هلال
مطلع صبح کرم مهر صفا بخشکده — که ایدر صبح صفا کیبی جهانی پر جال
رسن زر اوزدرکن کبی دست کرمک — قلمی چاه مذلتده مکسته پامال
نه فلک دایرهٔ همتوکه بر نقطه — اولدی میزان عطاکه دو جهان بر مثقال
نجه انشا ایدین وصفکی کم لایق اولا — دریکین مهر کله طوغدی بو مطلع فی الحال

صنما قامت و زلف و دهنک اولدی مآل
راقشنک فکری الف قامتی ایلدی دال

کورینن آی و کنش صنمه فلک مهر کله — ایکی طاش الدی دوکر کوکسنی دیوانه مسال
هوس لعل روان بخشکله آب حیات — ایله بکزر که خطکدر صنما الدی مسال
باش اکوب صفحهٔ کلزار ایمدی بنفشه قرلر — محو اولوب کجدی اوزندن نتکم آب زلال
ورق کلدن اوقور وصف جمالک بلبل — سرور انجلین بولسه کرک حسن مقال
کم اولم بن کم ایدم وصفکی ای کان کرم — بن دکل عاجز اولا خسرو سلمان و کمال
قامت و زلف و دهانک بنی خاموش ایلر — سویلدر کرچه دمشلر صنما آسنی مآل
دست بوسک هوسن ایلیله خامه کبی — تنمی حسرتله ایلمشم شویله که نال
ای کنش یوزلو بنی کمه خیال ایلیمز — اولمشم تاب تب هجر کله شویله خیال
کورینن کوکده هلالیله ستارم صنمک — کوزدکوب چرخ فلک قصدمه اچدی چنکال

[9a]

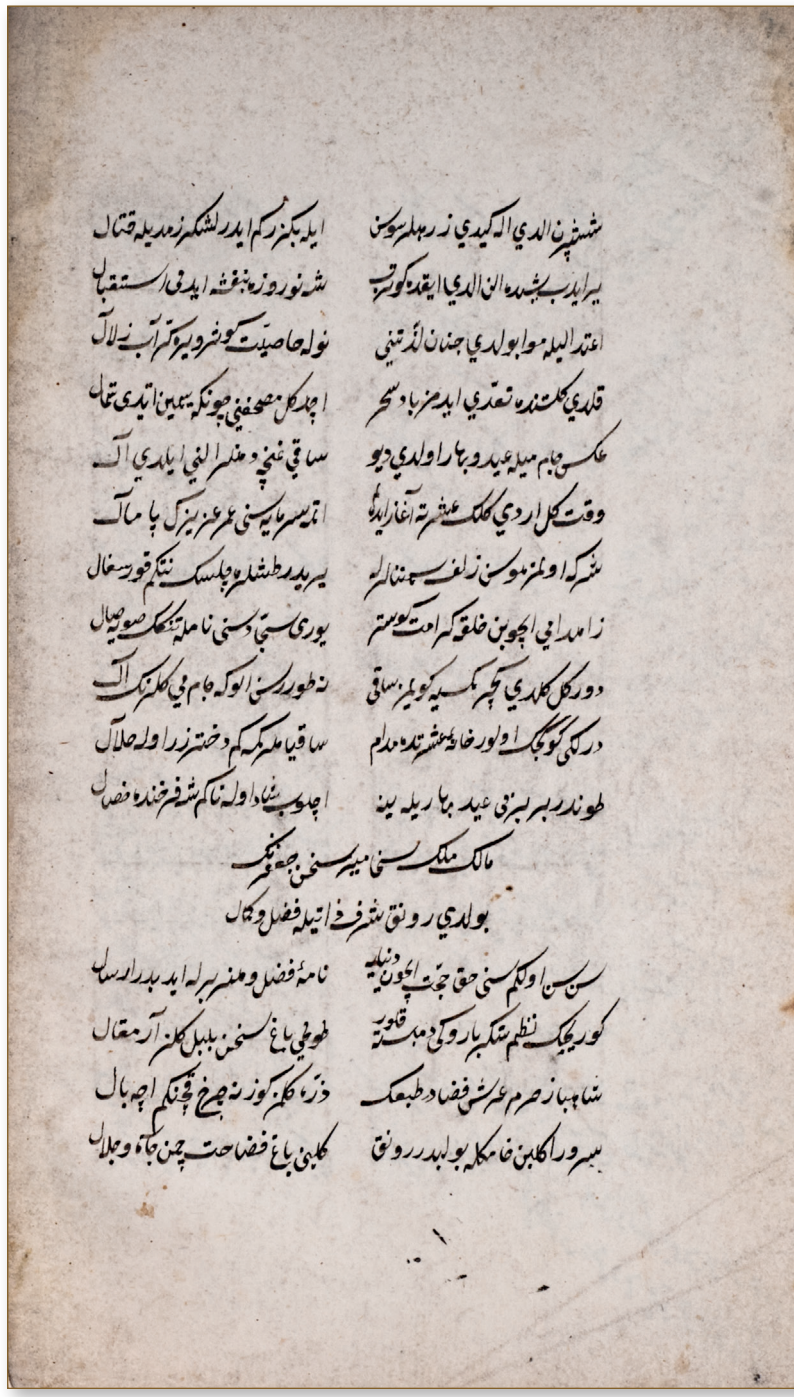

[8b]

قدری افندی اشکی در کعبهٔ مراد ایله طواف جانله که اولدر مداری لطف
سجادهٔ شریعته ورسه شرف نوله اولدی شعاری جامهٔ همت دثاری لطف
ایکی جهانده لایق اولور عز و دولته بر دل که اوله کشورنک شهریاری لطف
کبک مراده قنده ایرر هر هوایی دل شهپاز شاه عدلک اولوبدر شکاری لطف
خلقک نسیمی اسدی اومارم که ایله جودک درخت شاخ کرمده نثاری لطف
ختم ایله شمعی مدحنی انک دعا ایله انعام ایده تا که سکا صد هزاری لطف
تحک کلیله زین اوله کلزار دولتک بودر سکا دعامز ایا شهریاری لطف

شاهد کل ینه عرض ایلدی کلشن جمال کلشنک کلدی یوز بولدی لطافتله کمال
ظلمت خار جفاسن کوترب کلشنده مطلع صبح صفا اولدی کل فرخ فال
غنچه دمبسته ایکن اچدی نسیم سری بلبل خسته دله ورمکچون نطقه مجال
الدی خورشید جهانتاب اله زرین جاروب دقدی سرو آیغنه آب کمشدن خلخال
نوله طعن ایلرسه زینت افلاک زمین کل قمر لاله شفق شکل شها آب اولدی هلال
کورنر عکس فلک آینهٔ آب اچره نته کم آینهٔ اچره کورنر نقطهٔ خال
اچدی کل خواجه سنک تنکنی بزاز نسیم اولدی باز ارجمنده ینه بلبل دلال
طوتنب چقدی ینه قصر زبرجد اوزره کوستره تا که عروس کل نورسته جمال
تیغله کلدی کنش اچدی چمن ملکتنی لشکر عیش و طرب اولدی جهان مالامال

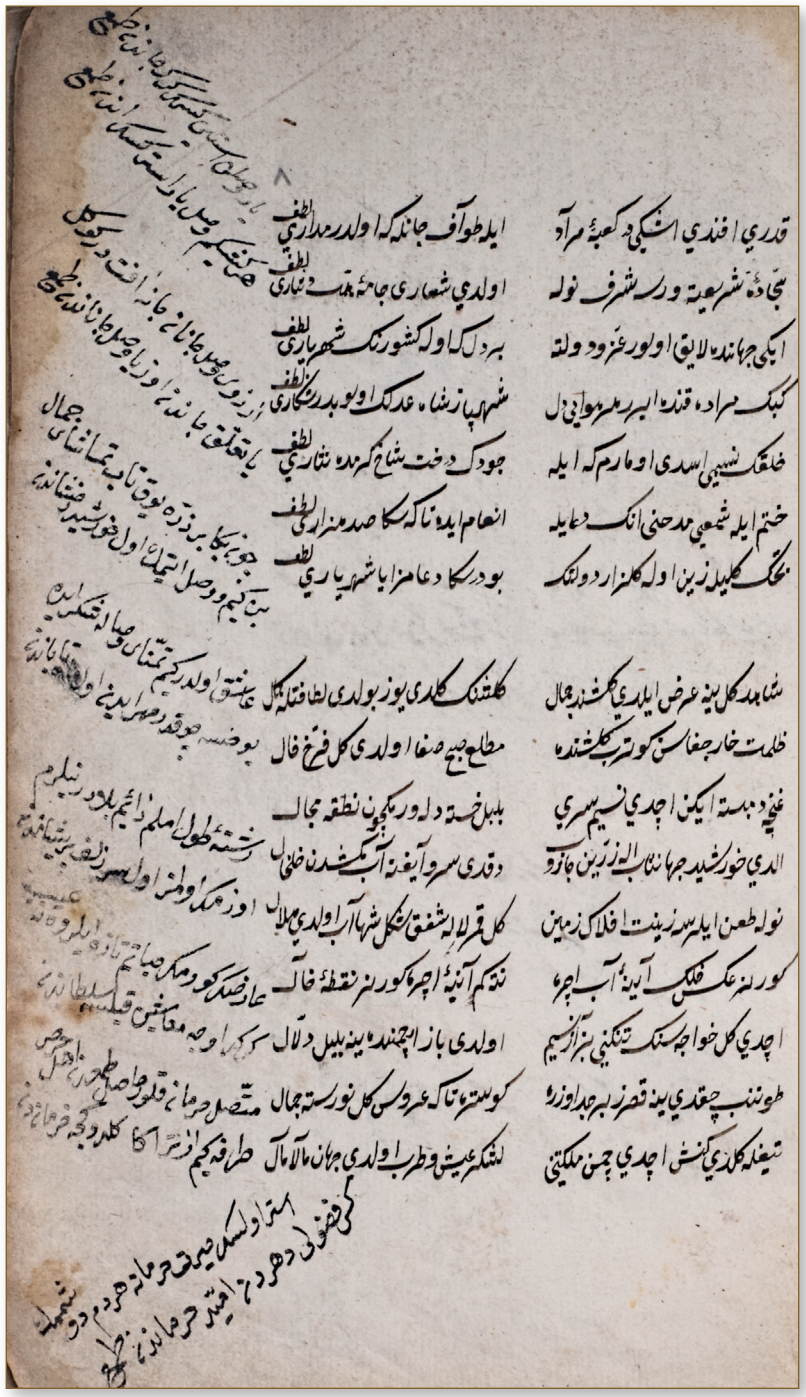

[8a]

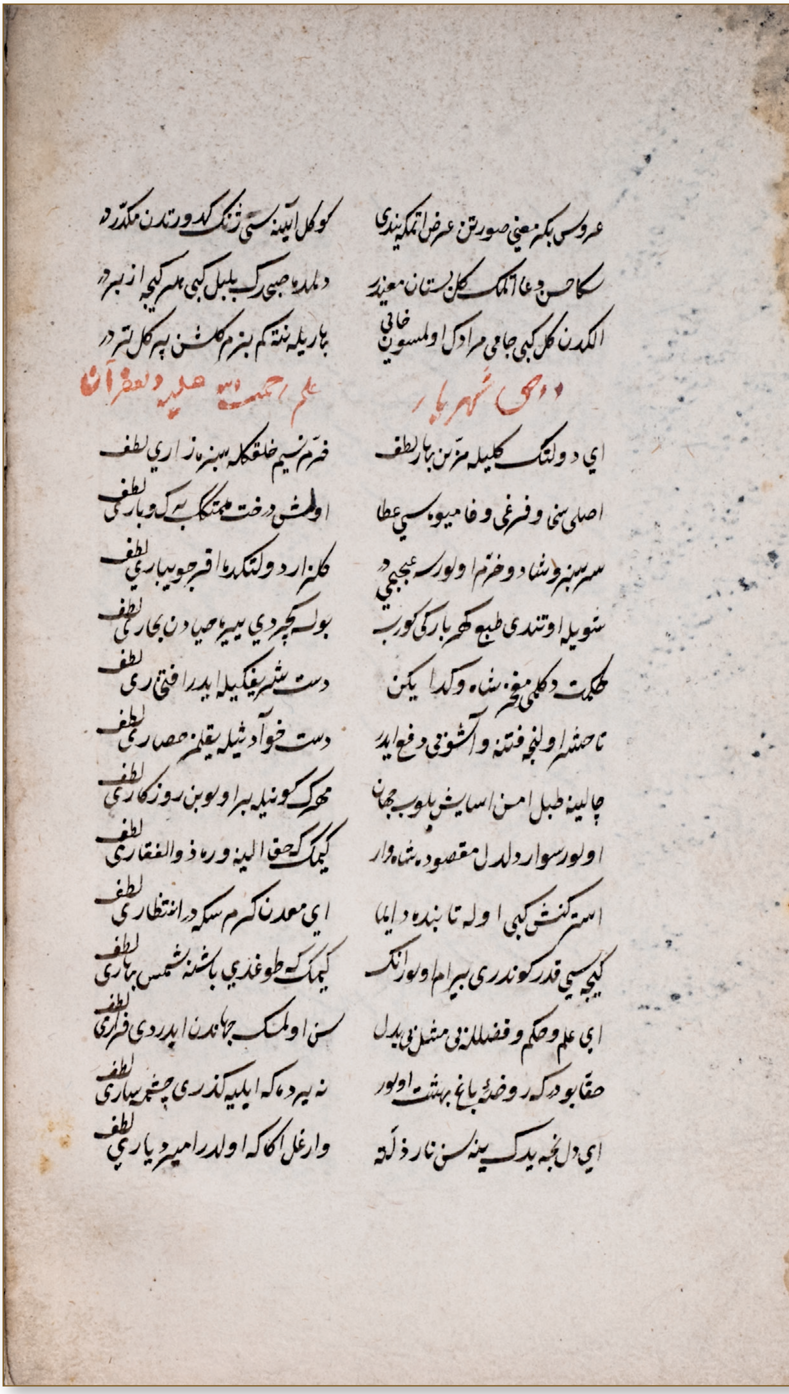

عروسی بکر معنی صورتن عرض اتمکه بندی / کوکل آیینه سی زنگ کدورتدن مکدردر

سکا حسن دعا اتمک گلستان معذردر / دلمده صبحدک بلبل کبی هر کیجه ازبردر

الکدن گل کبی جامی مرادک اولمسون خالی / بهار ایله ننه کم بزم گلشن پر گل تردر

و دخی شهریار / علیه رحمة الله علیه و الغفران

ای دولتک گلیله مزین بهار لطف / خرم نسیم خلقکله سبزه زاری لطف

اصلی سخا و فرعی و فامیوه سی عطا / اولمش درخت همتک برگ و باری لطف

سر سبز و شاد و خرم اولورسه عجب دگل / گلزار دولتکده اقر جویباری لطف

شویله اوتندی طبع گهربارکی کوروب / بولسه گهر دیی بیره حیادن بحاری لطف

حکمت دکلمی مخزن شاه و گدا یکن / دست شهریکیله ایدر افتخاری لطف

تا حشره اولنجه فتنه و آشوبی دفع ایدر / دست حوادثیله یقلمز حصاری لطف

چالینه طبل امن اسایش بلوب جهان / مهرک کونیله بر اولوبن روزگاری لطف

اولور سوار دلدل مقصوده شهوار / گیمک کحق الینه ویره ذوالفقاری لطف

استرکنش گبی اوله تابنده دایما / ای معدن کرم سکه در انتظاری لطف

کیجه سی قدر گوندزی بیرام اولور انک / گیمک که طوغدی باشنه شمس بهاری لطف

ای علم و حکم و فضلده بی مثل و بی بدل / سن اولمسک جهاندن ایدردی فراری لطف

حقا بودرکه روضهٔ باغ بهشت اولور / نه یرده که ایلیه گذری چشمه ساری لطف

ای دل نجه یدک سینه سن نار ذلته / وار غل الکا که اولدر امید و یاری لطف

[7b]

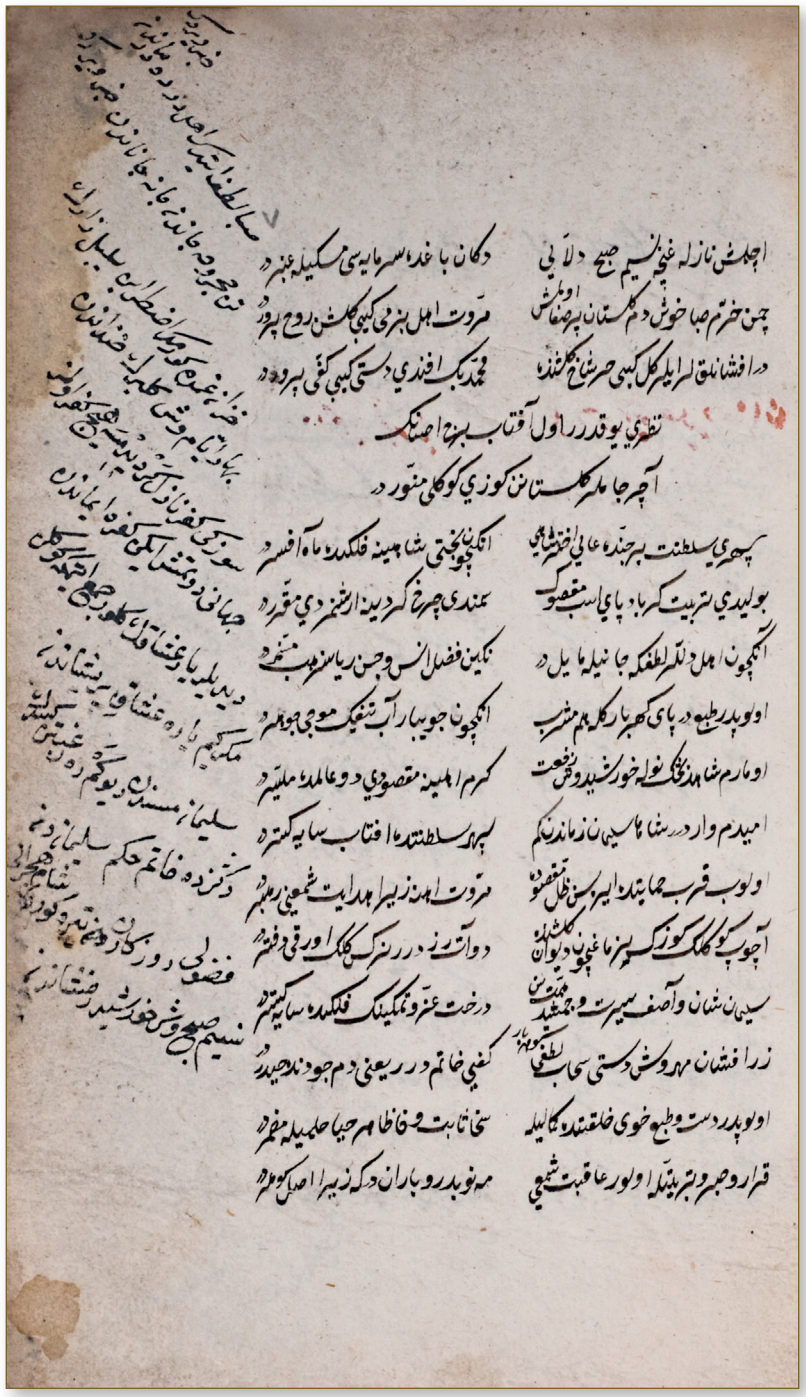

[7ª]

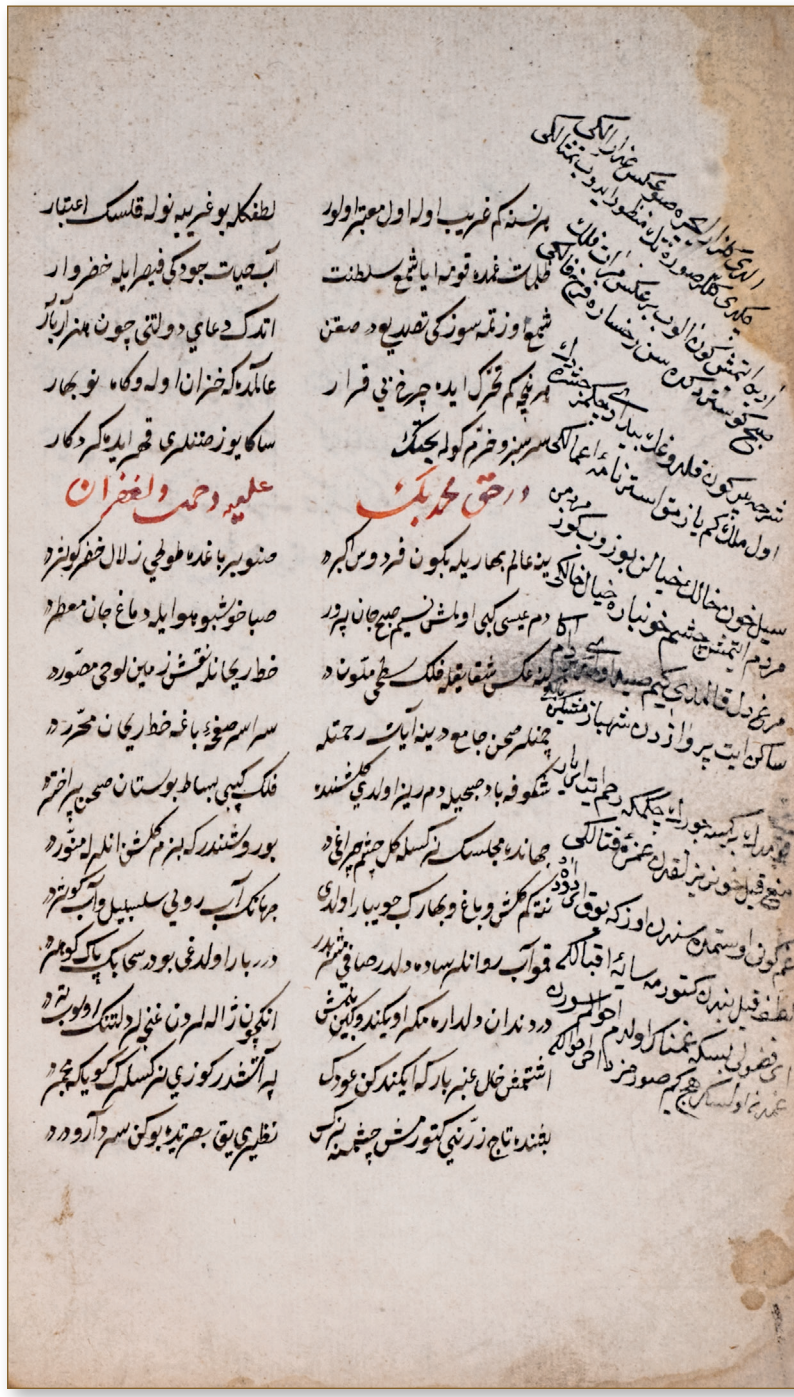

[6b]

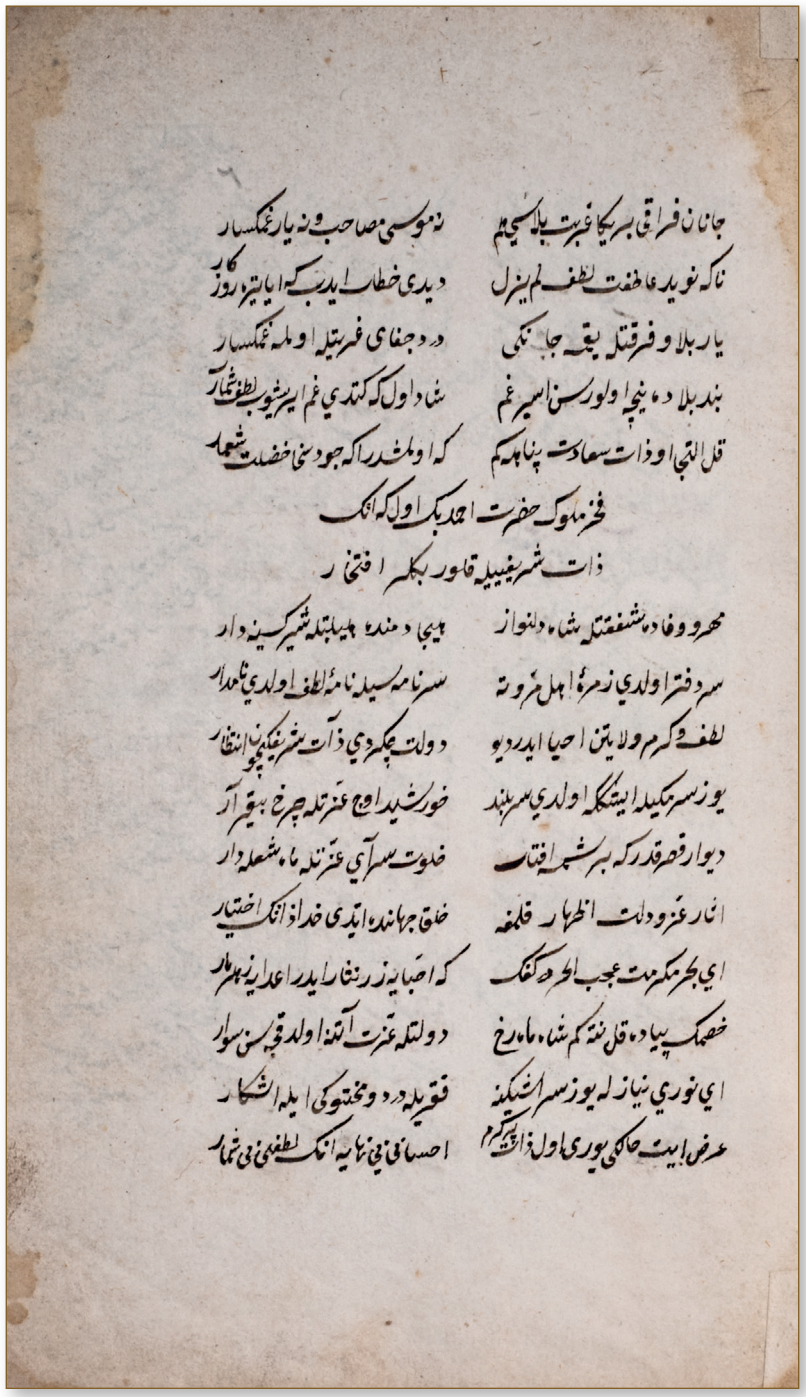

جانان فراقی بریکا غربت بلاسی هم — نه موسی مصاحب و نه یار غمکسار
ناکه نوید عاطفت لطف لم یزل — دیدی خطاب ایدب که ایا تیره روزکار
یار بلا و فرقتله یقمه جانکی — درد جفای غربتله اولمه غمکسار
بند بلاده نیجه اولورسن اسیر غم — شاد اول که کتدی غم ایریشوب لطف شمار
قل التجا او ذات سعادت پناهه کم — که اولمشدر اکه جود سخا خصلت شعار

فخر ملوک حضرت احمد بک اول که انک
ذات شریفیله قلور بکلر افتخار

مهر و وفاده شفقتله شاه دلنواز — هیجا دمنده هیبتله شیر کینه دار
سر دفتر اولدی زمرهٔ اهل مروته — سرنامه سیله نامهٔ لطف اولدی نامدار
لطف و کرم ولایتن احیا ایدر دیو — دولت چکردی ذات شریفکیچون انتظار
یوز سرمکیله ایشتکه اولدی سربلند — خورشید اوج عزتله چرخ بیقرار
دیوار قصر قدر که بر شمسه افتاب — خلوت سرای عزتله ماه شعله دار
اثار عز و دولت اظهار قلمغه — خلق جهانده ایدی خدا ذاتک اختیار
ای بحر مکرمت عجب الحر در کفک — که احبابه زر نثار ایدر اعدایه زهر مار
خصمک پیاده قل نته کم شاه ماه رخ — دولتله عزت آتنه اولدقجه سن سوار
ای نوری نیازله یوز سر اشکنه — فقریله درد و محنتوکی ایله اشکار
عرض ایت حالکی یوری اول ذات پر کرم — احسانی بی نهایه انک لطفنی بی شمار

[6a]

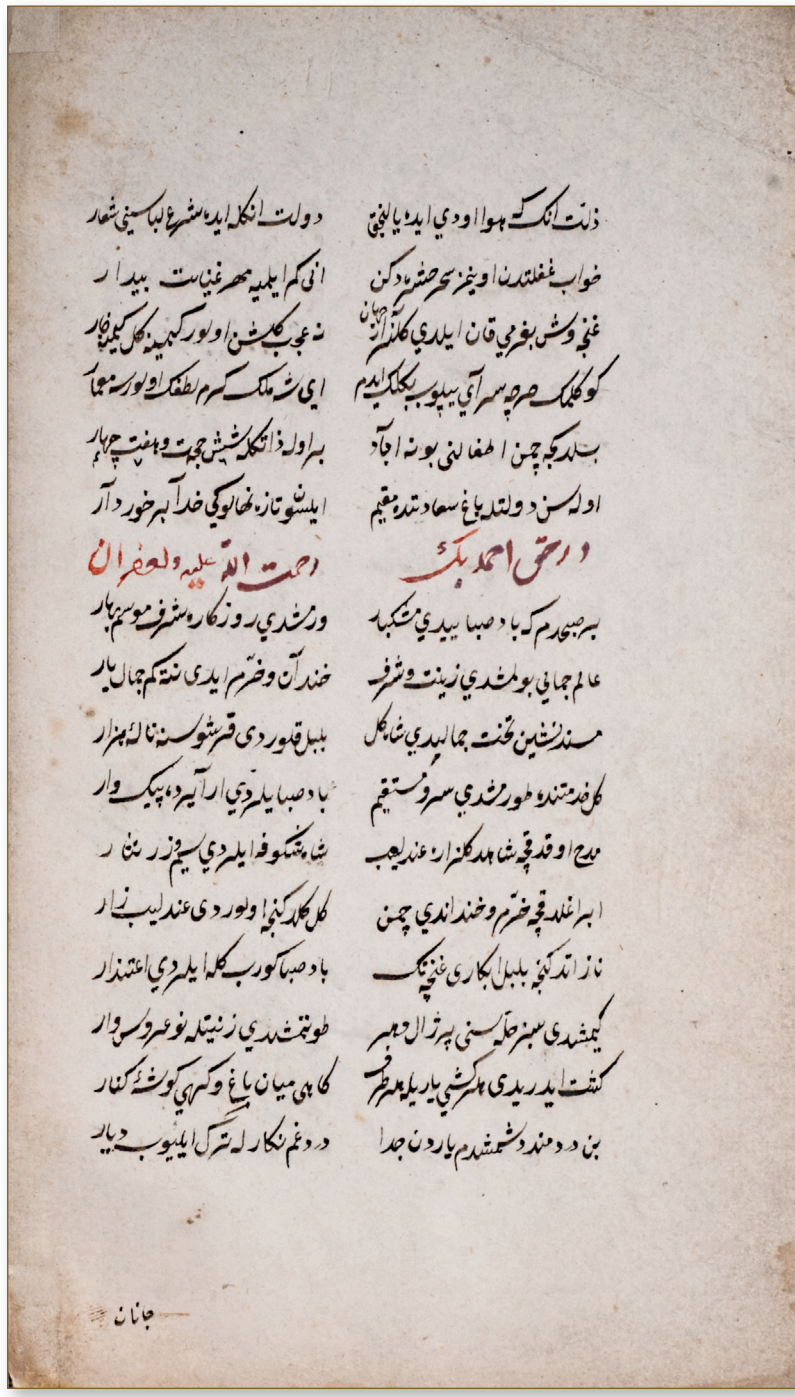

ذلت انک که هوا اودی ایده یالنجق — دولت انکله ایده شرع لباسینی شعار

خواب غفلتدن اویغز سحر حشره دکن — انی کم ایلمیه مهر غنیات بیدار

غنچه وش بغرمی قان ایلدی کلزار جهان — نه عجب کلشن اولور کیمینه کل کیمینه خار

کوکلمک صرچه سرای ییلوب بکلک ایدم — ای شه ملک کرم لطفک اولورسه معمار

بسلدکجه چمن اطفالنی بونه اجاد — بر اوله ذاتکله شیش جهت و هفت چهار

اوله سن دولتله باغ سعادتده مقیم — ایلسون تازه نهالوکی خدا بر خوردار

در حق احمد بک رحمت الله علیه ولغفران

بر صبحدم که باد صبا ییدی مشکبار — ورمشدی روزکاره شرف موسم بهار

عالم جمالی بولمشدی زینت و شرف — خندان و خرم ایدی نته کم جمال یار

مسند نشین تخت جمالیدی شاه کل — بلبل قلوردی قرشوسنه ناله هزار

کل خدمتنده طورمشدی سرو مستقیم — باد صبا یلردی ار آیرده پیک وار

مدح اوقدقچه شاهد کلزاره عندلیب — شاه شکوفه ایلردی سیم و زر نثار

ابر اغلدقچه خرم و خنداندی چمن — کل کلدکنجه اولوردی عندلیب زار

ناز اتدکنجه بلبل ابکاری غنچه تک — باد صبا کورب کله ایلردی اعتذار

کیمشدی سبز حله سنی پر ژال دهر — طوتمشدی زینتله نو عروس وار

کشت ایدریدی هر کشی یاریله هر طرف — کاهی میان باغ و کهی کوشه کنار

بن دردمند دشمشدم یاردن جدا — درد غم نکارله ترک ایلیوب دیار

جانان

[5b]

٥

همتنگ سرونه بلسایه اولورسه طونی | دولتنگ نخل کبی لعل و جواهر ویریار
طغری مشاطهٔ فلک کهری را ایکله | شاهد سلطنتنگ کورسنه در شهوار
یوز سوروب کلدی سعادت الیکه پادشهی | بنده کک بنده‌سنه اولمغچون خدمتکار
دزده غیدن صقنور بوجه کوکلر شهرین | مه کبی مشعلهٔ مهرک اولوبدر دوّار
سرور اپرده سرای حرم قدرتدن | شاهدی عز و شرف ایلدی عرض دیدار
دولت دینی و عقبی سکه یار اولنوله | بله در ذات شریفکله قلوب احرار
ایغک طپره‌ء غنی بلمدی اکسیر مراد | صاحبا اول کشی کم اولمیه قلبنده غبار
ایتیشنگ ملجأ نی هر کم ادنه پناه | یول بولور لشکر غم نه فلک اولورسه حصار
باغ لطفکده اولن کلشن حلقک کلنگ | دیلمز بیکده بیرین اوله بلبل بیکی هزار
کوتردی نجه ابکار معانی صورت | کوکلک اینه سنده اکر اولماسه غبار
بریکا اهم اودی بریکا سیلی اشکم | وای اکر اولمزسه شاهد مقصود کنار
کوزه کوسترمز اولوبدر بنی بر مور ضعیف | آصفا شویله ایدبدر بنی غم زار و نزار
بلمزم حالی نک بلم الا که خدا | بلمزم دردی نک ایدم اظهار

روز و شب هر کشی دلدار ایله عشرتده
اردهٔ شمع اشفته یانر لیل و نهار

فلکنگ اشبو دمردن قفسی ای دل | طوتلم اولدی کشی طوطی شکر گفتار
سوزنک دلرنی حسبیه صایمز نک | کرهوا ایله اوله ابر کبی گوهر بار

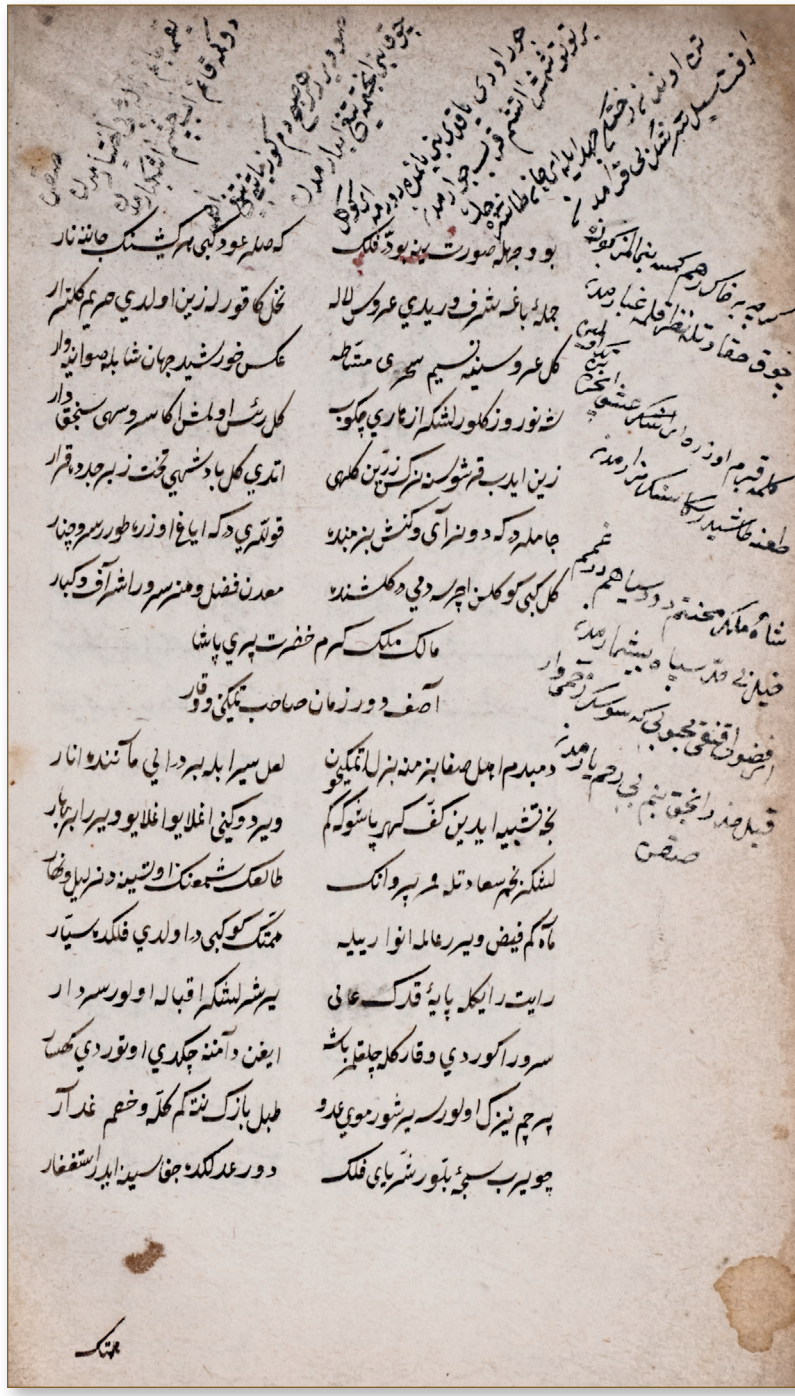

[4b]

٤

در حق پیری پاشا علیه الرحمه

ینه آینهٔ افلاکه دوشب عکس بهار / اولدی بو صحن چمن ایکی اچی پر نقش و نگار

سینه صاف ایلدیلر بو جه کدورت وارکن / قلدی آب ایله افلاکک اراسندن غبار

زین ایدر شمسهٔ زرّینله گل مصحفینی / قل قلم املش اله منشئ زرّین پرکار

صورت بسمله یه لوحهٔ سیمین ایلر / سایهٔ سرو روانه ایدجک آب گذار

خواب غفلتدن اوینلدی نوله اعیان چمن / فانظروا آیتنی ایلدی بلبل تکرار

گلبن سبز بز ندی گل حمرا آکره / اولدی تفسیر رموز شجر الاخضر نار

برگ گل آل ورق سرو الف نرگس نون / کاتب قدرتی گورکم نلر ایلر اظهار

طعن ایدرسه یرده گلشن افلاکه زمین / گل قمر لاله شفق رشک ثوابت ازهار

حلاء سبزه ایله بکاره چمن غیرت چون / رشک فردوس جنان اولدی حریم گلزار

لعل و یاقوت له زین اولدی درخت عناب / دُرّ شبنمله سرو سهی گوهردار

فتح ایدوب قفل زبرجدی زمرّد روزن / ایلدی شاهد گل بلبله عرض دیدار

گوهر شبنم اولوب عکس شفقله یاقوت / لعل سیر ایله زین اولدی سراسر اشجار

صحن پیروزهٔ چمن خیمهٔ بلّور درخت / جدننگ بکلکنی استرسک گلشنه وار

اچدی گل بزمینی تاریخ گلستان سحر / نه کم اهل صفا بزمینی جام گلنار

غنچهٔ زنبق اوپرسه نوله شمع کافور / اولدی چون سایهٔ اشجار رنگ شب تار

مهر زرّین کف الوب دستنه زرّین جاروب / قومدی ذرّه جه بو صحن زبرجدده غبار

[4a]

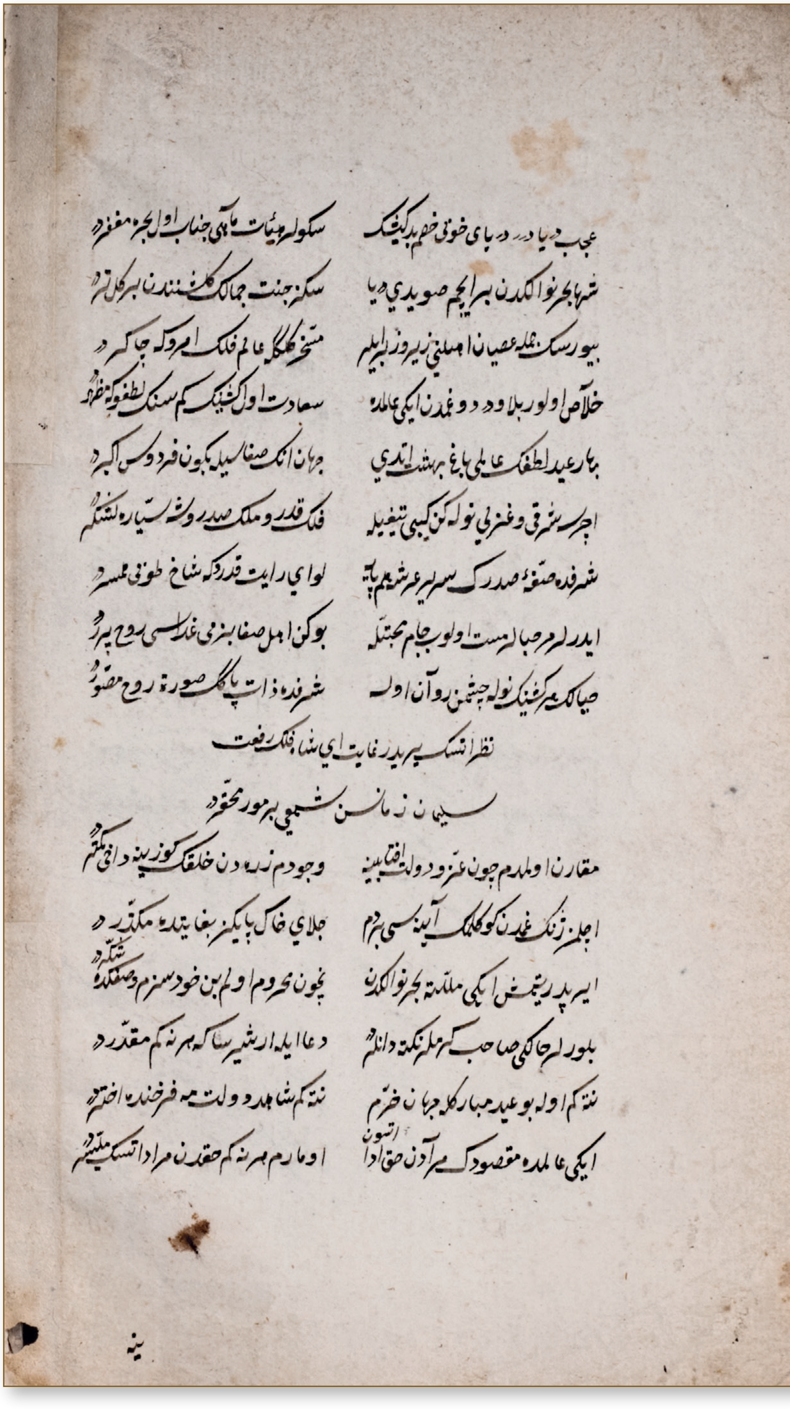

عجب دریا دردر بای خوشی خصم بدکیشک — سکوله هیئات ماهی جناب اوله بحره مغفردر

شها بحر نوالکدن برابحم صویدی دریا — سکز جنت جمالک گلشنندن بر گل تردر

بیورسک جمله عصیان اهلینی زیر وزبر ایلر — مسخر کلکگه عالم فلک امرکه چاکردر

خلاص اولور بلادردن و غمدن ایکی عالمده — سعادت اول کشینک کیم سنک لطفک مظهردر

بهار عید لطفک عالمی باغ بهشت ایتدی — جهان انک صفاسیله بکون فردوس اکبردر

اجر سرقی و غمزلی نوله کن کبی تیغیله — فلک قدر و ملک صدر و شه سیاره لشکردر

شرفده صفوۀ صدرک سریر عرشیم پایه — لوای رایت قدرکه شاخ طوبی مسردر

ایدرلر مرحبا لر مست اولوب جام محبتله — بوکن اهل صفا بزمی غدالسی روح پروردر

صبا کلدی کشینک نوله چمنی روان اوله — شرفده ذات پاکک صورت روح مصوّردر

نظر انسک بریدر غایت ای شاه فلک رفعت

سلیمان زمانسن شمعی بر مور محقّردر

مقارن اولمدم چون عزّ و دولت افتابینه — وجودم ذرّه دن خلقک کوزینه داخی مکتمدر

اجلن زنگ غمدن کوکلمک آینه سی بردم — جلای خاک پایکز بغایتده مکدّردر

ایر پدریتمش ایکی مملکته بحر نوالکدن — نچون محروم اولم بن خود سزم وصفکده شکّردر

بلورلر حالکی صاحب کرم ملک نکته داندر — دعا ایله ارشیر سا که هر نه کم مقدّردر

نته کم اوله بو عید مبارکله جهان خرّم — نته کم شاه دولت مه فرخنده اختردر

ایکی عالمده مقصودک میسّر آدن حق اداتسون — اوما رم هر نه کم حقدن مراداتسک مسیّردر

ینه

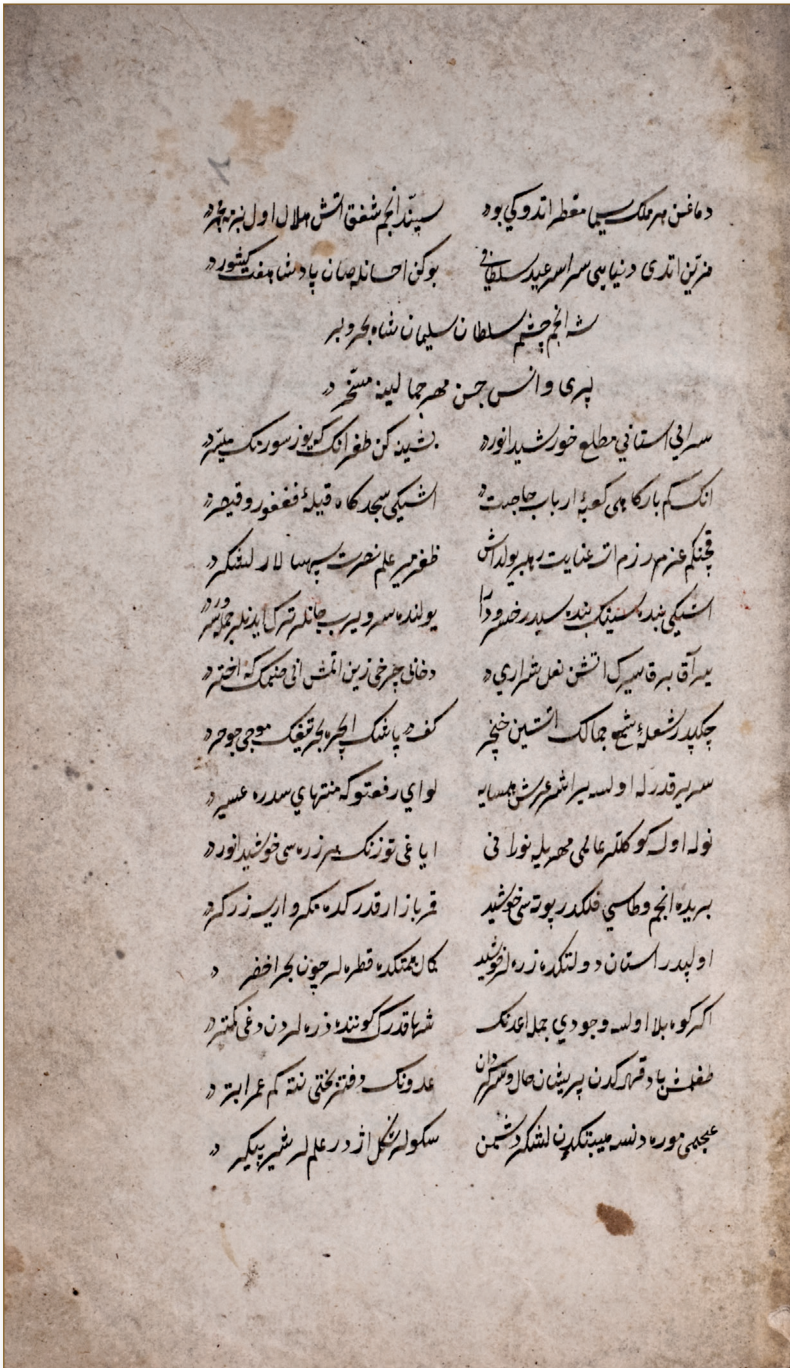
دماغنی هر ملکک سیما معطر ایدوکی بوده — سپند انجم شفق آتش هلال اول بنه مجمردر
مزین ایتدی دنیایی سراسر عید سلطانی — بو گون احسانده صانکه پادشاه هفت کشوردر
شه انجم حشم سلطان سلیمان شاه بحر و بر
پری و انس و جن مهر جهانبینه مسخردر
سرایی آستانی مطلع خورشید انوردر — بشیده کن طغراک گبی یوز سورنک ملکدر
انکچون بارگاهی کعبهٔ ارباب حاجتدر — اشیکی سجدهگاه قبلهٔ فغفور و قیصردر
قچنکم عزم رزم اتسه عنایت رهبر اولدقجه — ظفر میرعلم نصرت سپهسالار لشکردر
اشیکی بندهسی سنک بندهسی سیدر خسرودرا — یولنده سرو یرب جانلر نثر کل ایدنلر جملهسی سردر
یسرآق برق سیرک آتش نعل شراریدر — دخانی چرخی زین آتش آنی منبک که اخترده
چکلیدر شعلهٔ شمع جهانک آتشین خنجر — کف دریا ینک الحق تیغک معدنی جوهردر
سر پر قدر له اولسه بر اتمشدر عرشی همسایه — لوای رفعتوکه منتهای سدرهٔ عسیردر
نوله اولسه گوکلر عالمی مهر یله نورانی — ایاغی توزنک بیر زرهسی خورشید انوردر
بر بدهٔ انجم وطاسی فلکدر بوتهسی خورشید — قمر بازار قدرکده مکرر وارده زر کردر
اولیدر آستان دولتکده ذره خورشید — کمال همتکده قطرهلر جون بحر اخضردر
اکر گو ابلا اولسه وجودی جمله اعدانک — شها قدرک کوننده ذرهلردن دخی کمتردر
طفلیندن یاد قهرکدن پریشان حال و سرکردان — عدونک دفتر بختی نته کیم عمر ابتردر
عجبمی یورمه دنسه میمنکدن لشکر دشمن — سکولرنکل اژدر علملر شیر پیکردر

[3a]

علمی عکسی در غرهٔ غرای صباح — نیزه‌سی پرچمی در طرهٔ مسکین مسا

عرصهٔ قدری فضاسنده جهان بر سر مو — بر تو رویی ضیاسنده قمر جرم سها

نظری حل حقایقده اولور موی شکاف — قلمی کشف دقایقده اولور چهره کشا

دور عدلنده اصرلرسه نوله آینهٔ — یوز ویرب اولدغیچون هر کشیده مهره نما

یوقدر وصف جمیلکده چو حد و غایت — جان و دلدن ایدین ذات شریفوکه دعا

نه روا در بوکه جم دولتنک دورنده — شمعیی ضایع ایده آتش قهریله شتا

حق تعالی نته کم قهر ایده دشمنلروکی — سرورا جمله‌نک اوزره قلجک استون اولا

در حق سلطان سلیمان علیه رحمت و غفران

بحمد الله بکون قدریله عالم عید اکبردر — مبارک بختلو بکلر کبی فرخنده اختردر

سعادت اهلنک بختی چراغی کون کبی روشن — کوکللر مجلسی شمع هلالیله منوردر

صفا خورشیدی دعدویلیه صبح عید عشرتدن — هلالک جامی دورنده انکچون بدر انوردر

جهان خون جمالیله چو جنات نعیم اولدی — ملکلر حور غلمانی شرابی آب کوثردر

کلاب و مسک و عنبرله جهان کل کبی خوش بودر — سراسر مغز عالم اول هوایله معطردر

هوا مسکین دمندن بر یوزن کلزار چین اتدی — کلابه طعن ایدر ایی معطر خاکی عنبردر

اکر طوتمادیلیه روز هجرن شاهد عیدک — ندن انجلدی ماه نو نیچون بویله لاغردر

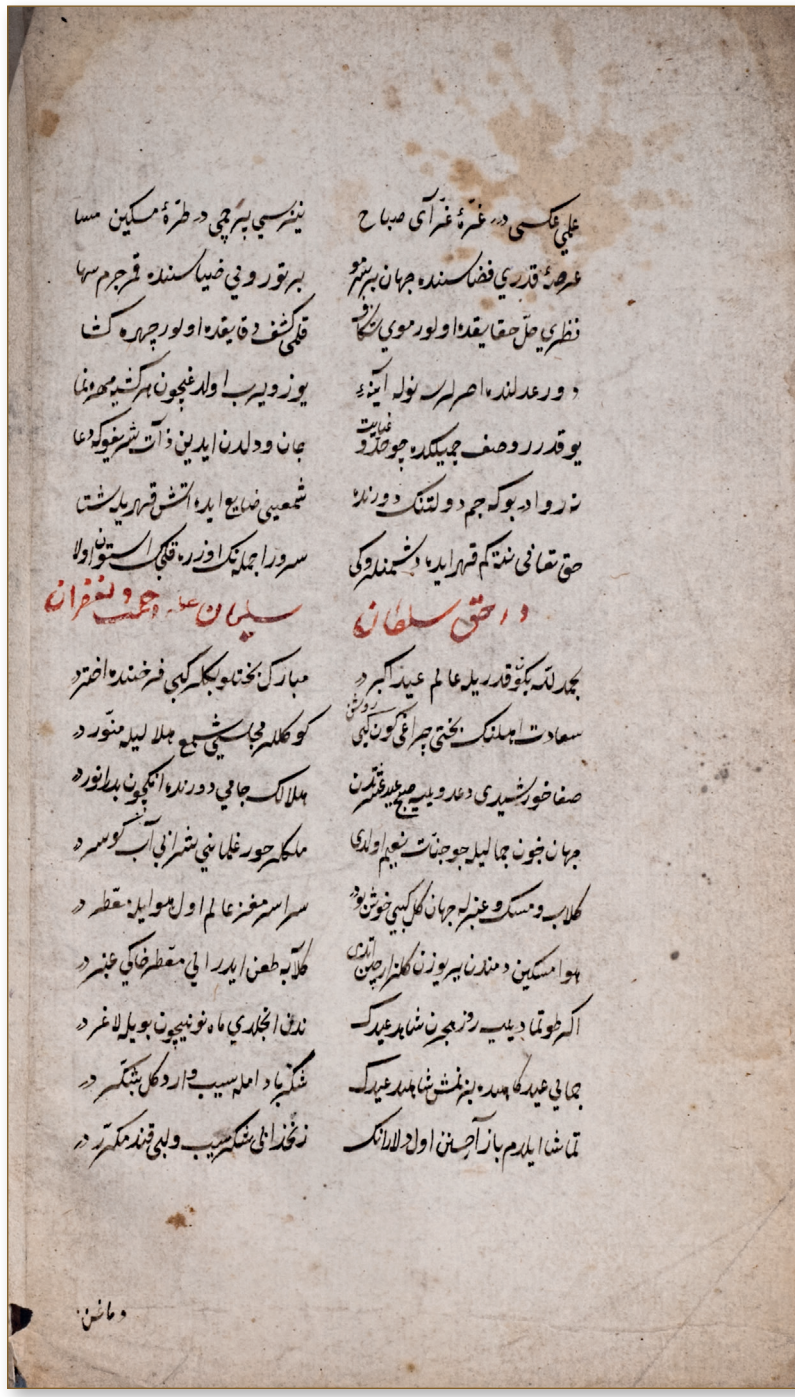

جمالی عیدکاهده بزنمش شاهد عیدک — شکر بادامله سیب وار دکل شکردر

تماشا ایلدم باز آ حسنن اول دلارانک — زنخدانی شکر سیب و لبی قند مکرردر

دماغن

[2b]

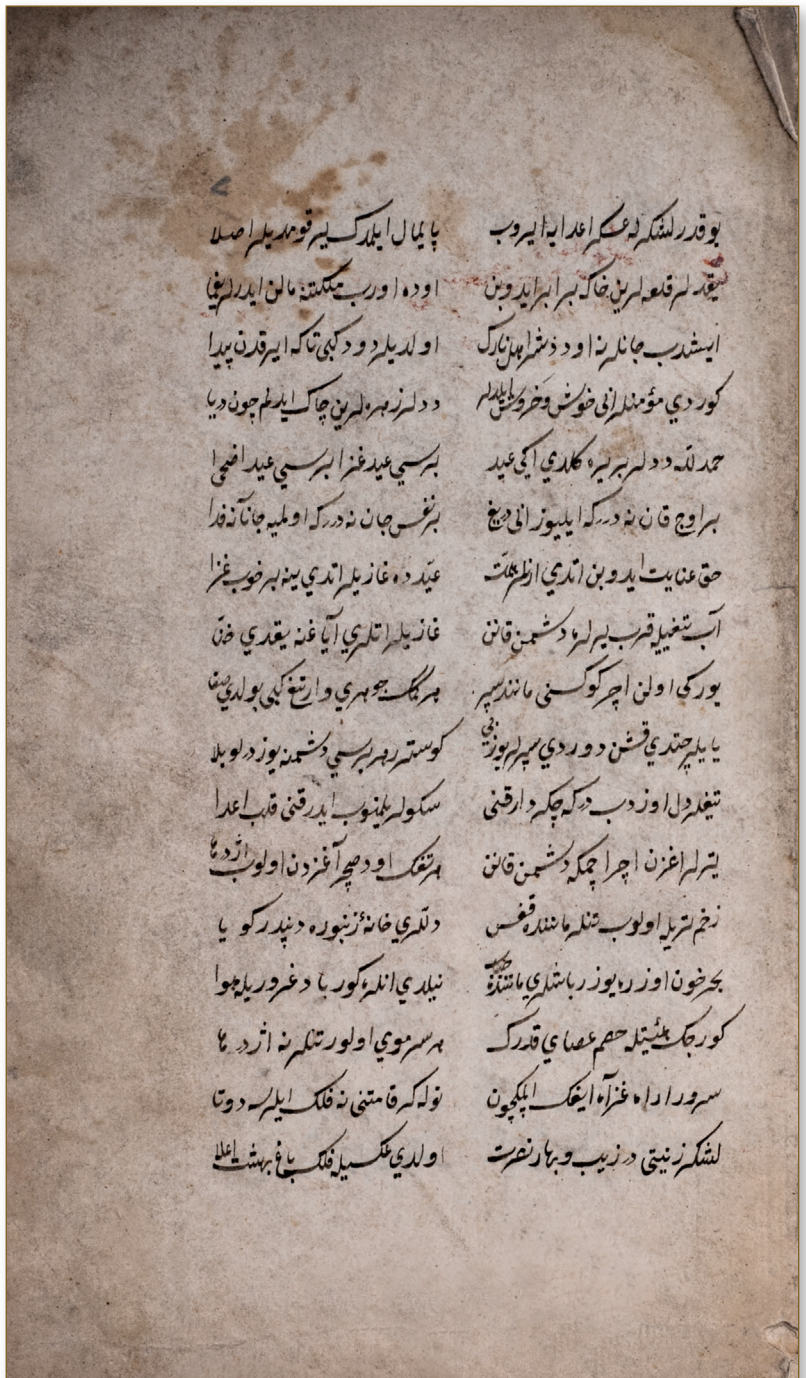

[2ª]

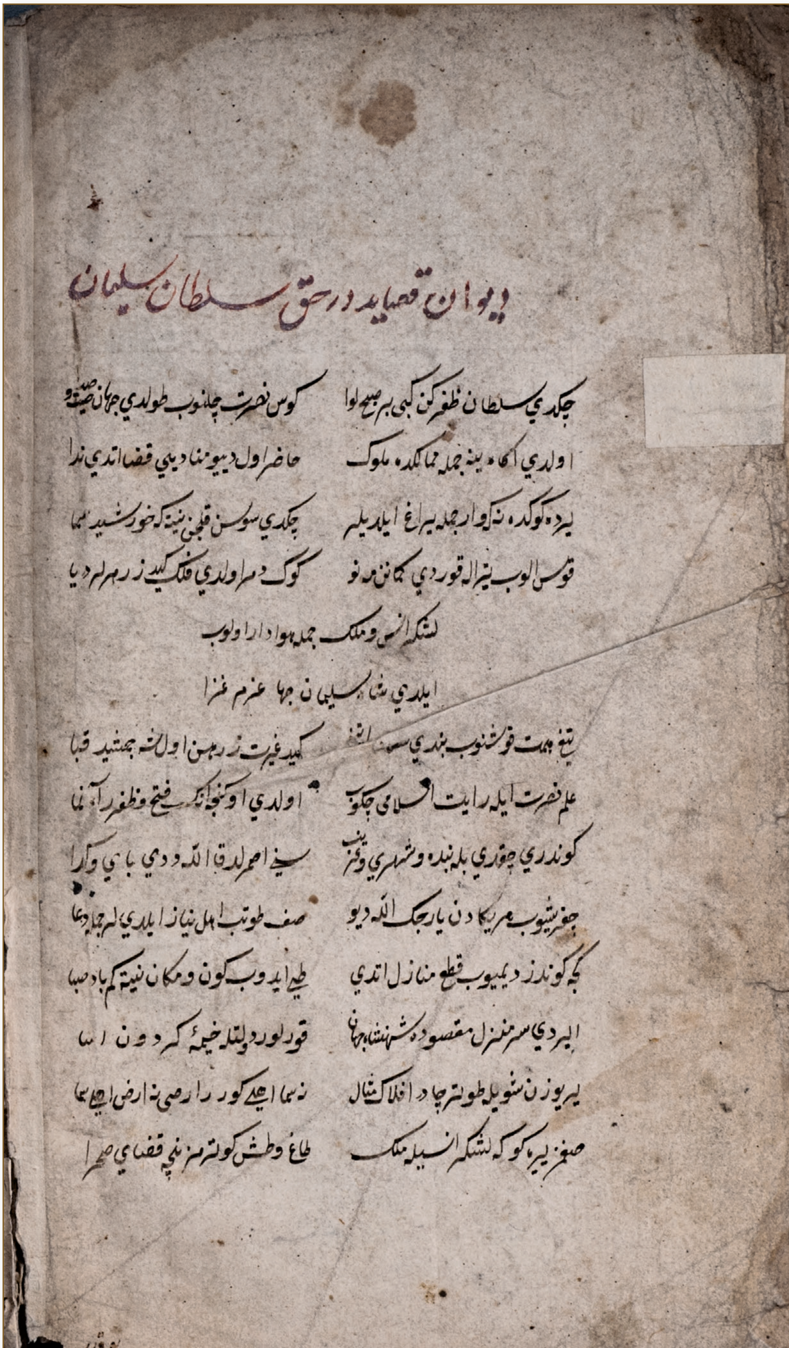

دیوان قصاید در حق سلطان سلیمان

چکدی سلطان ظفر کبی بر صبح لوا — کوس نصرت چالنوب طولدی جهان صیت و صدا

اولدی آکاه بنه جمله جمالکده ملوک — حاضر اول دیو منادیی قضا اتدی ندا

یرده کوکده نه کوار جمله یراغ ایلدیلر — چکدی سوسن قلجی نیته که خورشید سما

قوس الوب تیر اله قوردی کمانن مه نو — کوک دمر اولدی فلک کیدی زرهلر دریا

لشکر انس و ملک جمله هوادار اولوب

ایلدی شاه سلیمان جها عزم غزا

تیغ همت قوشنوب بندی سمند اقبال — کیدی غیرت زرهین اولدی جمشید قبا

علم نصرت ایله رایت اقبالی چکوب — اولدی اوکنجه انکک فتح و ظفر راه نما

کوندری چوقری بله بند و شهری و غزنین — سنجق اصحرلدقا الله دیدی بابی و کدا

چفر شیوب عریکادن یار جک الله دیو — صف طوتب اهل نیاز ایلدیلر جمله دعا

کجه کوندز دیمیوب قطع منازل اتدی — طی ایدوب کون و مکان نیته کم باد صبا

ایردی سر منزل مقصوده شهنشاه جهان — قوردلور دولتله خیمهٔ کردون اسا

یریوزن شویله طوتدی چادر افلاک مثال — نه سما ایلدی کورر داراضی نه ارضی ایچه سما

صفز یر ما کوکه لشکر انسیله ملک — طاغ و طش کوتر مز ینچه قضای صحرا

بو قدر

[1b]

[1ª]